

T.C.
AYDIN ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI
2019-YL-186

**SURİYELİLERİN GÖÇÜ VE KENTSEL YAŞAMIN YENİ
ÖRÜNTÜLERİ: GAZİANTEP ÖRNEĞİ**

HAZIRLAYAN
Burcu AYDOĞDU

TEZ DANIŞMANI
Dr. Öğr. Üyesi Emin YİĞİT

AYDIN-2019

T.C.
AYDIN ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE
AYDIN

Sosyoloji Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı öğrencisi Burcu AYDOĞDU tarafından hazırlanan “Suriyelilerin Göçü ve Kentsel Yaşamın Yeni Örüntüleri: Gaziantep Örneği” başlıklı tez, 23/07/2019 tarihinde yapılan savunma sonucunda aşağıda isimleri bulunan jüri üyelerince kabul edilmiştir.

	Unvanı, Adı Soyadı	Kurumu	İmzası
Başkan (Danışman)	Dr. Öğr. Üyesi Emin YİĞİT	AADÜ	
Üye	Doç. Dr. Hasan ŞEN	MSKÜ	
Üye	Doç. Dr. Özlem Irmak BALKIZ	AADÜ	

Jüri üyeleri tarafından kabul edilen bu Yüksek Lisans tezi, Enstitü Yönetim Kurulunun tarihsayılı kararı ile onaylanmıştır.

Doç. Dr. Ahmet Can BAKKALCI

Enstitü Müdürü

T.C.
AYDIN ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE
AYDIN

Bu tezde sunulan tüm bilgi ve sonuçların, bilimsel yöntemlerle yürütülen gerçek deney ve gözlemler çerçevesinde tarafımdan elde edildiğini, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce, sonuç ve bilgilere bilimsel etik kurallarının gereği olarak eksiksiz şekilde uygun atıf yaptığımı ve kaynak göstererek belirttiğimi beyan ederim.

.../09/2019

Burcu AYDOĞDU

ÖZET

SURİYELİLERİN GÖÇÜ VE KENTSEL YAŞAMIN YENİ ÖRÜNTÜLERİ: GAZİANTEP ÖRNEĞİ

Burcu AYDOĞDU

Yüksek Lisans Tezi, Sosyoloji Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Emin YİĞİT

2019, XXVI + 179 sayfa + 3 Harita

2011 Suriye iç savaşının patlak vermesiyle birlikte Türkiye'ye yönelen Suriyeli göçüne bağlı olarak toplumsal, ekonomik, politik v.b. gibi alanlardaki kaygılardan hareketle, kaotik durumların oluşacağı düşüncesine bağlı olarak oluşan genel kanı bir takım olumsuzlukları içermektedir. Ancak kaos üzerinden tartışılan bu dinamikler, yeni “fırsatları”da üretmekte midir? Ekonomik, siyasal ve toplumsal dinamikler bu perspektifte yeni örüntülerde doğurmakta mıdır? Dolayısıyla, olguya ilişkin “sağlıklı analizler” yapabilmek, süreç içerisinde gerekli düzenlemeleri gerçekleştirebilmek ve yeni oluşumlar için alternatifler üretebilmede göçmenlerin takibi sistem adına zorunluluk gibi dururken yukarıdaki sorulara verilebilecek cevapların içeriği sürecin kendisini anlayabilmek adına önemlidir. Hal böyle olunca bu çalışma Suriyeli göçüne bağlı olarak ortaya çıkan kentsel saçaklanmanın durum katmanları halinde nasıl bir görünüm ortaya çıkardığını; bağlı olarak kentin ve kentsel yaşamın örüntülenme biçiminin nasıl dönüştüğünü sorgulamaktır. Çalışmadaki temel amaç Suriyeli göçüne bağlı olarak kentlerde meydana gelen saçaklanmaları durum katmanları halinde analiz ederek kentsel yaşamın yeniden nasıl örüntülendiğini irdelemektedir.

ANAHTAR SÖZCÜKLER: Suriyeli Göçü, Kentsel Saçaklanma, Durum Katmanları, Kentsel Kesikler,

ABSTRACT

THE MIGRATION OF SYRIANS AND NEW PATTERNS OF URBAN LIFE: GAZIANTEP CASE

Burcu AYDOĞDU

Master Thesis at Sociology

Supervisor: Dr. Öğr. Üyesi Emin YİĞİT

2019, XXVI + 179 pages + 3 Maps

Depending on the migration of Syrians towards Turkey because of the civil war which outbreak in 2011, general opinion that includes numerous negativity has occurred as a result of the belief that chaotic situations will occur on social, economic, political areas etc. But do these dynamics that discussed through chaos, generate new “opportunities“? Do economic, political and social dynamics give rise to new patterns in this perspective? Therefore, monitoring of migrants seems imperative for the system to make “healthy analyses”, to make the necessary regulations in the process and to produce alternatives for new formations about the phenomenon. So the content of the answers to these questions is important for understanding the process itself. (Hal böyle olunca) This study examines how urban sprawl that emerges due to Syrian immigration reveals the status layers; also depending on this how the pattern of the city and urban life transform. The main purpose of this study is to analyse sprawls of the cities -due to Syrian migration- as status layers and to examine how urban life is re-patterned.

KEYWORDS: Syrian Migration, Urban Sprawl, Status Layers, Urban Fringing

ÖNSÖZ

“Bu çalışmayı örgütleyen görüş, karmaşık bir düşünceye dayanmamaktadır. Herhangi bir çağda kültürler arasındaki dünya dengesi, insanların her zaman görülmeyen derecede çekici ya da güçlü uygarlıklar kurmayı başardığı bir ya da birkaç odaktan yayılan etkilerle bozulmaya yatkındır. Bu gibi durumlarda, komşular ve komşuların komşuları, dışarıdan bazen değiştirmeksizin, ama çoğu kez yerel konumlarına daha sarsıntısız uyacak biçimde düzelterek ve uyarlayarak aldıkları tekniklerle ve düşüncelerle geleneksel yaşayış biçimlerini değiştirmeye razı olmuşlar ya da zorlanmışlardır. Kültürler arasındaki dünya dengesini bozan bu tür etkilerin başlıca odakları çağdan çağa değişmiştir. Bu yüzden, dünya tarihinin dönümlerini, önce dengeyi bozan birinci etki odağını ya da odaklarını araştırarak, sonra da yeryüzünün öteki halklarının bu kültürel yaratıcılık odaklarında ortaya çıkan, çoğu kez ikinci, üçüncü elden öğrendikleri ya da kullandıkları yeniliklere karşı gösterdikleri olumlu ya da olumsuz tepkileri ele alarak incelenme olanağı dolar.” (McNeill, 2015). W. H. McNeill *Dünya Tarihi* kitabının 16. baskısı önsöz bölümünde oldukça basit ancak hareket ettirici olan perspektifi içinde dünya uygarlıklarının konumlanmaları ve birbirleri ile olan ilişkileri ve iletişim olanaklarının incelenmesini önemli olduğunu belirtmiştir.

Bu çalışmayı örgütleyen şey ise, ne Gaziantep kentinde Suriyeliler ile birlikte yaşıyor olmam, ne iki kültürün yan yana olmasından duyulacak bir rahatsızlık ne de hoş görme çabası kaynaklanmaktadır. Bu çalışma salt akademik kaygılardan kaynaklanmakta ve herhangi bir çağda göçler dengesini ortaya koymayı hedeflemektedir. Dolayısıyla göçler, modern dönemlerde bu göçlerin hem gerekçelerinin hem de sonuçlarının ortaya konduğu yeni yaşam örüntülerinden beslenmektedir. Söz konusu Suriyeliler ve kentsel yaşam üzerinde durun bu çalışmayı örgütleyen kentin ve kentsel yaşamın derinden değişim ve dönüşüme uğraması, göç ile yeniden üretilen kentsel yaşam kaotik ve karmaşık görülse de kendi içindeki sistematığe göre konumlanmasından, bu örgütlülüğün örtük kalma eğiliminden kaynaklıdır. Bundandır ki Sosyolojik literatürde Suriyeli göçü henüz kalburun altına geçememiştir. Bu çalışmada ki amaç, Suriyeli göçünün basit bir göç hareketi olarak analiz edilmesine karşı çıkararak, göç hareketlerinin dünya tarihini değiştirebilecek nitelikte olduğunu asla göz ardı etmeden, yeni durumsal kavramsallaştırmalar beraberinde kentsel yaşamın yeniden örgütlenmesi ve örüntülenmesini açığa çıkarmayı hedeflemektedir.

Bu çalışmanın hazırlanmasındaki her aşamada değerli bilgilerini ve zamanını benden esirgemeyerek her fırsatta çalışmamla yakından ilgilenen, eleştirileriyle yol gösteren değerli danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Emin YİĞİT'e teşekkür ve saygılarımı sunarım. Ayrıca bilgi ve tecrübelerinden yararlandığım sevgili hocalarım Dr. Öğr. Üyesi Gülhan DEMİRİZ'e, karşılaştığım problemleri aşma konusunda destek olan Prof. Dr. Harun TEPE'ye ve Doç. Dr. Berfin KART'a sevgilerimi ve teşekkürlerimi sunarım. Akademik hayatım boyunca yapmış olduğumuz bilimsel tartışmalarla beni olumlu ve yapıcı yönde etkileyen, manevi desteğini hiç esirgememiş Doç. Dr. Cengiz İskender ÖZKAN'a teşekkür ederim. Bu zorlu süreçte yaşadığım zorlukları her zaman paylaşan Mehmet Ali TAŞ'a, araştırmanın tamamlanması sürecinde ve hayatımdaki her alanda verdiği desteğinden dolayı kıymetli dostum Fatma YILMAZ'a, ayrıca tüm hayatım boyunca en büyük desteği ve sonsuz sevgiyi vererek her zaman yanımda olan sevgili babam Mustafa AYDOĞDU'ya ve Songül AYDOĞDU'ya sonsuz teşekkür eder ve sevgilerle...

Burcu AYDOĞDU

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY SAYFASI.....	iii
BİLİMSEL ETİK BİLDİRİM SAYFASI.....	v
ÖZET	vii
ABSTRACT	ix
ÖNSÖZ.....	xi
KISALTMALAR DİZİNİ	xvii
TABLolar DİZİNİ.....	xix
GÖRSELLER DİZİNİ.....	xxi
HARİTALAR DİZİNİ.....	xxiii
GRAFİKLER DİZİNİ	xxv
GİRİŞ.....	1
1. BÖLÜM	6
1. SÜREÇ İÇİNDEKİ DÖNÜŞÜMLERİN TETİKLEYİCİ UNSURU OLARAK GÖÇ	6
1. 2. Yeniden Üretim Süreci Olarak Göç: Küreselleşme Bağlamında Toplumsal Dinamiklerin Göçü ve Göçün Ürettikleri	10
2. BÖLÜM	16
2. KENT, MEKÂN, ÖRÜNTÜLER VE GÜNDELİK PRATİKLER.....	16
2.1. Kentsel Yaşamın Örüntüleri	16
2.2. Kent: Sosyal ve Mekansal Olanın Üretimi	19
2.2.1. Sosyo- Ekonomik ve Mekânsal Örüntüler/ Gündelik Yaşamın Örüntüsü.....	21
2.3. Kent,: Planlama, Örgütlenme ve Örüntülenme.....	24
2.4. Mekân, Örüntü ve Kentsel Kesikler	27
2.5. Kentsel Kesik, Gündelik Hayatın Örüntüsü ve Mekan	28
3. BÖLÜM	30
3. ULUSLARARASI GÖÇ DALGASI VE TÜRKİYE.....	30
3.1. Uluslararası Göç ve Bir Koridor Ülke Olarak Türkiye	30
3.2. Savaş, Suriye, Göç.....	32

3.1.1. Türkiye'ye Yönelen Suriyeli Göçü, Türkiye ve Uluslararası Politika	34
3.1.2. Türkiye'deki Suriyelilerin Hukuki Statüsü: Mülteci, Sığınmacı, Geçici Korunan	40
3.2. Durum Katmanları ve Kentsel Saçaklanmalar	43
3.2.1. Mekna ve Kentsel Kesik	46
3.2.2. Türkiye kentlerinde kentsel saçaklanmalar: Suriyeli göçünün yarattığı alt yerleşmeler.....	48
3.2.3. Gaziantep Kenti ve Suriyeli Göçü.....	53
4. BÖLÜM.....	55
4. ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ	55
4.1. Araştırmanın Amacı ve Sorunsalları	55
4.2. Araştırmanın Yöntem ve Tekniği.....	57
5. BÖLÜM.....	62
5. BULGULAR VE TARTIŞMA	62
5.1. Göç ve Mekanda Konumlanma/ Durum Katmanları ve Mekanda Saçaklanma.....	62
5.1.1. Türkiye'ye Yönelen Suriyeli Göçü ve Durum Katmanları	62
5.1.1.1. Birinci.Durum Katmanı İçinde Göç ve Suriyeli Göçmenler.....	63
5.1.1.2. İkinci Durum Katmanı İçinde Gaziantep Kentine Göç Etmiş Olan Suriyeli Göçmenler	66
5.1.1.3. Üçüncü Durum Katmanı İçinde Gaziantep'e Göç Eden Suriyeli Göçmenler	71
5.1.1.4. Türkiyeli Yerleşikler, Kente Göç ve Durum Katmanı.....	75
5.1.1.5. Suriyeli Göçmenler ve Mekansal Konumlanma	77
5.1.1.6. Türkiyeli Yerleşikler ve Suriyeli Göçmenlerin Arasındaki Sosyo-Ekonomik ve Mekânsal İlişkiler Ağı.....	82
5.1.1.7. Suriyeli Göçü ve Sosyo-Ekonomik Saçaklanmalar	85
5.1.1.8. Suriyeli Göçü ve Suriyelilerin Mekânsal Saçaklanmaları	89
5.1.1.9. Suriyeli Göçünün Mekânda Ürettiği Direnç Mekanizması: Aşamalı Yerleşme	95
5.2. Mekanda Saçaklanma Ve Mekanın Dönüşümü.....	100

5.2.1. Suriyeli Göçü Sonrası: Kentin Eski Göçmenlerinin Kent İçi Mekansal Akışkanlığı.....	101
5.2.2. Gaziantep Kentine Yönelen Suriyeli Göçü ve Nöbetleşe Yoksulluk: “Lobat Bitti, Sıramı Savdım”	110
5.2.3. Bir Kentsel Mekân Olarak Kentsel Saçaklar: “Köylü Mahallesi”nden “Suriyeli Mahallesi”ne.....	114
5.2.4.Yeni Kentsel Saçaklar: “Kentın Başka Bir Kenarındaki Mahallede Yaşamak”	122
5.3.Kesişim Alanları ve Farklı Akışlar(Akışkanlıklar).....	129
5.3.1.Yeni Akışlar: Aidiyetlik ve Sahiplenme Duygusunun Taşı(n)dığı Kentsel Mekân ve Mekân Pratikleri	130
5.3.2. Suriyeli Göçü ve Kentsel Kesikler	134
5.4. Mekansal Örutüler ve Sosyo-Ekonomik/Mekansal Pratikler	137
5.4.1. Kentsel Kesikler Arasındaki Farklı Akışlar/ Akışkanlıkların Ürettiği Gündelik Pratikler.....	137
5.4.2. Sosyo-Ekonomik/Mekânsal Kesikler ve Mekânsal Pratikler	141
5.4.3. Kentsel Kesiklerin Ürettiği Çatlaklar ve Sosyo-Ekonomik Dinamiklerin Yeniden Üretimi: “Suriyeliyiz, Bu Sebep...”	146
5.4.4. Kentsel Yaşama İlişkisellik İçinden Bakmak: Gündelik Pratiklerin Kesiştiği Mekân-Mekânların Kesiştiği Gündelik Pratikleri Okumak.....	155
5.6. Suriyeli Göçmenler ve Kentin Eski göçmenleri olan Türkiyeli Yerleşiklerin ve Gelecek Stratejileri	159
6. TARTIŞMA VE SONUÇ	165
7. EKLER	170
8. KAYNAKLAR	173
ÖZGEÇMİŞ	179

KISALTMALAR DİZİNİ

TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TC	: Türkiye Cumhuriyeti
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
BM	: Birleşmiş Milletler
IOM	: Uluslararası Göç Örgütü
AB	: Avrupa Birliği
ORSAM	: Ortadoğu Araştırmaları Merkezi
SSTKB	: Suriye Sivil Toplum Kuruluşları Birliği
UNHCR	: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
SGK	: Türkiye Cumhuriyeti Sosyal Güvenlik Kurumu
SSCB	: Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
CIAM	: Uluslararası Modern Mimarlık Kongresi
AFAD	: Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
UNICEF	: Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu
OECD	: Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü
GTO	: Gaziantep Ticaret Odası
KOSGEP	: Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı

TABLolar DİZİNİ

Tablo 3.1. Geçici Barınma Merkezi Dışında Kalan Suriyeliler 49

Tablo 3.2. Türkiyedeki Geçici Barınma Merkezi Dağılımı..... 50

GÖRSELLER DİZİNİ

Görsel 5.1. Kırdan aktarılan ürünleri satan bakkal afişi 126

Görsel 5.2. Kışlık kurutmalıklar için site önünde hazırlık yapımı 129

HARİTALAR DİZİNİ

Harita 3.1. Suriye haritası	33
Harita 3.2. Suriyeli göçü haritası	37
Harita 3.3. Geçici koruma kapsamında olan Suriyelilerin illere göre dağılımı.....	50

GRAFİKLER DİZİNİ

Grafik 3.1.Yıllara göre geçici koruma kapsamındaki Suriyeliler..... 38

Grafik 3.2.. Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeliler 52

GİRİŞ

Kentlerin gündelik yaşam örüntüsüne bakıldığında kontrol altında tutularak ilerleme gösteren bir kentsel gelişim öyküsü sunulmaktadır. Kontrol altında tutulmak istenen bir mekânsal form, ulaşım ağı, üretim faaliyetleri, kültürel etkinlikler vb. gibi. Öyle ki devlet tiyatrolarında sergilenen oyunlar belirli izinler ve düzenlemeler ile sergilenmekte, ulaşım ağı kentin yaratılmak istenen gündelik üretim ve tüketimi odak alınarak düzenlenmekte, alışveriş merkezleri belirli zaman dilimlerinde hizmet vermekte, üretim-tüketim-boş zaman vb. gibi her şey modern insanın kendi tercihiyle şekilleniyor gibi görünse de zorunlu seçmeli tercih kılavuzunda dayatılanlar arasında bir seçim yapılması zorunluluğuna benzemektedir. Belirlenmiş saatler içerisinde işe gidilmekte, alışveriş ve tatil yapılmaktadır. Tüm bunlar koordineli ve sistematik bir gündelik örüntü yaratmaktadır. Ancak kentin düzen ve refahını sağlamak için bile olsa, kontrol altında tutulmaya çalışılan gündelik örüntünün dışına çıkılmasına/saçaklanmasına izin verilmelidir. Kentsel yaşam örüntüsünün dışına çıkma çabaları, zorlamalar ve yeniden üretim ise kentler konusunda büyük önemde olan kökensel bir soruyu ortaya koymaktadır: “şehrin yazgısı mı, yoksa şehre yazgılı olmak mı? Bu ikisini birbirinden ayrı düşünmek olanaksızdır. Çünkü şehirlerin yazgısı, aynı zamanda orada yaşayan, oluşmakta olan her şeyin yazgısıdır. Bu ikili birbiriyle kaçınılmaz, sürekli ve yenileyici bir ilişki içerisinde” (Kurtar, 2013: 202). Bu sebeple insan ve etkinliklerinden bağımsız bir kentsel mekân düşünülmeceği gibi mekândan bağımsız örüntülenen gündelik yaşam da düşünülemez.

Öncelikle belirtmek gerekmektedir ki kentsel yaşamın örgütlenmesi ve örüntülenmelerin yeniden ve yeniden üretilmesi süreci tüketime ilişkindir. Bu birincil anlamda nesnelere tüketilmesi ve üretilmesinden daha fazlası olarak yaşam örüntüsünün üretilmesi ve tüketilmesine dair bir sorgulamadır. Anlaşılmaktadır ki üretim kavramı bir meta üretiminden çok daha fazlası olarak ancak meta üretiminide içine alacak bir şekilde, kentsel yaşam örüntüsünün mekânsal dinamiklerinin üretilmesidir: insan faktörünün “nasıl” ve “niçin”lerine karşılık verebilecek bir üretimdir. Dolayısıyla göç üzerinden yapılan kentsel yaşam örüntüsüne dair bu sorgulama, yaşam koşullarının iyileştirilme beklentisinin üzerinde hakların riske atılması sürecini beraberinde getirmektedir. Yaşam koşullarının iyileştirilmesi, beklentisi üzerinden örgütlenen kentsel dinamiklerin üretimi ve tüketime denk gelecek tarzda dönüşmekte bağlı olarak yapılan sorgulamalar kentsel yaşam örüntüsünün üretimine ilişkin bir sorgulamaya denk düşmektedir.

Belirtmelidir ki görünüşte bölgesel ancak sonuçları itibari ile küresel etkiler yaratan gelişmeler -son on yıla damgasını vurur nitelikte - Ortadoğu ve Kuzey Afrika'yı çevreleyen coğrafyada yaşanmaktadır ki özellikle Suriye'de ortaya çıkan/çıkacak yeni oluşum, Türkiye'den başlamak üzere Avrupa'da dahil geniş bir coğrafyada siyasal, ekonomik, kültürel, mekânsal vb. gibi alanlarda yeni dönüşümlere gebe dir. Suriyelilerin göçü ile birlikte başta Türkiye'nin güney illeri olmak üzere Suriyeli göçü akımına uğrayan alanlarda ve göç güzergâhlarında ortaya çıkanlar bunu göstermektedir.

Suriyeli göçü üzerinden Türkiye'ye yönelen Suriyelilere bakıldığında, yaşanan bölgede haklarının korunamayacağı düşüncesi ile daha iyi yaşam koşulları için bir ulusal sınırı yasa dışı veya yasal yollardan aşım hakların daha iyi korunacağı beklentisi ile harekete geçmişlerdir. Söz konusu süreç "iki veya daha fazla devleti ayıran ve yan yana getiren karşılıklı olarak tanınmış ve coğrafi olarak çekilmiş sınır" (Giddens, 2008: 73) çizgisinin aşılması ile başlayıp, ekonomik faaliyetlerin, kültürel özelliklerin hatta mekânsal pratiklerin taşınması süreci ile devam etmiştir. "Sınır bölgelerde yaşayan insanlar karma sosyal ve politik özellikler sergilemekte" (Giddens, 2008: 73) ve çoğunlukla bu gruplar açık bir şekilde bu sınır kentliler ile akrabalık ilişkileri kurmakta, iş ve yaşam olanaklarını paylaşmakta, ortak kültürel özellikler sergilemektedirler. Bu anlamda Türkiyeli yerleşiklerin Suriyelilerle ilgili ilişkileri diğer ülke insanların aksine daha derin ve karşılıklı bir görünüm sergilemektedir. Bu anlamda coğrafi yakınlık gibi göç sürecinde ilk varış noktasını etkileyen ana faktör de bu sarmalın içerisine dahil olmaktadır. Bu anlamda Gaziantep kentine yönelen Suriyeli göçü ve kentsel saçaklanmalar, kentsel yaşamın gündelik örüntüsünün yeniden üretimine ilişkindir ve Suriyeli göçü ile gelişen yeni sürecin bütünsellik içerisinde analiz edilmesi önemli bir hal almaktadır. Açıktır ki gelişmeler olguyu daha tartışılabilir hale getirmektedir. Türkiye'nin güney illerinden başlamak üzere olgu üzerine ekonomik, toplumsal, siyasal, mekânsal tartışmalar kriz temelli yapılmakla birlikte olgunun kendisi süreç içinde aynı zamanda fırsatları da içerebilmektedir.

Kentsel alanlardaki ekonomik, kültürel, siyasal ve mekânsal saçaklanmalar kentsel yaşamın örüntüsünü ortaya koymaktadır ki insan ürünü olarak geliştirilen etkinliklerin toplamından oluşan gündelik yaşam, kent ve insanı birbirine kenetlemektedir. Bu kenetlenme kör olan ve rutine oturan diğer taraftan ise değişen ve dönüşen ilişkilerin toplamı olarak her şeyin kentte kesintisizce değişmesini, yaşamın ve şeylerin yeniden üretilmesini, dolayısıyla gündelik yaşamın tam olarak kendisini ortaya koymaktadır (Kurtar, 2013). Bu anlamda Suriyeli göçü üzerinden Türkiye kentlerindeki gündelik yaşam

örüntüleri bu çelişkilere içkindir. Belirli bir ulus-devletin sınırlarını aşarak başka bir ulus-devlet sınırları içerisinde gerçekleşen Suriyeli göçü ile Türkiye kentlerinde ekonomik, kültürel, siyasal ve mekânsal alanlardaki saçaklanmalar göstermektedir ki gündelik örüntü bu çelişkiler ile kendini üretmektedir. Zira Suriyeli göçü sonrası Gaziantep kent merkezinde hastahanelerin yoğunluğu ve kültürel farklılıklardan ötürü daha özel bir hizmet alanının yaratılması beklentisi karşılık bulmuş ve 2016 yılında sadece aile bireylerine (kadın ve çocuk) bakım sağlayan Kadın ve Çocuk Bakım Polikliniği açılmıştır. Türkiye’de yaşayan Suriyeliler İçin direnç mekanizması olan bu uygulamalar aynı zamanda iletişim ve etkileşim sahası olacak kamusal alandaki saçaklanmalar olarak ortaya çıkmaktadır. Hal böyle olunca pratik alandaki problemlere karşı üretilen kısa vadeli çözüm politikaları, uzun vadeli politikaların değişmesine ve dönüşmesine sebebiyet vermekte, hizmet alanında ise kurumların yeni politikalar ve pratikler üretmesini gerekli kılmaktadır.

Dolayısıyla “toplumlar mevcudiyetini ne mekândan, ne yönetenden ne de başka bir olgudan almıştır. Onlar sınırları olmayan sınırlarda da vardılar ve ister istemez evrime tabi olurlar” (Lefebvre, 2013). Bu evrim toplumsalın kendi içinden gelmektedir. Bizatihi toplumun iç çelişkileri, geçirdiği değişimler, kurduğu ilişkiler bağlamında değişim ve dönüşüm geçirmektedirler. Topluluklar arasındaki gözle görülmeyen ama varlığı açık seçik ortada olan yaşam biçimleri ise bu anlamda Gaziantep kentinde kesikler yaratmaktadır. Toplumsal unsurlar ve etkileşime girdiği her bir alan beşeri unsurların (ideolojik akımlar, savaşlar, göçler vb. gibi) etkisiyle hızlı bir değişim geçirmekte ve sonuçta kendini mutasyona uğramış olarak bulmaktadır. Süreç ne gösterirse göstereceği homojenlik ve düşünsel yapı bozulmakta, yerini çığır ve heterojenliğe bırakmaktadır. Artık salt bir toplumdan bahsetmek zor değil neredeyse imkânsız bir hal almaktadır. İnsan toplulukları yığılmakta, çıkarlar, beklentiler, amaçlar ve deneyimler farklılaşmaktadır(Lefebvre, 2013). Bu anlamda sağlık sistemi içerisinde her ne kadar Suriyeli korunanlar ile Türkiyeli yerleşiklerin hakları korunmaya çalışılsa da kesikler arasında kalan kör alanlar oluşmakta ve gerilimlerin sürdüğü bir kentsel yaşam deneyimlenmektedir. Bu gerilimler ise mekânda ve gündelik örüntüde yaratılan bir kimlik olarak okunmaktadır. Kör alan kör olmaktan çıkmak için örüntülenmeye ve gerilmeye devam ederken mekânlar, yemek tarzları, çalışma yaşamı, sosyal ve kültürel etkinlikler vb. gibi örüntüler kimlik oluşturacak tarzda gündelik yaşamda yer edinmektedir: Suriyelilik kimliği. Suriyelilik kimliği ekonomik faaliyetlere, mekâna, gündelik yaşam örüntüsüne yüklenen bir kimlik olarak saçaklanmaktadır. Zira gündelik yaşam devinime içkin kentsel saçaklanmalar ve kentsel kesiklerin toplumsal

dinamikleri yeniden ve yeniden üretiminin merkezinde olduğunu belirtmek gerekmektedir.

Kentsel mekânların belirli bir grubun kullanımına ve yaşamasına özel ayrılmış alanlar olarak tanımlanması (Suriyeli mahallesi, köylü mahallesi, İşçi mahallesi vb. gibi) mekânın ürettiği bir çizgi ya da tanımlama değildir. İçi boş olmaması koşulu ile, herhangi mekân ya da bir mesafe üzerine düşünüldüğünde, mekânın içinde şeylerin olduğu söylenebilir ancak mekânın bir “şey” bir “nesne” olduğu söylenemez. Mekânları yüzer gezer bir ortam, basit bir soyutlama, saf bir biçim olarak tanımlamaya çalışmak doğru değildir. Dolayısıyla elbette mekânların içeriği vardır. Mekânlar toplumsal ilişkileri içerir, kapsar ve gizler. Kentsel mekânlar şeyler olmasalar da şeyler arasındaki ilişkiler kümesidir. Mübadele sırasında (davranışların, nesnelere, insanların, şeylerin vb.) mutlak bir şey olma eğiliminde olsa da mekân, mutlaklığa erişemez çünkü faaliyetlerden, kullanımdan, ihtiyaçtan, “toplumsal varlık”tan kurtulamaz. Dolayısıyla sürekli olarak kendini üretmekte üretirken ise tüm bunların mübadele edildiği alan olarak tanımlanmaktadır. Dolayısıyla mutlak bir tanımlama değildir. Bundandır ki kentsel mekânlar çokluğu, farklılığı ve aykırılığı överken diğer yandan ancak ve ancak yasaklarına, kurallarına ve kriterlerine uyma koşulu ile belirlenmişlik içerisinde örüntülenmektedir (alışveriş merkezleri, restoranlar, tiyatrolar, mahalleler, sokaklar vb. gibi mekânlarda davranışlar veya anlamlandırmalar değişmektedir). Dolayısıyla kentsel mekânların yaşam örüntüsü “mesafe ve gerilim, temas ve kopuş” ile kentsel mekânı kullananların ve mekânın kesişimidir (Lefebvre, 2013).

Hal böyle olunca gizli bir enformelleşmeyi, takipsizliği ve görünmezliği getiren olguya ilişkin bu süreç, yerel unsurlarla karşılıklı bir etkileşim içinde düşünüldüğünde, yepyeni ve birbirinden farklı toplumsal örgütlenmeleri ve bu toplumsal örgütlenmenin kurduğu ilişkiler ürünü olan mekânsal örgütlenmeyi, hem fiziksel hem de toplumsal olarak yeniden üretmektedir. Suriyeli göçünün durum katmanları haline nasıl bir görünüm çıkardığı bağlı olarak, kentsel mekânda konumlanma stratejileri sosyo-ekonomik dinamiklere katılımları ve kentsel yaşamda yer alışları farklılık göstermektedir. Ancak Suriyeli göçü ile Gaziantep kentine gelen Suriyelilerin kentsel dinamiklere eklemlene süreçleri, Türkiyeli yerleşiklerle birlikte geliştirilen ilişkiler bağlamında ele alınması ve ilikliler ve konumlanma stratejilerinin ortaya koyduğu kentsel kesiklerin tespit edilmesi ise daha da önemli bir hal almaktadır. Öyle ki kentsel saçaklanmalar arasında sınırlar çeken kentsel kesikler aynı zamanda bu saçaklanmalar arasında geçişleri ve geçirgenliği mümkün

kılması sebebiyle önemlidir. Bu bağlamda Suriyeli göçü ve Gaziantep kentsel yaşamının sosyo-ekonomik ve mekânsal dinamikleri düşünüldüğünde ortaya çıkan/çıkacak kentsel örüntü ayrıntılı biçimde ve her dinamiğin birbirine gönderme yaptığı göz ardı edilmeksizin analiz edilmelidir. Bağlı olarak durum katmanları halinde analiz edilecek olan Suriyeli göçünün, kentsel saçaklanmalar ve yeni kentsel saçaklanmaların üretimi üzerinde olan belirleyiciliği kritik önemdedir. Dolayısıyla kentsel saçaklanmalardaki ve yeni kentsel saçaklanmalardaki mekânsal yapının yeniden üretimi ile gündelik pratiklerin değişimi, dönüşümü ve hatta yeniden üretimi, araştırılması ve tartışılması gereken önemli konulardan biri durumundadır.

1. BÖLÜM

1. SÜREÇ İÇİNDEKİ DÖNÜŞÜMLERİN TETİKLEYİCİ UNSURU OLARAK GÖÇ

En genel anlamda, insanların buldukları yerden bir başka yere hareketliliğini ifade eden göç olgusu, Wallerstein (2006) tarafından bu dünyada oldukça eski ve sürekli olarak tekrarlanan bir hikaye olarak ifade edilmektedir. Ancak göçün, zaman ve mekân, neden ve sonuç unsurları; durağan olmaktan daha ziyade bir süreç olması, göçün tanımlanma, ölçme, çözümlenme, açıklama ve yorumlanmasını hem kuramsal hem de görgül anlamda karmaşık bir hale getirmektedir.

Tarihsel süreçte genel olarak; açlık, kıtlık, savaş, şiddet, iklim koşulları, siyasi ve dini sebepler, ekonomik gereksinim vb.gibi nedenlerden kaynaklanan göç hareketleri - Wallerstein(2006)'ında belirttiği gibi- neredeyse bilinen insanlık tarihi kadar eski bir olgudur. Bununla birlikte insanların içinde buldukları koşulları analiz ederek olguyu tanımlayabilmek için kalkış ve varış noktalarının koşullarını, göçmenlerin içinde bulunduğu dinamikleri ve bu dinamiklerle bağlantılı siyasal, kültürel, ekonomik oluşumları; dolayısıyla sürecin kendisini bütünüyle dikkate almak gerekmektedir. Bu anlamda göç, insanların “sembolik veya siyasal sınırların ötesine, yeni yerleşim alanlarına ve toplumlara doğru hareketini içermektedir” (Marshall, 1999: 658). En basit haliyle “anamlı bir uzaklık ve etki yaratacak kadar bir süre içinde gerçekleşen bütün yer değiştirmeler (Erder, 1986: 9)” olarak tanımlanan göç, insanların belirli bir zaman boyutu içinde bir mekânsal ve siyasal organizasyon alanından başka bir organizasyon alanına geçişi olarak da ifade edilebilir. İnsanların ekonomik, toplumsal, siyasal örgütlenme biçimleri ve bu örgütlenme biçimlerinin geçirdiği dönüşümler ise olgunun hem tanımlanması ve kavramsallaştırılması, hem görünümleri, hem de sebepleri ve sonuçları üzerinde belirleyici role sahiptir.

Güvenç (2010: 196)'in belirttiği gibi “avcılık ve toplayıcılık yaşam biçiminden, hayvancılık ve çobanlık tarım teknolojisine geçiş, insanoğlunun görüp geçirdiği en büyük devrimlerinden birini teşkil etmektedir. Dünyanın ısınması ve buzul çağının sona erişi ile insanlık, kıtaların iç kısımları ile yüksek kesimler hariç tüm dünyaya yayılmıştır. Yiyecek besinlerin üretilmesi, yerleşik kültürün önemli bir keşfi olmuş dolayısıyla tarımın varlığı yerleşik bir yaşam biçimini gerektirmiştir”. Yerleşik hayata geçişle birlikte topluluk

halinde yaşamın bir getirisi olarak siyasal gücü oluşturan devletler kurulmuş ve dolayısıyla sınırlar, kurallar, yönetmek ve yönetilmek gibi kavramlar insan ürünü olarak ortaya çıkmıştır. Hal böyle olunca göç hareketi de bir yönetsel sınırdan başka bir yönetsel sınıra doğru gerçekleşmeye başlamıştır. Hemen belirtmeli ki insanlık tarihinde kitlesel göçler dünyanın değişimini belirleyecek niteliktedir. Bu anlamda tarihsel süreçteki ilk büyük kitlesel göç olayı ise 4. yüzyıl son çeyreğinde farklı bölgeler arasında gerçekleşen kavimler göçüdür (Deniz, 2014). Dünya tarihini derinden etkileyen bu göç hareketi, Avrupa kıtasında siyasal, sosyal ve kültürel yapının büyük ölçüde değiştirirken özellikle dönemin en büyük imparatorluğu olan Roma İmparatorluğu'nun iç ve dış politikalarını yönlendiren önemli bir etken olmuştur (Çapan ve Güvenç, 2017). Bununla birlikte süre feodal dönem sonrasında Avrupa'da yeni ulus-devletlerin kurulmasına neden olmuştur (Deniz, 2014). MS. 4. yüzyılın son çeyreğinde başlayan ve sonrasında batıya doğru genişleyen; tarihte de "kavimler göçü" olarak adlandırılan sürecin, Batı Roma İmparatorluğunun yıkılmasından, feodal dönemin başlamasına ve orada ulus-devletlerin oluşmasına kadar bir çok tarihsel ortaya çıkışı tetikleyici dinamiklerinden birisi olması göç hareketinin basit bir yer değiştirme olmadığını göstergesidir. Yine göç hareketinin, tarihsel sürecin ilerleyişine etki ettiğini gösteren önemli örneklerden birisi Sanayi Devrimi sonrasındaki sanayi bölgelerine olan işgücü göçüdür. Nitekim 19. yüzyılda toprak üzerinde reformların yapılması topraksız kalan köylüyü süreç içerisinde iç göçe zorlamıştır. Bağlı olarak endüstri bölgelerine iş gücü göçü gerçekleşmiştir (Freyer, 2014). Hal böyle olunca Endüstri ya da diğer adı ile Sanayi Devrimi, 19. yüzyıl başlarında ekonomik ve politik örgütlenmelerin yapısını köklü olarak değiştirerek; teknolojik buluşların da ivme kazanmasıyla tüm dünyanın çehresini değiştirecek (Ateş, 1989) gelişmeler ortaya çıkmıştır. Bu süreçte özellikle sanayi kapitalizminin gelişmesi ve yeni teknolojik buluşlar üç yüz yıl kadar önce başlayan deniz aşırı kıtalara gidişi bir başka aşamaya taşımıştır. Geline nokta dünyayı etkileyen dinamiklerden biri olan sanayileşme (Giddens, 2010) toplumsal organizasyonu temelden belirlemiştir (Giddens, 2014).

Sanayi Devrimiyle birlikte üretim yapılarını değiştiren topluluklar, statik bünyeli tarım topluluklarından, dinamik bünyeli sanayi topluluklarına dönüşmüştür. Süreç içerisinde olguyu anlamak için genel olarak üretim araçlarının teknik olarak gelişmesi, sermaye birikimi ve kentsel nüfus artışı işçi hareketlerini dikkatli okumak gerekmektedir (Ateş, 1989).

Anlaşılmaktadır ki insanlık tarihi için dönüştürücü etkisi olan göçlerden biride

Avrupa’da Sanayi devrimine bağlı olarak ortaya çıkan i güçtür. Açıktır ki 18. ve 19. yüzyıllarda Avrupa’da yaşanan Sanayi Devrimi, sınırlı bölgelerde başlayıp; sonrasında dünyanın çeşitli bölgelerine yayılara, teknolojik, ekonomik, siyasal ve kültürel anlamda (Freyer, 2014) yapısal dönüşümlerin sebebini oluştururken dünyada i gce dayalı kentleşmenin temel nedeni durumundadır. Sanayi devrimine bağlı olarak ortaya çıkan demografik dönüşüm ekonomik, sosyal, siyasal, kültürel anlamda yapısal bir çok dönüşümü üretmekle birlikte bu dönüşümün mekânsal yansımaları önemlidir.

Öncelikle sanayi öncesi kentte belirgin sınıfsal ayrımların olmadığı, işyeri-ev ayrımının çok net gözlemlenmediği kentsel yerleşimler sanayi devrimi ile birlikte iş bölümün ve uzmanlaşmanın arttığı, ev tipi üretim bırakılıp fabrikaların kente girdiği, sermayeyi ve emeiği aynı alanda tutma isteği ile kentlerin sayısal ve alansal olarak büyüdüğü gözlemlenmektedir. Sanayileşmenin etkisi ile birlikte örgütlenme biçim değişen topluluklar, statik bünyeli tarım topluluklarından, dinamik bünyeli sanayi topluluklarına dönüşmüş ve büyük sanayi kentlerine/ülkelerine muazzam işçi gleri gerçekleşmiştir. Üretim ve değişim tarzlarındaki dönüşümlerin ürünü olarak üretim faktörlerinden biri olan iş gücü ihtiyaı sosyal güvenlik sistemlerinin de eksikliği ile kırsal alanlardan ya da farklı ülkelerden gelen-getirilen insanların (ocuk, kadın genç-yaşlı fark etmeksizin ve iş güvenliği olmaksızın) esnek çalışma koşulları içerisinde çalışması giderilmeye çalışılmıştır (Marx, 2004). Hal böyle olunca kırsal alanlardan ve dış ülkelerden çalışmak amaçlı gelen/getirilen insanlar sanayileşme hareketlerinin meydana getirdiği gleri oluşturmaktadır. Kaldı ki bu g hareketleri, basit bir demografik değişim olmaktan öte, toplumsalın tüm dinamiklerini etkileyen, belirleyen ve hatta dönüştüren etkileri üretmiştir.

Hem kalkış noktası hem de varış noktası için geçerli olan değişim ve dönüşümler Karl Marx ve Friedrich Engels’in Komünist Parti Manifestosu (2011)’nda belirttiği üzere sanayi devrimi sonrası ortaya çıkan göçler, kalkış noktası olan kırsal alanlar ile varış noktası olan kentleri büyük lde değiştirir ve dönüştürürken sürekli genişleyen sürüm ihtiyaını karşılamak için burjuvazi, yer yuvarlağının bütününe el atmakta ve kırsal alanların egemenliğine sokmaktadır. Süreç kentsel alanların kırsal alanlara kıyasla demografik açıdan farklılaşmış ve mekânsal organizasyonu değişirmiştir. O dönemde “İngiltere’nin en eski sömürgesi İrlanda’dan gelmiş erkek, kadın ve çocuklardan oluşan göçmen işçiler, madenlerin ve fabrikaların çevresinde oluşan derme- çatma gecekondularda yaşamaktadırlar” (Marx, 2011:13). Görülmektedir ki işçi gleri sonrası mekânsal anlamda yaşanılan bölge farklı mekânsal organizasyon biçimlerine sahne olmaktadır. Dolayısıyla

kitlesel gerçekleşen göç hareketleri kentsel planlamalar açısından da dikkatle değerlendirilmeli ve politikalar üretebilmek adına kontrollü gerçekleşmesi adına fırsatlar yaratılmalıdır.

Mekânsal organizasyondaki değişimleri doğuran insanın farklı coğrafyalar arasındaki hareketi bireysel ya da küçük topluluklar halinde olabildiği gibi özellikle savaş durumlarında kitlesel düzeyde gerçekleşmektedir. Nitekim “20. yüzyılda meydana gelen ve milyonlarca insanı yerinden eden iki büyük dünya savaşı” (Giddens, 2010: 522) sonrasında ayağa kalkmaya çalışan Avrupa ülkeleri, iş gücü ihtiyacını karşılamak için işçi göçlerine izin vererek işgücü gereksinimini karşılamak üzere az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerden iş gücü göç kabul etmeye başlamıştır (İçduygu ve Sirkeci, 1999).

Önceki paragraflarda bir çok insanın ekonomik istikrarsızlıklar, şiddet ortamı ve yaşanan bölgenin yaşam beklentilerini karşılamaması gibi sebeplerden dolayı yaşam alanını değiştirdiği ve bu yer değiştirmelerin yeryüzünün kaderini etkileyecek, toplumsal örgütlenmelerin biçimini belirleyecek, mekânın dinamiklerini dönüştürecek sonuçları ürettiği bir gerçekliktir.

Özellikle dünyanın yeniden yapısal bir dönüşüm sürecine girdiği 20. yüzyılın son çeyreğinde insanların yaşadıkları yerlerden çok daha uzak coğrafyalara, hiç gitmedikleri dilini dahi bilmedikleri ülkelere doğru uluslararası hareketlilikleri artmıştır. “1970 yılında kendi ülkeleri dışında yaşayan ve göçmen olarak nitelenen bireylerin sayısı toplam 84 milyon iken 1990 yılında 156 milyona, 2000 yılında 178 milyon, 2010 yılına gelindiğinde ise 214 milyona ulaşmıştır” (Bakırtaş, 2012: 241- 242). Uluslararası Çalışma Örgütü’nün(2018) yaptığı araştırmaya göre dünyada yaklaşık 232 milyon göçmen bulunmaktadır. Göç süreci ister gönüllü ister zorunlu gerçekleşmiş olsun; hangi biçimi alırsa alsın göçmenlerin transit veya hedef ülkelerin işgücü piyasalarına girmesi kaçınılmazdır. Uluslararası Çalışma Örgütü (2016)nün yaptığı “Göçmen İşçiler Küresel Tahminleri” başlığını taşıyan rapora göre 206,6 milyonu çalışma çağında olan göçmenlerin, 150,3 milyonu göçmen işçiler oluşturmaktadır. Saniye Dedeoğlu Çalışma ve Toplum Dergisi Göçmen İşçiler Özel Sayısı sunuş (Dedeoğlu, 2018) bölümünde göçmenlerin işgücü piyasalarında 3D olarak tanımlanan kirli, tehlikeli ve rutin işlere yönelindiklerini belirtmektedir. Yine aynı sayıda bu işlerin yerli nüfusun çalışmak istemediği işler olduğu belirtilmekle birlikte yoksuluk nöbetinden yoksulluk rekabetine giren göçmenlerin, işgücü piyasasında yoğun bir şekilde istihdam edilmekte ve bu işler için

ödenen ücretlerin baskı altında tutulması ise birçok ülkede göç politikalarının ve göç akımlarının belirleyicisi durumunda (Dedeoğlu, 2018) olduğu ifade edilmektedir. İşgücü göçü ve göçmen işçiler dünyadaki tüm bölgelerin ilgilendiği bir olgu olmakla beraber, uluslararası işleyişin her alanına sirayet etmiş; siyasal, ekonomik, kültürel ve hatta uluslararası organizasyonların örgütlenmesine yansımış bu dinamikler göçün bir sonucudur. İşte bu nedenlerle, göçün bir ülkede işgücü piyasasını nasıl etkilediği, göçmenlerin işgücü piyasasında yaptıkları işler ve çalışma koşulları, toplumsal hayatın yapısal olarak geçirdiği dönüşümler ve diğer tüm alanlara yansımaları göçün bir sonucudur. Bu anlamda, tarih sahnesinde ister bireysel göç hareketleri olsun ister kitlesel olarak yapılan göçler olsun, toplumların siyasal, ekonomik, kültürel, mekânsal yapılarını ve yaşam pratiklerini sürekli olarak değiştirmekte ve dönüştürmektedir.

Göç olgusunun tarihsel süreçteki görünüşleri toplumların ekonomik, toplumsal, siyasal örgütlenme biçimleri ve bu örgütlenme biçimlerinin geçirdiği dönüşümler, olgunun tanımlanmasında ve kavramsallaştırılmasında, bağlı olarak görünüşleri, sebepleri ve sonuçları üzerinde belirleyici role sahip olduğunu göstermektedir. Açıktır ki göç kalkış noktasının ve varış noktasının temel dinamikleri, göçe katılanlar ve göç nedenleri gibi toplumsal koşulların bütünüyle dikkate alındığı zincirleme eksenler üzerinde tartışılmalıdır (İçduygu, 1998). Tüm bu karmaşıklığı içinde öyle anlaşılmaktadır ki göç, aslında bir sonuçtur; ekonomik, toplumsal ve siyasal dönüşümlerin bir yansıması olarak kendini göstermektedir. Aynı zamanda bir nedendir; çünkü göç eden insanların hareketliliği, gerek kendi yaşamlarını gerekse ayırdıkları ve vardıkları yerleşimlerin, siyasal örgütlenmelerini, ekonomik yapılarını, yaşam alanlarını farklı biçimlerde değiştirmekte ve dönüştürmektedir. Dolayısıyla göç, basit bir hareketlilik olmasından öte önemli bir "tarihsel eylem"dir ve tarihsel süreçte önemli yapısal değişimlere ve dönüşümlere sebebiyet vermektedir.

1.2. Yeniden Üretim Süreci Olarak Göç: Küreselleşme Bağlamında Toplumsal Dinamiklerin Göçü ve Göçün Ürettikleri

Tarih sahnesinde bir çok kültür, toplumsal yaşam ve yönetim-katılım süreçleri değişmiştir/değişmektedir ki toplum eylem ve tepkiler verir (Karl, 2014). Hal böyle olunca tarihsel süreçte bireylerin ve toplulukların, zamansal ve mekânsal eylemlerinin karşılıklı analizi toplumsal yaşamın gündelik örüntüsünü anlamak için önemlidir. Bu bağlamda tarihsel süreçte toplumsal örgütlenme biçimleri ile mekânsal örgütlenmeler arasındaki karşılıklı ilişkinin analizi durum katmanları bağlamında incelenmelidir. Öncelikli olarak

sömürgecilik dönemine kadar olan göç hareketlerini sömürgecilik döneminde başlayan göç hareketlerinden ayırmak gerekmektedir. “16. yüzyıldan 19. yüzyılın başına kadar yaklaşık olarak 8-10 milyon Afrika’lı Amerika kıtasındaki tarlalarda “(Rosman ve Rubel, 1998: 301) ve “plantasyonlarında çalıştırılmak üzere getirilirken” (Mc. Neill, 2015: 443) sömürgecilerle birlikte işgücünün karşılanması için ihraç malzemesi olarak görülen insanın, sistemli ve hızlı bir şekilde yer değiştirme ya da taşınma (Yılmaz, 2014) süreci, insan hakları ihlalleri üzerinden sosyo-ekonomik koşulları, kültürel özellikleri, mekânsal pratikleri ve gündelik yaşamın pratiklerini yeniden üretmektedir. Bu anlamda sürecin içerdiği katlanmalar ve kıvrımlar arasındaki pratikler ve stratejiler kritik önemdedir. Söz konusu kölelik dönemlerinde köleler hastalandıklarında sağlık kontrolünü yaptırılmamakta, eğitim basamaklarına dahil olamamakta, toplu taşıma araçlarında seyahat edememekte, kölelere ayrılmış alanlarda ve temel insani ihtiyaçlarını karşılayabilecek imkânlardan uzak yaşamaktadırlar. Sosyal, siyasal, ekonomik ve mekânsal örüntünün dışında bir varlık olarak görülen ancak varış bölgesi ve kalkış bölgesindeki gündelik örüntüyü yeniden formüle eden kölelik aynı zamanda mekânın örüntüsünü de yeniden kurgulamaktadır. Bu anlamda “1861’de Ruslar serfliği, Amerika Birleşik Devletleri ise 1863’te köleliği kaldırdığını ilan ederken Büyük Britanya yönetimindeki tüm ülkeler ve Brezilya’ya kadar bir çok ülke kölelik karşıtı akımı takip etmiştir” (Neill, 2015: 587-591). Bu akımlar derin bir geçmişe sahip çalışma ve yaşama tarihine bağlı olarak üretilmiş ve süreç hukuksal, politik, mekânsal kavramsallaştırmaları, pratikleri üretmiştir. “Yemen gibi ülkelerdeyse kölelik yakın geçmişe dek sürmüştür” (Neill, 2015: 587-591) olsa da gündelik örüntüye etki eden köleliğin yasalarla kaldırılmış olması ulusların ve devletlerin yeni/den örgütlenmeleri adına önemli bir gelişmedir.

Kölelik döneminde derin iç çatışmaların yaşanmasına karşın kölelik karşıtı derneklerin oluşturulması (Neil, 2015) ve hukuksal arayış içine girmeyi mümkün kılan süreç günümüz sivil toplum örgütlenmelerinin temelini oluşturmuştur. Kölelik döneminde alınıp satılabilir olarak görülen ve yaşam şartlarına ilişkin karar verme ve yönelme imkânı tanınmayan grupların hak ve özgürlükleri hukuksal bir zemine taşınırken bu yasal olumlu süreç, bireylerin gündelik örüntülenmesini farklı biçimlerde etkilemiştir. Siyasal, hukuksal tanımların geliştirilmesi beraberinde mütevazı ve sağlam, doğal, kısımları ve parçaları belirli bir zaman içinde ve kuşkuya meydan vermeyecek biçimde birbirine bağlanan gündelik hayatın dinamiklerini de köklü olarak değiştirmiştir (Lefebvre, 2013). Özellikle Dünyanın herhangi bir bölgesinde ortaya çıkan bir oluşumun dünyanın diğer tarafındaki bir

bölge için kaçınılmaz bir etki yarattığı küreselleşme döneminde uluslararası barış ve güvenliği korumak amacıyla ekonomik, kültürel ve siyasal yeni oluşumlar ve örgütlenmeler oluşturulmuştur. Dolayısıyla ülkelerin siyasal ve ekonomik örgütlenmelerini derinden etkileyen dünya üzerinde ki her bir oluşum, dünyanın farklı bir bölgesinde meydana gelen oluşumların tetikleyicisi durumundadır. Ülkeler bu tetikleyici durumlara karşı savunma üretebilmek amaçlı orta, uzun ve kısa vadeli planlamalar yapmakta ve uluslararası arenada söz sahibi olabilmek adına siyasalar üretmektedirler.

Açıktır ki ulus-devletlerin yeniden konumlandığı modernliğin sonuçlarının radikalleşip evrenselleştiği bu süreçte yerel oluşumlar millerce uzaktaki olaylarla şekillenmektedir (Giddens, 2014). Bu anlamda millerce uzaklıkta sabanı ile toprağı harlayan çiftçi ve toprağı Endüstri 4.0 ile işleyen çiftçi yaşadıkları veya yaşam formu olan her bölge ile ekonomik, politik ve kültürel açıdan farklı şekillerde ama kaçınılmaz olarak etkileşime girmekte ve her türlü bilgi, insan ve mal akışının olduğu bölgelerde yeni yaşam deneyimlerinin doğaçlanmasını zorunlu kılmaktadır. Hal böyle olunca her türlü insan ve bilgi akışı millerce uzaklıktaki insanların yaşamlarını değiştirmesine sebebiyet vermektedir. Sürekli olarak değişen ve dönüşen dünyada ülkeler ise her bir gelişme veya kaotik durumlara karşı politikalar üretmektedirler. Teknolojik gelişmelerin üretimdeki verimliliği değiştirmesi ve istihdamdaki köklü değişimlere bağlı olarak uluslararası anlaşmalar/yaptırımlar bu parametreler etrafında düzenlenirken ulus-devletler teknolojik alandaki bu gelişmeleri yakından takip etmektedirler. İnsan ve bilgi akışının, tarihsel süreç içerisinde ülkelerin siyasalar üretmesine etki ettiğini gösteren önemli örnekler sunulabilir: Türkiye Cumhuriyeti Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı KOSGEP(2017)'in yüksek teknoloji sektörlerindeki üretiminin ihracattaki ağırlığının arttırılmasına yönelik proje teklif çağrısında bulunması, Tarım ve Orman Bakanlığının mazot, gübre ve toprak analizi desteği, organik tarım desteği, büyükbaş-küçükbaş aşı desteği, buzağı desteği teşvikleri ve desteklemeleri mevcut üretim bilgisini ve etkinliklerini yönlendirmektedir. Üretim örüntüsünün destek gördüğü gibi desteklenemediği ve küresel rekabet unsurları ile mücadele edilemediği, uygun yaşam koşullarının ve üretim etkinliklerinin sürdürülemediği şartlarda insanlar gündelik yaşam pratiklerini değiştirmek ya da dönüştürmek zorunda kalmaktadırlar. Hal böyle olunca çok uçlu ve her bir ucun birbiri ile bağlantılı olduğu küreselleşme sürecinde her bir ekonomik yaptırım ve politik kararlar mevcut yaşam koşullarını ve toplumsal örgütlenmeyi köklü olarak değiştirmekte ve dönüştürmektedir. Anlaşılmaktadır ki ulus-devletler uluslararası arenada etkili olabilmek için dünyadaki

gelişmeleri yakından takipe etmekte, destek ve teşviklerle mevcut üretim örgütlenmelerini yönlendirmektedir. Üretim, tüketim ve yeniden üretim sarmalında dünyanın siyasal örgütlenmesine, ekonomik örgütlenmelerine, kültürel örgütlenmelerine ve tüm bunların toplamı olarak toplumsal örüntülere bakılacak olunursa yeniden ve yeniden kurgulandığı açık olarak görülecektir. Yaşam örüntüleri sürekli olarak değişen, değişirken etkileşime giren her bir dinamiği dönüştüren ve yeniden örüntülenmeyi zorunlu kılan bir yapıya sahiptir. Ancak gelişigüzel bir değişimden ziyade insanların yaşam şartlarına, ulus-devletlerin dünya siyasetine eklenme-uyum gösterebilme ya da dünya siyasetini yönlendirebilme gücüne, bilimsel ilerlemelere ve bilimsel ilerlemelere ne derece erişim gösterildiğine bağlı olarak örüntülenmektedir. Yani yaşam örüntüleri çoklu ve çok kompleks etkileşimlerin ortak ürünüdür. Dolayısıyla gündelik hayatın örüntüsü kategorileri olan, işlevleri (kurumlar), yapıları (gruplar ve stratejiler) ve biçimleri (sistemler, haberleşme araçları, denetim yolları, vs.) dahilinde çözümlenebilir ancak yeterli değildir çünkü gündeliklik bir otomobil değildir. Gündelikliğin örüntüsünü ortaya koymak için daha derin bir bakışa ihtiyaç vardır. Bu anlamda ulus-devletlerin konumlanma ve strateji üretme biçimlerine göre ekonomik örüntülenme biçimine ilişkin analiz doğru olmaya birlikte yeterli olmamaktadır. Zira gündelik yaşamın örüntüsü ekonomik, kültürel, siyasal, toplumsal dinamiklerin yani “modernliğin” temel bir ürünüdür. Dolayısıyla gündelik örüntü tüm bu dinamiklerin birbiri ile ilişkili olduğu, bütünü içerisinde, tüm parçaların arasında kalan çatlakları, boşlukları ve delikleri unutmaksızın yapılacak analizler önemlidir. Farklı akışların ve akışkanlıkların sergilendiği bir alan olarak kentsel yaşam, gündelik yaşam örüntüsünün kaldırılabilmesi toplumsal unsurları barındıran alan olarak görülmelidir (Lefebvre, 2013).

Dolayısıyla üretim, ulaşım ve bilgi edinme gibi bir çok alandaki gelişmeler toplumsal örgütlenmelere ve mekânsal örüntüye kaçınılmaz olarak etki ederken ulus-devletlerin sorgulanmaya başlandığı söz konusu modern süreçte, yakın ve uzak, iç ve dış, ulusal ve uluslararasılık, sınırlar ve yasallık gibi kavramlar üzerine tekrar düşünmek gerekmektedir (Bauman, 2014). “Sıcak savaştaki cephelerin yerini diplomatik ve ekonomik ilişkilerin/anlaşmaların almasına bağlı olarak ulus-devletlerin etkinlikleri de derinleşmeye başlarken toplumsal denetleme ve şiddet araçlarının kontrolünü elinde bulunduran ülkeler sermaye birikimi ve endüstriyalizmin gelişimini de denetlemeye çalışmaktadırlar”(Giddens, 2014: 56). Denetleme ve kontrol mekânizmalarının kontrolüne sahip olan/olmak isteyen ulus-devletler bilgi, mal ve mata ile insan akışını yönlendirme

yetkisini de büyük oranda ellerinde bulundurmakta hatta etkinlikleri de derinleşmektedir.

Kurumsal kümelere ve aralarındaki ilişkiye bütünsel bir noktadan bakıldığında bu şema dünya siyasetinin örüntüsüne işaret etmektedir. Bu örüntü uzak yerleşimlerin birbirlerine, yerel oluşumların ise millerce ötedeki olaylarla biçimlendirildiği ya da bunu tam tersinin söz konusu olduğu, dünya çapındaki toplumsal ilişkilerin yoğunlaştığı diyalektik bir süreçtir. Dolayısıyla insan hareketlilikleri üzerine çalışma yapan herhangi bir araştırmacı bir bölgede meydana gelen olayların bundan sınırsız uzaklıkta işlerlik gösteren etkenlerden etkilenme olasılığının yüksek olduğunun da farkındadır (Giddens, 2014).

Göçmenlerin bir idari sınırı geçerek oturma ve yaşama yerlerini devamlı ya da uzun süreli olarak değiştirme eylemi (Tümertekin ve Özer, 1998) varış noktasının siyasi, sosyal, ekonomik ve fiziksel yapısını değiştiren yeni bir sürecin dinamiklerini belirlemektedir. Bu belirleme göç olgusunu basit bir yer değiştirme eyleminden öteye taşımakta “varış noktasının koşullarını değiştirmesi” durumuna gönderme yapmaktadır ki gerçekten bu durum göçmenleri de içine alarak varış noktasının toplumsal koşullarını yeniden üretmektedir (Özer, 2004). Bu çerçevede her ne kadar kitlesel ve sürekli göçler yaşanmakta ve göç eden bireylerin göç hareketleri belirli tanımlamalara ve üst bir kuram çerçevesinde ele alınmaya çalışılsa da bir yandan da kristalize olmaktadır; kristalize olmaktadır çünkü yaşanan gelişmeler, her bir göçü biricik ve kendine özgü kılmaktadır. Ortaya çıkan görünüm varış noktasının dinamiklerine yansımaktadır. Dolayısıyla süreç yeni eyleme biçimlerinin ve normların geliştirilmesini zorunlu kılmaktadır. Yaşam alanının ve yaşayış biçiminin farklılaşması/farklı yollarla değiştirilmesi durumu toplumsal bir geçiş sürecine işaret etmektedir ki bu analizde kritik olan nokta, bireylerin mevcut ekonomik etkinliklerinde, siyasal katılımlarında, kültürel özelliklerinde ve dayanışma biçimlerinde, ahlak sistemlerinde süreç ile birlikte gelişen değişim ve dönüşümleridir.

“Maddi ve manevi öğelerin, farklı kültürlerden birey ve grupların, belli bir kültürel etkileşime girmesi ve karşılıklı etkileşimin sonucu olarak her ikisinin de değişmesi” (Güvenç, 2010:196) süreci olarak göç yeni sentezlerin, davranış biçimlerinin ve yaşam alanlarının meydana gelmesinde etkilidir. O halde bu ilişki diyalektik özellikler göstermekte ve bu bağlamda her bir göç hareketi kendi içinde kristalize olurken başka bir eylemin de potansiyel taşıyıcısı haline gelmektedir. Her bir toplumsal hareketlilik kristalize olurken diğer taraftan daha büyük bir toplumsal eylemin bir parçası haline gelmektedir. Özellikle modernliğin temel parametreleri olan kapitalizm, endüstriyalizm ve ulus-devletin

belirleyici özelliklerinin hala sürmekte olduğu bu günün dünyasında göçe bağlı olarak ortaya çıkan parametreler daha dikkatli irdelenmelidir (Giddens, 2014). Zira göç sadece yeme alışkanlıklarının, evlilik biçimlerinin, aile yapısının, ahlak anlayışlarının, dillerinin ve dinlerinin taşındığı bir süreç olmaktan öte yaşanan, algılanan ve tasarlanan mekânın özelliklerini de taşıyan ve gelinen bölgeyi çok yönlü olarak değiştiren bir süreçtir. Dolayısıyla “bazı durumlarda göçmenler yeni bir devleti, diğer bazı durumlarda ise yeni devletler yeni göçmen gruplarını yaratmaktadır” (Abadan- Unat, 2002: 33). Nitekim “İkinci Dünya Savaşı sonrası sömürgelerin tasfiyesi ile Asya, Ortadoğu ve Afrika’da ortaya çıkan etnik çatışmalar yeni göçlere neden olurken bu göçlerle Bangladeş örneğinde olduğu gibi yeni devletler kurulmuştur” (Yılmaz, 2014: 1688). Anlaşılmaktadır ki göç hareketleri basit bir demografik değişiklik olmasının ötesinde kalkış ve varış noktası bölgelerin uluslararası sınırlarını ve hukuksal tanımlamalarını yeniden üretmekte ve ekonomik, kültürel, mekânsal örüntü yapısal olarak bir çok dönüşüm geçirmektedir. Yabancı olan ile yüzleşme ya da farklılıkları ve farklılıklarla birlikte mevcut örüntünün yeniden ve yeniden tanınması düşüncesi bir tanışıklıktan ziyade tam bir buluşmadır. Gelen ve karşılayan için karşılaşma niteliğinde olan bir buluşmadır. Kültürün, ekonomik gereksinimlerin ve bu gereksinimleri karşılama biçimlerinin, dünya görüşünün, estetik yargıların, görme ve algılama biçimlerinin, zamansal ve mekânsal anlamda sınırların ve sınırları zorlayan dinamiklerin karşılaşması ve etkileşimi demektir.

2. BÖLÜM

2. KENT, MEKÂN, ÖRÜNTÜLER VE GÜNDELİK PRATİKLER

*Kent, kentsel yaşam örüntüleri ile söylemediğini söyler,
üzerini örttüğü şeyi ortaya koyar,
sınırlar çekip kesikler attığı alanları
yaralara dikiş atan bir doktor gibi birleştirir.*

2.1. Kent, Mekan ve Kentsel Bileşenler

Etkileşim kurduğu bölgelerin bir ürünü olan ve aynı zamanda bu bölgeleri etkileyen kentler, ekonomik ve toplumsal gereksinimlere yanıt verecek biçimde gelişirler. Ancak kentlerin gelişme öyküsünün temelinde çelişkiler de vardır (Harris ve Ullman, 2002). Ruşen Keleş (1983) kentleri bir ara bulucu olarak tanımlarken aynı zamanda radikalleşmenin tohumlarını ektiğini ve bu radikalleşmelerden beslendiğini vurgulamaktadır ki bu anlamda kentler tüm çelişkiler içerisinde belirli ve özel yaşam örüntülerinin geliştirildiği toplumsal alanlardır.

Kuşkusuz kente ilişkin kapsamlı ve tartışmalı bir literatür ortaya çıkmıştır. Ancak Harvey'in Sosyal Adalet ve Şehir'de(2013) de belirttiği gibi kent hakkında aşırı derece kuramsal formülasyon vardır ve bazıları hiçbir genel kent kuramına sokulamayacak kadar ayrıntılara yönelik; bazıları ise bir araya gelemeyecek kadar uyumsuzdur. “Her disiplin kenti kuram ve önermelerini deneyeceği bir laboratuvar olarak kullanmış ancak kentin kendisi ve örüntülenmeleri hakkında çok az bilgi vermiştir” (Harvey, 2013: 27). Kentte yaşayan ya da dolaylı yoldan ilişkiler geliştiren kullanıcıların sorunları, kentin karmaşıklığının anlaşılmasını sağlayacak ve kentin sorunlarına ışık tutacak çalışmalara göre ön planda olmuştur (Harvey, 2013). Kuşkusuz kentteki sorunlar üzerine düşünmek anlamlıdır. Ancak kentsel mekânların çelişkili ve arabulucu doğasını anlamadan yapılan çalışmalar eksik kalmaktadır.

Kentsel olgular ve kentsel yaşamın örüntüleri üzerine yapılan çalışmalarda mekânsal kavramsallaştırmalar yaşamsal önemdedir ki bu anlamda mekân hakkında farklı şekillerde düşünmek gerekmektedir. Mekân, mutlak bir kavram olarak inelendiğinde, maddeden bağımsız ve ayrı, kendi kendinde bir şey olarak tanımlanacaktır; olguların ayırt edebildiği, sınıflandırılabilirliği ve kategorilere ayrılabilirliği bir form. Göreli mekân görüşü

ise, onun sadece birbiriyle bağlantı halindeki nesnelere varlığı sayesinde var olan, bu nesnelere arasındaki ilişkiler toplamının fazlası olarak görece mekân (Harvey, 2013). Ancak mekânın görece olarak bahsedilebileceği başka bir yön daha vardır ve bunu Harvey (2013) ilişkisel mekân olarak adlandırmakta ve Leibniz'in mekân üzerine düşüncesinden beslenmektedir. Bu anlamda mekân nesnelere içinde görülmesi ve bu anlamda nesnelere de ancak kendi içinde başka nesnelere ilişkiler içererek ve bunları temsil ederek var olduğunun kabul edilmesi üzerinden kavramlaştırmaktadır. Mekân, üzerine kurulan sorunsalların araştırılması ve analizi sürecinde; analizden önce tanımlanan değil, söz konusu araştırma süreci esnasında yüklenilen anlamın taşıyıcısı olmaya başlamaktadır. Dolayısıyla mekân kendi başına mutlak, görece ya da ilişkisel olmaktan ziyade, duruma göre bunlardan bir ya da bir kaçıdır. Bu anlamda mekânın uygun kavramsallaştırılması insan pratiklerinin onun karşısındaki durumuna göre sonuçlandırılabilir. Başka bir anlatımla, mekânın doğasından doğan felsefi sorulara felsefi yanıtlar yoktur-yanıtlar insan pratiklerindedir-. Bu durumda mekân içerimli sorunsallara yanıt ararken “insan pratikleri ile mekân arasındaki bağlantı nedir?”, “insan pratikleri ile mekân arasındaki bağlantı nasıl anlam bulmaktadır?” vb. şekilde türetilebilecek sorular sorulması gerekmektedir. Dolayısıyla kentsel mekânlar, bir bütün olarak toplumdaki süreçleri inceleyebileceğimiz bir gözleme noktası olarak ortaya çıkar. Yani toplumun bir aynasıdır ve ayna ile görüntü birbirine ters açılarda gibi dursada aynı görüntüyü yansıtmaktadır. Kent de tıpkı bir ayna gibi gündelik pratiklerin bir yansımasıdır. Gündelik pratikler ise bu ayna aracılığıyla kendini görür. Dolayısıyla kent- toplumsal örgütlenmeler-mekânsal örüntüler arasındaki karşılıklı ilişkiyi anlamak için, insan faaliyetlerinin belirli gündelik örüntüleri ve mekânın örüntüsünü, toplumsal süreçle mekânsal örüntü arasındaki ilişkiyi anlamak gerekmektedir (Harvey, 2013).

Kent hakkındaki mevcut bilgiyi düzene sokacak genel bir kuram arayışı farklı kültürel ve tarihsel bağlamlarda birçok bakış açısından ele alınmış/alınmakta olmasına karşın kent, öyle karmaşık ilişkiler ağının sahnesidir ve kolay kolay kapsamlı bir kuramın içine konulamamaktadır. Farklı bir bakış açısından incelendiğinde bu durumun bir sebebi, “tanımlar” gibi “kuram”ların da köklerinin metafizik spekülasyonlar ve ideolojilere dayanmasıdır. Öyle ki, genel bir kuram ortaya koymak için savunulacak çokça ideoloji, spekülasyon ve bağlam vardır. Dolayısıyla kuramları oluşturanlar, kimi zaman mimarlar, kimi zaman planlamacılar, kimi zaman ise farklı disiplinlerden uzmanlar olmaktadır. Örneğin, hem mimarlık, hem de antropoloji eğitimi almış olan Amos Rapoport, kent

mekânlarının ve kentsel bileşenlerin oluşumuna kültürel açıdan yaklaşarak, farklı kültürlerdeki mekânsal oluşumları kültürel yaşamla ilişkilendirerek açıklamaya girişmiş (Akt. Kılıç- Şenel, 2012), Kevin Lynch Kent İmgesi (2018) kitabında ise kent bileşenlerini belirlemede kent imgelerini ön plana çıkartarak insanların zihinlerinde çevrenin imgesini oluştururken beş ana bileşeni kullandığını belirlemiştir: yollar, sınırlar, bölgeler, düğüm noktaları ve işaret öğeleri. Lynch'in çalışması, kent mekânı ve kullanıcılar arasındaki bilişsel etkileşime dayanmaktadır. Kentin manzarasının okunaklılığı üzerinden analiz yapan Lynch kenti kentte yaşayanların gözünden analiz ederek genel hatları ile kentlerin ve kentsel yaşamın bir süreliğine sabit kalsa da ya da sabit gibi görünse de ayrıntılarının sürekli değiştiği fikrindedir. Bir kent imgesinin gözlemci ve çevresi arasında işleyen iki yönlü bir süreç olduğu vurgusu ise asıl dikkat çeken noktadır. Bu örnekleri çoğaltmak mümkündür. Ancak bu örneklerin ortaya koyduğu nihai bilgi şudur ki kentsel yaşam kentsel mekânlarla karşılıklı bir ilişki içindedir ve birlikte örüntülenir.

Kent bileşenlerini anlatırken, kentin şiiresselliğine vurgu yapan Krier, CIAM Modern Mimarlık Kongrelerinde (2011) başta Le Corbusier olmak üzere, modern mimarları ve modern kentsel mekânların örüntülenmesini eleştirirken modern kentlerde, teknoloji ve rasyonalizm kavramıyla birlikte artan dikey yapıların kentin ve kentsel yaşamın örüntülerini kesintiye uğrattığı fikrindedir. Harvey'e(1997) göre evi modern yaşam için bir makine olarak gören Mimar Le Corbusier ancak modern mimari ile kentsel mekânlarda düzen sağlanabileceği fikri çevresinde hareket etmektedir. "Kent ise makinelerle işleyen bir fabrika, gibi sistematik bir olgudur" (Kılıç- Şenel, 2002: 151). Batur, 75 Yılda Değişen Kent ve Mimarlık(1998: 234)'da saniyeleşme sonrası göçlerle nüfusu her geçen gün artan kentsel mekânların organizasyonunda yaşanan yapılaşma problemlerinin ise işlevsel yaklaşımlarla aşılabileceği fikrinin yaygınlaştığı belirtmektedir. Örneğin Le Corbusier Paris'te göçlere bağlı olarak nüfus temelli yoğunluğun yaşandığı ve bu sebeple değişen ve dönüşen kentsel yaşam pratiklerinin ve kentin düzenlenmesi için altmış katlı on sekiz gökdelen planlamış ve bu şekilde kentsel alanın daha verimli kullanılması gerektiği fikri öne sürmüştür (Corbusier, 2015). Kentsel alanda ki kontrolsüz nüfus artışına bağlı olarak gelişen alt yapı problemleri, konut problemleri ve ulaşım alanında ki aksaklıkların daha küçük alanların verimli olarak kullanılabilmesi tezi önemli yankılar uyandırmıştır ki kentsel mekânlardaki dikey büyüme ile ev, ofis, iş yeri tasarımları modern ve teknolojik boyut kazanmıştır. Ancak kentin daha verimli kullanılması için kentsel alanlarda dikey yapıların getirdiği havasızlığın, güneşsizliğin, yer ile gök arasında sıkışmışlığın getirdiği

hak edilen hizmet yerine minimum bütçe maksimum hizmet politikaları yeni bir kentsel yaşam örüntüsü üretmektedir.

2.2. Kent: Sosyal ve Mekansal Olanın Üretimi

Kentin tarım, ulaşım, ticaret ve eğlence gereksinimlerinin karşılanabilmesinin planlanması, apartman veya site kültürüne geçiş daha küçük alanlarda yaşama fikri insan ilişkilerini değiştirmektedir. Bu değişim hukuksal olarak belirlemeler içermektedir ki belirli saatler içerisinde ev taşıma işlerinin yürütülmesi için sözleşmeler hazırlanmakta, belirli saatlerden sonra gürültü yapıldığı takdirde cezai yaptırımların olacağı belirtilmekte, hayvan besleme konusunda belirli sınırlamaların ve yasakların olduğu gerçekliğinde bir kentsel yaşam kültürünü, özünde ise kentsel yaşam örüntüsünü üretmektedir. Açıktır ki kentsel mekân ekonomik ve mekânsal bir üretimin üstünde pratik üretmektedir. Kentsel bir yaşam, pratiklerin nasıl olacağı ve nasıl olması gerektiğini dayatmaktadır. Başka bir anlatımla kent yalnızca günümüz insanına daha büyük oranda kentsel mekânda yaşama alanı sunmasının ötesinde ekonomik, kültürel, siyasal ve mekânsal örüntülenmeler üretmektedir. Bu örüntüler bazen site toplantıları için zamanı koordineli kullanmayı hatta site iç seçimler için siyaseti gerekli kılarken bazı zamanlarda kendi bedenlerinin ikamesi olan kadınları yeniden üretmektedir. Bu ne demektir?

Kentsel örüntüler birden bire ortaya çıkmayıp tarihsel bir arka plana sahiptir ki Wirth(2002:79)'e göre "kentsel mekânlar da bir gelişme sürecinin ürünüdür ve yaşam biçimi üzerindeki etkilerinde, daha önceki topluluklara egemen olan yaşam biçimi görmezden gelinemez". Bu yüzden, farklı derecelerde de olsa, kentsel yaşamın gündelik örüntülenmeleri, etkileşimde bulunulan her bir kılcal uca kadar geçmişin ve yaşanan dönemin bir sentezidir. Bu kentsel örüntülenmeyi bir DNA sarmalına benzemek mümkündür. Tüm organizma ve canlı yapıların biyolojik yapısı ve canlılık işlevlerini genetik olarak DNA sarmalı kodlarken, gündelik yaşam örüntülenmeleri de tüm izleri taşır. Zamanla bazı genlerin çekinik veya baskın olmasıyla dizilimin değiştiği gibi gündelik yaşam örüntülenmelerinde farklı kültürel, ekonomik, siyasal deneyimler sonucu farklılaşmakta ve yeniden üretilmektedir. Farklılaşma-çatışma-değişim döngüsü insan yaşamı ve deneyimlerinin her alanına nüfuz etmektedir. Dolayısıyla insan ürünü olarak bir çok ekonomik örgütlenme, mekânsal formülasyon, estetik anlayış, müzik eserleri ve yaşam tarzları ortaya çıkmaktadır. Özellikle farklılıklara imkân vermesi sebebiyle gerçek bir çatışma alanı olan kent Bumin'in(1996) de ifade ettiği gibi mükemmel bir uyum ve düzen

alanı yerine benzerlikleri kenara itip farklılıkları bir arada tutabilmesi sebebiyle gerçek bir çatışma ve yaşam alanıdır. “Kenti yeniden icat edebilme”(Harvey, 2013: 44) hakkına sahip insan tarafından sürekli kurgulanan kentlerde, yeniden ve yeniden düzenlenen gündelik yaşam pratikleri üzerine süren mücadeleler ise en az iş yerlerinde süren mücadeleler kadar (Harvey, 2016) anlamlıdır. Gündelikliğin temelinde olan mekân ve kullanıcıları olan insan jest ve patikalar, bedenler ve anılar, semboller ve anlamlar, arzular ve ihtiyaçlar arasındaki çelişkiler ve çatışmalar ile bu kendiliğinden üretim ve yaratım sürecinin kurgulayıcı durumundadırlar (Lefebvre, 2013).

Açıktır ki kentsel mekân ekonomik bir üretimin de üstünde pratik üretmektedir. Başka bir anlatımla kent yalnızca modern insana daha büyük bir oranda iş, sosyal hayat ve yerleşim olanakları sunan, tarımsal üretimin denetlendiği ve ekonomisi bunu destekleyecek şekilde tarım dışı sektörlerin türetildiği, tüketim mekânizmaları farklılaşan, uzmanlaşmanın gözlemlendiği, idari yapısına göre diğer yerleşim alanları ile tanımlamalara gidilebilecek, demografik büyüklüğüne göre kategorize edilebilecek bir binalar yığınının daha fazlasıdır. Aynı zamanda “dünyanın en uzak yerlerini kendine çeken, ilişkiler kuran, türlü bölgeleri, insanları ve etkinlikleri bir düzene göre biçimlendiren, ekonomik, siyasal ve kültürel yaşamın öncüsü ve denetleyicisi konumunda olan bir merkezdir”(Wirth, 2002: 78). Sadece denetleyici bir öncü de değildir. Daha fazlasıdır kent ve kent pratiği. Bu pratik, sorular sorup cevaplar üretilenin yanında biçim değiştiren, başka mekânlara akmakta olan ve dönüşen bir oluşumdur. Dolayısıyla kentsel mekân, içinde bir şeylerin konumlanmasına veya yaşamasına imkân tanınmasının çok daha fazlası olarak ekonomik bir üretimin üstünde pratik (şehir merkezleri, meydanlar, kurumlar, bilgi, düşünme ve eyleme biçimi-dolayısıyla toplumu oluşturan her şey-) üretmektedir. Anlaşılmaktadır ki fiziksel ve zihinsel olan mekânlar ile doğrudan yaşanan mekân arasında ki diyalektik sentez -zira mekân canlıdır, yaşar ve içinde yaşatır- kaçınılmazdır. Bu sentez ise çelişkilerin anlaşılabilmesi için olan gündelik yaşam pratiğine denk düşmektedir (Lefebvre, 2014). Anlaşılmaktadır ki kent gerçekliği ve toplumsal örüntülenmeler bir alandaki siyasal, kültürel ve ekonomik yapının oluşturduğu mekânsal dizilişin daha fazlası olarak bu yapıların her bir kılcal ucuna kadar yaşananların ve karşılıklı etkileşimlerin hem bağlamı hem de sonucu olarak var olmaktadır. Bu genelleştirme içinde bu gerçekliğin sonucu, aynı zamanda nedeni haline gelmektedir. Harekete geçirilen şey, egemen/harekete geçirici halini almaktadır. Mekân ve mekânın örgütlenmesi toplumsal ilişkilerin bir ifadesidir, aynı zamanda onlara tepki verir (Lefebvre, 2015).

2.2.1. Sosyo-Ekonomik ve Mekânsal Örüntülerin Üretimi/ Gündelik Yaşamın Üretimi

“Gündelik hayat, terk edilmiş bir uzay-zaman değildir; bireysel özgürlüğe ve akla, bireyin işbirliğine bırakılmış bir alan da değildir. Artık insanın sefaletinin ve büyüklüğünün ortaya çıktığı insanlık durumunun yaşandığı mekân da değildir. Artık toplumsal yaşamın akılcı olarak işletilen sömürgeleştirilmiş bir sektörü değildir; çünkü gündelik hayat artık bir “sektör” değildir... Akılcı işletme ise eskisinden daha ustalıklı biçimler keşfetmiştir... Gündelik hayat artık itinayla incelenen bir nesne olmuştur: artık örgütlenmenin alanı, iradi ve planlı bir öz-düzenlemenin uzay-zamanı haline gelmiştir. Örgütlenen gündelik hayat kapalı bir devre(üretim-tüketim-üretim) durumundadır” (Lefebvre, 2013: 86-87). Dolayısıyla gündelik hayat eskiden şekillendirilen, zorunlu kılınan gereksinimlerin ne olacağı, nasıl temin edileceği, ne zaman temin edileceğini dahi belirlerken gelen noktada sistematikleşmiş, rutine oturmuş bir haldedir. Açıktır ki gündelik hayat sistem haline gelmiştir ve modernlik için vazgeçilemez durumdadır. Bu anlamda gündelikliğin örüntüsünü, örüntülenmesini anlamak önemlidir.

Öncelikle toplumsal pratiklerin mekânsal olarak örüntülediği ve bu örüntülerin önemli ölçüde toplumsal pratikleri etkilediği çağdaş kapitalist ilişkilerde oluşan büyük değişimlerden, tek tek toplumların tutarlılığının, birliğinin ve bütünlüğünün altını oyan değişimlerden dolayı daha da anlamlıdır. Sadece toplumların bazı bakımlardan iyi tanımlanmış bütünlükler olarak birbiriyle dışsal ilişkilere nasıl girdikleri değil; ayrıca genellikle toplumlar olarak bilinen şeyi aşan ve alt üst eden, uluslararasılaşmış para ve endüstriyel sermaye, kültür ve devlet yapıları gibi süreçlerin doğasını anlamının yollarının nasıl geliştirileceği de can alıcı bir sorundur.

Belirtmelidir ki, toplumsal bilimlerin hepsi değilse bile çoğu, zaman mekân içindeki insan etkinliği örüntüsüne ilişkin içerimleri kapsamaktadır. Toplumsal etkileşimlerin zamansal düzenindeki değişimler, genellikle mekânsal örüntülenmedeki değişimleri zorunlu kılmaktadır. Gündelik yaşamın yenilenmesi ise hem zamansal hem de mekânsal düzenlilikleri kapsamaktadır. Ancak bu tür etkinliklere ilişkin bilimsel kuramların çoğu zamansal ve mekânsal içerimleri fazla açmamaktadır. Bu içerimler örtük bir düzeyde kalma eğilimindedir ve eğer tümüyle özgürleşirse, söz konusu olan kuramın başka yönleriyle çelişiyor olabileceğindedir (Urry, 2015). Bu anlamda sistemli ve tutarlı bir analiz ortaya koymak gerekmektedir. Marx'ın (1979), kapitalist üretim ve birikim ile işçi sınıfı içindeki devrimci bilinç ve örgütlenmesi üzerinden kent birbirinden bağımsız bir

konutlar toplamından ziyade bütünlük olarak varolmaktadır. Aynı zamanda parçaların toplamından farklı olarak bir çeşit bağımsız organizma olarak tanımlanmaktadır. Bütünlük içerisinde bakıldığında farklılıkların bir araya gelişinden daha fazlası olarak kent ve kentsel yaşam örüntüsü asıl olarak toplumsal ilişkilerin bir aynasıdır: “Toplumsal üretilme sürecinde asıl özne olan ve birbirleriyle sürekli olarak ürettikleri ve yeniden-ürettikleri ilişkiler içinde olan bireyler sürekli olarak devinir ve bu devinim içinde sürekli olarak kendini yeniler” (Marx, 1979: 663-664). Dolayısıyla toplumsal ilişkilerin yeniden üretimi bağlamında gündelik olanın yeniden ve yeniden üretimi bir şekilde farklı parçaların bir araya gelmesi ancak toplamından daha fazlası olarak gündelik yaşamın örüntüsünü ve yeniden üretimini ortaya koymaktadır.

Bir şekilde ortaya konduğunda “gündelik olan” kavramı geçmişe ışık tutmaktadır. Gündelik yaşam hangi zaman diliminde üzerine düşünülürse düşünülün geçmişle her ne kadar farklılık gösterse de her zaman vardır. Tekrarlama ve değişim, örtük bırakma ve tekrar ortaya koyma gündelik olanın karakterinde vardır. Bu bağlamda gündelik olanı incelenirse iki tekrarlanma biçiminin kesişiminde yer aldığı anlaşılacaktır: Doğada egemen olan döngüsel tekrarlanma ve akılcı olarak kabul edilen süreçlerde egemen olan çizgisel tekrarlanma. Gündelik olan, bir taraftan döngüleri; geceleri ve gündüzleri, mevsimleri ve hasatları, çalışmayı ve dinlenmeyi, arzuyu ve tatmini, yaşamı ve ölümü, diğer yandan ise tekrarlanan çalışma ve tüketim davranışlarını kapsamaktadır.

Açıktır ki modern dünyada gündelik hayat, döngülerin üzerini örtme(maskeleye/peçeleme) eğilimindedir. Ancak asıl olan şudur ki “gündeliklik monotonluğu dayatırken gündeliklik içerisinde değişkenliklerin değişmez sabiti” durumuna gelmektedir (Lefebvre, 2011: 8). Tatiller tatilleri, iş toplantıları başka iş toplantılarını, rutin otobüs saatleri birbirini kovalar ama işte Lefebvre’in “Gündelik Olan ve Gündelik Olma Hali” adı ile Dosya Dergisi (2011: 8)’nde yayımlanan yazısında da belirtildiği gibi “gündelik olma halinin kalbindeki çelişki budur; her şey değişmektedir. Her şey programlanmıştır: Eskime planlanmıştır. Üretim yeniden üretimi öngörür, üretim bu monotonluğun üzerine hız algısı yerleştirecek şekilde değişim üretmektedir. Bazı insanlar zamanın hızlanmasına isyan ederler, bazıları ise durgunluğa”. Asıl önemli olan ise şudur: Gündelik örüntülenme kabuğunu değiştirirken, monotonluğun ve sıradanlığın zemininde hareket etmektedir. Dolayısıyla toplum ile mekân arasına yerleştirilen maddi nesnelere bir biçimde sıradanlığı, olağanlığı dayatmaktadır. Bir biçimde gündelik örüntülenmelerin üzeri örtülse de medya, flaş gelişmeler, moda tartışmaları ve defileler,

gerilimler ve uzlaşılar eleştirel bir analiz ile incelendiğinde sunulanın ötesindeki örüntü kavranabilecektir.

Belirtmek gerekir ki mekânsal ile toplumsal arasındaki ilişkinin kavranması için mekânı ve içine yerleşen maddi nesnelere bir biçimde ayırmamak gerekmektedir. Ancak mekân sadece nesnelere indirgenemez. Mutlak olan nesnelere ya da mekân değildir. Mekânı mutlak olarak görmek bir mekânın başka bir mekânı sömürdüğünü söylemek kadar faydasız bir söylem olacaktır (merkez olarak görülen bir mekânsal organizasyonun başka bir mekânsal organizasyonu sömürdüğünü belirtmek gibi). Zira bu bakış açısı mekânı fetişleştirmekten başka bir deneyim sağlamayacaktır (Urry: 2015). Mekânsal örüntülenmelere farklı akışlar ve bu akışların kesişim alanlarından oluşan bütünlük içerisinde bakmak gerekmektedir ki ekonomik, siyasal ve kültürel akışların bütünlüğü içerisinde mekânsal örgütlenmeler değişmekte, dönüşmekte ve yeniden üretilmektedir. Ancak ekonomik örgütlenmeleri mekânsal örüntülenmelerin temel belirleyicisi olarak görmek, mekânsal ayırt edici özelliklerin -sadece- içinde toplumsal etkinliklerin gerçekleşeceği konum-alanın/ortamın saylayıcısı olduğu ifadesi gibi sakınılması gereken bir fetişleştirmedir. Tüm bu fetişleştirmeler bilimsel alanda mekânı anlamak için yapılan çalışmalarda akademik bir iş bölümüne sebebiyet vermektedir. Bir kısım, ortam sağlayıcı olarak mekânı incelerken bir kısım insan etkinliklerine odaklanmakta, diğerleri ise ekonomik örgütlenmelerle olan ilişkisine odaklanmaktadır. Mekânsal ortama ilişkin pek çok yönün insani olarak üretilme ve insani olarak değiştirilme biçiminin ihmal edildiğinden, farklı akışlar içerisinde bütünlükle bakılmadığından kısmen hatalı bir akademik yığın ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla tüm yönler süregiden toplumsal etkinlikten çıkan ve bu etkinliği yeniden üreten anlamlı yapıların parçaları olmaları nedeniyle anlam taşımaktadır. Dolayısıyla kentler, köyler, tarım bölgeleri, yeni ticaret yolları, siyasal değişimler, ekonomik bunalımlar, savaşlar ve göçler vb. gibi sadece belirli bir mekânsal örüntünün öğeleri ve insan etkinliğinin dışarıdan belirleyicileri değildir. Daha ziyade, bizzat bunlar toplumsaldır ve toplumsal olarak üretilmiştir. Dolayısıyla toplumsal olarak yeniden ve yeniden üretilirler. Bu anlamda toplumsal hayat içerisinde gündelik yaşam örüntülenmeleri sürekli olarak yeniden ve yeniden kurgulanmaktadır (Urry, 2015). Örneğin örtük bir şekilde ideal aile tipleri üzerinden izleyiciye sunulan reklamlar, müthiş bir ezgisel sunum gösteren ancak anlam olarak bir yaşam kültürünü inşa eden müzik, tarihi siteleri ziyaret eden milyonlar, milyon dolarlara satılan ve türlü açık arttırmalar ile gerçekleşen antika ve benzeri satışlar, kimi ayrıcalıklıların kent ve kentsel mekânlarda tüketime anlam

ve yön veren üstün tüketim nesnelere ve bunun gibilerinin gündelik hayat içinde ne anlam taşıdığı, bu hayata ilişkin örüntülenmelerinin haritasını çizmektedir.

Dolayısıyla gündelik rutinin dışında gibi görülen tüm ekstremelerin gündelik olandan kopuşu olarak değerlendirilmesi akademik tartışmalar içerisinde yeterli olmamaktadır. Tüm bu gösteriyi anlamak gerekmektedir ki ancak bu yolla karşılaştırmalı bir bilgiye, gündelik hayat tarihine bakılabilir. Gündelik hayatın tarihinde ise tüm bu örnekler üç kısma yerleşir: a) üsluplar; b) üslupların sonu ve kültürün başlangıcı; c) gündelik hayatın yerleşmesi ve sağlamlaşması. Bu tarihin her kısmı son derece önemlidir ancak radikal girişimlerin etkilerine veya başarısızlıklarına bakıldığında son kısım çok daha kritik bir önemde görülmektedir ki her başarısızlık sonrası gündelik hayat örüntülenmesinin nasıl daha da belirginleştiğini bu yolla kendini gösterecektir. Zira gündelik hayat tüm bu başarısızlıkların hem nedeni hem de sonucudur. Nedendir, zira var olan toplumsal örüntülenmeler yeni yaşam biçimlerine uyum göstermediği durumlarda kendini yeniden kurmaktadır (benttir, korkuluktur, yol tabelasıdır, deniz feneridir). Sonuçtur: her başarı ya da başarısızlıktan sonra, onun çevresinde yeniden örgütlenir (zamandır, mekândır, bellektir) ya da başarısızlıktan sonra baskılar daha da artar (Lefebvre, 2013).

Karl Marx'ın Komünist Manifesto'(2011)da özenle üzerine durulduğu gibi "her toplum kendi eleştirisini yine kendi içinde taşımaktadır". Gündelik hayat yaşadığı her sarsıntı sonrası alternatifini de aynı zamanda üretmektedir. Olası yıkım ya da dönüşümler için gündelik hayat örüntülenmektedir. Her ekonomik bunalım sonrası; bilimsel ve teknolojik gelişim sonrası, savaşlar sonrası yaşam biçimleri ve düşünme tarzlarının değiştiği gibi yaşam alanları ve yaşam alanlarındaki gündelik yaşamın örüntüsü de değişmektedir. Bu değişim ve dönüşüm ise bizzat o toplumun içinden gelmektedir.

2.3. Kent,: Planlama, Örgütlenme ve Örüntülenme

Kentin ve kentsel yaşamın gündelik örüntüsünün belirgin özelliklerini odak alan pek çok çalışma yapılmakla birlikte coğrafyacılar, tarihçiler, iktisatçılar ve siyaset bilimcileri kendi disiplinlerinin bakış açılarına göre değişen türlü tanımlamalar yapmışlardır. Söz konusu tanımlamaların yerini alma amacı taşımaksızın, kente toplumbilimsel açıdan yaklaşım insanın özel bir eğilim biçimi olarak kentsel yaşamın gündelik örüntülenmelerinin belirgin niteliklerini ortaya koyarak karşılıklı ilişkiyi

vurgulamak önemlidir. Kentsel yaşam örüntülenmelerinin kentin fiziksel varlığı ile tanımlandığı, yalnızca katı bir biçimde mekânla sınırlandırıldığı ve kentsel tutumların, yasal sınırların bittiği yerde birdenbire kesileceği perspektifi ile hareket edildiği sürece, bir yaşam biçimi olarak kentsel yaşam örüntülenmeleri için uygun kavramlar geliştirmek zorlaşacaktır. Herhangi bir topluluğun örüntülenmesini yalnızca büyüklük açısından ele alarak kentsel yaşam örüntülenmelerini tanımlamak keyfi ve yanıltıcı olacaktır. Hal böyle olunca Louis Wirth “Bir Yaşam Biçimi Olarak Kentleşme” (2002) yazısında üzerinde durduğu gibi kenti Tönnies’yen kentler üzerinden belirlemektense kenti çoklu dinamikler üzerinden okumak anlamlı ve açıklayıcıdır.

Nitekim Marx (1979) işçi sınıfı içindeki devrimci bilinç ve örgütlenmenin gelişmesinde toplumsal ilişkilerin mekânsal yönlerine gönderme yaparak mekândaki niteliksel ilişkilerin önemini vurgulamaktadır. Sanayi Devrimi sonrası kapitalist dinamiklerin en sıkı işlediği sanayi kentleri yoğun işçi göçlerini yaşamakta ve kentin yerleşim birimleri ve yapısı, alt yapı donanımları ve hizmetleri, tüketim ve üretim biçimleri, toplumsal gündelik yaşam örüntülerinin değişimini zorunlu kılmaktadır. “Ekim Devrimi’yle birlikte Sovyetler’de yaşamı değiştirmek için kenti değiştir sloganı ortaya atılmıştır” (Sevinç, 1999), ki bu anlamda Marx’ın kuramında sınıfsız toplumun sınıfsız kenti nasıl önemli bir yer tutuyorsa SSCB’de de sınıfsız kent için kentin değiştirilmesi o derece önemli hal almıştır. Değişim ve dönüşüm yaratmak için toplumsal örgütlenmelerin ve pratiklerin mekânsal yönleri temel önemdedir. Belirtilmelidir ki gündelik yaşamın örüntüsü kentsel yaşam alanlarını değişime ve yeniden kurgulamaya itebildiği gibi bazende yaşam alanları gündelik olanları belirlemekte, değiştirmekte ve dönüştürmektedir.

Herhangi bir dinamiğin etkisiyle değişen kentsel yapı insanların gündelik eylemlerini ve örgütlenme biçimlerini doğrudan etkilemektedir. Zira bu durgun bir suya atılan bir taş gibi su üzerinde halkalar ve belki dalgalar yaratmaktadır. 1933 yılında CIAM (Uluslararası Modern Mimarlık Kongresi) tarafından düzenlenen seri kongrelerde -ABD ve Avrupa’da 33 kentin incelenmesiyle- dünya savaşları sonrasında sağlıklı bir toplumsal hayat için sağlıklı kentler planlanması gerekliliği vurgulanmış ve konutlar, kent planlaması, boş zaman yaratımı, çalışma mekânları, ulaşım, tarihsel kalıt ve bu kalıtın nasıl değerlendirileceği gibi başlıklar üzerinden açılan tartışmalar daha iyi yaşam koşullarının yaratılması için kentsel planlama ve kentsel kaynakların düzenlenmesine/adil kullanımına gereksinim olduğu fikri üzerinden ilerlemiştir (Corbusier, 2015). Toplantılar sonucunda ise toplumsal iyileştirmenin kenti değiştirmeden, iyileştirmeden yapılamayacağını ve bunun

ise ancak mevcut koşulları göz önünde bulunduran planlamalarla gerçekleştirilebileceği sonucuna ulaşılmıştır. Süreçte bu tarz pozitivistik planlamacı anlayış bilinci de inşa ederken planlama, denetimi düzenleme mekanizmalarını bir otoriteye havale etmektedir. Nitekim herhangi bir alışveriş merkezinde insanların yere çöp atması ya da kavga ortamı çokça deneyimlenmez. “Tüketimin bir mekânı olduğu kadar sosyal yaşam merkezi olan bu mekânlar” (Hayto- Baker, 2004: 68) tasarlanırken de temel bir hedef vardır: mekânın gündelik örüntüsünü belirlemek. Ritzer (2000) “yeni tüketim araçları” içinde değerlendirdiği ve “tüketim katedrali” metaforuyla açıkladığı alışveriş merkezlerini, kullanıcılara tüketimin olanaklı kılınmasından öteye alışveriş etkinliklerinin kontrol edildiği, yönlendirildiği ve tüketimin nihai olduğu mekânlar olarak tanımlamaktadır. Bu mekânların kullanıcılarının sergilediği alışveriş etkinlikleri basit anlamda ihtiyaçları karşılamaktan öte bir etkinliktir. Dolayısıyla böylesi gündelik örüntüler ihtiyaç karşılama etkinliğinin ötesinde zamanı tüketmek, mekânı tüketmek, metayı tüketmek, algılanan mekânı yeniden üretmek ve tüketmek gibi amaçlar çerçevesinde tasarlanan mekânın bir ürünüdür. Bu ürün ise basit bir tasarımdan ziyade bir çok üretim ve tüketim faktörünü bir araya toplanmayan bir perspektifin ürünüdür. Müşteri perspektifinden hayli verimli bir alış makinesi olan bu mekânlarda hiçbir şey tesadüfe bırakılmamaktadır. Büyük otopark-bakım-onarım servisleri sağlanmakta, müzik, koku ve renkler iştah açıcı ve satın almaya sevk edici olarak tasarlanmakta ve uygulanmakta, oyun alanları, eğlence parkları, güzellik salonlarının tasarlandığı her ihtiyaca tek yerde hizmet verme politikası uygulanmakta ve hal böyle olunca açıkça görülmektedir ki ideolojisi olan mekanlar inşa edilmektedir.

Güvenlik algısının ise x-ray cihazları, kameralar ve özel güvenlik görevlileri ile yüksek tutulduğu bu mekânlarda, alışveriş yapılması ve ihtiyaçlarının karşılanmasında öteye mekânsal örüntülerler dönüşmektedir. Dolayısıyla mekânsal örüntülenme ve gündeliklik arasındaki ilişki şans olamayacak kadar anlamlı ve kritik olduğu gibi müthiş bir düzen ile iyi bir kurgu ve politikanın ürünü olarak ele alınmalıdır. Lefebvre'nin “Modern Dünyada Gündelik Hayat” (2013) kitabında belirttiği gibi gündelik olan bir üründür ve bir tarihi vardır: gerçekleştirilme olasılığına sahip ve gerçekleştirilmesi gerekli olan bu tarih üretim biçimlerini, ideolojileri, tüketim alışkanlıklarını, inançlarını, bilimsel gelişmeleri, siyasal davranışları, her toplumu ve dönemin bütünlüğünü, yani toplumsal ilişkileri bütünsellik içerisinde ele almak zorundadır ki aksi takdirde gündelik hayat ve örüntüleri betimleyici ayrıntılar veya yanlış anlaşılmalarda kaybolma riski taşımaktadır.

Hemen belirtmelidir ki bir kentin planlamasında Castells (Kent- Sınıf- İktidar)ın belirttiği gibi kör olarak kentin yaşayanları da önemlidir. Kentin örüntülenmesinde o kentin sosyal dinamikleri de önemlidir. Nitekim Türkiye'nin güney kentleri Suriyeli göçü ile yeni bir örüntülenme sürecine girmiştir. Kentte yaşayan birer aktör olarak Suriyeliler, Türkiyeli yerleşikler ile kentin yeniden örüntülenmesini sağlamaktadır.

2.4. Mekân, Örüntü ve Kentsel Kesikler

David Harvey(2016) iki ayrı röportajın birleşiminden oluşan Gezi Parkı olaylarının hemen öncesinde İstanbul'da bulunduğu döneme ve Gezi Parkı olaylarına ilişkin analizinin yer aldığı Kentsel Mekân Mücadeleleri Neden Önemlidir? adlı yazısında, Gezi Parkı isyanlarının Kahire'deki isyanlara paralellik gösteren bir isyan olduğu izlenimini paylaşmaktadır. İstanbul'da farklı takımların taraftarları ve feminist gruplar gibi bir çok farklı oluşumun bir araya geldiğinin önemli olduğunu belirten Harvey Beşiktaş taraftarları “feminist grupların itiraz ettiği cinsiyetçi sloganlar attılar. Sonra ise sloganlarını değiştirebileceklerini söylediler ve değiştirdiler de”(Harvey, 2016: 145). Bu analiz farklı temeller ve amaçlar etrafında toplanan grupların Gezi Parkı olayları öncesinde yan yana gelemeyen ancak Gezi Parkı olaylarında söylemlerin ve sloganların dahi değişime uğradığı gözlenirken süreç birleştiriciliğin bir örneği durumundadır. Aslında yan yana gelmeyen veyahutta gelmekten hoşnut olmayan fikirlerin, yaşayış biçimleri birer kesik durumundadır. Bu kesikler bazen “sosyal kesik” durumunda iken bazen de “fiziksel kesik” halindedir. İster sosyal olsun ister fiziksel olsun tüm “kesik”ler bir arada olamayan parçaları birbirinden ayırır. Ancak bu kesikler iki farklı alan arasındaki “akış”ı da imkansız kılmazken bazen “kesik” iki farklı alan arasındaki akış için geçiş noktaları üretir. Hemen belirtmelidir ki “kentsel kesik”ler mekanı bölerken her parçada farklı bir sosyal gerçekliğin varlığına işaret etmektedir. Akışlar üzerinden bir araya gelebilen bu parçalar kentte daha farklı bir sosyal gerçekliğin üretilmesine fırsat yaratmaktadır. Nitekim D. Harvey(2015)ın analiz ettiği Gezi Parkı olaylarından kendilerini farklı sosyal gerçeklikler üzerinden üreten ve çizgilerini “sosyal kesik” üzerinden çizen gruplar, “Gezi Parkı”nın yarattığı hareket ile oluşan “akış” üzerinden bir araya gelebilmişlerdir. Aynı durum Suriyeli göçmenler için de geçerlidir. Suriyeli olma, göçmen olma üzerinden Türkiyeli yerleşikler ile aralarında “sosyal kesik”ler bulunan Suriyeli göçmenler, bir çok yerleşim alanında yine Türkiyeli yerleşikler ile “fiziksel kesik”lerde bulunmaktadır. Nitekim bir çok yaşam alanında Suriyelilerin yaşadığı mahalleler gün geçtikçe billurlaşmakta ve homojenize olmaktadır. Ancak bu her ne kadar kesikler olsa da bu hiç bir zaman akış olmadığı anlamına

gelmemektedir. Nitekim Suriyeli olmak üzerinden “kesik”in öbür tarafına itilen suriyeliler aynı zamanda ucuz emek gücü olarak kullanılmaktadırlar. Yine fiziksel kapasitesi tamamen atıl duruma gelmiş mekanlar Suriyeli göçmenlere barınma alanı olarak kiralanabilmektedir. Burada akışı sağlayan ortaklık tek taraflı değildir. Tüm bu süreçler kentsel pratikleri de değiştirmekte ve yeniden üretmektedir.

Kentsel kesikler aynı zamanda farklı gruplara eylemlilik alanı sağlaması itibari ile bir akış yoludur. Akış yolları durumu geçirgenliği ve her türlü değişim/dönüşüm için kapı aralamayı mümkün kılmaktadır. Hemen belirtmek gerekmektedir ki kentsel mekânlar ve kentsel yaşam örüntüsü üzerine süren mücadelelerde kentsel kesiklerin görünümü, Gezi Parkı olayların ilişkin yapılan analizlerde olduğu kadar somut olmayabilir. Kimi durumlarda daha derinden, köklü bir değişim ve dönüşüm süreci yaşanmaktadır. İnsanlar yeni bir yaşam alanının örüntüsüne dahil olmak için yeni kentsel kesikler yaratılabilmekte kimi zamansa var olan kesikler üzerinden eylemlilik gösterilmektedir.

2.5. Kentsel Kesik, Gündelik Hayatın Örüntüsü ve Mekan

Tüm dinamikleri ile mekan gündelik olan üzerinden belirleyicidir. Kentsel kesikler, kentsel kesiklerin böldüğü bu parçalar arasındaki akışlar ve hatta bu akışların ürettiği yeni stratejiler gündelik olanın üretimini de dinamik hale getirmektedir. Her ne kadar Lefebvre gündelik olanı yapısal göndermeler üzerinden açıklama eğiliminde olsa da, gündelik olanın üretiminde kültür üst yapısal mekanın üretimini ihmal etmemektedir. Hal böyle olunca gündelik hayatın örüntüsü kavramı bir sistemi değil, yapısal, akdi, pedagojik, mali ve asayiş gibi mevcut sistemler için ortak bir paydayı ifade etmektedir. Bu noktada kritik bir önemdedir ki mekana yönelen değişim ve kullanıcı arasındaki ilişki günlük olana ışık tutacaktır. Henri Lefebvre’ün deyimiyile gündelik olan da zamana ışık tutacak ve olağanın içindeki olağandışılığı gözler önüne serecektir(Lefebvre, 2013). Aynı zamanda gündelik yaşam ve pratikleri bir “monotonluğun, sıradanlığın üzerine oturur ve kendini bulur-gündelik olma halinin özündeki çelişki budur- gündelik olan kendin üretir ve her ey değişir“(Lefebvre, 2013: 8). Bu monotonluk ve sıradanlık üzerine oturan gündelik olanın örüntüsü ve gündelik olmayan, Heidegger (2009)deki “varlık” ve “hiç” gibidir.

Varlık ve hiç birbirine aittirler; her ikisi de belirsizlik ve dolaysızlıklarında üst üste geldikleri için değil, varlığın kendi özünü (*Wesen*) sürdürürken sonlu olduğundan ve kendini “hiç”e bırakan “varolma”nın karşısında kendini açığa çıkardığından, birbirlerine

aittirler” (Heidegger, 2009:43). Heidegger’de “hiç” ya da ölüm nasıl varlıkla/varoluşla iç içe (Aydoğdu, 2016: 127) ise gündelik olan da sözlük anlamı itibari ile gündelik olmayan anlamına içkin olarak özünü sürdürür. Bu birleşim gündelik olanın kendini üretmesine imkan tanır. Monotonluk ve sıradanlık üzerine oturan gündelik yaşam örüntüsü gündelik olmayan karşısında var olur, eğişir-dönüşür (Lefebvre, 2013: 8).

Hal böyle olunca gündelik yaşamın aktörü olan Suriyeliler ve Türkiyeli yerleşikler monotonluk üzerine oturan gündelikliğin kalbindedir. Zia gündelikliğin hareket ettiricisi temel aktörü olan Suriyelilerin ve Türkiyeli yerleşiklerin gelecek hayat beklentilerine ve hayat kurgusuna ilişkin bazı fikirleri vardır. Bu kurgu ise mevcut konumların analizi ile eyleme geçiş veya eylemsizlik temelinde bir form kazanır. Bu anlamda gündelik hayat insanların eylemleri çerçevesinde ya gündeliklik kseninde dönecektir ya da kesintiye uğrayıp yeniden kurgulanacaktır. Tam da bu noktada monotonluğun kesintiye uğratma ve gündelik pratikleri yeniden üretme adına Suriyeli göçü önemli bir noktadır. Bu bağlamda mekana yerleşme, mekanda habituslarını ve sermayelerini yeniden üretme ve belki de sürdürülebilir bir hayat adına Suriyeli göçmenlerin pratikleri önemli iken, Türkiyeli yerleşiklerde bu yeni süreçte pozisyonlarını yeniden üretmektedirler.

3. BÖLÜM

3. ULUSLARARASI GÖÇ DALGASI VE TÜRKİYE

3.1. Uluslararası Göç ve Bir Koridor Ülke Olarak Türkiye

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra ekonomik ve politik hegemonya sahibi olan ülkeler ile bu ülkelere daha bağımlı bir seyir gösteren görece gelişmemiş ülkeler aleyhine bozulan denge, nispeten gelişmiş olan ülkeleri bir tür çekim merkezi haline getirmekte ve göçler dönemi olarak nitelendirilebilecek ve uzun vadede sonuçlarının anlaşılacağı süreç devam etmektedir (Zlotnik, 2001). Özellikle son 25-30 yıldır da daha da yoğunlaşarak Batılı ülkelerin gündeminden düşmeyen küresel göç hareketleri etnik ve kültürel farklılıklara eklenmekte ve dünyanın sosyal, ekonomik ve siyasal dinamiklerinin önemli ölçüde etkilenmesine ve dönüşmesine yol açmaktadır (Somersan, 2004). Bu sonuçları ortaya çıkaran başlıca yerel, bölgesel ve küresel dinamiklere ve gelişmelere; küreselleşme süreci, İran Devrimi, İran – Irak Savaşı, Sovyetler Birliği (SSCB) ve Yugoslavya'nın dağılması, Afganistan Savaşı, Körfez Savaşı, Arap coğrafyasında 2010 sonrası meydana gelen olaylar ve Suriye Savaşı örnek verilebilir. Yer altı zenginlikleri ve stratejik konumu ile Orta Doğu (Deniz, 2014), gelir adaletsizliğinin ve yoksulluğun yüksek oranlarda olduğu (Memiş, 2014), radikal akımlar ve iktidar olan rejimler tarafından baskı ve şiddetin çeşitli türlerinin yaşandığı (Erdem, 2004), demokrasi vaadiyle yapılan askeri, ekonomik ve politik müdahalelerin (Ayhan, 2007) etkisiyle gerçekleşen uluslararası göçler ulus-devletlerin gündeminden düşmeye/n/cek sosyal, politik, hukuksal, mekânsal yeni tartışmaların açıldığı bir süreci doğurmaktadır.

Uluslararası göç ile ifade edilen insan hareketliliği, toplumsal yaşamın ve günümüz modern dünyası tartışmalarının ağırlık noktasında bulunmaktadır. Ortaya çıkan ya da çıkacak olan yeni örgütlenme ve dayanışma biçimleri uluslararası göç sürecinde kalkış ve varış noktası ile koridor ülkelerin sosyo-ekonomik, kültürel ve siyasal yapılarının analizinde son derece önemlidir. Dolayısıyla uluslararası göçlerin üst bir bakışta dünya siyasetinin kritik bir noktasında bulunduğu söylenmesi yanlış değildir. Sınırlar arasındaki büyük çaplı insan hareketleri şüphesiz 20. yüzyılın son çeyreğinden bu yana, menşe ülkedeki ekonomik yoksulluk ve yoksunluk, sosyal çatışma ve siyasi çalkantılar gibi faktörler sonucunda artmıştır. Geline nokta ise 21. yüzyılın ilk çeyreğine damgasını vurur hale gelmiştir. 20. Yüzyılın son çeyreğinden itibaren gündemden inmeyen

uluslararası göç sorunu özellikle siyasi istikrarsızlık, insan hakları ihlali, baskıcı rejimler, iç savaşlar, etnik çatışmalar, iş gücü talebinin azlığı, ekonomik sıkıntılar, coğrafi koşulların yetersizliği ve can güvenliği endişesi ile bulunduğu bölgeden kaçan insanlar, insanca yaşayabileceği kadar para kazanabilmek, ülkelerindeki borçlarını ödeyebilmek, ailelerine mali yardım sağlayabilmek amacıyla(Danış 2004) canlarını hiçe sayarak, kalkış noktalarından daha iyi yaşam şartlarına sahip olacaklarını düşündükleri bölgelere yönelmektedirler.

Uluslararası göç süreci çıkış noktası ve varış noktası ülkeler için (hatta geçtikleri ülkeler için de) hem niceliksel hem de niteliksel anlamda bir çok değişimin tetikleyicisi konumundadır. Bu bağlamda ulus-devletler için her sınır geçişi siyasi, ekonomik, kültürel ve yapısal bir etkinliktir ve yasal ya da yasal olmayan hangi yolla gerçekleşirse gerçekleşsin ulusal sınırlar içinde ve uluslararası oluşumlar için önemli bir gündem maddesidir. Bu sebeple ulus-devletler bu nüfus hareketleri üzerine siyasi konumlar almakta ve siyasalar üretmektedir (İçduygu, Erder ve Gençkaya, 2014).

Bir koridor ya da hedef ülke olarak Türkiye'ye yönelen düzensiz göçü belirleyen üç ana unsur vardır. İlk olarak; komşu ülkelerde artan siyasi belirsizlikler ve çatışmalar bu ülke halklarının daha güvenli, çatışma ortamından uzak ve daha iyi hayat şartlarının olduğu yerlere gitme arzusunu arttırmıştır. İkincisi; Avrupa'ya ulaşmayı hedefleyen göçmenlerdir. Avrupa'nın sınırlarında uyguladığı sıkı kontroller ve artan göç kontrolleriyle Avrupa'nın çevre ülkelerine yönelmişlerdir. Türkiye'nin Doğu-Batı ile Kuzey-Güney arasında bulunan coğrafi yapısı, daha iyi göstergelere sahip Batı ve Kuzey ülkelerine geçiş yapmak isteyen transit göçmenler için ülkeyi çekici kılmaktadır. Avrupa ülkelerine yönelen göçmenler için koridor ülke olmasından dolayı geçiş güzergâhı olan Türkiye yoğun transit göçmen alan bir ülkedir. Üçüncü neden ise Türkiye'nin komşu ülkelere oranla ekonomik açıdan daha iyi şartlar sunması sebebiyle çalışmak isteyen göçmenler için çekici olmasıdır. Türkiye'ye iş gücü piyasasında emeğini satmak için kayıt dışı ya da kaçak göçmen olarak gelen üç tür yabancı göçmen işçiden bahsedilebilir. Birinci tür Romanya, Ukrayna ve Moldova gibi Doğu Avrupa ülkelerinden direk olarak iş bulma amacıyla gelen göçmenleri kapsamaktadır. İnşaat, tarım ve tekstil gibi sektörlerde bu tür göçmenlerin istihdam edildiği bilinmektedir. Aynı zamanda birçok orta ve üst sınıf aile, Moldovalı kadınları ev işlerinde çalıştırmaktadır. Eğlence sektörlerine de bu göçmenlerin yoğun şekilde emeğini sattığı gözlenmektedir. İkinci türü ise İran ve Irak gibi Orta Doğu ülkelerinden, Pakistan, Bangladeş ve Sri Lanka gibi Asya ülkelerinden ve Nijerya, Somali, Kongo gibi Afrika

ülkelerinden gelen göçmenler oluşturmaktadır. Bu göçmenler Avrupa'ya gitme niyetinde olup Türkiye'yi köprü olarak kullanmaktadırlar. Türkiye'ye izinsiz giriş, Türkiye'den izinsiz çıkış ve vize ihlalleri yoluyla gelen bu göçmenler ülkede kaldıkları süre boyunca kaçak olarak çeşitli sektörlerde çalışma yoluna gittikleri bilinmektedir. Üçüncü ve son göçmen türünü ise sığınma talebinin sonuçlarını bekleyen ya da sığıma talebinde bulunup talepleri reddedilen fakat ülkelerine geri dönmek yerine ya Türkiye'de kalıp kaçak işçi olarak çalışmak isteyen ya da üçüncü bir ülkeye göç yollarını arayan göçmenler oluşturmaktadır (İçduygu, 2004). Türkiye'ye yönelen uluslararası göç dalgalarının büyük kısmının 'yasadışı göç' ya da 'düzensiz göç' olarak adlandırılan yasal yolların dışında gerçekleştirilen bu göçler oluşturmaktadır. Kalkış noktası ve varış noktası ile geçiş bölgelerini de içine alarak ortaya çıkacak oluşumların karmaşıklığı artmakta ve uluslararası tanımlamalar ve politikalar ise bu göçler üzerinden tekrar gözden geçirilmektedir. Öyleki çeşitli göç yolları ve güzergâhları arayan göçe kalkışan insanlar uluslararası göç hareketleri ile basit bir yer değiştirme ve taşınma eyleminden fazlası olarak değişim ve dönüşüm ile yeniden üretimi beraberinde getirmektedirler. Dolayısıyla ulus-devletler uluslararası göçlere ilişkin özel politikalar geliştirmektedirler.

Seyla Benhabib'in "Ötekilerin Hakları"(2006) kitabında belirttiği üzere, ulus-devletlerin sınırları arasında gidip gelen insan hareketlerinin işaret ettiği uluslararası göçler 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren dünya siyasetini etkileyecek şekilde gerçekleşmektedir ki bu göçler çağı sürecinde sınırlandırılmış topluluklar içindeki üyeliklerin ve uluslararası hukuksal tanımlamaların öneminin arttığı ve vatandaşlık, göçmen, sığınmacı, mülteci gibi tanımlamalar üzerinde titizlikle durulduğu görülmektedir. Göç ile gelen veya bölgeyi geçiş güzergâhı olarak kullanan insanlar ise ekonomi, politika, kültür-sanat ve mekân ile ilişkilere girmekte, özel karakterlerin taşınma, deneyimlenme ve yeniden üretilmesi süreci yeni saçaklanmalar üretmektedir. Özellikle Suriye iç savaşı sonrasında harekete geçen ve Türkiye kentlerine yerleşen Suriyeliler ve Türkiyeli yerleşiklerin girdikleri ilişkiler ve bu ilişkilerin sonucu olarak ortaya çıkan kentsel saçaklanmalar önemli hale gelmektedir.

3.1. Savaş, Suriye ve Göç

Suriye Arap Cumhuriyeti Akdenizin doğu ucunda ve Türkiye'nin güneyinde yer almaktadır. Suriye'nin yüzölçümü 185,6 bin kilometre kare ve 2012 itibariyle, Suriye'nin toplam nüfusunun 22.5 milyon olduğu tahmin edilmektedir. Suriye'nin resmi dili Arapça,

başkenti 1,7 milyon nüfusa sahip olan Şam kentidir. 4,6 milyon nüfuslu Halep ise Suriye'nin en büyük kentidir. Suriye'de doğumda ortalama yaşam beklentisi, erkekler için 72, kadınlar için 77 yıldır. Suriye'nin oldukça genç bir nüfusu vardır, 2012 yılında toplan nüfusunun yaklaşık yüzde 35'i 15 yaş altındaydı. Aynı yılda, ortanca (medyan) yaş ise 22 olarak hesaplanmıştır(AFAD, 2014). Ayrıca coğrafi konumunu anlayabilmek açısından ve sınır ülkelere olan yoğun Suriyeli göçünü anlamak adına Harita1. aşağıda verilmiştir.

Harita 3.1. Suriye Haritası

Kaynak: <http://rogerannis.com/wp-content/uploads/2018/02/Map-of-Syria-showing-cities-of-Manbij-and-Jarabulus-near-Turkish-border.jpg> (Mayıs, 2019)

Siyasal istikrarsızlıkların yaşandığı, iç çatışmaların sürdüğü, radikal İslamcı örgütlerin kanlı eylemler gerçekleştirdiği, kamusal alanın savaş alanı haline geldiği Arap coğrafyasında, protesto ve yürüyüşlerle başlamış olan “Arap Baharı”, bazı ülkelerde yönetimler değiştirilerek, bazı ülkelerde ise halka bazı sosyal ve ekonomik haklar verilerek bastırılmaya çalışılmıştır (Emre, 2012). Bu coğrafyanın bir parçası olan Suriye Arap Cumhuriyeti'nde ise literatüre “Arap Baharı” olarak kazınan süreç, Suriye'de 26 Ocak 2011'de küçük gösteriler şeklinde başlayıp hızla tüm ülkeye yayılmış ve silahlı bir iç çatışma sürecine dönüşmüştür (The Guardian'iden aktaran Göçer, 2014).

Çatışmaların başladığı zamandan bu yana, güvenlik tehdidi nedeniyle milyonlarca insan komşu ülkelere doğru harekete geçmiş, ancak bu göç hareketinin altında yatan çok

uçlu gerekçeler çoğu zaman göz ardı edilmiştir. Bu göz ardı edişin altında yatan en temel etken olarak iç savaş gerekçe gösterilebilir ancak tek başına güvenlik tehdidi bu göç hareketini açıklamamaktadır. Bu anlamda söz konusu Suriyeli göçü ve çok uçlu sebepleri ayrıntılı bir şekilde analiz edilmelidir. Zira insanlar savaş öncesinde, savaş başladıktan sonra ve savaş yıllarının son bulduğu dönemlerde de göç etmekte ve geleceğe yönelik üretilen yaşam stratejilerinin gerekçesi farklılaşmaktadır.

Mekânın gündelik hayatın örüntüsünü biçimlendirmesi ya da diğer bir bakışlar insan eylemlerinin mekânı örüntülemesi tartışmasından hareket edersek görünüşte bölgesel ancak sonuçları itibari ile küresel etkiler yaratan gelişmeler -son on yıla damgasını vurur nitelikte- Ortadoğu ve Kuzey Afrika'yı çevreleyen coğrafyada yaşanmaktadır ve özellikle Suriye'de ortaya çıkan/çıkacak yeni oluşumlar, Türkiye'den başlamak üzere Avrupa'da dahil geniş bir coğrafyada siyasal, ekonomik, kültürel alanlarda ve mekânsal örüntülerde yeni dönüşümlere gebe dir. Suriyelilerin Türkiye'ye göçü mekânsal anlamda yeni örüntülerin oluşmasını zorunlu kılar ken mekânsalın gündelik hayatın örüntüsü üzerindeki de ğiştirici ve dönüştürücü etkisi Türkiye kentleri ve gündelik hayatın örüntüsünü anlamak adına oldukça önemlidir. Dolayısıyla Suriyelilerin göçü ile birlikte başta Türkiye'nin güney illeri olmak üzere göçmen akınına uğrayan alanlarda ve göç güzergâhlarında ortaya çıkanlar göstermektedir ki gündelik örüntüler yeni oluşumlar yaratırken aynı zamanda yeniden örüntülenmektedir. Türkiye'nin güney illerinden başlamak üzere süreç, krizler üzerinden ekonomik, toplumsal, siyasal, mekânsal tartışmaların olması dikkat çekici olmakla birlikte, sürecin kendisi aynı zamanda fırsatlar yaratmaktadır. Gizli bir enformelleşmeyi, takipsizliği ve görünmezliği getiren bu süreç, yerel unsurlarla karşılıklı bir etkileşim içinde düşünöldüğünde, yepyeni ve birbirinden farklı toplumsal örgütlenmeleri ve bu toplumsal örgütlenmenin kurduğu ilişkiler ürünü olan mekânsal örgütlenmeyi, hem fiziksel hem de toplumsal olarak yeniden üretmektedir.

3.1.1. Türkiye'ye Yönelen Suriyeli Göçü ve Uluslararası Politika

İç çatışmaların yaşanması ve farklı gerekçelerin olması sebebi ile göç veren Suriye ve varış bölgeleri arasındaki yapısal farklılıklar yaşanan göçün gelişme biçimlerini ve sonuçlarını da farklı hale getirmiştir. Bu göçten etkilenmek istemeyen bazı Avrupa ülkeleri ise sınır kapılarını kapatmış ya da kapalı tutulması adına önlemler almışlardır. Amerika Birleşik Devletleri, Kanada, Almanya, Fransa, İngiltere, İtalya ve Hollanda gibi devletler sayısı hızla artan göçmenlere karşı giriş ve yaşama koşullarını zorlaştıracı ama sınır dışı

etmeyi kolaylaştıran önlemler almaktadır (Deniz, 2014).

Türkiye’de ise açık kapı politikası dolayısıyla önce geç-sonra kayıtlıan şeklinde işleyen uygulama, kayıtlıan-a/mayan Suriyeli göçmen sayının net olarak bilinmesinin önünde ciddi bir engel durumundadır. 29 Nisan 2011 tarihinde Suriye’den, Cilvegözü sınır kapısı ile Türkiye’ye giriş yapan 252 kişiden oluşan ilk kafileden bu yana, İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün hazırladığı rapora göre 2018 yılı itibari ile Türkiye’de yaşayan ve gecici koruma kapsamında olan Suriyelilerin diğer ülkelerden gelenlerle birlikte sayısının toplamda 3 milyon 567 bin 130’a ulaştığı tespit edilmiştir(İçişleri Bakanlığı, 2018). Bu rakamlar resmi kurumlarca saptanan rakamlar olmakla birlikte Türkiye’de doğmuş, ya da kaçak yollar ile gelip kaçak konumunda Türkiye’de yaşamaya devam eden insanların dahil edilmediği bir veri olarak sunulmaktadır. Bu anlamda göç politikaları sosyo-ekonomik, kültürel ve hem uluslararası politikada hem de iç politikada önemli yasal düzenlemeleri ve yaptırımları beraberinde getirirken göçmenlerin takibi ise söz konusu politikaların tahmini hazırlanan raporlardan ziyade gerçek kişilere ve ihtiyaca karşılık verecek şekilde düzenlenmesi adına önemlidir.

Ancak savaş gibi gerekçelerin de dahil olduğu göç süreci bazı durumlarda insani yaşam koşullarının askıya alındığı ve sivil bir kaos ortamının deneyimlendiği bir sürece dönüşebilmektedir ki söz konusu Suriye iç savaşında Birleşmiş Milletler, Ocak 2015 tarihi itibariyle, Suriye’deki ölü sayısının 220.000’i aştığını açıklamış ancak BBC(2016)nin da yaptığı habere göre, Suriye Politik Araştırmalar Merkezinin (SCPR) yayınladığı raporda

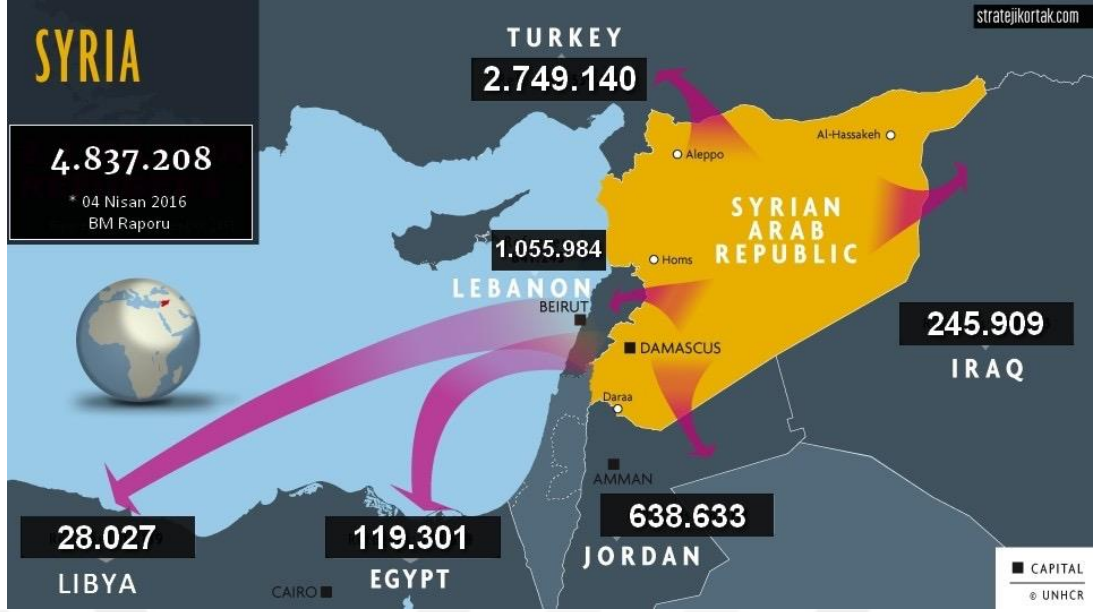
2011 Mart ile 2016 Şubat ayları arasında Suriye iç savaşında dolaylı ya da dolaysız olarak hayatını kaybeden toplam insan sayısı 470.000 olarak raporlamış ve 6.36 milyon kişi ülke içinde yer değiştirirken 6 milyon fazla kişi ülke dışına çıkmış olduğu aktarılmıştır. Yasal olmayan yolların genellikle denendiği ve göç edenlerin bazı bölgeleri transit geçişi olarak kullandıkları için resmi kayıtlara girmekten kaçınmaları sebebiyle ne kadar Suriyeli nüfusun nerede olduğu net olarak bilinmemektir.

Suriyeli göçü sürecinde Türkiye, gelişmiş ülkelere kaçak yollarla göç etmek isteyen göçmenlerin için transit ülke iken, artık mültecilerin kalmak istediği bir ülke haline de dönüşmüştür(TBMM, 2018: 95). Her ne kadar hedef ülke olarak görülse de, iletişim teknolojilerinin gelişmesi ve ülkelerdeki yaşam şartlarının görünür hale gelmesiyle birlikte yer değiştirmek isteyen insanlar ucuz ulaşım ağlarına erişim sağlayarak, yasal ya da yasal

olmayan yollardan geçişler yapmak istemektedir ve bu noktada ülkeler uluslararası sınırlarını korumak ve süreçte kontrollü davranmak adına temkinli davranmaktadırlar.

Suriyeli göçmenler üzerinden tartışılan krizi sadece Türkiye’de ve bu döneme özgü bir kriz değildir. Bu artık bütün dünyanın krizidir. Dünyanın her tarafından mülteci akınının başladığı bu dönemde Suriye’deki kriz sonlansa, sınırlara duvarlar örülse dahi mülteci akını devam edecektir. Dünya bu gerçekle yüzleşmek zorunda kalacaktır. Avrupa halklarının Suriyeli göçmenlere bakışı büyük farklılıklar içermekle birlikte Avrupa Birliği üyesi 8 ülke Suriyelilere kapılarını açmaktadır. Yasal ya da yasal olmayan göç yollarının denenmesiyle birlikte bir çok Suriyeli göç hareketliliğine devam etmekte bazı durumlarda ise can kayıpları olabilmektedir. Türkiye’de kalmak istemeyip bazı Avrupa ülkelerine gitmek için yasal olmayan göç yollarını deneyen göçmenler Ege’den Yunan adalarına geçip göç sürecine devam etmek istemektedirler. Son iki ayda 120 bin kişi Türkiye’den Yunan adalarına geçmiştir. Her gün ortalama 4-5 kişi üzücü bir şekilde hayatını kaybetse de günde 2000 kişi Yunan adalarına geçmeyi başarmaktadır (TBMM, 2018) ki bu göç akını sağlıklı koşullarda hak gaspları üzerinden devam etmektedir.

Yasal olmayan yollardan yapılan göç hareketleri göçmenlerin hukuksal hak kayıplarına sebebiyet verebilmekle birlikte tehlikeli yollardan yapılan bu eylemler can ve mal kayıpları ile de sonuçlanabilmektedir. Birleşmiş milletler bünyesindeki uluslararası göç örgütünün açıklamasını manşetine taşıyan Milliyet Gazetesi Dış Haberler Servisi’ne göre tüm dünyada 2011-2014 arasında toplamda hayatını kaybeden Suriyeli göçmen sayısının 2014’te hayatını kaybeden Suriyeli göçmen sayısına eşit olduğu bilgisi verilmiştir. 2015 yılında ilk dört ayda 1600 kişi hayatını kaybederken, Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Hakları İnceleme Komisyonu Mülteci Hakları Alt Komisyonu’nun 2018 Göç ve Uyum Raporu’nda ise 2014-2018 yılları arasında yaklaşık 20 bin sığınmacının Akdeniz’de hayatını kaybettiğine yer verilmektedir. “Dünyanın en büyük mezarlığı haline gelen Akdeniz” (TBMM, 18: 277) göstermektedir ki yasal olmayan yolların denenmesi hak kayıplarına, mağduriyetlere sebebiyet verebilmekle birlikte Türkiye’de göçmenler üzerinden planlanan politika ve uygulamaların tahmini hazırlanmasının sonucu olarak süreç bilinmezliği doğurmaktadır.

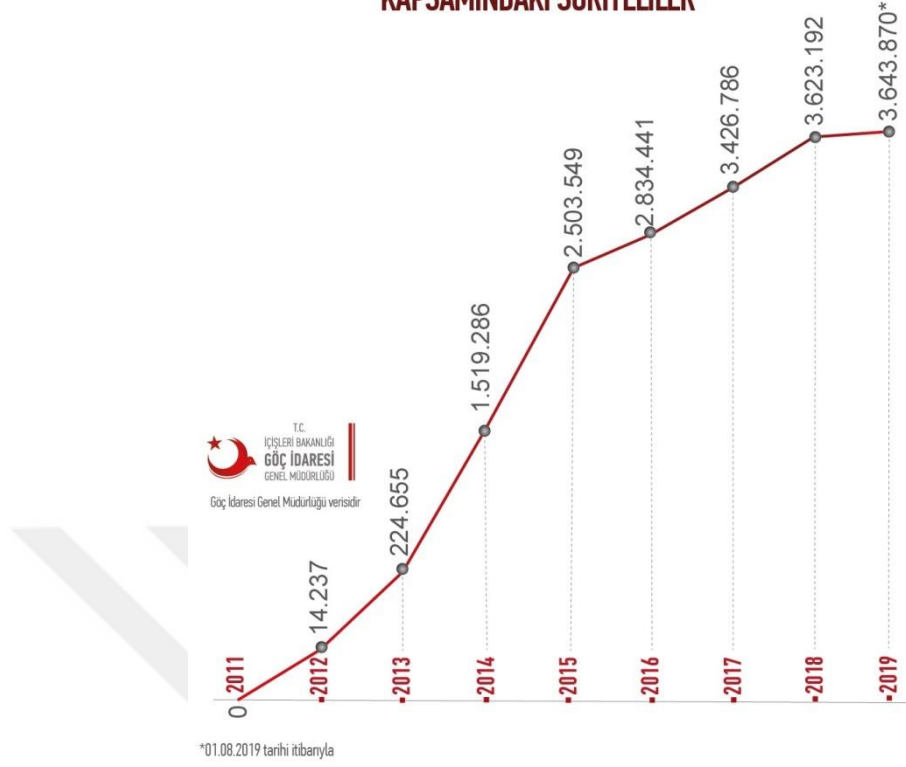

Harita 3.2. Suriyeli Göçü Haritası,

Kaynak: <https://www.stratejikortak.com/2016/04/suriyeli-multecilerin-sayisi.html>(Mayıs, 2018)

Türkiye’deki Suriyeli göçmen sayısının net olarak bilinmesini güçleştiren diğer noktalar ise; Türkiye’ye geçiş ülkesi olarak gelen göçmenlerin Türkiye’ye ilk girdiklerinde kayıt altına alınmış olabilecekleri, ancak varış noktasına ulaşmada çoğu zaman yasa dışı yolların denenmesi nedeniyle ülke dışına çoktan çıkmış olanların resmi makamlarca tespit edilmemiş olunması; göç yolunda yaşamlarını kaybetmiş ve bunun saptanamamış olması; kayıt altına alınmamış göçmenlerin hastahane dışında doğum yapabilme ihtimali veya resmi kayıtlarının yapılmamış olmasındandır ki 2011 yılından 2015 yılına kadar 35.000’in üzerinde Suriyelinin Türkiye’de doğduğuna ulaşılmıştır (ORSAM, 2015). 2018 yılına gelindiğinde ise göç ve uyum raporunda Türkiye’de 0-4 yaş aralığında 500 binden fazla Suriyeli çocuk olduğu ve en az 200 bin Suriyeli çocuğun Türkiye’de doğduğu bilgisi paylaşılmıştır(TBMM, 2018). Hal böyle olunca doğru nüfus saptaması yapılamamakta ve göçmenler üzerinden hazırlanan ekonomik, siyasal, kültürel ve mekânsal politikalar hızlı ve çözüm olabilecek niteliklere ulaşamamaktadır.

YILLARA GÖRE GEÇİCİ KORUMA KAPSAMINDAKİ SURİYELİLER

Grafik 3.1. Yıllara göre geçici koruma kapsamındaki Suriyeliler,

Kaynak: https://www.goc.gov.tr/icerik6/duzensiz-goc_363_378_4710_icerik (Ağustos, 2019)

Özellikle Avrupa'nın gündeminden düşmeyen uluslararası göç ve göçmenlerin durumu, bu konuda hem Avrupa'ya ve Batı'lı ülkelere geçiş için önemli koridor ülke hem de hedef ülke konumunda olan Türkiye için son derece önemli hale gelmiştir. Göçlerin yoğun olarak yaşandığı 21. yüzyılda göç hareketlerinin dünya gündemini uzun yıllar meşgul edeceği öngörülebilir. Dolayısıyla göç hareketlerine temkinli bir yaklaşım sergileyen Avrupa ülkeleri ile Türkiye arasındaki ilişkilerde 21. yüzyılın ilk çeyreğindeki bu göç hareketlerinden etkilenmiştir. AB ile Türkiye arasında imzalanan mülteci anlaşmasına bağlı olarak yardım fonları oluşturulmuş ve Suriyelilerin kontrollü bir şekilde belirli bölgelerde yaşamlarını -geçici de olsa- sürdürmeleri planlanmıştır. Söz konusu anlaşmalar hem Suriyelilerin hemde göçmenlerin geçiş ve varış bölgelerindeki insanlar ile arasındaki huzuru ve refahın devamlılığını sağlamak sebebiyle planlanmış politiklardır. Yaşanan diplomatik süreçte ise Dönemin Cumhurbaşkanı Recep Tayip Erdoğan bu çerçevede AB'nin vermeyi taahhüt ettiği fonun karşılanmaması durumunda sınır kapılarının açılacağı açıklamalarını yapmıştır (NTV, 2016). Bu anlamda Suriyeli

göçmenler büyük siyasal gerilimlerin ve anlaşmaların temelinde yer alırken ulus-devletler Suriyeli göçü üzerinden lehlerine siyasalar üretmektedir.

Uluslararası göçler tarih sahnesinde her zaman yer edinirken Suriyeli göçü sürecinde yaşananlar yeni oluşumları ve örgütlenmeleri doğurmaktadır/dönüştürmektedir. Türkiye'ye hedef ülke olarak ya da geçiş ülkesi olarak gelen Suriyelilere ilişkin sağlanması gereken hizmet politikalarının ve bütçelerinin tahmini hazırlanması (net rakamların bilinmemesinden ötürü), insan hakları ihlallerini, yasadışılığı, kanunsuzluğu, yeni sektörlerin türemesini, mekânsal organizasyondaki saçaklanmaları ve bağlı olarak yeni yaşam örüntülerinin geliştirilmesi ve üretilmesini beraberinde getirmektedir.

Göç İdaresinin yıllara göre yakalanan düzensiz göçmen sayısını açıklamış olduğu grafik göstermektedir ki (Bknz. grafik 3.1.2.) Suriyeli göçünün yoğun olarak yaşandığı yıllar göçün kontrollü ve yönetilebilir düzeylerden çıktığını göstermektedir. Bağlı olarak ekonomik, toplumsal, siyasal ve mekânsal organizasyonda dönüşümler zorunlu olarak üretilmekte ve idari yönetimlerin hizmet politikalarında iyileşme adına yeni yollar denenmektedir. Suriyelilerin yerleşmiş olduğu gecekondu bölgelerinde 50 binden fazla gecekondu yıkılıp yerlerine yeni binalar yapılmaktadır. Gelir kaynağının azlığının yanı sıra mevzuat yetersizliği ve belediyelerin sınırlı kurumsal kapasiteleri bölgelere gelen göçü yönetmelerini zorlaştırmakla birlikte söz konusu yıkımların ağırlıklı olarak Suriyelilerin yerleşim amaçlı yöneldikleri bölgelerde gerçekleşmesi üzerinde önemle durulmalıdır. Daha yoğun insan kitlelerinin yaşamasına izin verecek kapasitede ve kentsel dönüşüm kapsamında binaların yıkılıp yeni Suriyeli yerleşim bölgelerine dönüşmesi Türkiye kentlerinde kentsel örüntülenmelerin ve kentsel yaşamın örüntülenmesinde kritik önemdedir (TBMM, 2018: 211). Örneğin Kilis kenti 125 binden fazla Suriyeli kişiyi barındırmaktadır. Bir çok kentte yaşayan Suriyeli nüfusuna göre bu rakam az görülebilecektir ancak Kilis kentinin kendi nüfusundan fazla olduğu veya Suriyeli göçü başladıktan sonra iki yıl içerisinde bu nüfusa maruz kaldığı düşünülecek olursa kent içi barınma, alt yapı hizmetleri, eğitim ve sağlık hizmetlerinin sağlanması gibi kentsel hizmetlerin örgütlenmesine yeterli kaynak aktarılamamakta ve belediyelerin baş edemeyeceği bir ekonomik yük oluşmaktadır (TBMM, 2018). Söz konusu durumdan kaynaklı oluşacak kaotik durum kentsel yaşam örüntülerini yeniden üretmektedir.

Gelir kaynağının azlığı ve mevzuat yetersizliği gelen Suriyelileri ve gelinen bölgedeki insanların çeşitli sebeplerle ve farklı alanlardaki mağduriyetini beraber

getirmektedir ki bu mağduriyetleri çözmek için Ertekin(2014)'in haberine göre Suriyeli Sivil Toplum Kuruluşları Birliği (SSTKB) adı ile kurulan üst birliğe üye 30'u aşan dernek kurulmuştur. Kamplar dışında kalan Suriyelilerin üye olduğu bu dernekler kendi aralarında örgütlenmekte ve barınma, gıda, eğitim, sağlık, iş gibi problemlerin çözümü için oluşturulmuş durumdadır. Suriyeli göçüne bağlı olarak oluşturulan dernek ve kuruluşlar yoğun olarak Türkiye kentlerine yönelen Suriyeli göçmenlerin problemlerinin çözülmesini sağlayacak yasal mekanizmaların yetersiz kaldığını göstergesi durumundadır. Tahmini hazırlanan raporlar tahmini sonuçlar vermekte, sağlanması gereken hizmetler ise yeterli olmadığı takdirde yeni örüntülenmeler oluşturulmaktadır. Suriye iç savaşının 2012 yılında BM Güvenlik Konseyine sunulan Suriye'ye müdahaleyi öngören taslağın veto edilmesinin ardından yeni bir örgütlenme oluşturulmuştur. Suriye'nin Dostları Grubu adı ile BM dışı bir örgütlenme oluşturulmuş ve 2012 yılının başlarında 100'ü aşan üye ile toplantılar gerçekleştirilmiştir (Dilek, 2018). Anlaşılmaktadır ki ülkelerin yürüttükleri siyasalar, göçlerin meydana geliş süreçleri ile göç sonucu ortaya çıkacak oluşumlar üzerinde etkilidir. Uluslararası örgütler söz konusu Suriyeli göçüne ilişkin beklenileni karşılamakta yetersiz kalmaktadır. Hal böyle olunca Türkiye'ye gelen Suriyeliler, problemlerin çözümü noktasında kamu kuruluşları eksik kaldığından ötürü gruplar veya dernekler kurarak problemlerine çözüm aramakta ve yeni örgütlenmeler oluşmaktadır. Dolayısıyla göç sürecine girişen Suriyelilerin hedef ve transit ülkelerdeki hukuki statülerinin açık bir şekilde tanımlanması, ülkelerin göç sürecine ilişkin yürüttükleri siyasalar ile uluslararası politikalar, Türkiye kentlerine yönelen Suriyeli göçü ve kentsel yaşam örüntülerinin analizinde kritik önemdedir.

3.1.2. Türkiye'deki Suriyelilerin Hukuki Statüsü: Mülteci- Sığınmacı- Geçici Korunan

Göçün/göçmenin yasadışılığı, bir ülkeye yasadışı giriş ya da vize geçerlilik tarihinin sona ermesi sebebiyle transit veya hedef ülkede hukuki statüden yoksun kalınması durumunda söz konusu olmaktadır. Literatürde yasadışı göç kavramına bakıldığında, kaynak (menşei/gönderen), transit (geçiş) ve hedef (ev sahibi) ülke kavramlarına sıklıkla rastlanmaktadır. Uluslararası Göç Örgütü kaynak ülkeyi, göç akınlarının (yasal veya yasadışı) kaynağı durumundaki ülke olarak (IOM, 2009), İçli ve H.Sever (2008) ise “insanları yaşadıkları topraklardan göç ettiren sebeplere sahne olan ülke” olarak tanımlamaktadır. Transit ülke “çeşitli sebeplerle göç eden yabancı uyruklu şahısların uğrak ülkeleri, geçici yaşama amacıyla kaldıkları ya da hedef ülkeye ulaşmak için mecburiyetten

yol tuttıkları ülkelerdir” (Sever, 2007: 16). Hedef ülke ise göç akınları ile (yasal veya yasadışı yollarla) varılmak/ulaşılmak istenen ülkedir (IOM, 2009).

Mülteci; “UNHCR’nin tüzüğündeki kriterlere uygun olan ve Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1951 Sözleşmesi veya Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin 1967 Protokolüne taraf olan bir ülkede bulunup bulunmaması veya hukuki belgeler uyarınca ev sahibi ülke tarafından mülteci olarak tanınıp tanınmaması fark etmeksizin, Yüksek Komiserlik tarafından sağlanan BM korumasından yararlanmaya hak kazanan kişi” (Uluslararası Göç Örgütü, 2009) olarak tanımlanmaktadır. Bu anlamda mülteci kavramı “ırkı, dini, tabiiyeti, belirli bir sosyal gruba mensubiyeti ve siyasi görüşleri yüzünden haklı bir zulüm korkusu nedeniyle vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve söz konusu korku yüzünden, ilgili ülkenin korumasından yararlanmak istemeyen kişi”leri kapsamaktadır (IOM, 2009).

Türkiye Cumhuriyeti sosyo-ekonomik kaygılar ve güvenlik nedeniyle, mültecilerin statüsüne ilişkin 1951 Cenevre Sözleşmesine koyduğu (1961) “coğrafi kısıtlama” (geographical limitation/reservation) şerhini Mültecilerin Statüsüne İlişkin Ek Protokolünde de (1967) sürdürmüştür. Bu çekince 6169 sayılı İltica Yönetmeliğini(1994) de etkilemiş olup bu yönetmelikte ifade edilen mülteci kavramı Avrupa’da meydana gelen olaylar nedeniyle sığınan yabancıları kapsamaktadır. Buna göre mülteci; Avrupa’da meydana gelen olaylar sebebiyle ırkı, dini, milliyeti, belirli bir toplumsal gruba üyeliği veya siyasi düşünceleri nedeniyle takibata uğrayacağından haklı olarak korktuğu için vatandaşı olduğu ülke dışında bulunan ve vatandaşı olduğu ülkenin himayesinden istifade edemeyen veya korkudan dolayı istifade etmek istemeyen ya da uyruğu yoksa ve önceden ikamet ettiği ülke dışında bulunuyorsa oraya dönmeyen veya korkusundan dolayı dönmek istemeyen yabancı olarak tanımlanmaktadır (İltica Yönetmeliği, 1994).

Avrupa dışından gelen ve ülkesinde hayati tehlikesi bulunduğunu beyan eden yabancılar ise Türkiye tarafından “sığınmacı” olarak kabul edilmektedir. Sığınmacı, iltica talebi incelenen ve üçüncü bir ülke tarafından mülteci olarak kabul edilinceye kadar geçici olarak korunan, sığındırılan yabancıdır (Sever, 2008).

Türkiye’de mültecilik mevzuatının temelini 1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Cenevre Sözleşmesi oluşturmaktadır. 1951 Cenevre Sözleşmesi’ndeki zaman ve yer kısıtlaması 1967 Protokolü ile kaldırılmış ancak sözleşmeyi coğrafi sınırlama

ile imzalayan Türkiye sadece Avrupa'dan Türkiye'ye gelen kişilere mülteci statüsü vermeyi kabul etmiştir. Avrupa dışından gelen kişiler ise Türkiye'ye geçici olarak sığınmakta ve sığınan kişilere sığınmacı olarak tanınmaktadır. Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Mülteci Hakları Alt Komisyonu Göç ve Uyum Raporunda (2018) 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu ve bu kanuna dayanılarak çıkarılan 22 Ekim 2014 tarihinde yürürlüğe giren Geçici Koruma Yönetmeliği uyarınca Türkiye'de bulunan Suriyeli insanların yasal statüleri, hakları ve alacakları sosyal yardımları netleştirilmiştir. Geçici Koruma Yönetmeliği uyarınca Türkiye'de bulunan Suriyelilerin hukuki statüsü “geçici korunan” şeklindedir. Yönetmeliğe dayanılarak, “geçici koruma altında olanlar” tabiri de kullanılmaktadır. Bu sebeple, Türkiye'ye herhangi bir şekilde giriş yapan Suriyeler mülteci değil geçici korunan statüsüne sahiplerdir. Ancak terminolojiye sadık kalınmaya çalışıldığından raporda ‘Suriyeli sığınmacı’ ve ‘Suriyeli geçici korunan’ tabirlerinin aynı statüye tekabül ettiği belirtilmiştir. “İç savaşın sona ereceği ve Suriyeli sığınmacıların ülkelerine döneceği varsayımıyla hareket eden Türkiye’de, bu kitlesel göçün geçici olduğu tespiti” (Kap, 2014: 32) ile hareket edilmiş, ancak 2014’te daha da derinleşen savaş, sığınmacıların daha da uzun sürecek misafirliği dolayısıyla, Suriyeli sığınmacılara ilişkin politikalarda değişikliğe gitmek zorunda kalınmıştır.

Yönetmeliğe göre, geçici korunan Suriyelilere geçici koruma kimlik belgesi verilmektedir. Bu kişilere sağlık, eğitim, iş piyasasına erişim, sosyal yardım ve hizmetler ile tercümanlık ve benzeri hizmetler sağlanmaktadır. Bu kapsamda en önemli düzenlemelerden biri, bu kimliğe sahip olan Suriyelilerin belirli iş kollarında çalışma izni alabilecek olmalarıdır. Bu düzenleme gereğince, ancak geçici kimlik belgesinin düzenlenme tarihinden altı ay sonra çalışma izni için başvuru yapabilecek ve çalıştıkları işyerinin %10 çalışan kotasını geçmemek koşulu ile çalışabileceklerdir (Göç ve Uyum Raporu, 2018). İş verenlerin bakanlıklardan izin alması ve çalıştırılacak olan kişilerin Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığında çalışabileceğine dair belgeye ihtiyaç vardır. Yıldız Hürriyet Gazetesi (2014)ndeki yazısında Dönemin Konya SGK İl Müdürü Murat Mustafa Yavuz’un yaptığı açıklamaya yer vermiştir. Açıklamaya göre işyerlerinde kaçak Suriyeli işçi çalıştıran işverenler her bir çalışan işçi başına 10 bin lira ceza ödemek zorunda kalacaktır. Yönetmeliğin tam olarak uygulanması ve yaşanan süreç, Suriyeli geçici korunanların haklarının korunması ve ortak yaşamın örgütlenmesi açısından önem taşımaktadır. Süreç ve işleyiş hakkında bilgi sahibi olmak gerekmektedir ki Suriye’de Mart

2011'den bu yana yaşanan iç savaşın bir ürünü olan Türkiye'deki Suriyeliler krizinin/fırsatının, farklı görünüşler ile daha uzunca bir süre devam edeceği ön görülmektedir. Savaş bitse dahi talan edilmiş topraklara dönüşün kısa ve orta vadede yakın olmadığını düşünülmektedir (Erdoğan ve Ünver, 2015).

Türkiye'deki Suriyelilerin sayısının net olarak bilinmemesi ile birlikte 3 milyon 567 bini kişiyi aşmış durumda olan sığınmacılar(TC Göç İşleri Genel Müdürlüğü, 2018), ilk başta, kent merkezine ve sınırın sıfır noktasındaki kamplara yerleştirilmiş (Gültekin, 2016) olup, 'geçici' ya da 'kısmen kalıcı' misafirler (Erdoğan, 2014) şeklinde tanımlanmıştır. Misafir olarak tanımlamalar yapılırsa da böyle bir tanımlama akademik tartışmalar içerisinde anlamlı olmamakla birlikte Türkiye'deki Suriyelilerin hakları ve statüleri konusunda bilgi vermemektedir. Hal böyle olunca Suriyelilerin varış noktası ülke içindeki varlıklarının devamı hukuksal bir zeminde düzenlenmektedir. Farklı alanlarda kaos üzerinden tartışılan ve ortaya çıkan ve/veya çıkabilecek olan alan problemlerini çözmek için yapılan düzenlemeler, aynı zamanda Suriyeli göçüne bağlı olarak oluşabilecek kaotik durumların yarattığı kaygıya dayalıdır. Suriye iç savaşı sürerken Türkiye'ye sığınan Suriyelilerin hukuki statüsü, göç ile gelen insanların sosyo-ekonomik varlıklarını devam ettirmeleri ve gelinen bölgede yaşayan bireylerin ortak hak ve çıkarlarını korumak için oldukça anlamlıdır.

3.2. Durum Katmanları ve Kentsel Saçaklanmalar

Heidegger'in (1993: 302) deyimiyle "modern dünya var olan her şeyi çerçevelerken bilişsel ve ussal bir anlayışa göre yeniden şekillenmektedir". Aslında modern dönemde "modernliğin nüfuz ettiği her şey; teknoloji, iş alanları, çalışma biçimleri, mekân, zaman bütünüyle bütünselliğe ilişkin her şey kesin bir biçimde düzenlenirken aynı ölçüde yok olmaktadır" (Heidegger, 2001: 70) yeniden üretilmektedir. Bu anlamda işleyiş içerisindeki bütünselliğin kaybedilmemesi için her işleyişin başlangıç durumundan bitiş durumuna gelinceye kadar bir dönüşüm süreci geçirdiğini ve genelde bunun anlatısında, sürecin anlaşılması adına dönemleştirme yapma eğiliminin oldukça yüksek olduğunu belirtmek gerekmektedir. Eğer dönemleştirmeyi gerektiren bu anlatı mekâna ve mekândaki yeni oluşumlara ilişkin ise dönemleştirmeye ilişkin katmanlardan bahsetmek mümkündür ki bunlar genelde durumu anlatan ve içinde dönemleştirmeyi barındıran "durum katmanları"dır. Nitekim hem Türkiye'deki iç göç sürecine ilişkin hem de Türkiye'nin yıllar içinde aldığı göçmenlerin, dönemlere göre kentlerde nasıl katmanlar oluşturduğu

ayrıntısıyla analiz edilmiştir. Ancak Suriyeli sığınmacıların Türkiye'ye gelişlerine ve varış noktasına ilişkin analizlerin yapılmasında, sürecin henüz sürmekte olması nedeniyle(a), özellikle kalkış noktasının dinamiklerinde net ayrımların yapılabileceği durumların olmaması nedeniyle(b) ve sürecin kesintisiz sayılabilecek nitelikte sürekli bir devingenlik göstermesi nedeniyle(c) “durum” diye nitelendirilebilecek homojen dönemleştirmelerden bahsetmek zor olsa da alandan alınacak veriler durum niteliğinde katmanların tespit edilmesinde önemli yer tutacaktır. Zira göç gibi çok önemi çalışmalarda “durum” niteliğinde tek bir döneme ilişkin katmanlar üzerinden analizler yapmak yerine teorik tartışmaların ve alandan toplanan verilerin ortak bilgisi ile kentsel yaşam örüntüleri ve “kentsel saçaklanma”lar analiz edilmelidir. Kentsel saçaklanmaların yoğun olarak kent çeperinde olduğu düşünülürse ve bunun üzerinden analiz edilse de gelinen noktada mekanın kendi içinden farklı görünümüleriyle saçaklanma tespit etmek mümkündür.

Öncelikli olarak “çeper” olarak tanımlanmış alanlar içinde, ana yollar boyunca, şeritler halinde, düşük yoğunluklu, ara boşluklar bırakarak oluşan kentsel kullanımların oluşturduğu mekânsal örüntü olarak ‘kentsel saçaklanma’ metropoliten kent çeperlerinin genel mekânsal özellikleri bu alanlarda yer seçenlerin sosyo-ekonomik özellikleri ve değişim özelliklerine bağlı olarak farklılaşmakta ve örüntülenmektedir. Oluşan yeni örgütlenmelere paralel olarak, bazı kentsel fonksiyonlar kentin yerleşim alanlarının sınırının dışında yer seçmeye başlamakta, sürekli olmayan, arada boş, kullanılmayan alanların bulunduğu, kopuk kopuk bir yerleşim örüntüsü oluşmaktadır. Kentin bu yeni büyüme biçimi ‘kentsel saçaklanma’ (urban sprawl) olarak adlandırılmaktadır (Clawson’dan aktaran Sarıoğlu, 2005).

Saçaklanmalar slumları, gecekonduları, özel yapılanmış ve ayrıcalıklı-korunaklı-özel sitelerin oluşturduğu görünümünün fazlasıdır. “Slum, gelişmiş ülkelerin büyük kentlerinde oluşan, gelir düzeyi düşük veya tüketim harcamaları sınırlı olduğu bakımsız, düşük standartlı konutların yığındır” (Tatlidil,1989: 171). Başka bir tanımlamada ise nitelikli mesleklere sahip olmayan insanların çoğunlukta olduğu, bir sokağı veya caddeyi, ya da bu sokaklardan meydana gelmiş bir saha veya bölge bütünüdür (Yörükkan, 1968). Bazen slum daha farklı açılardan da ele alınmaktadır. Buna göre, kente göç edenlerin bir kesimi, doğrudan gecekondu alanına yerleşirken, bir kesimi de kentlerin aşırı kalabalık merkezlerindeki slumlara yönelir. Slum, eskiden kentlerin gelişmiş merkezi bir bölgesini oluşturan, ancak zamanla cazibe merkezlerinin doğmasından dolayı önemini yitirmiş, eski, sağlıksız koşulların nitelendiği alanları tanımlayan bir kavramdır(Atay, 1996).

Slumlar gelişmiş ülkelerin ya da kentlerin merkezinde yer alan mahalleler, sokakalar ve alanlarda yaşayan düşük gelir grubu düzeyinde, sosyal ve mesleki dikey hareketlilik beklentilerini yitirmiş, toplumla bütünleşme konusunda problem yaşayan insanların yerleştiği alanlar, gelişmekte olan ülkelerin kent merkezlerinin çeperinde yer alan gecekonduya yaşayan insanlar, kent yaşamıyla bütünleşme, kentleşme ve sosyal mesleki hareketlilik eğilimindedirler. Bu nedenle böyle bir niteliği bulamayanlar gettolaşmaktan ziyade kolonileşme özelliği göstermektedir(Tatlıdil, 1989).

Latin Amerika gibi ülkelerde kente göç ile gelen insanlar, doğrudan doğruya gecekonduya yerleşmeyip, önce kentin merkezinde slumlara yönelip kenti tanımakta, tanıdıkları ile iletişim kurmakta ve iş alanlarını görüp kentte neler yapılabileceğine odaklanmaktadır. Daha sonraları yasal olmayan anlamda oluşturulan gecekonduya yönelmektedir (Türkdoğan, 2002).

20. yy. ikinci yarısından sonra kentleşmenin etkisiyle tüm dünya kentlerinde sosyo-demografik, ekonomik ve mekânsal yapılar, önemli değişimler geçirmekle birlikte kentsel alanların büyümesi, değişim ve dönüşümünün görüngüleri kent çeperlerinde kendini net bir şekilde göstermektedir. Yerleşim biçimi açısından saçaklanma oluşturan gecekondu, toplumun bütünü ile uyumda problemler yaşanmaktadır. Saçaklanma noktalarında yaşayan insanlar artık ne geleneksel kurallarına ve geldikleri bölgenin kurallarına göre, ne de yeni geldikleri kentin kentli yaşamına göre yaşamaktadırlar. Kente göç edenler, kentte geçirdikleri süre içinde, hem kendileri değişmekte hem de kenti değiştirmektedirler. Kentin yaşamı da, konut piyasası da, yerel siyaset yapısıyla kentsel kurumlar da değişmekte ve dönüşmektedir (Erder, 1996). Türkdoğan (2002: 23) ise dünya üzerinde göçlerin genellikle yasal olmayan yollarla oluşturdukları yerleşim alanlarını şöyle aktarmaktadır: “Arjantin’de Pavela, Hindistan’da Bustee, Peru’da Berriada, Venezuela’da Rancho, Tunus’ta Gourbiville ve Cezayirde Bidonville”.

Kentlerdeki kontrolsüz büyüme, kontrolsüz yerleşme kent çeperlerinde veya kent içinde kentsel saçaklanmalara sebebiyet verirken kentin yerleşik/bitişik alanlarının dışındaki yapılaşmış alan olarak ‘çeper’ alanını Pryor(1968: 69), büyümekte olan şehir merkezi ile onun kırsal hinterlandı arasında kalan alan, bir başka deyişle net olarak tanımlanmış, iki kutup (kır/kent) arasında kalan alan olarak kırsal nüfusun kente yönelmesine bağlı oluşan, büyük kentlerin hızlı gelişimi sonucu ortaya çıkan bir görünüme sahip olarak tanımlamaktadır. Saçaklanmayla birlikte ise farklı karakteristikler

kazanmaktadır.

Kentsel saçaklanma olgusu incelendiğinde: Gereksiz arsa tüketimi, otomobil bağımlılığı, bölünmüş açık alanlar, gelişmiş ve gelişmekte olan alanlar arasında büyük boşluklar, farklı alanlar içindeki kullanımlarda ayrılmalar (ifrazlar), kamu alanları ve merkezlerinde eksiklik, (F.I.L.: 1999), sınırsız dışa doğru gelişim, düşük yoğunluklu konut ve ticaret alanları, atlamalı gelişim, birçok küçük yerler arasında arazi kullanımında güçlerin parçalanması, özel otomobil kullanımında yoğunluk, arazi kullanımında merkezileşmemiş planlama ya da kontrol, yaygın, uzun ticari gelişimler, yerleşmeler arasında büyük mali eşitsizlikler, farklı bölgelerde yer alan arazi kullanım tiplerinde ayırım vb. gözlemlenmektedir (Vermunt Forum: 1998). Özellikle büyük kent çeperlerinde ortaya çıkan bu özellikler kontrolsüz gelişimi hızlandırırken, kentsel yaşam alanlarında önemli dönüşümlere neden olmaktadır. Bu hızlı dönüşüm çoğu zaman plansız ve sağlıklı yerleşim alanlarının ortaya çıkmasına neden olurken beraberinde sosyal dokuya ilişkin örüntüyü de değiştirmekte- dönüştürmekte ve yeniden üretmektedir.

Zaman içinde kentsel saçaklanma olgusu ve çeper alanlar ortak analize tabi tutulurken kentler, gelişimlerine paralel olarak saçaklanarak büyümektedir. Ancak kentin dışında çeper olarak adlandırılan alanlar zaman içinde bu saçaklanmaya paralel olarak kentin içinde ya da yakınında yer almakta ve çeperlerde yer alan yerleşmeler ve bu yerleşmelere özgü ekonomik, siyasal ve kültürel örüntüler yeniden üretilmektedir.

3.2.1. Mekna ve Kentsel Kesik

Henri Lefebvre Kentsel Devrim (2015: 39-41) kitabının ikinci bölümünde “her alanın, her mekânın ve her anın yalnızca bütünü içinde, onları başka mekânlara ve momentlere ayırıştırarak bağlayan karşıtlıklar ve zıtlıklar üzerinden varlık bulabileceğini” aktarmaktadır. Açıktır ki kentsel alanlarda mekân ve onu çepeçevre saran, mekâna ait olan ve mekâna ait olmayan her şey o mekânı oluşturmaktadır. Bu kentsel mekân somut çelişkidir. Mantığının ve biçimsel özelliklerinin çözümlenmesi, çelişkilerinin diyalektik tarzda çözümlenmesine ulaşmaktadır. Kentsel alanlar ise doygunluk noktasına ulaşınca kadar göçlerle ya da doğal nüfus artışıyla dolar; sonunda ise ya çürür ya da bölünür. Diğer bir anlatıda “aynı mekânın” yanında başka bir mekân vardır. Bu mekânlar düşünüldüğünde mekâna ile başka mekân düşünüldüğünde aradaki fark açıktır. Yoksulluk ve sefaletin hüküm sürdüğü gecekondular ile bolluk ve iyi yaşam standartlarının sunulduğu

gecekondu düşünülürken aradaki fark anlaşılmalıdır. Ne kadar birbirleri yakın konumda olsalar da, belirgin gecekondu özellikleri gösterecek şekilde kendini gösteren zıtlığa, hatta mekânları kullanan kişiler düşünülürken çatışmaya ve anlaşmazlığa gidebilir.

Açıktır ki “alan” olarak düşünülen kent basit bir şekilde objelerle doldurulan boş bir mekân olarak tasarlanamamakla birlikte uzak-anlamsız-bağlantısız görülen mekânlar birbiri üzerinden tanımlanmaktadır. Ancak bu mekânları ayırmak için kullanılan nötr alanların tespiti oldukça önemlidir. Zira birbirinden farklı olsalar da bu mekânlar (mekân veya mekânlar mekân olarak aynı olmayan mekân) kent bütünü içinde birbirine karşı görelidir. Bu ise şu veya bu noktada tanımlanan, yan yana konulmuş alanların, yani sokak, meydan, kavşak (yol ve güzergâhların kesiştiği nokta), yahut bahçe ve parkın kesilmemesinde var olan nötr bir unsurun varlığını gerektirir. Bir nötr unsur olarak kentsel kesikler, iki farklı noktayı birbirine bağlayan üst geçit gibi -iki mahalleyi, sokağı, caddeyi birbirine bağlaması ve aktarması gibi- işlemektedir. Keserken, bölerken ve ayrı tanımlamalar yapmaya imkân sağlarken aynı zamanda aktarmayı, birleştirmeyi ve birlikte olmayı sağlamaktadır. Bu aktarım ürün, nesne veya insan geçişlerini sağlamakla birlikte ekonomik, siyasal, kültürel düşünme ve eyleme biçimlerini aktarmaktadır ki kentsel yaşam durum katmanları bağlamında her geçiş ile yeniden ve yeniden üretilmektedir.

Kentsel mekânlar üst geçitler bir kesik yaratırken aynı zamanda bir geçiş noktası da olabilmektedir. Zira mekânlar bazen söylemediğini söyler, işaret etmediğini ortaya koyar ve üzerini örtmeye çalıştığı şeyi gün yüzüne çıkarırlar. Kesikler de kestiği her iki alan için bir birleşim noktası, geçiş alanı niteliğindedir. Bu anlamda mekân ve kullanıcısı olan insanın gündelik örüntülerinin kurduğu etkileşim değişimin yol haritası niteliğindedir. Kendi kendisinden kaçma koşulu ile var olan gündelik hayatın katlanmalar, kıvrılmalar ve kesikler içinde nasıl örüntülendiği (Lefebvre, 2013) ana temasında Türkiye kentlerine yönelik Suriyeli göçü ve oluşturduğu kentsel yaşamın örüntüleri dikkatle incelenmelidir. Ancak bu tartışmaların tamamı yerel dinamikler dikkate alınmaksızın yapılamaz.

Açıktır ki Suriyeli göçü Türkiye kentlerinin fiziksel yapısını zorladığı gibi kentler yatay olarak çepçatlara doğru büyüme ve genişleme eğilimi göstermektedir. Başka bir ifadeyle, şehir merkezi büyürken, aynı zamanda kent, merkez ile kırsal hinterlandı arasında kalan, net olarak tanımlanmış alanlara doğru saçaklanmıştır. Bu durum tam da “kentsel saçaklanma” kavramına karşılık gelmektedir. Özellikle iş imkânlarının çokluğu, kültürel

yakınlık vb. gibi sebeplerden ötürü bir çok göçmene ev sahipliği yapmaktadır. Beklentileri farklılaşan insanlar üretim ve tüketim mekânizmalarının yeniden üretildiği alanlara yönelirken bazı yerleşim örüntüleri de göçle gelenlere veya göçle yerinden ayrılanlara devredilmektedirler. Devredilen alanların merkez ile ilişkisi değişmekte veya yeniden üretilmektedir. Üretimde, ulaşımda ve iletişimde, ileri düzeyde teknolojik gelişmelerin hizmet sunulduğu kent merkezlerinin yapısında, büyümesinde ve çevresindeki yerleşmelerle olan ilişkilerindeki farklılaşma(Özdemir, 1993) giderek artmaktadır. Örneğin Gaziantep Ticaret Odasının “Gaziantep Ortak Akıl Raporu- 2” göç sürecine girişen 4 milyonu aşkın Suriyelinin yüzde 45’inin “geçici koruma” statüsü altında Türkiye’de bulunduğu ve resmi rakamlara göre Türkiye’deki 1,8 milyon Suriyeli’nin büyük bir kısmının da Gaziantep’te yaşadığı belirtilmektedir. Raporda Suriyeliler ile yaşamın toplumu sosyo - ekonomik, kültürel ve güvenlik algısında etkilediği belirtilmekte ve kentsel yaşam örüntülerinin düzenlenmesi için önerilere yer verilmektedir. Süreci takiben gündelik hayatın saçaklandığı 18 aylık süreçte Suriye plakalı araçları geçici plaka verilmesi kararlaştırılmıştır (GTO, 2011). Bu durum göstermektedir ki kurumsal işleyiş saçaklanmakta, mevcut duruma ilişkin yeni örüntüler üretilmektedir. Dolayısıyla kentsel saçaklanma sadece kentin fiziksel dokusuna ilişkin olmayıp kentsel yaşamın her bir alanına ilişkin örüntünün değişim, dönüşüm ve hatta yeniden üretimine ilişkin bütünsel bir kavramdır.

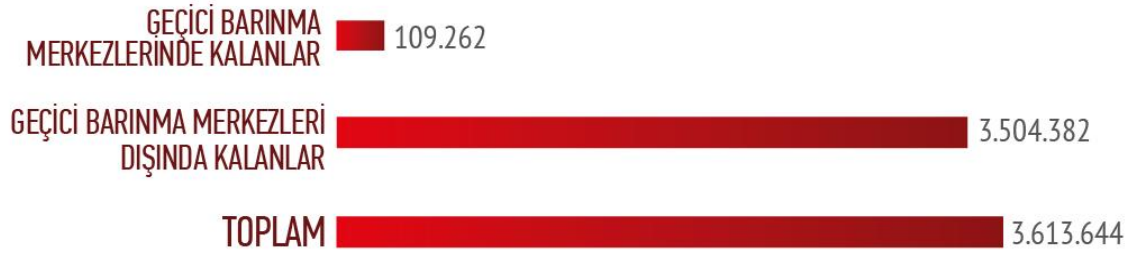
Türkiye'ye yönelen Suriyeli göçüne farklı akışlar ve bu akışların kesişim alanlarından oluşan bütünlük içerisinde bakmak gerekir ki bütünlük içinde yan yana bulunduğu halde akışın, sürekliliğin veya kesişim alan/lar/ının bir parçası olmayan/olamayan “kesik”lerin tespiti Türkiye kentlerinde yaşam örüntüsünü anlamak adına önemlidir. Ancak hemen belirtmeli ki ‘kesiklerin’ sadece olumsuzluk ve ilişkisizliği tarifleyen somut bir ayırıcı olmasından ziyade, yan yana durabilen, var olabilen, farklılıkları ve potansiyelleri birleştireceği, işletebileceği, kullanabileceği ve hatta görünmez kılabilceği gerçekliğidir.

3.2.2. Türkiye Kentlerinde Kentsel Saçaklanmalar: Suriyeli Göçünün Yarattığı Alt Yerleşmeler

2011den bu yana Suriyeli göçü etkisinde kalan Türkiye kentlerinde ortaya çıkan görünümler dikkatle incelenecek olursa Türkiye’deki kentsel saçaklanma olgusu, Suriyeli sığınmacı göçü ile farklı bir tanımlama, oluşum ve örgütlenme tipi sergilemektedir.

Suriyeli göçünün kentsel gündelik örüntünün örgütlenmesi üzerindeki etkisi üzerine sağlıklı analizler yapabilmek için öncelikle Türkiye'de bulunan Suriyelileri belirli parametreler etrafında saptamak zorunluluk olarak ortaya çıkmaktadır. Türkiye'deki Suriyelilerin nüfusu incelendiğinde 13 Haziran 2019 itibariyle 3.613.644 Suriyeli bulunmaktadır(İç İşleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2019). Yaş dağılımına bakıldığında, Türkiye'de bulunan Suriyelilerin yaklaşık %50'sini 0-18 yaş aralığındakiler; %45'ini 18-60 yaş aralığındakiler ve %5'inin 60 yaşın üstündekiler oluşturmaktadır. Türkiye'de bulunan Suriyelilerin, yaklaşık 109.262 kişi geçici barınma merkezinde yaşamaktadır ve 3.504.382 geçici koruma altında bulunan Suriyeli geçici barınma merkezlerinin dışında Türkiye'nin 81 ilinde yaşamaktadır ki bu durum Suriyelilerin yoğunlaştıkları kentsel bölgelerde ortaya çıkan/çıkacak yeni oluşumlara gebe bir süreç işaret etmektedir (bkz. tablo 3.2.4.1).

GEÇİCİ BARINMA MERKEZLERİ İÇİNDE VE DIŞINDA KALAN SURIYELİLER

Tablo 3.1. Geçici barınma merkezi dışında kalan Suriyeliler,

Kaynak: https://www.goc.gov.tr/icerik6/gecici-koruma_363_378_4713_icerik: (Haziran 2019)

Suriyelilerin hangi kentlerde yoğunlaştığına bakıldığında, 546.296 Suriyeli ilk sırayı İstanbul almaktadır. Bunu sırasıyla, Gaziantep (437.844), Şanlıurfa (435.000), Hatay (427.500), Adana (238.942), Mersin (201.108), Bursa (171.646), İzmir (143.627) Kilis (114.904) ve diğer iller izlemektedir. 2018 yılında yapılan araştırmalarda Gaziantep ilinde dört çadır kent ve bir konteynır kent ile bir geri gönderme merkezi bulunmakta olup, 46.370 Suriyeli çadır kentler ile konteynır kentte yaşarken (TBMM, 2018), 2019 yılında yayımlanan raporlara göre Şanlıurfada üç, Adana'da bir, Kilis'te iki, Hatay'da üç, Malatya'da bir, Gaziantep'te ise bir geçici barınma merkezine düşürülmüş ve bu nüfus

kentlerin çeşitli bölgelerinde yaşamaya başlamışlardır (bkz. tablo 3.2.4.2.)

**GEÇİCİ KORUMA KAPSAMINDAKİ SURIYELİLERİN GEÇİCİ
BARINMA MERKEZLERİNE GÖRE DAĞILIMI
(8 İlde 13 Barınma Merkezi)**

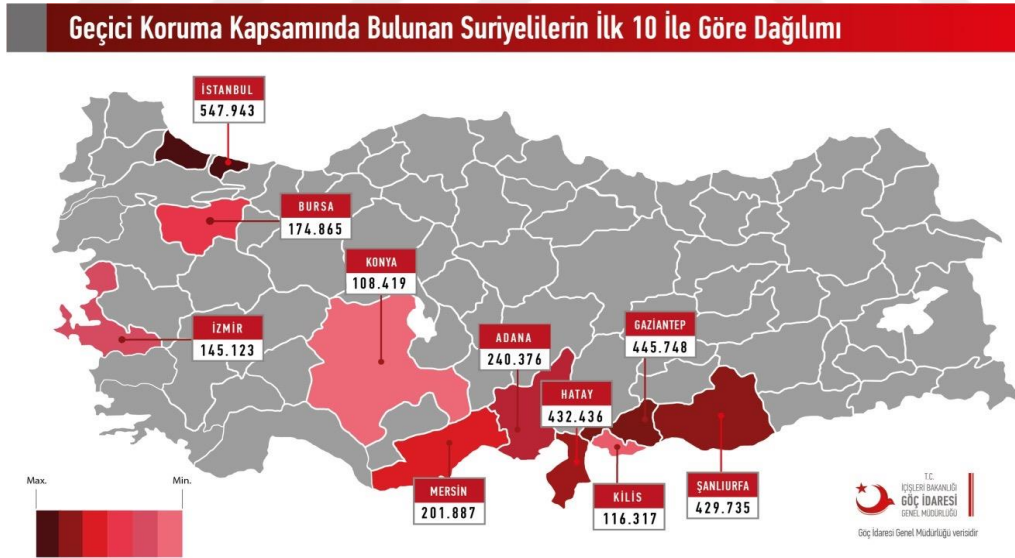
İL	GBM ADI	GBM MEVCUDU	TOPLAM MEVCUT
ŞANLIURFA (3)	Ceylanpınar	533	11.089
	Harran	9.506	
	Suruç	1.050	
ADANA (1)	Sarıçam	27.134	27.134
KİLİS (2)	Öncüpınar	4.225	14.750
	Elbeyli	10.525	
KAHRAMANMARAŞ(1)	Merkez	14.029	14.029
HATAY (3)	Altınözü	7.801	16.476
	Yayladağı	4.335	
	Apaydın	4.340	
OSMANİYE (1)	Cevdetiye	14.046	14.046
MALATYA (1)	Beydağı	8.584	8.584
GAZİANTEP (1)	Nizip 2	3.618	3.618
Toplam		109.726	
GEÇİCİ BARINMA MERKEZLERİ DIŞINDA BULUNAN SURIYELİ SAYISI		3.504.382	

13.06.2019 /ttbaryla

T.C.
İÇİŞLERİ BAKANLIĞI
GÖÇ İDARESİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
Göç İdaresi Genel Müdürlüğü versisidir

Tablo 3.2.. Türkiye'deki geçici barınma merkezi dağılımı,

Kaynak: https://www.goc.gov.tr/icerik6/gecici-koruma_363_378_4713_icerik (Haziran, 2019)

Harita 3.2. Geçici koruma kapsamında olan Suriyelilerin illere göre dağılımı,

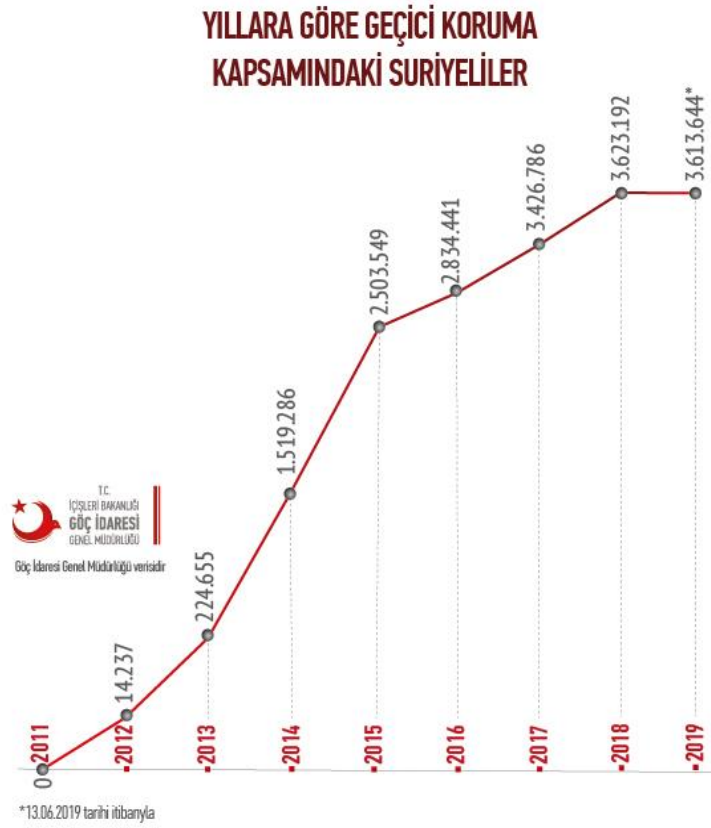
Kaynak: https://www.goc.gov.tr/kurumlar/goc.gov.tr/Istatistikler/AGUSTOS/5AGUSTOS/25/gecici_koruma_kapsaminda_bulunan_suriyelilerin_ilk_10_ile_gore_dagilimi_03072019.jpg (Ağustos, 2019)

Alt yerleşmelere bağlı olarak olguya ilişkin yeni saçaklanma tiplerini tartışmaya açmakta fayda vardır: geçici sığınma merkezlerinin oluşturduğu saçaklanmalar, alt gelir grubundan Türkiye'ye giriş yapmış ve daha refah mahallelere yerleşemeyenlerin çeperlere yerleşmesi ile oluşan yeni saçaklanmalar ya da kent merkezlerinde yoksul mahallelere yönelen ya da düşük nitelikli -terkedilmiş- kullanılmayacak alanlara yönelen Suriyelilerin oluşturdukları saçaklanmalar görülebilir. Bu saçaklanmaların Türkiye kentlerinde toplumsal örgütlenme tipini ve mevcut kentsel yaşamın örüntüsünü değiştirmektedir ki bu anlamda Türkiye'ye gelen Suriyeli geçici korunanlar farklı geçici barınma merkezlerinde (G.B.M.) (çadır kent, konteynır kent) ya da kentin çeperine saçaklanmakta ve kentin yaşam örüntüsünü dönüştürerek yaşamaktadırlar. Bu anlamda Türkiye'ye yönelen 3,613,644 kayıt altına alınmış olan Suriyeli nüfus ile Türkiye dünyadaki en büyük sığınmacı nüfusuna ev sahipliği yapmaktadır.

Geçici barınma merkezleri dışında kalan Suriyelilerin yoğun bir nüfusa sahip olması kentlerde farklı görünümlere sebebiyet vermektedir. G.B.M. dışı alanlarda yaşayan Suriyeliler kentin kenarı olarak nitelendirilen saçaklara yerleş/tiril-mektedir ki bu durum kent içi alanlarda konaklamaya ilişkin bir başka saçaklanma tipinin ortaya çıkmasına sebebiyet vermektedir. Buna bağlı olarak aynı zamanda kent kesiklerinin - birleşmelerinin kentte fiziksel mekâna ve gündelik yaşama yansımaları kentin yaşam örüntüsünün nasıl dönüştüğüne, kentin örgütlenme biçiminin ne şekilde gerçekleştiğine dair bilgi edinilmesinde önemli bir noktadır. Dolayısıyla söz konusu Suriyeli göçü sürecinde kesiklerin devamlılığı, değişimleri ve çakışmaları kentin yeniden örgütlenmesi açısından önemlidir ki bu da tamamen sosyal dokuya ilişkindir.

Her ne kadar Suriyeliler için Türkiye transit ülke gibi düşünülse de büyük bölümünün uzun süre ya da tamamen Türkiye'de kalacağı düşünüldüğünde, Suriyeli göçü ile gelen Suriyelilerin Türkiye kentlerine durum katmanları halinde gelmeleri ve Türkiye kentlerinde ortaya çıkan kentsel saçaklanmanın nasıl bir görünüm ortaya çıkardığı; bağlı olarak oluşan yeni kentsel dinamiklerin (kentin) örgütlenme biçimini nasıl dönüştürdüğü, ortaya çıkan dinamikler nedeniyle önem arz etmektedir. 'Durum katmanları'; Türkiye'ye gelen Suriyelilerin Mart 2011'den bu yana sürekli, ancak parça parça ve kitlesel olarak Türkiye'ye girişleri, geliş süreçleri ve bu kitlenin yerleşmelerine bağlı olarak ele alınacak dönemlerdir. Dolayısıyla durum katmanları halinde gelen bu bireylerin kalkış noktasındaki koşullar göz ardı edilmemekle birlikte, göç süreçlerine girişmeleri, gelecek stratejileri, Türkiye'de buldukları yasal statüler, sosyo-ekonomik dinamiklere katılım biçimleri,

Suriyeli göçünün çok uçlu sebeplerinin ve deneyimledikleri süreçlerin ayrıntılı analiz edilmesi ile saha araştırması bölümünde elde edilen bulgular aracılığıyla analiz edilecek ve ele alınacaktır. Bu noktada gelen Suriyeliler temel de üç katman halinde gelmişlerdir. Bu katmanlar Suriye’de iç savaşın henüz patlak vermediği 2011 yılı öncesinde gelenler, 2011 ile 2017 yılında gelenler ve 2017 yılında ve sonrasında gelenlerin oluşturduğu katmanlar Türkiye'deki kentsel saçaklanmaların ve kentsel yaşamın örüntülenmelerinin analizde önemlidir. Bu katmanlar ise hem yerleşiklerin Türkiye’ye yönelme ve Türkiye kentlerinde ürettikleri yaşam stratejilerinin farklılaşmasından ötürü hem de Grafik 3.2.4.1’de gösterilen grafikteki göç hareketine katılan Suriyeli nüfusta olan sıçramalardan kaynaklı olarak analiz edilmiş durum katmanlardır(bkz. grafik 3.2.4.1).

Grafik 3.2. Geçici koruma kapsamındaki Suriyeliler,

Kaynak: https://www.goc.gov.tr/icerik6/gecici-koruma_363_378_4713_icerik (Haziran, 2019)

Açıktır ki Suriyelilerin göçüne bağlı olarak başta Türkiye'nin güney illerinde - Mersin Mardin hattı- olmak üzere hızlı ve kontrolsüz artan nüfus ve bağlı olarak ekonomik, siyasal, kültürel ve mekânsal organizasyondaki değişim ve dönüşümleri zorunlu

hale getirmektedir. Örneğin 2008 yılında yapılan illerin nüfus rakamları tahminine göre Gaziantep nüfusu 2023 projeksiyonun 2.019.404 kişi olarak öngörülmüştür. Ancak 2018 yılı itibari ile -kampta yaşayan Suriyeliler dışında- kentin nüfusu 2.028.563 kişi olarak açıklanmıştır (tasam.org: 2008).

Gaziantep'te kamp içi ve kamp dışı psiko-sosyal destek merkezleri kurulmuş ve UNICEF Türkiye Temsilciliği bu faaliyetlerin gerçekleşmesi kapsamında, psiko-sosyal destek merkezleri için, sözleşmeli meslek elemanı (sosyal çalışmacı, psikoloji, PDR ve sosyoloji mezunu), tercüman ve hizmetli personel alınmış olup; akademisyenler tarafından, eğitim içeriğinin oluşturulması ve meslek elemanlarına eğitim verilmiştir (TBMM, 2018: 81). Bakanlık tarafından yetişkinlere yönelik eğitimler verilirken bu kapsamda hak eğitim merkezleri tarafından 4.200 kurs açılmış ve meslek edindirmeye yönelik eğitimlere 130.000'nin üzerinde Suriyeli katılmıştır (TBMM, 2018: 88). Kentin ekonomik, toplumsal ve kültürel alanlarında aktif olan Suriyeliler ve Suriyeliler üzerinden üretilen siyasalar kentsel yaşamın pratiklerini de yeniden üretmektedir. Söz konusu göç Türkiye kentlerinde çalışma alanlarının ve çalışma biçimlerinin yeniden üretildiği görülmektedir. Yeni meslek alanları, ve mesleki kursların verileceği mekânları, mekânlara ilişkin pratiklerin üretilmesi sürecinin gelişmesini de ortaya çıkarmıştır. Suriyeli göçü ile birlikte ekonomik örgütlenmelerdeki örüntünün yeniden üretilmesinin yanında Suriyeli göçü üzerinden üretilen siyasalar ve sivil toplum kuruluşlarının yeniden örgütlenmesi bu alanda başka pratiklerin üretildiği saçaklanmalardandır. Zira her işleyiş her ne kadar özel bir örüntülenme sergilese de daha geniş anlamda etkileşimde bulunduğu her bir ucu yeniden üretmektedir.

3.2.3. Gaziantep Kenti ve Suriyeli Göçü

Durum katmanları bağlamında gerçekleşen Suriyeli göçü ile açılan göç kanalları, göçün varış bölgesini ve hatta geçiş güzergâhlarını belirlemektedir. Dolayısıyla yıllar içinde artış gösteren Suriyeli göçmen sayısı T.C. İç İşleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğünün 09.05.2019 itibari ile yayınladığı raporda 3.626.820 kişi olarak yayınlanmıştır. Sınır kentleri içinde Adana, Hatay, Kilis, Şanlıurfa, Gaziantep gibi kentlerde yoğunlaşan Suriyeliler kent nüfusu ile karşılaştırma yüzdesi %10'u ile %80 arasında değişirken kent merkezinde yaşayan ve farklı iş kollarında farklı kentsel bölgelerde yaşayan Suriyeliler kent merkezlerinde saçaklanmaktadır. Geçici koruma merkezlerinde yaşayan Suriyeli sayısı incelendiğinde 2018 yılında, Şanlıurfa'da 11.089,

Adana'da 27.134'i, Kilis'te 14.750'si, Kahramanmaraş'ta 14.029'ü, Hatay'da 16.476'si yaşarken Gaziantep'teki geçici barınma merkezlerinde 3.618 Suriyelinin yaşadığı rapor edilmiştir (goc.gov.tr, 2019). Rapor göstermektedir ki Gaziantep kenti yaşamak için kent merkezi en çok tercih edilen kentlerden birisi durumundadır. Gaziantep kentinde Suriyeliler farklı kentsel mekânlara saçaklanırken kentsel yaşam deneyimlenmekte ve yeniden üretilmektedir. Söz konusu yeniden üretim ile göç eden insanlar geçmiş yaşamlarının deneyimleri ve geldikleri bölgelerin yaşam örüntüsünün sentezinin daha fazlası olarak üretilen yaşam pratiklerini deneyimlemektedirler. Bu şu anlama gelmektedir: göç eden insan ayrıldığı ve vardığı bölgenin yeni bir yaşam pratiğini deneyimlemekte ancak bu pratik verili olarak bulunmanın yerine hem üretilen hemde üreten konumda bulunmaktadır. Bu anlamda Gaziantep kentinde kentsel yaşama ilişkin deneyimlerin ve Türkiyeli yerleşiklerle olan ilişkilerin göç kanallarına aktarılması süreci Gaziantep'teki yaşam örüntüsü hakkında fikir sahibi olan ve hedef olarak bu kente yönelen kitleyi oluşturmaktadır. Bağlı olarak Türkiyeli yerleşiklerin ve Suriyelilerin kendilerinden önce ve sonra gelen Suriyelilerin girdikleri ilişkiler ağı ile kentsel mekân ve güdelik yaşam yeniden üretilmektedir.

4. BÖLÜM

4. ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

4.1. Araştırmanın Amacı ve Sorunsalları

“Kendi yaşamlarını istedikleri gibi kullanmaya hakları olmayan kişiler, kendilerinin olmayan hakkı egemen varlığa nasıl geçirebilir? Bu soruya karşılık vermenin güç gibi görülmesi, bunun yanlış sorulmasındandır. Her insan yaşamını korumak için yine kendi yaşamını tehlikeye atma hakkına sahiptir. Yangından canını kurtarmak için kendini bir pencereden atan kimse canına kıydı diye suçlandığı duyulmuş şey midir? Fırtına kopacağını bile bile kayığa binen, sonra da batıp ölen bir kimseye aynı suçun yüklendiği duyulmuş mudur?” (Rousseau, 2017: 32). Duyulmamıştır. 2011 Suriyeli göçü üzerinden bakıldığında yasa dışı yolların çokça deneyimlendiği, içerisinde yasallığın sınırlarının zorlandığı hatta kimi durumlarda yasal sınırlamaların dışına çıkılan süreç içinde insanlar - Rousseau’unda belirttiği gibi öncelikle hayatta kalabilmek adına yeni süreçlerin deneyimlendiği bir yaşam örüntüsü saçaklanmaktadırlar.

O halde sorgulamaya şu şekilde devam etmekte fayda vardır: Akdenizde, sadece 2017’nin ilk 8 ayında 3000’den fazla sığınmacının hayatını kaybetmesi (Göç ve Uyum Raporu, 2018: 278) ne anlam ifade etmektedir? Ya da bu kadar göçmen her türlü riski alarak neden yaratılmış sınırları aşmaya çalışmaktadırlar? Ulus devletlerin pozisyonları üzerinden süreç nasıl tartışılabilir? Örneğin açık kapı politikası, kayıt altına alınma sisteminin devreye sokulmasının mekansal ve sosyo-ekonomik sonuçları nelerdir? Ya da kriz denen bir olgu yeni fırsatlar yaratmakta mıdır? Söz konusu Suriyeli göçü olunca Türkiye kentlerindeki gündelik yaşam örüntüsü, mekansal ve sosyo-ekonomik dinamikler üzerinden neleri üretmektedir? Açıktır ki sosyolojik bir olguyu anlamak için, olguya çok geniş bir perspektiften bakarak, kapsayıcı sorular sorup, mekan teorilerini de dikkate alarak anlamak gerektiği gibi, yine aynı olguyu derinlemesine anlamak için onun bir boyutuna ilişkin sorular sorup olguyu kendi özneliği içerisinde anlayıp nitel veriler çerçevesinde irdelemek ve analiz etmek anlamlı olabilir. Çok girift bir olgu olan Suriyeli göçünü anlamak için farklı akışlar ve kesişim alanlarının bütünselliğini mutlaka dikkate almak gereklidir.

Kanunsuzluğun, yasadışılığın ve hak kayıplarının çeşitli şekillerde deneyimlendiği söz konusu Suriyeli göçü üzerinden süreç Türkiye kentlerinde yeni dinamikleri üretmekte, ekonomik, kültürel, mekânsal yeni örgütlenmeler ve örüntülenmeler yeniden ve yeniden üretilmektedir. Ancak çok önemli toplumsal unsurları içinde barındıran kent ve kentsel yaşam için çözümlemede önemli olan “bütünü gözden uzak tutmaksızın ve (özellikle) bükülmeleri, boşlukları, çatlakları ve delikleri unutmaksızın” (Lefebvre, 2013: 85) yapılacak olan analizdir. Zira farklı akışlara ve kesişimlere imkân tanıyan çatlaklar, örtük açıklıklar yaratmaktadır ki bu açıklıklar kent üzerine örtülmüş muazzam düzen örtüsünün kaldırılması ve görünenin ötesinin sergilenmesi için fırsattır. Farklı akışlar içerisinde yaşamlarını sürdürmeye çalışan insanların kesişim alanları, kentsel yaşamın yeni gündelik örüntülenmelerini ortaya koymaktadır. Dolayısıyla kentsel üzerine bakarken kontrol altına tutulmanın ötesinde geçip kontrolden çıkışlar analiz edilmelidir. Dolayısıyla düzeni anlamlandırmak için düzensizliğin doğasını ortaya koymak gerekmektedir.

“Beden ve yansıması, temas eden, isabet eden, onu tehdit eden ya da teşvik eden şey ile tüm diğer bedenler arasındaki hareketli bir kesimdir. Mesafe ve gerilim, temas ve kopuş gibi etkiler dolayısıyla mekân, iki katmanlılıktan, yankı ve yansımalarından, yinelemelerden, tuhaf farklılıklar yaratan ve bunun tarafından yaratılmış ikilemlerden oluşmuş derinliklerde yaşanmaktadır: karşıtlıklar, birleşmeler, ayrışmalar. Anti-ayna olmayan, geçirimsiz ve kör “yaşantı” olmayan serap ve ayna olabilir mi? Hayır” (Lefebvre, 2014: 201). Anlaşılmaktadır ki kör olan farklı açılardan mekânı ortaya koyar. Öyle ki mekânda kör alanı görmek, kesikleri saptamak aynadaki simetriye bakmak gibi apaçıktır. Yansıma gerçek olanı ortaya koymak için çabalamaktadır. Simetri, sağındaki solundaki ya da yakınındakinin konumunu farklı açılardan ortaya koymaktadır. Öyle ki “özdeş, aynı zamanda, mutlak ötekidir”(Lefebvre, 2014: 201). Dolayısıyla kentsel mekânlarda ve kentsel yaşam örüntülerinin analizinde farklı akışların ve kentsel kesiklerin kentsel yaşam örüntüleri adına ortaya koyduğu görünümünün çok iyi analizlere ihtiyaç vardır. Hal böyle olunca diğer parça durumunda olan mutlak öteki hakkında bilgi verebilmektedir. Bununla birlikte kesiklerin bütünleştirici, geçirgen ve yakınlaştırıcı boyutu da gözden kaçırılmamalıdır.

Yukarıda ifade edilen yaklaşımın ışığında bu çalışma 2011 Suriyeli göçüne bağlı olarak ortaya çıkan kentsel saçaklanmanın (temas ile kopuşun) durum katmanları halinde nasıl bir görünüm ortaya çıkardığını; bağlı olarak kentin ve kentsel yaşamın örüntülenme biçiminin nasıl dönüştüğünü sorgulamayı amaçlamaktadır. Bu çerçevede bir kent ve

gündelik yaşam okuması niteliğinde olacak olan bu çalışma bir koridor ya da hedef ülke olarak Türkiye'ye yönelen Suriyelilerin durum katmanları halinde analizini ve söz konusu göçe bağlı olarak Türkiyeli yerleşiklerin kent içi göçü ile kentsel yaşam örüntüsünün nasıl saçaklandığını, siyasal, ekonomik, kültürel, mekânsal saçaklanmaların hem kavramsallaştırılması, hem de görünümleri ile sebepleri ve sonuçlarının nasıl dönüştüğünü -yeniden üretildiğini- ortaya koymayı **amaçlamaktadır**. Krizler ve fırsatlar üzerinden kentsel yaşam örüntüsünün nasıl yeniden üretildiği ile toplumsalın mekân ve yaşam örüntüleri üzerindeki dönüştürücü gücü tartışılmaya açılmaktadır. Bu bağlamda **bu çalışmanın temel sorgulama temalarından ilki**, göçe bağlı olarak Türkiyeli yerleşiklerin ve Suriyeli göçmenlerin sosyo-ekonomik örüntülerine odaklanmaktadır. İkinci sorgulama teması ise Suriyeli göçüne bağlı olarak Türkiyeli yerleşikler ile karşılıklı iletişim içerisinde ortaya çıkan “mekansal örüntülenme” üzerine odaklanmaktadır. Her iki temada sahada, mekanda konumlanma üzerinden saçaklanma olgusunu ele alırken hem mekânın dönüşüme hem de dönüşüme bağlı olarak ortaya çıkan “kesik”lere ve “akış”lara odaklanmaktadır. Bu anlamda çalışma gelişen “pratik”leri gelecek stratejileri üzerinden analiz etmeyi hedeflemektedir. Başka bir anlatımla çalışma sosyo-ekonomik ve mekânsal örüntülerin, gündelik pratikleri nasıl belirlediğine ve bu pratiklerin hem sosyo-ekonomik hem de mekânsal örüntünün yeniden üretimine nasıl sebebiyet verdiğine odaklanmaktadır. Bu anlamda yan yana bulunduğu halde akışın, sürekliliğin ve kesişim alanlarının bir parçası olmayan/olamayan kesiklerin tespiti önemlidir. *Kesişim alanlarının-kentsel kesiklerin sorgulaması, olguya farklı akışlar ve bu akışların kesişim alanı içinde oluşan bütünlük içinde bakma zorunluluğunu ortaya koymaktadır*. Bu sebeple kentsel kesiklerin yan yana durabilen; farklılıkları ve potansiyelleri birleştirebileceği, işletebileceği, kullanabileceği ve hatta görünmez kılabilceği aksı üzerinden bakılmaktadır.

4.2. Araştırmanın Yöntem ve Tekniği

Kuşkusuz önceki başlıktaki bu sorgulamalara açıklanan sorgulama temaları doğrultusunda cevap üretebilmek mümkündür. Çünkü gündelik hayat, kentin üzerine örtü çekerek duymak istemeyenlere sağırlığı, görmek istemeyenlere ise körlüğü (ya da görülmek ve işitilmek isteneneni) sunabileceği gibi tüm kuşatmaların, baskıların ve dönüştürmelerin yani dil ile gerçek hayat, hayatı değiştiren eylem ile bilgi arasındaki kayıp birliği apaçık ortaya koyabilir. Zira gündelik hayat her zaman katlanmaların, kıvrılmaların ardında bulunur (Lefebvre, 2013). Dolayısıyla gündelik hayatın örüntüsünü anlamak ve bu örüntüyü apaçık ortaya koymak için tutarlı ve mantıklı bir tez ortaya koymak

gerekmektedir. Mantıklı ve tutarlı bir gündelik hayat örüntüsünün bilgisi ise yaşamın akışı içerisinde bulunmayı ancak içerisinde olunmasına karşın farklı noktalardan gündeliklik üzerinde düşünmeyi gerektirmektedir ki bu çoklu bakış kıvrılmalar arasında kalan eylem ve söylemin üretiminin üzerinde duran gündelik yaşamın örüntüsünün verisini verebilsin. Modern Dünyada Gündelik Hayat kitabında Lefebvre (2013: 87) bu tutarlı ve mantıklı körlüğü ve sağırlığı sunan ve aynı zamanda bu bilgiyi apaçık ortaya koyan gündelik örüntünün kalkması için başlangıçta bir edimi ya da bir düşünceyi şart koşmaktadır. “Gündelik olanı anlamak için gündeliklik teorisini oluşturmak için, bazı ön koşullar vardır: öncelikle, gündelik hayatın içinde bulunmak, orada yaşamış olmak; sonra da onu kabul etmemek ve onun karşısında eleştirel bir mesafe bırakmak gerekir. Bu iki koşulun bulunmayışı anlamayı imkânsız kılar ve yanlış anlamalara yol açar. O andan itibaren işte gündelik olan söylem sağırlara hitap eder; en kötü sağırlık ise duymak istemeyenlerin sağırlığıdır” (Lefebvre 2013: 87). Dolayısıyla eleştirel ve katılımcı bir bakış ile gündelik yaşamın örüntüsünün ortaya konması gündelik olana bakmayı ve örüntünün altındaki gerçekliği anlayabilmeyi mümkün kılarken, olağan olan ile olağan dışı olanın, yani gündelikliğin rutine oturmamış olan üzerinden tanımlanmasının ve üretiminin krizleri ve bu krizlerden çıkışı merkezi önemdedir.

Bu noktada önemli olan sosyolojik bir araştırmaya başlamada önemli noktalardan biri olarak araştırmacının aklını kurcalayan temel bir sosyolojik problemin olmasıdır ki bu anlamda söz konusu çalışmanın ana aksı bu temel probleme/sorgulamalara cevap arama girişimi üzerine oturmaktadır. Aslında bu temel sorgulamaların içerisinde çalışmanın evreni ve örnekleme, yöntemi ve tekniği de saklıdır. Çünkü araştırılacak problem, çalışmanın amacıyla birlikte araştırmacıyı uygun bir yöntem seçmeye yönlendirmektedir. Ancak burada ihmal edilmemesi gereken bir başka nokta konuya ilişkin olarak araştırmacının bakış açısıdır ki bu bakış açısıyla çalışmanın belli bir perspektiften ele alınması ve analizlerin buna göre yapılması söz konusu olabilmektedir. Böylelikle çalışmanın ana sorunsallarına cevap arama süreci araştırmacıyı etkin kıldığı kadar özgür de bırakmaktadır. Özellikle sosyal bilimlerde bu durum araştırmacı için bir özgürleşme alanı yaratırken, derinlemesine gözlem yapma fırsatı da yaratmaktadır (Yiğit, 2010). Hal böyle olunca çalışmada bizatihi onların kendisini özneleştirmek için söz doğrudan katılımcılara verilerek derinlemesine mülakat tekniği ile veriler toplanmıştır. Çünkü derinlemesine mülakat tekniğindeki derin kelimesi ile görüşme yapılan kişinin gerçek hayatta yaşadığı gündelik pratikler, olaylar ve eylemlilik alanı olan mekanlar bütün yönleri ile

keşfedilmeye çalışılmaktadır (Johnson:2002). Dolayısıyla bir iletişim kurma tekniğidir derinlemesine mülakat. Bu bağlamda görüşme yapan kişi ile görüşülen kişi arasında etkileme ve yönlendirme söz konusu olabilmektedir (Hostein, 2004). Bu noktada saha araştırmasında görüşme yapılan kişilerin paylaştıkları bilgiler iyi bir dinleme, anlama ve anlamlandırma sürecinin ürünü olarak kentsel yaşamın dinamiklerini ortaya koymuştur. Bu bağlamda görüşmeler doğrudan görüşme yapılan kişilerin anlatıları üzerinden objektif bir şekilde gerçekleri olduğu gibi anlamayı ve analiz etmeyi gerektirmektedir. Puch'a (2005) göre başarılı bir derinlemesine görüşme ise samimi bir sohbetin bir çok özelliğini taşımaktadır. Bu anlamda bilgi toplamayı hedefleyen araştırmacı sahada ne kadar aktif olursa bu tekniği uygulama becerisi de büyük oranda gelişecektir. Görüşme yapılan kişilerle iyi iletişim kurabilmek baktığı yerden olayları ve olguları görebilmek anlam dünyalarını keşfetmek ve anlatılarının gönderimi saptamak adına oldukça önemlidir.

Çalışma sırasında “derinlemesine mülakat” ile veriler toplanırken bizzat göçmenler ile yaşayarak “katılımcı gözlem” gerçekleştirilmiş ve katılımcı gözlem tekniği ile katılımcıların deneyimleri, anlamlandırma biçimleri dolayısıyla yaşanan süreci örgütlenme biçimleri doğrudan deneyimlenmiştir. Başka bir anlatımla derinlemesine mülakat ile elde edilen verilerin sunduğu örüntüler katılımcı gözlem tekniği ile hayatın içinde bizzat test edilmiştir.

Suriye iç savaşına bağlı olarak Türkiye'ye yönelen Suriyeli göçü ile kentsel dinamikler ve kentsel yaşam, kentin fiziksel yapısını zorlamakta, şehir merkezi büyürken, aynı zamanda kent, merkez ile kırsal hinterlandı arasında kalan, net olarak tanımlanmış alanlara doğru saçaklanmaktadır. Bu durum tam da “kentsel saçaklanma” kavramına karşılık gelmektedir. Türkiye kentleri söz konusu Suriye iç savaşı sonrası Suriyeli göçüne yoğun olarak maruz kalmış ve farklı illerde farklı alt kentleşme ve saçaklanma tipleri ortaya çıkmıştır.

Aslında burada önemli olan deneyimler gibi görünse de daha da önemlisi söz konusu gündelik yaşamın akışı içerisinde bu deneyimlerin değiştirici ve dönüştürücü etkisi ile ortaya çıkan yeni mekansal ve sosyo-ekonomik örüntülerdir. Bu çerçevede katılımcıların dünyalarını biçimlendiren süreçler ve onların yeni sosyo-mekansal ve sosyo-ekonomik süreçleri üretmeleri önemlidir. Saha araştırması çalışmanın temel amacı doğrultusunda, yine çalışmanın temel problemine cevap üretebilecek iki temel tema altında toplanan beş alt temadan oluşan mülakat başlıkları üzerinden katılımcılar ile konuşularak

yapılmıştır. Çalışmada hem Suriyeli göçmenler hem de Türkiyeli yerleşiklerle görüşülmüş ve bu görüşmeler aşağıdaki temalaştırmalar çerçevesinde gerçekleşmiştir.

1. Suriyeli Göçü Ve Sosyo-Ekonomik Örüntüler

2. Suriyeli Göçü Ve Mekansal Örüntüler

- Göç ve Mekanda Konumlanma: Durum Katmanları ve Mekanda Saçaklanma

- Mekanda Saçaklanma ve Mekanın Dönüşümü

- Mekansal Örüntüler, Sosyo-Ekonomik /Mekansal Kesikler ve Mekansal Pratikler

- Kesişim Alanları ve Farklı Akışlar(Akışkanlıklar)

- Göçmenlerin Gelecek Stratejileri alt temaları ile alanda derinlemesine görüşme ve katılımcı gözlem yapılmıştır.

Hal böyle olunca çalışma örneklemini, çalışmanın temel problemine cevap üretebilecek nitelikte Suriyeli göçünün yöneldiği Gaziantep kentinde gerçekleştirilmiştir. Araştırma, katılımcıların kentsel yaşam deneyimlerini ve pratiklerini anlama, ifade etme ve eyleme biçimlerinin, Gaziantep kent merkezindeki Şahinbey Belediyesinde ve Şehit Kamil Belediyesinde yaşayan 19 Suriyeli göçmen ve 15 Türkiyeli yerleşik ile derinlemesine mülakat tekniği ile görüşülmüştür. Bununla birlikte görüşmeye katılan 5 Türkiyeli yerleşik ve 6 Suriyeli katılımcının ev ve işyerlerindeki gündelik pratiklerinin söze dökülmeyen ancak gözlem ile anlaşılabilir ayrıntılarına ulaşabilmek için katılımcı gözlem tekniği uygulanmıştır. Görüşmeler 2018 yılının Eylül ve Ekim aylarında, durum katmanları bağlamında kentin eski göçmenlerinin yerleşim bölgeleri olan, görece alt yapı hizmetlerinin iyi sağlanmadığı, fiziksel kapasitesi düşük konutların olduğu, kolektif yaşam kültürünün hakim olduğu ve gündelik yaşam örüntüsünün bu dinamikler üzerinden üretildiği alanlarda gerçekleştirilmiştir.

Katılımcı gözlem tekniği yapılırken katılımcılardan izin alınarak gündelik yaşamları içerisinde eylemlerine eşlik edilmiş, katılımcıların mekân ve diğer insanlarla girdikleri etkileşime ilişkin ayrıntılı ve tutarlı bilgiler toplanmış gözlemlerde bulunulmuştur. Bilgiler ayrıntılı not tutularak kayıt edilmiş, katılımcıların aile fotoğrafları, göç ile getirdikleri bazı iş eşyaları, yemekleri ve geleneksel kültürel kıyafetleri, geçici

korunan belgeleri gibi döküman ve eşyaları gözlem verilerini zenginleştirmiştir. Ancak dökümanların paylaşılması noktasında göç sürecinin devam etme ihtimallerinin olması, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığı sürecinde olmaları ve özel gerekçeleri olması sebebiyle paylaşılmamıştır.

Suriyeli katılımcıların Türkçe'yi büyük orada öğrenmiş olmaları mülakatları kolaylaştırmış ancak bazı derin anlatılardaki bilgileri alabilmek adına Arapça-Türkçe tercüman eşliğinde mülakatla gerçekleştirilmiştir. Anlatıların dilsel gönderimlerinin, deyiş ve atasözü gibi anlatılarının altında yatan bilgilerin alınması, bu noktada bu derinliklerde gizli kalma eğiliminde olan duygu ve düşüncelere ulaşmak hedeflenmiştir. Bu anlamda araştırmacı olarak da Bourdieu'nun (2007: 511) belirttiği gibi “bireysel olandaki toplumsalı, mahremi altında gizlenen kişisel olmayı özeldeki evrenseli” keşfetmek gerekmektedir. Bu anlamda derinlemesine bir görüşmenin en az iki saat süresi olmakla birlikte üst sınır belirlenmemiştir. En ideal süre olarak katılımcıların anlatısının bitmesi süre olara belirlenmiştir.

Katılımcılar ile olan görüşmelerde elde edilen veriler ise ses kayıt cihazı kullanılarak ve ayrıntılı notlar tutularak analiz edilmiştir. Araştırmanın amacı, konusu ve görüşme sırasında yöneltilen sorularla bağlantılı bir biçimde oluşturulan kategorilere göre analiz yapılmıştır.

Verilerin aktarılmasında ve metin içindeki kullanımında Çalışmada katılımcıların kimlikleri, çalışma etiği, özel hayatın gizliliği ve mahremiyet nedeniyle gizli tutulmuştur. Bu nedenle araştırmacı tarafından her bir katılımcıya verilen kodlar birlikte Suriyeli katılımcıların ifadeleri S-K1/ S-K2/S-K3/....şeklinde kodlanarak S-K1(.....) tezin bulgular bölümünde aktarılırken Türkiyeli yerleşiklerin ifadeleri T-K1/S-K2/ T-K3/..... şeklinde kodlanarak T-K1(.....) biçiminde sahayı daha iyi anlama adına katılımcıların bazı özellikleri verilmiştir. Mülakatların tekrara düşmesinin, saha çalışmalarının doyuma ulaştığını göstermesi nedeniyle sonlandırılmıştır.

K: Katılımcı

T-K: Türkiyeli Yerleşik Katılımcı

S- K: Suriyeli Göçmen Katılımcı

5. BÖLÜM

5. BULGULAR VE TARTIŞMA

5.1. Göç ve Mekanda Konumlanma: Durum Katmanları Bağlamında Mekansal Saçaklanma

Gaziantep kent yerleşiklerinin de ifade ettiği üzere Suriyeli göçü akınına uğrayan alanlarda ve göç güzergâhlarında ortaya çıkanlar kaotik durumlar içerirken sürecin kendisi aynı zamanda fırsatları da içerebilmektedir. Gizli bir enformelleşmeyi, takipsizliği ve görünmezliği getiren bu süreç, yerel unsurlarla karşılıklı bir etkileşim içinde düşünüldüğünde, kaotik durumlar içermesinin yanında yeni fırsatlar doğurmaktadır. Bu anlamda Suriyeli göçü, Gaziantepli yerleşiklerin yeni gündelik yaşam pratikleri geliştirmeleri üzerinde etkili olurken mekansal saçaklanma beraberinde yeni ekonomik, siyasal, sosyal, kültürel anlamda yaşam alanları ve yaşam örüntüleri ortaya çıkarmaktadır. Söz konusu saçaklanma birbirinden farklı ve yepyeni toplumsal örgütlenmeleri ve bu örgütlenmelerin kurduğu ilişkiler ürünü olan mekânsal örgütlenmeyi, hem fiziksel hem de toplumsal olarak yeniden üretmektedir. Bağlı olarak kriz niteliğinde başlayan ve kaos üzerinden tartışılan dinamikler, yeni fırsatları da üretebilmektedir ki bu anlamda yaşam örüntüleri mekânsal ve sosyo-ekonomik dinamikler üzerinden yeniden belirlemektedir. Türkiyeli yerleşiklerin yeniden üretim süreci ile aşamalı yerleşme tipinin görüldüğü mekân tipolojilerine bağlı olarak mekâna ve toplumsal örüntülere eklemleme-dönüştürme süreçleri doğrudan etkilenmektedir. Hal böyle olunca durum katmanları halinde analiz edilen Suriyeli göçü sonrasında Gaziantep kentindeki saçaklanmaların analizi, kentsel yaşamın nasıl yeniden örüntülendiğini ortaya koymaktadır.

5.1.1. Türkiye'ye Yönelen Suriyeli Göçü ve Durum Katmanları

Durum katmanları bağlamında mekânsal ve sosyo-ekonomik dinamikleri belirgin düzeyde yeniden üreten Suriyeli göçünün göç güzergâhları boyunca ve varış noktasında ürettiği gündelik yaşam pratikleri oldukça önemlidir. Türkiye'ye yönelen Suriyelilerin göç sebeplerine, göç yollarına, Türkiye'ye giriş yıllarına ve varış noktasına sermaye aktarımlarına bağlı olarak oluşan durumların farklılığı dikkat çekmekle birlikte kolektif bir yaşam tarzı ile kentte tutunma stratejileri geliştirdikleri gözlemlenmektedir. Bu anlamda her katmana ilişkin dönemsel durumları üç durum katmanı bağlamında analiz etmek mümkündür. Bu analizler her katmana ilişkin bir duruma karşılık geldiğinden ötürü

üç durum katmanı şu şekildedir: 2011 yılı öncesinde gelen Suriyelilerin oluşturduğu 1. durum katmanı, 2011 yılı ile 2017 yılları arasında gelen Suriyelilerin oluşturduğu 2. durum katmanı ve 2017 yılı sonrasında gelen Suriyelileri oluşturduğu 3. durum katmanı olarak analiz edilmektedir.

5.1.1.1. Birinci Durum Katmanı İçinde Göç ve Suriyeli Göçmenler

Suriye'deki mevcut siyasal, sosyal, kültürel ve ekonomik ortamı analiz eden ve savaş çıkma korkusu ile gelecek yaşamlarına ilişkin rasyonel planlamalar yaparak 2011 yılı öncesinde Gaziantep kentine göç eden veya savaştan önce Türkiye'de bir yaşam kurmak için ekonomik, mesleki, sosyal sermaye aktaran ancak savaş yıllarında yada savaştan önce yasal yollarla sınırı geçen Suriyelilerin oluşturduğu katmandır. Bu bağlamda **1.durum katmanı sürecinde Gaziantep kentine göç eden Suriyeli göçmenler;**

- 2011 yılı öncesinde mesleki, ekonomik ve sosyal sermayelerini Türkiye'ye aktaran,
- Gelecek yaşamlarına ilişkin rasyonel planlamalar yapan,
- Suriye'den mesleki ve ekonomik sermaye aktararak Türkiye'ye taşınan,
- Suriyeli göçünün akışını belirleyecek ilişkiler ve iletişim ağını kuran, kendilerinden sonra gelenler ile bu süreci paylaşan katmandır.
- Görece iyi koşullarda yaşamakta ve Türkiyeli yerleşikler gibi göçü fırsata çevirme becerisine sahiptirler.

Öyle ki “savaştan önce geldim”, “siyasi ve sosyal anlamda gergin ortamdaki kaçtım”, “farklı etnik grupların çekişmeleri” ve “savaş çıkma korkusundan kaynaklı Türkiye'ye göç” etmekte “resmi yollarla Türkiye'ye-Suriye sınırını” geçen Suriyelilerin Türkiye'ye yönelme gerekçeleri ve Türkiye'ye taşınma süreçleri aşağıdaki şu cümlelerle ifade edilmiştir.

İlk kez Türkiye'ye 12 yıl önce iş için gelmiştim. Son yıllarda daha sık gelip gidiyordum.(...) Siyaset (Suriye'de) hep gergin, insanlar hep bir şeyler için sokakta. (...)Hep gerginlik vardı.(...) Ressam olduğum için öncelikle resim malzemelerimi getirdim Türkiye'ye. Savaş yoktu ben gelip

bir ay, iki ay iş yapıyordum. Sonra dönüyordum. Bazen otelde kalıyorduk, bazen ben gelip ev kiraliyordum. İş malzemelerimi Türkiye’de bıraktım 2010 yılında. Ama Suriye’deyim ben. O zaman başladı savaş. Kapılar açıldı biz geldik. Evimiz vardı, iş malzemelerim buradaydı (Türkiye’de). (...) Ben yaşamak için geldim Türkiye’ye. (S-K1)¹

Suriye’de uzun süre hayatımı yaşayabileceğimi düşünmüyordum. Önce babama Türkiye’de akrabalarımızın yanına gideceğimi söyledim, sonra iş için kaldım, iş buldum. Türkiye’ye eşyalarımı taşıdım her bayramda. Gelip gidiyordum Suriye’ye ama her seferinde bir şeyler daha da kötü oluyordu.(...) Savaş başladığını söylediler. Duyduk televizyondan. Ben Türkiye’deyim ama. Türk televizyonları söyledi. Ama biliyordum ben, zaten savaş daha önce başlamıştı. Doğru karar aldım. İş öğrendim Türkiye’de. Üzülüyorum, ülkem parça parça ama hayatımı korumak zorundaydım. Getirebildiğim kadar para getirdim gidip geldiğimde. (S-K14)²

Ortadoğu politikaları tüm halkın gözünü korkutuyordu. (...) Tabii savaş çıkacak diye herkes de ülkesini bırakmıyordu. Ben Türkiye’ye gelip şansımı denemek istedim. Savaş başlamadan iki yıl önce Halep’ten geldim. (...) Yakın ilişkilerim vardı Türkiye’deki insanlarla. (...) Akrabalarımız, eş dost var bizim. Aynı coğrafyanın insanıyız. Daha önce iş yaptığım arkadaşlar var. Yoksa insan nasıl cesaret eder bir anda ülkesini, yaşadığı yeri değiştirmeye. Suriye’de dükkan vardı halı satıyorduk, yavaş yavaş dükkanı malları, para biriktirmiştım ikinci bir dükkan açmak için. Hepsini hesabıma yatırdım. Bir evim kaldı Suriye’de, Türkiye’de yaşayamazsak dönecek yerimiz olsun istedim. Koydum tüm paramızı hesabımıza. Onu gösterdim dedim iş yapacağım Türkiye’de.(...) Şansımı denedim yola çıkarak. (S-K15)³

Suriye’de 2011’de başlayan savaşın öncesinde Türkiye’ye yönelen Suriyelilerin kentsel yaşama ilişkin bilgi ve tecrübeler edinmişlerdir. Bağlı olarak sonradan göç etmek

¹ (S-K1): 48, Erkek, Evli, Ressam, Re’su’l-ayn, 1. Durum Katmanı

² (S-K14): 36, Erkek, Evli, Şam, Türkiye’de Danışman, 1. Durum Katmanı

³ (S-K15): 46, Erkek, Evli, Emlakçı, Halep, 1. Durum Katmanı

isteyenler için iletişim kanalları ve ağıları oluşturmuşlardır. Ağlara aktarılan bilgiler ve ilişkiler, Suriye'den Türkiye kentlerine daha sonradan yönelen göçün, göç güzergâhını belirler niteliktedir. Söz konusu belirleme ise varış noktası bölgelerde mekânsal ve sosyo-ekonomik yeni oluşumları meydana getirmektedir. Öyle ki “Suriye’den beni aradılar”, “akrabalarım ile konuşuyorduk”, “Gaziantep’e, yanımıza gelin dedim” gibi anlatılar da göstermektedir ki Gaziantep kenti hem Türkiye dışından Gaziantep kentine yönelmek isteyen hem de Türkiye’ye ulaşmış ancak farklı şehirlerde yaşayan Suriyeliler için hedef durumuna gelmektedir. Katılımcıların anlatıları açıkça göstermektedir ki 1. durum katmanı bağlamında Türkiye’ye yönelen Suriyeliler, göç sürecine katılacak olan Suriyeliler ile iletişim halindedirler ve göçe katılacak olan Suriyelilere iletişim ağı ile sahip oldukları bilgileri, tecrübeleri ve imkânları paylaşmaktadırlar. Her türlü bilgi ve tecrübelerin başkalarına aktarılması sürecinin gerçekleştirildiği iletişim ağı ise Türkiye’ye yönelen Suriyeli göçünün yönünü belirler niteliktedir. Bu durumu ise aşağıdaki anlatılardan anlamak mümkündür.

Aklım ve kalbim Suriye’deki akrabalarım da ve arkadaşlarımdaydı. Sürekli olarak telefon ile konuşuyorduk. Bana herkesin sağlıklı olduğunu gösteriyorlardı. Ben de onlara gelmeleri gerektiğini söylüyordum. Çalışabilecekleri işleri, başka akrabalarımızın zaten burada olduğunu söylüyordum. Her an tehlike vardı. Herkes silahlanıyordu. İllaki bir tarafta olmaları gerekecekti. Ölmek ya da öldürmek. Ama biz başlatmadık, onlar başlatmadı. Başkalarının savaşıydı bu. Ama ölen bizim insanımız oldu. Yaşamak için buraya gelmelerini söyledim. Yol boyunca konuştuk, sınırdan tellerden girdiler, sonra kayıt verdiler Gaziantep’te. İlk üç ay birlikte yaşadık. Sonra onlara ev ve iş bulduk. Taşındılar. Sonra onların yanına gelenler oldu. (S-K14)⁴

Benden önce gelen bir akraba vardı, o ailesi ile gidip ev bulacak ve malzemelerimi koruyacaktı. Gaziantep’te ona yardım edecek başka akraba ve benim çalıştığım arkadaşlarım vardı. Benim iş malzemelerim Gaziantep’te kalmıştı. Biz onlardan sonra paramızı toparlayınca gidecektik. Onlar geldikten sonra hep aradılar, haber verdiler bize. Kısa süre içinde biz de sınırdan geçtik Gaziantep’e geldik. Türkiye’ye

⁴ (S-K14): 36, Erkek, Evli, Şam, Türkiye’de Danışman, 1. Durum Katmanı

taşıdıktan sonra akrabalarım ile sürekli konuştum. Onlar gelirse yardım edeceğimi hep söyledim, gelin dedim. (S-K1)⁵

Anlaşılmaktadır ki Suriye’de iç çatışmaların başladığı ilk yıllarda göç sürecine katılan ve Gaziantep’e yönelen Suriyelilerin Türkiyeli yerleşiklerle ve kendilerinden sonra Türkiye’ye yönelen Suriyelilerle girdikleri iletişim ağı, göçün mekânsal yönünü de belirlemiştir. Bu anlamda 2011 yılında başlayan savaştan önce ve savaşın başladığı ilk zamanlarda göç sürecine girişen Suriyeliler kendilerinden sonra Türkiye’ye göç etmeyi planlayanlar için göç kanalı oluşturmuşlardır. Bu kanal ortak iletişim, haber alma ve haberdar etme, yolculuk bilgileri ve yolculuk güzergâhını paylaşma, gelinen bölgede barınma ihtiyaçlarını karşılama ve iş bulmak için koordinasyon sağlama, bilgi, deneyim ve pratiklerin karşılıklı paylaşıldığı bir ağ olarak okunmalıdır.

5.1.1.2. İkinci Durum Katmanı İçinde Gaziantep Kentine Göç Etmiş Olan Suriyeli Göçmenler

Suriye’deki iç savaş başladıktan sonra göçe kalkışan Suriyeliler, göç yolculuğu esnasında ya da Türkiye’ye giriş yaptıktan sonra, kendilerinden daha önce Türkiye’ye göç etmiş Suriyeliler ile ya da Türkiye’de yaşayan tanıdıkları/akrabaları ile iletişime geçmektedirler. Bu iletişim ağı savaşın acı yanını deneyimlemek zorunda kalmış ve sermayelerinin büyük çoğunluğunu savaş bölgelerinde bırakmış olan insanlara hayatta kalma umudu vermekte ve direnç mekanizması olarak işlemektedir. Bu anlamda **2. durum katmanı içinde Gaziantep kentine göç eden Suriyeliler;**

- 2011 yılı ile 2017 yılları arasında Türkiye’ye göç etmiş,
- Savaş ortamının kaotik durumlarını deneyimlemiş,
- Mesleki ve sosyal sermayelerinden başka Gaziantep kentine sermaye aktaramamış,
- Oluşan göç kanalları ile kentsel yaşama eklemlenebilmek için fırsat üreten hem de fırsatlar üretilmesi için bu kanalları besleyen,

⁵ (S-K1): 48, Erkek, Evli, Ressam, Re’su’l-ayn, 1. Durum Katmanı

• Suriyelilerin oluşturduğu kolektif yaşama dahil olmaya çalışan ve bu sayede kentte tutunma stratejileri/umudu geliştiren Suriyelilerin, kentsel yaşam içinde oluşturdukları durumlara ilişkin katmandır.

Bağlı olarak **2. durum katmanı** içindeki Suriyeliler aşağıdaki şu cümlelerle bu durumu açıkça ortaya koymuşlardır.

Suriye'de İdlip yaşıyordum, anne babo Tel Abyad'ta. Ben yanlarına taşındım, savaş başlamıştı. Kaçak giriş yaptık 29 haziran 2015'te. 29'unda yaşadığım bölgede çatışmalar şiddetlendi, 2011 yılında resmi olarak öğretmen oldum, 2011, 2012 yılında öğretmenlik yaptım memur olmuştum ama iş, maaş kalmadı, hayat kalmadı hatta. Buraya gelirken elbise dahi getiremedik, İlk olarak Urfa'ya girdik çok yakın olduğu için. Ama Gaziantep'te emmimin oğlu ve dayım burada yaşıyor(du). Daha önce gelmişlerdi, biz onların yanına geçtik. Bir ay yanlarında kaldık ama sonra kendimiz eve çıktık (S-K4)⁶

Humus şehrinden geliyorum, çiftçiydim Humus'ta. Hayvanımız da vardı. Ama çocuklarımı, ailemi, hayvanlarımızı getiremedim. 2014 yılında buraya gelmek zorunda kaldık, kaçakçılar ile sınırı geçmek zorunda kaldım, çünkü tek başıma o yolu geçemezdim. (...) Urfa'da akraba var. İş buldu bana. Ama akrabalar Gaziantep'te iş bulunca Gaziantep'e taşındı. Bana da iş buldu. Ayakkabıcı önce. Sonra inşaat. İnşaatta hep çalıştım. En son yaşadığım mahallede temizlik işi bulduk. Bizim için okul varmış. Çünkü çok Suriyeli var mahallede. Okul da bu mahallede. (S-K5)⁷

2013 yılında geldim Türkiye'ye Rakka'dan geldim. Ailemle önce İstanbul'a gittik sonra Gaziantep'e geldik. Valla İstanbul'da fazla iş olmadı. İstanbul'da tanıdık vardı ilk oraya gittik ama olmadı. Ailem sonra Gaziantep'te bir tanıdık varmış, burada çalışıyorlarmış. İstanbul'a göre daha ucuz dediler. Geldik. İlk uzak akrabasının yanında kaldık, onlarda Suriyeli ama bizden daha önce geldiler. Yedi kişiydik, aileme kapı açtılar.

⁶ (S-K4) :37, Erkek, Evli, Suriye'de Öğretmen, Türkiye'de Öğretmen, İdlip, 2. Durum Katmanı

⁷ (S-K5): 40, Erkek, Evli, Türkiye'de Temizlik Görevlisi, Suriye'de Çiftçi, Humus, 2. Durum Katmanı

Dayı bana iş buldu. Terzide. Parça taşıdım, ip taşıdım. Sonra öğrenmeye başladım parça kesiyorum. Kolay işi ama, zor işleri yapamıyorum. (...) Dayımın elinin altında çalıştım. Çünkü o iyi bir terzi. Bana da öğretti. Ben de terzide çalıştım para kazandım, şimdi yine gitsem terzide iş bulurum. İş biliyorum artık. (S-K10)⁸

İdlip'ten geldim Türkiye'ye 2012 yılının sonuydu. Anne baba Halep'te çalışıyor. Biz dedenin yanında kalıyoruz, İdlip'te. Çatışmalar yaklaşıncaya yola çıktık. Anne baba Halep'ten biz İdlip'ten çıktık. Yanımıza bir şey alamadık. Bir kaç ay daha çatışma yaklaşmaz bize diyorlardı. Ama öyle olmadı. Hemen yola çıktık. Biraz araba ile gittik, sonra başka bir araba bulduk yolda. (...) Uzak değildi, İdlip'e Reyhanlı yakın. Tanıdıklar bizi bekliyordu. Biz kaçak girdik, anne baba Gaziantep'e pasaportlarıyla girdi. (S-K19)⁹

Özel bir üniversitede matematik öğretmeniydim. Türkiye'ye taşınan tanıdıklarımız vardı, onlar biliyordu Halep'te nasıl yaşadığımızı. İş arkadaşı benim. Bana ve eşime kapılarını açtılar. Çünkü okul kapandı artık çalışamayacak olduk.(...) Eşimle önce araba ile çıktık yola. Eşyalarımız vardı. Ama araba ile çok tehlikeli oldu çünkü yolu kapatmışlardı. İndik ve yürüdük.(...) İkimiz sınırdan sadece paramız ve altınlarımız ile geçebildik. Başka bir şey getiremedik, kaldı hepsi.(...)2013 yılında sınırı yürüyerek geçtik ve ilk geldiğimizde sınırda bizi askerler karşıladı, Sınırdan geçmek kolay, zor olmadı hiç. Hiç kimse bizi durdurmadı. Yerleşmek için Gaziantep'e gelmeyi planlayarak yola çıktık çünkü tanıdıklarımız bu şehirde. Başka kimseyi tanıımıyorduk.(...) Arkadaşım öğretmen, bana nerde çalışabileceğimi anlatıyor. İş buldular eşime. Ev buldular, konuştular 2013-2014 o zaman Türkçe bilmiyorum. Hep yardım ettiler. (S-K3)¹⁰

⁸ (S-K10): 23, Erkek, Bekar, Türkiye'de Garson-Terzi, Suriye'de Öğrenci, Rakka, 2. Durum Katmanı

⁹ (S-K19): 20, Erkek, Bekar, Öğrenci-Geçici İşlerde Kaçak Çalışıyor, 2. Durum Katmanı, Halep'li- İdlip'ten Göçe Kalkmış

¹⁰ (S-K3): 28, Kadın, Evli, Suriye'de Akademisyen, Türkiye'de Matematik Öğretmeni, Halep, Vatan Mahallesi, 2. Durum Katmanı

Anlaşılmaktadır ki “iş buldular”, “kapılarını açtı”, “cesaret verdiler” gibi anlatılar 2. durum katmanı sürecinde Türkiye’ye yönelen Suriyelilerin, iletişim kanallarından edindikleri bilgiler ile göç sürecine kalkıştığı görülmektedir. 2011-2017 yılları arasında göçe kalkışan insanların, göç kanallarına bilgi aktaran insanlarla olan ilişkileri varış noktasındaki dinamikleri deneyimlemelerinde ve bu dinamiklere eklenme süreçlerinde önemli olduğu görülmektedir. Söz konusu aktarım ve iletişim ağı çok yönlü kanallardan beslenmekte ve kendilerinden sonra gelecek göçmenlerin varış noktasının koşullarına ilişkin referansları sunmaktadır. Bu durum göçmenlerin ifadelerine şu cümlelerde yansımıştır.

Arkadaşım Gazikent’te yaşıyordu.(...) Biz gelmeden iş buldular eşime. Ev buldular, konuştular ev sahibine. 2013-2014, ben Türkçe bilmiyorum. Hep yardım ettiler. (...) Mesela iş yok, ev yok. O zaman gelip ne yapacağız, korkardık. (S-K3)¹¹

Gaziantep’te eşimin tanıdıkları var. Eski komşularımız, eski komşularımızın akrabaları vardı. Onlar 2008’de geldiler. Ben onların telefon numarasını buldum. Gelmeden önce konuştuk. Türkiye’deki hayatı anlattılar. Gelin dediler. Cesaret verdiler bize.(...) Sınırdan bizi eski komşularımız arabayla gelip aldılar. Direk bu mahalleye getirdiler bizi. Bu mahalle güzel dediler, sorun yaşamazsınız dediler. Bir şey olursa yetişen olur dediler. Ev buldular, başka insanlarla tanıştırdılar. (S-K2)¹²

Reyhanlıda emminin arkadaşları aldı bizi. Bir gün orada uyuduk. (...)Karnımızı doyurdular.(...) Babam Gaziantep’te, babama iş bulacağız dediler. Buldular buldular. Reyhanlı’dan tanıdıklarımız buldu. (S-K19)¹³

İletişim ağı kimi durumlarda ise 2. durum katmanı sürecinde Türkiye’ye yönelen Suriyelilerin göç güzergâhlarını ve sınır geçişlerini belirler niteliktedir. Kendilerinden önce

¹¹ (S-K3): 28, Kadın, Evli, Suriye’de Akademisyen, Türkiye’de Matematik Öğretmeni, Halep, 2. Durum Katmanı

¹² (S-K2): 39, Kadın, Evli, Suriye’de Ana Okulu Öğretmeni, Türkiye’de Arapça Dil Öğretiyor, 2. Durum Katmanı

¹³ (S-K19): 20, Erkek, Bekar, Öğrenci-Geçici İşlerde Kaçak Çalışıyor, 2. Durum Katmanı, Halep’li-İdlib’ten Göçe Kalkmış

göç ile Türkiye'ye gelmiş olan insanlar sınır boyunca olan kontroller, çatışmalar ve engeller hakkında bilgi aktarmakta ve göç sürecine girişecek olan insanların yol güzergâhlarını belirlemektedirler. Öyle ki “nerede çatışma var söyledi” ve “yolda yakalanmadık” anlatıları 2. durum katmanı bağlamında Türkiye'ye yönelen Suriyelilerin hem göç yolculuğu boyunca hem de Türkiye'deki yer değiştirmeleri boyunca tehlikeli bir sürece giriştiklerini ortaya koymuştur. Bu durum uluslararası sınırlar arasında ve kentler arasında yoğun bir insan hareketliliğini ortaya koymaktadır. Bu anlamda yoğun insan hareketliliği yasadışı uygulamaların geliştirilmesine ve bağlı olarak göç kanallarının yasadışı süreçleri beslemesine sebebiyet vermiştir. Ancak Suriyeliler, göç sürecinin hem tehlikesine hem de varış bölgesine ulaşma zorluğuna rağmen göç kanallarına aktarılan bilgilere güvenmektedirler. Bağlı olarak oluşturulan iletişim kanalları ve haberleşme ağı daha da güçlenmektedir ki bu durumu aşağıdaki anlatılardan anlamak mümkündür.

Kilis sınırından kaçarak girdik.(...) Babamın akrabası aradı. Türkiye'ye nereden gireceğimizi o söyledi. Çünkü o da sınırdan kaçak girdi. Nerede savaş var, nerede sınırdan geçilir söyledi. Kilis'e kaçak girin dedi. Çünkü Kilis'te kayıt olursak başka şehre göndermezlermiş. Ama bana Kilis yakın, ama akrabalarım Gaziantep'te. Gaziantep'te ev olacak, iş olacak. Çatışmaların yerini söyledi. Etrafını dolaştık. Kilis'te başka biri karşıladı beni ve ailemi. İnsanları bir şehirden başka şehre kaçak götüreren bir saman kamyonu kiraladık. sekiz kişiydik. Yolda yakalanmadık. Gaziantep'e geldik, sonra kayıt olduk. Onlar bana ne yapamam gerektiğini anlatmasa, aramasa, söylemese kötü sonuçları olacak belki de. Benden sonra gelecek olanlara da ben anlattım geçtiğim yerleri. Kim en yakın zamanda nereden geçti hemen haber veriyor. İnsanlar yolda ne oluyor, ne olmuyor öğreniyor. (S-K12)¹⁴

Ailem sınırdan pasaport ile Kilis'ten girdiler, ben, kardeşlerim, amcam Hatay'dan kaçak geçtik. Baba, anne, Halep'ten geldiler, Biz İdlip'ten geldik. Ayrı çıktık yola. Gaziantep'te buluşacağız dedik söz verdik.(...) Reyhanlıdan aradı akraba. Askerlere ulaşamazsınız dedi. Çatışma var dedi. Yolumuzu Reyhanlıya çevirdik.(...) Üçüncü gün Hatay'a girdik, Reyhanlıda emmimin arkadaşları aldı bizi. Bir gün orada uyuduk.

¹⁴ (S-K12): 24, Erkek, Evli, Tercüman, Halep, 2. Durum Katmanı

Sonra bir otobüs var, büyük değil ama yirmi insan sığar. O bizi kimseye göstermedi, yakalanırsak kampa giderdik belki. Bilmiyorduk. (...) Gaziantep'e girmeden bir taksi aldı, sonra çarşıda bıraktı. Babamla dayım aldı bizi Gaziantep'te. (S-K19)¹⁵

Gaziantep'te dayım ve emmimoğlu var. Çağırdılar. Burada kayıt altına girin dediler. (...) Bilmiyorduk belki Avrupa'ya gideriz, belki kaçak çalışırız belki de Suriye'ye döneriz. Ne yapacağımızı bilmediğimiz için kaçak girdik. Ama sonra kayıt olduk. Çünkü hemen biri aradı iş buldu bana. (S-K4)¹⁶

Anlaşılmaktadır ki göç sürecine girişen ve göç yolculuğunu tamamlayanlar, bu sürece katılacak olan diğer Suriyelilere bilgi aktarmakta bağlı olarak göç yolu ile varış noktasını da belirlemektedirler. Çünkü zaten savunmasız ve resmi kanalların dışında kalarak bu sürece katılan Suriyeliler, gündelik hayat ve çalışma koşulları hakkında bilgi aldıkları, akrabalık ilişkileri olan insanların yakınlarında yaşamak için hareket etmektedirler. Hal böyle olunca 2. durum katmanı bağlamında Türkiye'ye yönelen Suriyelilerin **göç yolcuğunun ve varış noktasının belirlenmesi noktasında, göç kanalları ve iletişim ağı temel bir dinamik** durumundadır. Bu anlamda bilgi toplama ve aktarma süreci ile hemşehrilik ve akrabalık ilişkileri, göç kanalı boyunca bilgi akışının devam etmesini sağlamaktadır.

5.1.1.3. Üçüncü Durum Katmanı İçinde Gaziantep'e Göç Eden Suriyeli Göçmenler

2017 yılından sonra Gaziantep kentine göç eden Suriyeli göçmenler incelendiğinde 1. ve 2. durum katmanı sürecinde göç etmiş olan Suriyeli göçmenlere göre farklı planlamalar yaparak Türkiye'ye yöneldikleri, hukuki konumlarının farklılaştığı ve süreci iyi analiz ettikleri anlaşılmıştır. Bağlı olarak eklemledikleri kentsel yaşam biçimi farklılık göstermekte ki bu durum açıkça sosyo-ekonomik ve mekansal dinamiklere yansımaktadır. Dolayısıyla **3. durum katmanı içinde Gaziantep kentine göç eden Suriyeliler;**

- 2017 yılından sonra Türkiye'ye yönelen Suriyelilerin oluşturduğu,

¹⁵ (S-K19): 20, Erkek, Bekar, Öğrenci-Geçici İşlerde Kaçak Çalışıyor, 2. Durum Katmanı, Halep'li-İdlib'ten Göçe Kalkmış

¹⁶ (S-K4) :37, Erkek, Evli, Suriye'de Öğretmen, Türkiye'de Öğretmen, İdlib, 2. Durum Katmanı

- Gelecek yaşantılarına ilişkin rasyonel planlamalar yapan,
- Türkiye’deki yaşam koşulları hakkında bilgi toplayan ve yaşayacakları şartlara karşı hazırlıklı olan,
- Hem mesleki hem de ekonomik sermaye aktararak gelen,
- Göç sürecinin yasallık içerisinde gerçekleşmesine özen gösteren,
- Bağlı olarak mekanda konumlanma ve sosyo-ekonomik yaşama katılım biçimleri diğer katmanlarda olduğu gibi farklılık gösteren durum katmanıdır.

Bu anlamda 2017 yılından sonra Türkiye’ye gelen Suriyeliler analiz edildiğinde gelecek planlamaları yaparak, yaşamlarını ani kararlar yerine zamana yayılmış planlamalar ile koordine etmek istedikleri anlaşılmaktadır. Dolayısı ile bu süreç Suriyelilerin Türkiye’ye göç etmeden önce hazırlık evresini yaşadıkları da katılımcıların anlatılarından anlaşılmıştır. Öyle ki “2017 yılında geldim”, “savaşın ilk yıllarında hiç bilmediğim bir ülkeye gelmek istemedim”, “Türkçe öğrendim”, “mülteci değilim” gibi anlatılar ise 1. ve 2. durum katmanları ile farklı analiz edilmelerinin gerekçelerini ortaya koyarlarken ve bu durum ifadelerine aşağıdaki cümlelerle yansımıştır.

Savaşın ilk yıllarında gelmek ve bilmediğim bir hayatı yaşamak istemedim. 2017 yılının sonlarında Türkiye’ye geldim. Savaşın olmadığı bölgelere gidip Türkçe kürsü¹⁷ aldım. Mülteci değilim ben. Her şeyi koordine edip ayarlayıp geldim. (S-K7)¹⁸

2018 yılında geldim. Ama Türk kültürünü iyi biliyorum. Ailemde hem Kürt hem Türk insanlar var. Hem Kürtçe hem de Türkçe konuşurduk zaten. (...) Lübnan’da üniversite okuyordum ama tatil olduğunda köyüme dönemedim.(...) Ailem 2014 yılında Türkiye’ye geldiler. Aile üyelerimden ikisi dedem ve ninem gelememiş, yaşlı ve hastaydılar. Onlar vefat etmiş. Kız kardeşim sınıra ulaşmadan ölmüş. (...) Ben mülteci değilim. Çünkü iki yıl bir halı firmasına başvuru yaptım. Türkiye’ye gelmek için yaptım.

¹⁷ Bir fakültede araştırma ve öğretim birimi

¹⁸ (S-K7): 26, Erkek, Bekar, Suriye’de Kimya Mühendisi, Türkiye’de İngilizce Öğretmeni, 3. Durum Katmanı

Davet ettiler gelip görüştüm ve resmi olarak çalışıyorum. Kaçak hiç bir şey yok. Elektrik bölümünde resmi çalışırım. (S-K18)¹⁹

Çok farklı kanallardan bilgi toplayan ve Türkiye’de yaşamak için farklı bilgiler elde eden Suriyeliler göç sürecine kendilerini hazırlamakta ve varış noktasına planlı bir şekilde ulaşmaktadırlar. 3. durum katmanı içinde Türkiye’ye yönelen Suriyeliler “sosyal medya” ve “televizyonlardan” Türkiye’deki yaşam koşulları hakkında “bilgi toplamakta” kendilerinden önce gelmiş ve kaos ortamını deneyimlemiş olan “tanıdıkları ile bağlantılar” kurmaktadır. Dolayısıyla tüm bilgilerin karşılıklı analizi ile strateji geliştirmektedirler. 3. durum katmanı içinde Türkiye’ye yönelen Suriyeliler Türkiye’ye göç etmeden önce Türkiye’deki Suriyeliler ile Türkiyeli yerleşiklerin sosyal, kültürel ve ekonomik yaşantılarının nasıl örüntülediğini analiz ederek, radyo ve televizyon organlarını takip etmekte ve göç sonrasında deneyimleyecekleri süreçlere ilişkin bilgiler edinip göçe karar vermektedirler ki bu ifadelerine aşağıdaki cümlelerle yansımıştır.

Ailem 2014 yılında Türkiye’ye geldiler.(...) Ben onlara sordum, Türkiye’de çalışabilir miyim acaba diye. Herkes çalışıyor dediler. Çalışan insanlarla internetten görüşüyordum hep. Resmi olarak çalışmak istiyordum çalışanlar varmış. Bir yer söylediler. İnternette araştırdım söyledikleri yeri. Bir halı fabrikasıymış. İş başvuru yaptım. Kağıt gönderdim. 1 yıl hiç ses yoktu. Sonra mail attılar. İnternette görüştük. Davet ettiler beni. İşe başladım. (S-K18)²⁰

Türkiye’deki insanlar nasıl davranıyorlar, ne hakkında konuşuyorlar, mesela hayvan haklarına tepkileri nasıl gibi şeyleri merak ediyordum. Bunlar bence bir ülkenin insanları hakkında belki de yüzeysel bilgiler ama Türkiye hakkında beni burada yaşamaya hazırlayacak bilgilerdi. (S-K7)²¹

¹⁹ (S-K18): 28, Erkek, Evli, Lübnanda Mühendislik Okumuş, Türkiye’de mühendislik departmanında bir fabrikada resmi olarak çalışıyor, 3. Durum Katmanı

²⁰ (S-K18): 28, Erkek, Evli, Lübnanda Mühendislik Okumuş, Türkiye’de mühendislik departmanında bir fabrikada resmi olarak çalışıyor, 3. Durum Katmanı

²¹ (S-K7): 26, Erkek, Bekar, Suriye’de Kimya Mühendisi, Türkiye’de İngilizce Öğretmeni, 3. Durum Katmanı

Anlaşılmaktadır ki Türkiye'ye yönelen Suriyeliler, radyo ve televizyon organlarının toplumsal yaşam hakkında sunduğu bilgilere ve toplumsal hayatı inşa etme gücüne bağlı olarak Türkiye'deki gündelik yaşama televizyonlardan edindikleri bilgiler ile hazırlanmaktadır. Pierre Bourdieu'nun *Televizyon Üzerine* (1997: 25-26) kitabında da değindiği gibi "basit bir özet, aktarma olgusu, *reporter* olarak *to record*, gerçeğin, seferber edici (ya da seferberlikten caydırıcı) toplumsal etkiler uyandırabilecek tarzda" toplumsalı örgütleyebilecek harekete geçirebilecek, karar alma süreçlerini etkileyebilecek gücü her zaman vardır. Bu bağlamda televizyon ve bunun gibi organlardan edinilen varış bölgesine ilişkin bilgiler, göçmenlerin varış bölgesine yönelik kararları üzerinde belirleyicidir. Toplumsalı ilgilendiren toplumsalın sergilediği her bir eylemlilik aynı zamanda toplumsalı inşa etmektedir. İnsanlar izledikleri, duydukları, hissettikleri şeyleri yansıtmaktadır. Bu yansıma ile gündelik yaşamlarını değiştirmekte ve dönüştürmektedirler. Zira bu durum resim metaforuna benzemektedir. Ressam, resim ve resmedilen şey arasında karşılıklı ve zorunlu bir ilişki vardır. Ressam her zaman gördüğü şeyleri hayal dünyasına göre değiştirerek ve dönüştürerek ancak resmedilen ile karşılıklı zorunlu bir bağ ile resmedecek, ortaya çıkan resim ise ressamın zihninde resmedilen ile benzer ancak başka bir versiyonu olarak var olacaktır. Önemli olan ayrıntı ise ressamın nereden baktığı noktasıdır. Çünkü ressam, hem resme baktığı yer hem resmedilene yönelik bakışının ürünü olan yeni bir duruş geliştirecektir. Bu tıpkı toplumsala dışarıdan bakmak gibidir. Ancak bakış ne kadar dışarıdan olsa dahi toplumsala yöneliktir ve toplumsal ile birlikte hem dönüşecek hem de dönüştürecektir. Toplumsala dışarıdan bakılmasını ve mesafe koyulmasını sağlayan her bir nesne (resim, müzik, tiyatro, sergilendikleri televizyonlar, hızlı bir aktarım aracı olan sosyal medya) toplumsalın içinden kopmaktadır ve bakış sergilemeye başladığı andan itibaren hem insan hem de toplumsal karşılıklı olarak dönüşecektir. Hemen belirtmek gerekmektedir ki insanlar bunun bilincindedir ve hem toplumsalı anlamak hem de toplumsal ile birlikte yeniden üretim sürecine girmek için bu kanalları kullanmaktadır. Öyle ki göç sürecine giren Suriyeliler Türkiye'deki gündelik hayatı ve yaşam koşullarını hem anlamak hem de bu örüntüye dâhil olmak için bu kanalları bilinçli bir şekilde kullanmaktadır. Zira "Türk youtuberları takip etmek", Türk dizileri izlemek" "Türkiye'ye daha önceleri gelip Türk hayatını bilmek" gibi anlatılar doğrudan toplumsalın pratiklerinin ve gündelik örüntünün takip edilmesinin **Türkiye'deki gündelik yaşama eklemlenme stratejisi** olarak kullanıldığını ortaya koymaktadır ki bu durum şu ifadelerle anlatıya dönüştürülmektedir.

Türk dizileri izledim, Poyraz Karayel, İçerde, İsimsizler.(...) Haberleri her zaman izlerdim, Türk youtuber'ları izliyordum. (...) Ne hakkında konuşuyorlar, nasıl davranıyorlar, ben gelince nasıl buradaki hayata nasıl gireceğim, ulaşım nasıl öğrendim bunları. (S-K7)²²

Savaş başlamadan önce geldim Türkiye'ye.(...) Türkiye'ye taşınmadan önce sık sık gelip gidiyordum. Ev kiralyordum, otelde kalıyordum. Sabah Türklerle birlikte ciğer yemeye gidiyordum. Türk kültürünü, hassasiyetlerini biliyordum ve ona göre davranıyordum. Sanki onlardan birisi gibi yani. Türkiye'ye geldim hala onlardan birisi gibiyim yabancı değil. Yoksa Gaziantep kentinde böyle iyi bir hayatım olmaz. (S-K14)²³

Katılımcıların ifadelerinden de anlaşılmıştır ki 2011 öncesinde 1. durum katmanı içinde Türkiye'ye yönelen Suriyeliler ve 2017 sonrası 3. durum katmanı içinde Türkiye'ye yönelen Suriyeliler rasyonel yaşam planlamaları yaparak Türkiye'ye yönelmektedirler. Türkiye'deki kentsel yaşam dinamiklerine hangi kanallardan eklenilebileceklerini analiz eden ve bu bağlamda kentsel yaşama eklemleme fırsatı üretmektedirler.

5.1.1.4. Türkiyeli Yerleşikler, Kente Göç ve Durum Katmanı

2. durum katmanı içinde göç etmiş olan Suriyelilerin konumlandığı ve 1. durum katmanı ile 3. durum katmanı içinde değerlendirilen Suriyelilerin yerleştikleri, fiziksel kapasitesi yetersiz olan ve kentin çeperinde yer alan mahaller daha öncesinden oluşan iç göçün oluşturduğu bir durum katmanının bir ürünüdür. Çünkü bu mahalleler iç göç sürecinde 1970'lerin başı ile 2000 yılları arasında, Gaziantep, Urfa, Adıyaman ve Kahramanmaraş kırsalından Gaziantep'e gelip kentsel yaşama eklemlemeye çalışan, gecekondular tarzı mekanların oluşumunda rol oynayan Türkiyeli göçmenlerin oluşturduğu mahallelerdir. Bu alanlar fiziksel kapasitesi düşük, kente eklemlemeye çalışan, kentsel fırsatlardan yararlanmaya çalışan ve kente tutunma noktasında direnç gösteren gecekonduların mekanı olarak ortaya çıkmıştır. Nitekim bu durum alandakilerin ifadesine aşağıdaki şu cümleler ile yansımıştır.

²² (S-K7): 26, Erkek, Bekar, Suriye'de Kimya Mühendisi, Türkiye'de İngilizce Öğretmeni, 3. Durum Katmanı

²³ (S-K14): 36, Erkek, Evli, Şam, Türkiye'de Danışman, 1. Durum Katmanı

1987'den beri Düztepe'de yaşıyorum. Kır kökenli bir aileden geliyorum ve şehirde bir hayat kurmak için akrabalarımın yanına taşınmıştım. İş, ev, alışveriş her konuda birbirimize destek olduk. Bir gelenek gibi bu mahallelerde yaşayan kır kökenli insanlar için bu. Biz geldiğimizde Düztepe'de o kadar ev yoktu. Tabi zamanla çalıştıkça, iş buldukça evlerin durumu iyileşti. Mesela otobüs falan geçmezdi, çöp toplanmazdı, bayram önü kurbanlıklar getirilir bir iki burada bakılır hayvan pazarı burada açılırdı. Mağaralar vardı. Mağarada dediysem işte hayvanları içine koyarlar, oyuklarda bekletirlerdi. Yazın serin olurdu kışın soğuktan korurdu ya. (T-K10)²⁴

Ailem 1985-1986 yıllarında taşınmışlar köyden. Önce Çıksoruta yerleşmişler, sonra Perilikaya'ya. Bir yıl içinde. Sonra da Düztepe'ye gelmişler. Düztepe'de o zamanlar da bizim köylerden çok insan varmış. Perilikayada'da varlar ama Düztepe'de daha rahatlar. Akrabalar hepsi Düztepe'de olunca gelikler. Sonra yavaş yavaş Dumlupınar, işte Güzelvadi mahalleleri falan eklenmiş bu mahallelere. (T-K1)²⁵

Yaşım altmışa dayandı, ama ömrüm Düztepe'de geçti. 1973 senesinde geldim. Köyden geldik ilk. Yol yok, iz bilmem. Akrabalar var onlar iş gösteriyor, gidip sanayide iş istemeyi bile bilmiyorum. Akrabalar buluyor bana iş. Köyden gelenler varidi bu taraflarda. Haa Yukarıbayır, Kahvelipınar mahalleleri de beyle doldu. Oralarda da köylüler ney yaşırdı ya. Maraş'tan Adıyaman'dan epey gelen oldu o seneler. Gelen buraya yerleşti.(...) Ev ne arar gelen evini kendi yapıyordu. Ondandır kimi evlerin temeli yok, dam damı tutmaz. (...) Sonra 85'te de ikiz kardeşlerim geldi, öğretmen okuluna. Öğretmen çıktılar. O zamanlar Düztepe bu kadar büyük değildi sonradan marketi, okulu çok yapıldı. Sağlık ocağı biraz zaman aldıya o seneler saçaklının orada vardı ocak, dispanser vardı bir de güccük sigorta vardı. Oralara giderdi insanlar. (T- K6)²⁶

²⁴ (T-K10): Erkek, Evli, 40, Konfeksiyoncu, Dumlupınar Mahallesinden Akkent Mahallesiine Taşınmış

²⁵ (T- K1): 29, Erkek, Bekar, Fıstık Komisyoncusu, Düztepe Semtinden Akkent Mahallesiine Taşınmış

²⁶ (T-K6): Erkek, Evli, 59, Apartman yöneticisi

Eskiden hep köyden gelirlerdi. Evlendik 1989'da geldik Kayaönü'ne. Bizden önce köyden gelen akrabaların yanına yerleştik. Bizden sonra gelenler de bizim yanımıza yerleşti. Çalışan, para toplayan ekleye ekleye ev yaptı kendine. Ekleme usul ya. Ya da başka mahallelere göçtüler.(...) Artık köyde de insan kalmadı ki buraya gelsin. O devir eskidi ha. Tabi ya baksana Suriyeliler gelince herkes kiraya verip verip başka yerlere gitti. Ee ne yapacaksın başka mahallede onlarda kiracı olamıyorlar kiralar uçtu uçtu. Herkes kiraya veriyor ben niye verdim dedim valla yalan yok. Başka mahallelere gitseler hiç yaşayamazlar hem pahalı hem oralarda yadırgı olular. Gecekondu mahallesi onları da kucakladı valla.(T-K5)²⁷

Görülmektedir kentin eski göçmenlerinin ikamet ettiği, fiziksel kapasitesi düşük, artık mekanların bulunduğu mahalleler olan köylü mahallelerinin saçaklanması kente göç eden Suriyeliler için de bir yaşam alanına dönüşmüştür. Zira fiziksel kapasitesi düşük bu alanlar 2000'li yıllara kadar kırsal kesimden gelen insanların yerleştiği ve kırsal sosyo-ekonomik ilişkilerin üretildiği alanlar iken 2011 yılından sonra Suriyeli göçünün Türkiye kentlerine yönelmesi ile beraber mekansal ve sosyo-ekonomik ilişkilerin Suriyeli göçmenler üzerinden sürdürüldüğü yeni mekana dönüşmüştür. Dolayısıyla görece kent merkezine göre daha ucuz konut sağlayabildikleri, kollektif yaşam kültürünün hakim olduğu bu saçaklar kente yeni göç edecek insanlar için de bir yaşam alanına dönüşmüş ve buralar Suriyelilerin ikamet ettiği mekanlar haline gelmiştir.

5.1.1.5. Suriyeli Göçmenler ve Mekansal Konumlanma

Türkiye'deki gündelik yaşamı önceden deneyimlemiş olan ya da gündelik hayat hakkında bilgi toplayarak göçe katılan Suriyeli göçmenler, uzun vadeli planlamalar yaparak kente gelmektedirler. Dolayısıyla 1. ve 3. durum katmanında yer alıp Türkiye'ye ulaşmak isteyen Suriyeliler "hukuksal tanımlamalar"a ilişkin konumlarını netleştirerek ve bu konumlarına bağlı kentsel yaşamlarına ilişkin uzun vadeli planlar yapmaktadırlar. Bu dinamikler üzerinden kentsel yaşama katılım biçimleri dönüşen Suriyelilerin sosyo-ekonomik olarak kente eklenme biçimlerinin ve mekânda konumlanma biçimlerinin ilişkiselliği şu cümleler ile ifadelendirilmektedir.

²⁷(T-K5): 43, Kadın, Evli, Ev Hanımı, Kayaönü mahallesinden Üniversite mevkisine taşınmış

Savaştan bir buçuk iki yıl önce geldim. Halep'te ve Şam'da üretim yapıyorduk. Suriye'deyken çok insan çalışıyordu yanımızda. Baba mesleği o öğretti biz öğrendik işte.(...) Suriye'de ayakkabıcılık işi yaparken Türkiye'deki insanlarla babadan kalma iş bağlantım vardı zaten. Daha önceleri iş için geliyordum Türkiye'ye. Bu bağlantıları kullandım, davet ettiler beni. Hesap cüzdanımı gösterdim iş adamı olarak sınırdan geçtim.(...) Şimdi cocuğumu özel bir okula kayıt ettirdim. Resmi olarak çalışıyorum, vergi veriyorum. Beni ve ailemi bir anda işten çıkartamaz sınır dışı zaten edemezlerdi. Biliyordum. Asla kaçak çalışmadım kaçak kimseyi de çalıştırmadım. Türk ortağım var, o bazen söyledi alalım ihtiyacı var dedi. Ama yakalanırsak! O buranın vatandaşı ona birşey olmaz peki ya ben. Bana ne olacağını bilmiyorum. Kural varsa bir sebebi vardır. İyi bir iş kurduğum için bu kaldığım sitede yaşamak, çocuklarımı iyi özel bir okula gönderme imkânım var.(...) Gaziantep'te de çok ev değiştirmedim. İkinci evimdeyim. Düzenimiz çok güzel. (S-K16)²⁸

Türkiye'ye Şam'dan kardeşimle savaş başladı çok sonra geldim (2017).(...) Şimdi kardeşim Türkiye'de öğrenci ve ben de öğrenci. Türkiye'de çalışabilir miydim bilmiyor ben. Bekledik. İzin almak nasıl kolay, nasıl değil öğrendik. Önce başvurduk biz, öğrenciyiz ve Türkçe öğrenmek için geliyoruz. Sonra çalışmak istiyoruz. 2017 yılında geldik.(S-K8)²⁹

Hukuk var, mesela sözleşmem bitmeden bu işten çıkartamazlar. Biliyorum. O yüzden ben de kaldığım ev ile kontrat yaptım. İş sözleşmemin bittiği tarihe kadar evimde belirlediğimiz kira ile kalabilirim.(...) Daha iyi bir iş bulabilir miyim düşündüm, denemelerim oldu. İstanbul'a gittim mesela. Orada iş çok, ama ulaşım zor, çok kalabalık. Belki sadece gezmek için gidilebilir. Gaziantep büyük bir şehir ama ulaşım daha kolay. Ben buradaki hayatı daha çok sevdim. Yabancı olduğumu başka şehirlerdeki kadar hissetmiyorum.(...)Çalışmak için anlaştığım kurum ile iyi bir ilişkim var. Evim iş yerime yakın olduğu için mutluyum. Kaldığım mahalle iyi

²⁸ (S-K16): 42, Erkek, Evli, Ayakkabı Üreticisi, Şam, 1. Durum Katmanı

²⁹ (S-K8): 27, Erkek, Bekar, Suriye'de öğrenci, Türkiye'de öğrenci, Şam, 3. Durum Katmanı

pozisyonlarda çalışan insanların yaşadığı bir site. İyi dizayn edilmiş bir mahalle(İbrahimli mahallesi). Çalıştığım işten kazandığım iyi bir ücret. Şimdi Türkiyeli bir çok insanla birlikte yaşıyorum. (S-K7)³⁰

Suriye'de ticaret yapıyordum, malları birer birer sattım, Türkiye'ye pasaportla geldim. Akrabalarım yaşıyordu Türkiye'de. Onlarla sık sık konuştuk. Türkiye'deki yaşam nasıl anlattıyorlardı bize. Biz onların yanına tatile giderdik, onlar bizim yanımıza gelirlerdi.(...) Dünyada ne oluyor hep takip ediyorum. Suriye'deki olacaklar kendini belli ediyordu. Ama kabullenmiyorduk. Doğalgaz taşıma tartışmaları, yiyeceklerin fiyatlarının artması, mazota devletin yaptığı yardımın bitmesi sokağa dökülecekler için fırsattı. Sokak göstericilerin oldu. Ben başlatmadım bu savaşı ve kimse başlattığını kabul etmez. Bunlar olurken Türkiye'den izledim olanları. Doğru karar verdiğimi görüyordum. Şimdi iyi kazanan bir işletmem var. İyi bir mahallede Türklerle birlikte yaşıyorum. Ben olacılara hazırlıkliydim. Savaştan sonra beni akrabalarım aradı ve onlarda Gaziantep'e taşındı. (S-K15)³¹

Birinci durum katmanı ve üçüncü durum katmanı sürecinde Türkiye'ye gelen Suriyeliler görelî olarak rasyonel davranmakta ve bağılı olarak yaşamlarını hem sosyo-ekonomik anlamda hem de mekânsal anlamda belirleyecek planlamalarda bulunmaktadır. Ancak göç sürecini (farklı sebepleri olmakla birlikte) yasadışı yollar üzerinden gerçekleştiren ya da Türkiye'de kaçak çalışan veya yaşayan ikinci durum katmanı içindeki Suriyelilerin Gaziantep'teki sosyo-ekonomik dinamiklere katılım ve mekânda konumlama stratejileri farklılık göstermektedir. Göç sürecinde sermaye aktaramayan ya da sadece mesleki birikimlerini aktarabilen Suriyeliler sürdürülebilir bir yaşam yaratmaya çalışmaktadırlar. Yaşadıkları mekân tipolojileri, örgütlenme ağları, ulus-devletle olan ilişkileri de 1. ve 3. durum katmanı içindeki Suriyelilerin deneyimlerinden farklılaşmaktadır. Dolayısıyla 2. durum katmanı içinde göç edenlerin

³⁰ (S-K7): 26, Erkek, Bekar, Suriye'de Kimya Mühendisi, Türkiye'de İngilizce Öğretmeni, 3. Durum Katmanı

³¹ (S-K15): 46, Erkek, Evli, Emlakçı, Halep, 1. Durum Katmanı

yaşamının amesleki birikimin aktarılmasına bağlı olarak işçileşme süreçlerinin deneyimlendiği akrabalık ve hemşehrilik ilişkilerinin daha da önem kazandığı bir yapı ortaya çıkmaktadır. Bu noktada 2. durum katmanı içindeki Suriyelilerin sosyo-ekonomik dinamiklere eklenme biçimlerinin ve mekânda konumlanma biçimlerinin ilişkiselliği şu cümleler ile ifadelendirilmektedir.

İstanbul'a da çağırıldı akrabalarım ama orası çok pahalı. (...) Sonra Gaziantep'e döndük. Buraya (Karşıyaka mahallesi) taşındık. Önce akraba yanına geldik. Birlikte 7 ay yaşadık. Kira, fatura bir her oda bir ev gibi oldu. Sonra iş buldum mahallede. Öğretmenim, eşim bu mahallede iş buldu.(...) Taşınmak istemem şu an bu mahalleden. Az para veriyorlar ama benim işim var. Eşim de çalışıyor bu mahallede. Fırında çalışıyor. (S-K6)³²

Gaziantep'te eşimin tanıdıkları(...) yardım ettiler. Yaşadıkları mahallede ev buldular.(...) Kaçak girmedik ama paramız çok azdı. Ben (Suriyede) özel bir üniversitede çalışıyordum, matematik öğretmeni idim.(...) Dil bilmiyorduk, hiç. Az para, bir kaç küpe, yüzük.(...) Gazikent mahallesi bizim için pahalıydı. Orada Suriye'den gelen az insan var. Düzenli işleri var. Marketi, fırın. (...)Suriyeli bir kuyumcudan Vatan mahallesini öğrendik.(...) Yaşadığı evi kiraya veriyordu bir Türk. Biz taşındık. Onlar başka mahalleye taşındı.(...) Öğretmen olduğumu söyledik taşınmadan önce. Kimseyi tanımıyorum, ama hemen iş buldular okulda.(...) Bu mahallede ben başkasına yardım ediyorum, başkası da bir başkasına. Alışverişi herkes bu mahallede yapıyor. Sadece bayramda başka yerlerden alıyorlar Herkes böyle. Tamam evler eski, küçük ama herkes birbirine bakıyor burada. (S-K3)³³

Babam sadece paramızı almıştı. Annem ve yengem ziynet eşyalarını.(...) Abim fırıncıydı, babamdan öğrenmişti işini. Ben okula

³² (S-K6): 34, Kadın, Evli, Halep, Suriye'de öğretmen, Türkiye'de İngilizce ve Arapça Öğretiyor, 2. Durum Katmanı

³³ (S-K3): 28, Kadın, Evli, Suriye'de Akademisyen, Türkiye'de Matematik Öğretmeni, Halep, 2. Durum Katmanı

gittiğim için meslek bilmiyordum. Ama demircide çalıştım. Ucuz çalıştım ama olsun, iş olsun.(...) Gaziantep'e geldiğimizde akrabalara gittik. Biliyorlardı geldiğimizi. Bir odada 8 kişi yaşadık ama uzun sürmedi. Sonra bir Türk evini kiraya verdi, kiraya çıktık.(...) Fırında çalışan başka bir Suriyeliden birlikte yaşadığımız akrabalara haber geldi.(...) İş arıyorum mesela akrabalara söylüyorum. Çalıştığı yer başka işçi alacak oluyor mesela haber ediyoruz hemen birbirimize. Abim böyle iş buldu. Karşıyaka mahallesine taşındı.(...) Herkes işi nerede buluyorsa oraya taşıyor tabi. Arabamız yok, yola her zaman para veremeyiz. Alışverişimizi bu mahalledeki bakkaldan yapıyoruz.(...) Mesela bir eve taşındım ama uygun ev olursa başka taşıyorum, zaten benim çıktığım eve de illaki biri taşıyor. Çıktığımız ev de iş de boş kalmıyor genellikle. Yine bizim aramızda dönüyor. Tabi tabi bir kaç tane ev değiştirdik. Kiraya girdiğimiz evler eski evlerdi. Hiç yeni yapılmış, sağlıklı bir evde kalmadık.
(S-K12)³⁴

2 durum katmanı içinde Gaziantep kentine göç eden Suriyelilerin ifadelerinden açıkça anlaşılmıştır ki, Suriyeliler, sosyo-ekonomik dinamiklere eklemelenmek için hemşehrilik ve akrabalık bağlarını kullanmak zorunda kalırlarken, yaşadıkları evlerin ise fiziksel yapısını eski ve sağlıksızdır. Ayrıca kentsel mekân içinde 1. ve 3. durum katmanı içindeki Suriyelilere göre daha az hareket halindedirler. 2. durum katmanı içindeki Suriyeliler çalıştıkları işlere yakın konutlarda ikamet etmenin ulaşım masraflarını en azami hali olacağı için işyerleri ve konutları birbirine yakın olacak şekilde planlamaktadırlar. Kentsel yaşam içinde sosyo-ekonomik stratejiler geliştiren ve yaşayacakları konutları bu stratejilere göre belirleyen 2. durum katmanı içindeki Suriyeliler kent içinde daha az gezinmekte, çalıştıkları ve yaşadıkları mahallelerin dışına pek çıkmamaktadırlar. Dolayısıyla hemşehrilik ilişkileri ve akrabalık bağları ile Suriyelilerin sosyo-ekonomik ve mekânsal dinamiklere eklemelenme biçimleri bu ilişkiler ağı ile belirlenmiştir. Bu anlamda Suriyeli göçünün, kentsel mekânda farklı durumlar oluşturması ve kentsel yaşam dinamiklerinin farklı sebepleri ve sonuçlarını üretmesine bağlı olarak farklı yerleşme tipleri görülmektedir.

³⁴ (S-K12): 24, Erkek, Evli, Tercüman, Halep, 2. Durum Katmanı

5.1.1.6. Türkiyeli Yerleşikler ve Suriyeli Göçmenlerin Arasındaki Sosyo-Ekonomik ve Mekânsal İlişkiler Ağı

Suriyelilerin sosyo-ekonomik dinamiklere katılımları derinlemesine incelendiğinde 1. durum katmanı içindeki Suriyeliler ile 3. durum katmanı içindeki Suriyelilerin çalışma yaşamına ilişkin deneyimleri, Türkiyeli yerleşiklerin deneyimledikleri süreçlere benzemektedir. Türkiyeli yerleşiklerin ise bu iki durum katmanı bağlamında gelen Suriyelileri “bizim gibiler” biçiminde tanımlamaktadırlar. Dolayısıyla kafadan yeni saçların çıkmasına benzer şekilde kentsel yaşam içinde konumlanan ve kentsel dinamikleri deneyimleyen 1. ve 3. durum katmanı içindeki Suriyeliler yerleşikler gibi göç süreci üzerinden fırsatlar üretmeye çalışmaktadırlar. Suriyeli işletmesi kurmak, hemşehrilik ve akrabalık ilişkileri ile ekonomik anlamda zenginleşme fırsatı yakalamak isteyen Suriyeliler ile Türkiyeli yerleşikler arasında bir takım sosyo-ekonomik ilişkiler gelişmektedir. Geline nokta Türkiyeli yerleşikler sosyo-ekonomik planlamalarını, Suriyelilerin barınma gibi ihtiyaçlarını karşılama beklentilerinden oluşturmaktadırlar. Bu durum Türkiyeli yerleşiklerin ifadelerine aşağıdaki cümlelerle yansımıştır.

Suriyeliler gelmeye başlayınca bizim mahallelere. İlk³⁵ herkes inşaatları, bodrumlarını kiraladı, komşum etti gördüm. Ben etmem.(...) Düztepe'deki evimi kiraya verdim. Suriyeliye. 500 liraya kiraya verdim. Ama kim kiralarsa 500. Suriyeliden bir tane kira fazla aldım ilkin. Tanımıyorum onları çekip giderse beli berk olsun³⁶ istedim.(T-K11)³⁷

2013'te Suriyeli bir aile geldi. Kaynamın akrabası oluyor. Gel zaman git zaman evi kiraya verdik. Onlar kiracı girdi içine. Bizde akrabaların yakınına taşındık. Zati herkes evini ya stıyordu ya da kiraya veriyordu. Eee Suriyeliler ney etsinler kaçıp geldiler buraya, nereye bulurlarsa oraya yerleştiler. Biri bir mahalleye geldise diğeri yanına geldi. Bir başına yaşanır mı yaşanmaz ya. Bizim mahallede evler böyle serpmedir. Hani İbrahimli Karataş gibi dikine deel, birer ikişer yan yana

³⁵ İlk olarak, birinci adım anlamında.

³⁶ Beli berk olsun istemek: Güvenceye almak, emin olmak, sonucu sağlam görmek anlamında kullanılan söz dizisi.

³⁷ (T-K11): 52, Erkek, Evli, Dolmuşçu, Düztepe Semtinden Karataş Bölgesine Taşınmış

işte. Suriyeliler serpildi şimdi mahalleye, kiracımız oldular. (T-K13)³⁸

Babadan kalma bir gecekondumuz vardı. O evi sattım. Suriyeli satın aldı. (...)Yok yok ne emlakçısı, emlakçıya falan gerek kalmadı. Fırında bir kere konuştum. İki gün sonra bizim evin alıcıları çıktı. Suriyeli bir aile çaldı pencereyi, dediler satıyorsan biz alak dediler.(...) Sattık evi. (T-K14)³⁹

Fıstıkçılar sitesinde komisyonculuk yapıyorum. Suriyelilerin sanayide bile dükkanları var. Suriyeli komisyoncu çok, işçi de kolay buluyorlar. Birbirlerini sahipleniyor. Köyden gelenler gibi.(...) Mesela eskiden işçi bulmak kolaydı benim için. Köylü olduğumuz için sanayide toplardık babamla hemen ne kadar işçi lazımsa. Hasat zamanı kapanana kadar. Ama artık Türkler çalış(a)mıyor.(...) Gündüzelikler⁴⁰ düştü, çünkü Suriyeli işçi çok var. Suriyelileri mecbur gibi görüyorlar, izinsiz çalışıyorlar, mecburlar diye fırsat görüyor herkes. (...) Ben işçi bulamıyorum bazen. Üst yoldalar hemen, telefon ediyorum kaç işçi lazımsa 1 saate ayarlıyorlar. (T- K1)⁴¹

Katılımcıların ifadelerinden anlaşılmıştır ki hem konut edinme pratikleri ya da barınma ihtiyacının karşılanması üzerinden girilen ilişkiler hem de sosyo-ekonomik alanda girilen ilişkiler Suriyelilere ilişkin “Suriyeli çalışan” “Suriyeli kiracı” gibi ötekilikler yaratmakta, buna bağlı olarak Suriyeli işi, Suriyeli işletmesi, Suriyeli mahallesi gibi saçaklanmalar oluşmaktadır. Bu anlamda Suriyeli katılımcılar kentsel mekânda hem Suriyeliler hem de Türkiyeli yerleşiklerle girdikleri sosyo-ekonomik ve mekânsal ilişkileri ile oluşan bu saçaklanmaları aşağıdaki şu cümlelerle ifadelendirmektedirler.

Akrabalar bizi, emlakçıya götürdüler, Suriyeli bir emlakçımız var tabi tabi. Bize ev buldu, eşya buldu, iş buldu. Hepsini emlakçı yaptı. Ev kiraladık, ama önce emlakçı aldı üzerine. Çünkü biz kontrat yapamadık,

³⁸ (T-K13): 51, Kadın, Evli, Ev Hanımı, Düztepe Semtinden Akkent Mahallesiine Taşınmış

³⁹ (T-K14) : 38, Erkek, Evli, Reklamcı, Dumlupınar Mahallesiinden Akkent Mahallesiine Taşınmış

⁴⁰ Gündelik, sık sık ya da her gün tekrar etmek.

⁴¹ (T- K1): 29, Erkek, Bekar, Fıstık Komisyoncusu, Düztepe Semtinden Akkent Mahallesiine Taşınmış

onun üstüneydi her şey. Biraz para verdik yaptı. (S-K2)⁴²

Mesela ben çalışıyorum savaş başlamadan önce geldim, kendi malzemelerimi getirdim. Yerleştim. Ama henüz çalışmıyorum. Çok fazla zaman geçmedi. Ülkemde savaş başladı. Birlikte çalıştığımız insanlar, akrabalarım aradılar. Tabi ki gelin dedim. Şimdi birlikte çalışıyoruz ve çok iyi hayatımız var. Çünkü birbirimizi burada koruyoruz. İşimiz ile ilgileniyoruz.(S-K17)⁴³

Burada iş açacağımı söyleyince buraya taşındı akrabalarım. Suriye'den akrabalarım gelince Kilis garajında dükkan kiraladım bir Türk'ten. (...) Halep'te de birlikte çalışıyorduk, burada da yanımda çalıştılar. (...) Böyle Suriyeli dükkanı çok burada, Halepli çok. Şam var, Re'su'l-ayn var. Türkler de var. Herkes birlikte çalışıyor burada. Ama benim müşterilerim Suriyeli, bizden. Türk müşterim de var. Ama Suriyeli dada çok. Mesela bir Suriyeli geliyor, sonra onun tanıdıkları da geliyor, başkasına gitmiyor. Ama biz Türklerle de iş yapmaktan mutluyuz, kira veriyoruz onlara. (S-K11)⁴⁴

Geldim ben ilk çalışmam gerekiyor. Önce bir manavda iş buldum. Suriye'de bitki yetiştiriyorum, küçük seram vardı. Hale gidip geliyorum. Sonra burada (Ordu caddesinde) iş yeri var, cafe var dükkan var ama manav yok. (...) Önce konuştum cafelerle benden alışveriş yapın, halden getiririm aynı fiyata size. Dediler tamam. Hem Suriye'li hem de Türk müşterilerim var. Hep benden alırlar. Herkes şimdi benden alışveriş yapıyor. Suriyeli manavı diyorlar. Tarif ediyorlar. Halde tanıdıklarımın alıyorum, yanımda çalışan akrabalarım var. (S-K13)⁴⁵

Şehir bize yapacağımız işi söylüyor. Biz yapıyoruz. Şehir bize nerde yaşayacağımızı söylüyor, yaşıyoruz. Zaten şimdi başka yerlerde kendimiz gibi de yaşayamayız. Her işi yapamayız. Şehir bana iş söylüyor mesela,

⁴² (S-K2): 39, Kadın, Evli, Suriye'de okul öncesi öğretmeni, Türkiye'de Arapça öğretmeni, Halep, Vatan Mahallesi

⁴³ (S-K17): 44, Erkek, Evli, Marangozhane İşletmecisi, Şam, 1. Durum Katmanı

⁴⁴ (S-K11) : 46, Erkek, Evli, Marangoz, Halep, 1. Durum Katmanı

⁴⁵ (S-K13): 37, Erkek, Evli, Manav, Şam, 3. Durum Katmanı

inşaat diyor, sanayi diyor, mahalle işi işte.(...) En rahat edeceğim yer benim gibi insanların çalıştığı yer, marangozda, cafede inşaatta birlikte çalışıyoruz, birbirimize iş buluyoruz. (S-K10)⁴⁶

Kentte yerleşikler ile Suriyelilerin sosyo-ekonomik ve mekânsal saçaklanmaları kentin örgütlenme biçimini yeniden üretmektedir. Bu anlamda mesleki bilgilerini ve tecrübelerini kentsel yaşama aktaran Suriyeliler aynı zamanda hemşehrilik ilişkilerini de kullanarak sosyo-ekonomik alanlarda saçaklanmalar oluşturmaktadırlar (emlakçılık, komisyonculuk, sebze ve halinde çalışma, manav ve marangozluk gibi). Dolayısıyla kentsel yaşamın dinamikleri hem sosyo-ekonomik anlamda hem de mekânsal anlamda değişmekte ve dönüşmektedir. Çünkü kentin tüm dinamikleri arasında karşılıklı ve sürekli olarak birbirine gönderme yapacak ilişkiler mevcuttur. Bunun anlamı açıkça, kentsel yaşamın örüntüsünü anlamamanın zorluğundan ziyade çok katmanlı olan kentsel yaşamın, birbirinden ayırık gibi dursa da girift yapıda olan bir dizi form içerisinde olduğunu anlamak önemlidir.

5.1.1.7. Suriyeli Göçü ve Sosyo-Ekonomik Saçaklanmalar

Suriye iç savaşı dolayısıyla harekete geçen insanların göç hareketleri Türkiye'deki mekânsal ve sosyo-ekonomik dinamikleri yeniden ürettiği gerçekliği yadsınamaz. Türkiye'ye farklı yollar üzerinden gelen Suriyeliler, yasal süreçleri deneyimlemelerinin farklılığından kaynaklı olarak farklı davranış biçimleri geliştirmek ve konumlanma stratejisi üretmek zorunda kalmışlardır. Zira Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde resmi olarak var olmak, kayıt altına alınıp kimlik verilmesi süreci ile mümkün olmaktadır. Öyle ki kayıtlanma sistemi Türkiye'de bulunan Suriyeli sayısını bilme ve gerekli politikaların sağlıklı üretilmesine imkân tanımaktadır. Bu bağlamda analiz edilmesi gereken iki nokta vardır: İlki yasal süreçlere bağlı olarak çalışma ve yaşama fırsatı bulan insanlar ile yasal olmayan yollardan ulusal sınırları aşan, kaçak durumunda bulunan ve kaçak işlerde güvencesiz çalışan insanların kentsel yaşamda konumlanma biçimleri, ikincisi ise Türkiyeli yerleşiklerin kentsel yaşamda göç üzerinden fırsat yaratma ve mekânda konumlanma biçimleridir.

⁴⁶ (S-K10): 23, Erkek, Bekar, Türkiye'de Garson, Suriye'de Öğrenci, Rakka

İlk olarak yasal olarak varlığı olmayan Suriyeliler kent içerisinde informel ağlar üzerinden gündelik yaşamını devam ettirmeye çalışmaktadırlar. Bağlı olarak kentsel mekânda resmi olmayan çalışma biçimleri, resmi olmayan sözleşmeler ve bu yasadışılıklar üzerinden örgütlenen sosyo-ekonomik alan olarak saçaklanmalar ortaya çıkmaktadır. Kentsel saçaklanma sadece kentin fiziksel dokusuna ilişkin olmayıp kentsel yaşamın her bir alanına ilişkin örüntünün değişim, dönüşüm ve hatta yeniden üretime ilişkin bütünsel bir kavramdır. Bu anlamda sosyo-ekonomik dinamiklerin yeniden üretilmesine bağlı olarak sektörel saçaklanmaların tespiti önemlidir. Zira kavram gettolaşmaktan ziyade kolonileşme özelliği göstermektedir (Tatlıdil, 1989) ki sektörel kolonileşmeler kentsel dinamikler içindeki saçaklanmalar olarak okunmalıdır. Öyle ki “kaçak olduğum için kontrat yapamadım, emlakçı yaptı”, “evi boşaltırken emlakçıya söyledim, yerime birini buldu”, “altın bozdurmam gerekiyordu ofisten bir çocuk bir kuyumcuya götürdü”, “eksik evrak çıkar mı diye korkuyordum, bu işlere bakan bir yer olduğunu söylediler, eksik evraklarımı tamamladılar” anlatıları göstermektedir ki göç sürecinin getirdiği kaotik ortam üzerinden yeni fırsatlar üretilmekte ve sektörel saçaklanmalar ortaya çıkmaktadır.

Ev kiraladık, ama önce emlakçı kiraladı çünkü biz kontrat yapamadık, onun üstüneydi. Biraz para verdik yaptı. Nerede yaşayacağız bilmiyorduk, akrabalarımız sürekli ev değiştiriyordu. Bizde sık sık ev değiştireceğimizi düşündük.(...) Evet değiştirdik. Çünkü çalıştığımız işler kaçak. Her ay, her dönem kazandığımız para aynı değildi. Resmi çalışmak için çok evrak istiyorlar. Düzenli iş bulmak için evrakları tamamlamak gerekiyor. Ofiste çalışanlar baktı işlerimize. (S-K2)⁴⁷

Mesela ben çalışıyorum bana sigorta yok. Bazen bize izin de yok. Ben yerime çalışacak birini buluyorum iznimi böyle yapıyorum. Her zaman kardeşler, akrabalar olmuyor evet.(...) Bulamazsam, günlük çalışacak iş bulan yerler var. Yerime çalışacak birini buluyorlar. Telefon ediyorum bir yerleri var mı bilmiyorum. Belki vardır ama ben bilmiyorum. Sanayideler diye duydum. Fıstık işlerine, inşaat işlerine işçi buluyorlarmış. Ama ben görmedim onları. Günlük ücrette göre

⁴⁷ (S-K2): 39, Kadın, Evli, Suriye'de okul öncesi öğretmeni, Türkiye'de Arapça öğretmeni, Halep, Vatan Mahallesi, 2. Durum Katmanı

anlaşıyorlar. Ben hiç günlük işe gitmedim ama yerime gelen oldu. (S-K5)⁴⁸

Şam'dan gelmiş bir kuyumcu vardı. Herkes o kuyumcuda bozduruyordu (ziynet eşyalarını). Çünkü Suriye altınının her yerde başka para. Dolandırılan çok var tabi ya.(...) Bize ev bulan akrabalar söyledi, orada bozdurun dediler.(...) İş yoktu, kira için bozduracaktık.(...) Çok Suriyeli vardı kuyumcuda. Hama, İdlip, Halep.. Hatırlamıyorum geride zaman. Ya altın ya da parayı Türk lira yapıyorlardı. Orada söyledik durumumuzu kuyumcuda çalışan genç telefon etti birine. Eşime numarasını verdi. Vatan mahallesinde yaşayan bir Türk ile konuştuk.(...) Evini bize kiraya verdi. Kiraya verecek olanlar buralara numara bırakıyor, emlakçı olmuyor aramızda o zaman. (S-K3)⁴⁹

Bazı durumlarda ise Türkiye’de yaşayan Suriyeliler Türkiye'deki gündelik yaşamı daha önce deneyimlemiş olmaları ve her iki dile hâkim olmaları sebebi ile süreci fırsata dönüştürme becerisi geliştirmişlerdir. Öyle ki “herkes bize gelip sordu her şeyi”, “daha önce geldiğim için tanıdıklarım oldu, işveren oldum” gibi anlatıları süreci daha uzun süredir deneyimlediklerinden ötürü, savaş başladıktan sonra yoğun bir şekilde gelen Suriyelilere, ekonomik alanda iş ve evlerin devretmekte ya da farklı ev ve iş bulmaktadırlar. Süreci fırsata çevirme girişiminde bulunan 1. durum katmanı içindeki Suriyeliler, ev eşyaları için alım satım işleri ile ilgilenmekte, ziynet eşyaları gibi değerli mallar için alım satım yapabilecek (bir nevi banka gibi) emanetçi-kuyumcu gibi işletmelerle bağlantıları koordine etmektedirler. Bu anlamda sosyo-ekonomik alanda Suriyeli göçü üzerinden yeni çalışma alanları saçaklanmakta ve kentsel dinamikleri yeniden üretmektedir ki katılımcıların ifadelerine bu durum aşağıdaki cümlelerle yansımıştır.

Sonra emlak ofisi açtık, sonra Suriye'den aramaya başladılar. Önce akrabalar aradı, eş dost aradı. Ev bulmaya başladık onlara, eşya arıyorlardı hepsi, kimse dil bilmiyor tercümanlık yaptık. Resmi kayıtlarını yapmaya götürdük, 5 tane akrabaların çocukları var Türkçe biliyor, işe aldım.(...) Herkes bize gelip sordu her şeyi, danışmaya, ev almaya, resmi

⁴⁸ (S-K5): 40, Erkek, Evli, Türkiye’de Temizlik Görevlisi, Suriye’de Çiftçi, Humus, 2. Durum Katmanı

⁴⁹ (S-K3): 28, Kadın, Evli, Suriye’de Akademisyen, Türkiye’de Matematik Öğretmeni, Halep, 2. Durum Katmanı

evrak sormaya, iş aramaya, ziynet eşyalarını satmaya, ev eşyası almak için gelmeye başladı. Başka emlakçı tanıdıkları daha büyük bir ofis açtık. Bölüm bölüm görevlere ayrıldık. Emlak alım-satım, ziynet, ev eşyası gibi ihtiyaçları ve resmi evraklar ya da okul işlemleri gibi işler için bir masa ayırdık. Muhasebeci tuttuk. Türk bir ortağımız vardı resmi işler kolay olsun diye işler onun üzerine ama biz yürüttük işi. Böyle olunca biz savaştan çok şey kaybettik ama Gaziantep’de avantajlı bir duruma geldim. İş veren oldum, para kazandım, bilgi verdim.(...) Biz insanlar işlerini halletsinler diye yer yaptık, alışveriş yapacakları yerleri biz yaptık. (S-K15)⁵⁰

İlk geldiğim yıllarda derme çatma yerlerde böyle ayaküstü üretim yapıyordum.(...) Savaş başladıktan bir yıl sonra yani 2012’de, 2013’te akrabalarım geldi. Onlarda ayakkabıcıdır benim gibi. Ama daha önce geldiğim için tanıdıklarım oldu, yatırım yaptım. Sonra bir baktım iş veriyorum Suriyeli vatandaşlarıma.(...) Yakın yerlerdeki akrabalarla iletişime geçtik. Ortak çalıştık, her zaman konuşur görüşürüz biz. (...) Şimdi Urfa’da da üretim yapıyoruz. (...) Ama çalışanlarımız hep Suriyeli. Akrabam ya da Halep’te bizle çalışan insanlar. Bizi aradılar geleceğiz dediler ilk yıllarda gelin dedik. (S-K16)⁵¹

1.durum katmanı sürecinde Türkiye’ye gelen Suriyeliler farklı pozisyonlarında çalışmış, kentin sosyo-ekonomik dinamiklerini göç üzerinden yeniden üretmiş ve farklı kentsel bölgelerde yaşama fırsatını üretmişlerdir. Dolayısıyla 1. durum katmanı sürecinde Gaziantep kentinde sosyo-ekonomik alanlarda saçaklanan ve hatta bu saçaklanmayı üreten Suriyeliler, bu bölgelerde kentsel mekânı ve saçaklanmaları yeniden üretmekte, gündelik pratiklere büyük ölçüde uyum göstermekte ve hatta göç sürecini, zenginleşme gibi stratejiler üretebilecekleri şekilde fırsata dönüştürmektedirler.

⁵⁰ (S-K15): 46, Erkek, Evli, Emlakçı, Halep

⁵¹ (S-K16): 42, Erkek, Evli, Ayakkabı Üreticisi, Şam

5.1.1.8. Suriyeli Göçü ve Suriyelilerin Mekânsal Saçaklanmaları

Dogmatikleşmiş gündelik rutinler üzerinden sosyo-ekonomik alanlara katılım ve bu alanların yeniden üretiminin bilgisi, kentsel yaşamın gündelik bilgisinin mekân üzerindeki izdüşümüdür. Kentsel planlamalar, ekonomik politikalar, sigorta ve turizm acenteleri, bankalar, eğitim kurumları vb. gibi formlar kentsel yaşam örüntüsünü görünür kılmaktadır. Bunun anlamı açıkça, kentsel yaşamın gündelik örüntüsünü anlamının zorluğundan ziyade çok katmanlı olan gündelik yaşamın, birbirinden ayırık gibi dursa da girift yapıda olan bir dizi form içerisinde olduğudur. Her durumda açık ve seçik olan şudur ki gündelik örüntü kendini yeniden ve yeniden üretmektedir. Hal böyle olunca toplumsal yaşam örüntüsü sürekli olarak dönüşmektedir: formlar içerisindeyken çatışma halinde, yeniden üretim halindeyken konsensüse ulaşma hedefinde, uzlaşım halindeyken ise kendi çelişimini ortaya koyma halindedir. Karmaşık görünse de “bunu anlamak kolaydır, toplumlar birlikte değişir” (Lefebvre, 2014: 25). Dolayısıyla toplumların ekonomik, kültürel, siyasal, mekânsal, metafizik vb. alanlardaki gelişimi, değişim, dönüşüm ve yeniden üretim sarmalında gündelik yaşam pratiği ile görünür hal almaktadır.

Tarih sahnesinde gerçekleşen teknolojik gelişmeler, yeniden konumlanan ulus-devletler, göç dalgaları ve kitlesel insan hareketliliği, kitlesel olarak taşınan maddi ve manevi öğeler, taşınan üretim ve tüketim tarzı, yeni konumlanma stratejilerinin ve bakış açılarının geliştirilmesini zorunlu kılmaktadır. Dolayısıyla olağanüstü bir hal durumunda yürürlüğe konulan olağanüstü siyasal, hukuksal, ekonomik, kültürel durumlara çözüm üretmek amaçlı çıkarılan kararnameler, evrensel bildirgeler vb. pratiğin vecihelerini koordine edip pratik içerisinde birleştiren “mekânın üretimi, kültürün, politikanın, ekonominin yeniden üretilmesine hem sonuç, hem de neden ve gerekçe olarak müdahale ederken bu üretim tarzıyla birlikte değişmektedir” (Lefebvre, 2014: 25). Değişim, mekân algısını, tasarısını ve yaşanmakta olunanı değiştirirken teknolojik gelişmelerin, evrenin, cinselliğin bir tarihi olduğu gibi mekânın da hala yazılmayı bekleyen bir tarihi vardır. Zihinsel olan ile kültürel olanın, toplumsal ile tarihsel olanın iç içe geçtiği bu noktada süreç karmaşıklaşmaktadır (Lefebvre, 2014). Çünkü kentsel mekânlar ve kentsel yaşamın gündelik örüntüsünü üreten bir takım formların maddi olarak bir araya gelmesi ile karşılıklı etkileşim ve üretim süreci arasında şeffaf sayılabilecek bir ilişkiden ziyade farklılıkların olduğu bir parçalanma söz konusudur. Bu parçalanma yeniden ve yeniden üretimin merkezindedir.

Hal böyle olunca göç literatürüne adını yazdıracak oluşumlara sebebiyet verecek olan Suriyeli göçü, Türkiye kentlerinde sadece ekonomik örüntüyü değiştirip yeni sektörel saçaklanmalar üretmekle kalmamaktadır. Zira mekânsal formların oluşumu ile kentin sosyo-ekonomik örgütlenmesi arasındaki ilişki, karşılıklı değişim, dönüşüm ve yeniden üretim ile söz konusu olmaktadır. Bu bağlamda 1. durum katmanı sürecinde planlı bir taşınma yolculuğuna girişen Suriyelilerin farklı çalışma alanlarında resmi çalışan olarak bulunması, kentsel dinamikleri yeniden üretmekte bağlı olarak kentsel yaşamı deneyimleme, karşılıklı etkileşim ve iletişimi beraberinde getirmektedir. Kimi durumlarda kaos ve problemlerle ilişkilendirilen göç süreci, kentsel yaşamda sorun yaşamaktan ziyade süreci fırsata dönüştürme ve sosyo-ekonomik alanlarda yaygınlaşan yeni meslek kollarında çalışma fırsatı buldukları anlatısını daha da önemli hale getirmekte ancak sosyo-ekonomik saçaklanmaların mekansal üzerindeki dönüştürme etkisi Gaziantep kentinde daha da önemli hale gelmiştir. Hal böyle olunca Gaziantep kentinde ekonomik dinamiklerin Suriyeli göçü sonrasında yeniden üretilmesi mekânsal konumlanma biçimlerini de yeniden üretmiş ve bazı direnç mekanizmaları ile desteklenmiştir. Öyle ki “Türkçeye hâkimim”, “kendi mesleğimi yapıyorum, Türklerle birlikte yaşıyorum”, “mülteci değilim Türkiyelilerle aynı mahallelerde yaşıyorum” gibi anlatılar göç sürecinin getirdiği fırsatların ve farklı sermaye tiplerinin geliştirilmesini ve mekânsal saçakların üretimi noktasında önemli bir ayrımdır. 2011 yılı öncesinde ve 2017 yılı sonrasında Gaziantep’e yönelen Suriyelilerin, kentin sosyo-ekonomik örüntüsüne hem eklemenebilmeleri hem de kentsel mekânda konumlanma biçimlerinin rasyonel planlamalar ile gerçekleştiği anlatısı aşağıdaki şu cümleler ile ifadelendirilmiştir.

Türkçe-Arapça, her iki dili de doğru bir şekilde konuşuyorum. Bu durum bana yeni bir iş kazandırdı. Kendi vatandaşlarıma hizmet verdiğim bir birimde 3 yıl görev yaptım. Suriyelilerin kayıt altına alındığı bir birimde çalıştım.(S-K14)⁵²

Türkiye'ye Suriye'deki savaş başlamadan 2 yıl önce Halep'ten geldim,(...) Suriye'de ticaret yapıyordum, Türkiye'de iş yapabilmek için malları birer birer sattım. Daha önce iş yaptığım insanlarla görüştim konuştum. İş kurunca da güzel bir mahallede (Tugay-ibrahimli mahallesi civarında oturduğunu yer tarif ederek anlatmakta) yaşamaya başladım.

⁵² (S-K14): 36, Erkek, Evli, Şam, Türkiye'de Danışman, 1. Durum Katmanı

Paramı iyi bir iş kurmak için kullandım ve şimdi güzel bir mahallede yaşıyorum. (S-K15)⁵³

Lübnan'da iyi bir eğitim aldım Türkiye'ye de ailem artık burada olduğu ve gidecek bir evim artık yok. Bu yüzden Türkiye'ye geldim. Bildiğim mesleği yapmak istedim çünkü mülteci olmayacaktım ve bir Türk gibi para kazanıp yaşayabilecektim.(...) Çalıştığım firmada çalışan başka Türklerle komşuyum. Tugayda oturuyoruz ve burada genellikle Türkler oturuyor. Diğer karışık mahallelere benzemiyor. İşimi yapabildiğim için oturma iznim var. Çalıştığım sürece oturabilirim ve hatta evlenebilirim.(S-K18)⁵⁴

Kendilerinden sonra gelecek olan insanlar üzerinden fırsat üretebilecek olan 1. ve 3. durum katmanı içindeki Suriyeliler, göçün yarattığı krizi fırsata çevirmekte bağlı olarak ise kentsel yaşam içinde rasyonel planlamalar yaparak direnç mekanizmaları üretmektedirler. Öyle ki Türkçe- Arapça her dili yeterli düzeyde konuşan Suriyeliler tercümanlık yapabilmekte, sosyal politikalar için planlanan programlarda iş bulabilmekte ve kentsel yaşamda sosyo-ekonomik dinamiklerin yeniden üretilmektedirler. Nitekim bu durum hem yeni çalışma alanlarının saçaklanmasına hem de yaşam planlaması itibari ile uzun vadeli planlamalar yapabilmelerine imkân yaratmaktadır. Zira 1. ve 3. durum katmanı içinde Türkiye'ye gelen Suriyeliler bu dinamikler üzerinden mekânsal konumlanma biçimlerini belirlemekte ve kafadan yeni saçların çıkmasına benzer şekilde kentsel mekânda saçaklanmaktadır. Bu durum açıkça durum katmanları bağlamında kentte sosyo-ekonomik dinamiklere eklemlenme stratejilerinin kentsel mekana yansıdığını göstermektedir ki 1. ve 3. durum katmanı içinde Türkiye'ye gelmiş olan Suriyeli katılımcılar mekansal anlamda konumlandıkları mekanları sosyo-ekonomik gelirlerine göre belirlediklerini belirtmektedirler ki durum katmanları halinde mekanda konumlanma biçimlerini katılımcılar aşağıdaki şu cümleleri ile ifadelendirilmiştir.

Mesela konuşma yapmam için, uyum programlarına çalıştaylara davet ettiler beni hep. Bunlar benim yaşamımda ayrı bir fırsat oldu ve bende değerlendirdim, toplumda şu an saygın bir insanım ve kolaylıkla iş

⁵³ (S-K15): 46, Erkek, Evli, Emlakçı, Halep, 1. Durum Katmanı

⁵⁴ (S-K18): 28, Erkek, Evli, Lübnanda Mühendislik Okumuş, Türkiye'de mühendislik departmanında bir fabrikada resmi olarak çalışıyor, 3. Durum Katmanı

bulabiliyor ve istediğim mahallede yaşayabiliyorum. Benden sonra gelenlere vatandaşlarıma yardımcı olmak istiyorum.(...) Hayatımı ben yönlendirebiliyorum. Arapça anadilim olması kazancımı, yaşadığım evi, çocuklarımla hayatını tamamen değiştirdi. Daha iyi bir mahallede memurlarla komşuyum. Eskiden işçi mahallesinde yaşıyordum. (S-K14)⁵⁵

Bilmediğim bir hayatı yaşamak istemedim. 2017 yılında geldim. Savaşın olmadığı bölgelere gidip Türkçe kürsü aldım. Türkçe öğrenmem hem ders vereceğim Suriyeliler için hem de benim için güzel. Çünkü anlamak gerekiyor, anlamak gerekiyor. Köprü gibiyim ben işyerinde. Çünkü bazen geliyor, ama kendini anlatamıyor, ben anlıyorum anlatıyorum onlara. (...) Şimdi bir kurumda İngilizce öğretmenliği yapıyorum. İyi kazanıyorum. Türkiyeli iş arkadaşları, doktorlar ve akademisyenler komşum. Aynı sitede yaşıyorum. Benim gibi Suriye'den gelen ama iyi eğitilmiş çok kişi (Suriyeli) burada (İbrahimli mahallesinde) yaşıyor. Onlarda nitelikli insanlar, S.... Hastahane'sinde çalışan bir doktor, şirketlerde çalışan iki mühendis, geri gönderme merkezlerinde çalışan psikolog arkadaşlarım var.(...) Benim gibi gelmişler ve bilgi veren insanlar bilgi alan değil. (S-K7)⁵⁶

Kaçak çalışmak doğru diyildi. Biz bekledik. Türkçe'yi öğrendim, kardeşimin çalışma izin var, İngilizce ya da Arapça gerekli olduğunda biz konuşuyoruz müşterilerle. Acentada hem İngilizce, hem Arapça hem de Türkçe konuşuyoruz. (...) Bizim için acentaya gelen zengin (Suriyeli zengin) çok. Biz de bu sayede iyi para kazanıp güzel mahallelerde yaşıyoruz. (S-K8)⁵⁷

Süreç içerisinde farklı dönemlerde Türkiye kentlerine göç eden ve kentsel yaşama farklı kaynaklar aktararak gelen Suriyeliler, (S-K8), (S-K14) ve (S-K7)ninde ifadelendirdiği üzere bilinçli ve istençli bir kentsel yaşam pratiği üretmelerine imkân sağlamıştır. Bu yeniden üretim süreci ile Suriyeliler yaşadıkları ve çalıştıkları kentsel

⁵⁵ (S-K14): 36, Erkek, Evli, Şam, Türkiye'de Danışman, 1. Durum Katmanı

⁵⁶ (S-K7): 26, Erkek, Bekar, Suriye'de Kimya Mühendisi, Türkiye'de İngilizce Öğretmeni, 3. Durum Katmanı

⁵⁷ (S-K8): 27, Erkek, Bekar, Suriye'de öğrenci, Türkiye'de öğrenci, Şam, 3. Durum Katmanı

alanlardaki gündelik pratikleri dönüştürmektedirler. Dolayısıyla 2011 öncesinde ve 2017 sonrasında Türkiye'ye yönelen Suriyeliler farklı sektörel saçaklanmalar üzerinden yaşadıkları kentsel mekânı belirlemektedirler ki resmi olarak çalışma fırsatı bulmalarından kaynaklı bu durum tıpkı kafadan yeni saçlar çıkmasına benzemektedir. Öyle ki Türkiyeli yerleşikler gibi hareket ettiğini belirten 3. durum katmanı içindeki Suriyeliler ve çalışma yaşamına eklemlenme stratejileri benzerlik gösteren 1. durum katmanı içindeki Suriyeliler, Türkiyeli yerleşiklerin çalıştığı işlerde resmi olarak çalışabilmekte ve kentsel yaşama ilişkin deneyimlemelerinin “Türkler gibi yaşıyorum”, “Türkler gibi çalışabiliyorum” “yasal yollardan geldiğim için...” gibi anlatılarla ifadelendirmektedirler. Katılımcıların bu ifadelerini şu cümlelerinde yansıtmışlardır.

Türkiye'ye taşınmadan önce sık sık gelip gittiğim için Türk kültürünü, hayatını, hassasiyetlerini, onları huzursuz eden şeyleri, mutlu eden şeyleri biliyordum. Resmi olarak çalışıyorum, tıpkı Türkler gibi. Farkımız yok.(...) Fırına gidip yemek yaptırıyorum, sokağa çıkıp Türklerle oturuyorum, Türkler gibi iki defa öpüşüyorum mesela, Suriye'de 3 defa yanak yanağa değer. (...) Düşünlere gidip halay çekiyorum insanlarla. Türklerle ben hem iş arkadaşıyım, aynı kurumda çalışıyoruz önce geçici koruma kayıt altına alma biriminde çalışıyorduk, şimdi bir kurumda hem danışmanlık hem tercümanlık yapıyorum, hem de komşularım bu insanlar. Aynı mahalleyi, parkları kullanıyoruz, çöp alınmadığında mesela ortak sorunumuz oluyor bunlar. Ben sığınmacı değilim. (S-K14)⁵⁸

Ben mesela neden savaştan çok sonra geldim, onlar gibi hemen kaçak gelmedim. Kaçak çalışmamak için, haklarımı korumak için. Bir yerde kaçak çalışan tanıdığım biri bana dedi aynı parayı kazanıyoruz, ama 3 ay sonra kovuldu. Benim sözleşmem var. Haklarım var.(...) Türkiye'de Türkler gibi yaşayabilmek önemli. Neden? Çünkü o Türk, bu Suriyeli, bu çok çalışıyor, bunun hakkı yok, bunu eziyorlar... Böyle şeyleri insanların yaşanmasını ve yaşamayı istemedim. Geldim, Türklerle aynı iş yerinde çalışıyorum, aynı yerde yemek yiyorum, aynı toplantıya girip konuşuyorum. Sonra aynı parayı alıyorum. Benim görüşüme göre önemli

⁵⁸ (S-K14): 36, Erkek, Evli, Şam, Türkiye'de Danışman, 1. Durum Katmanı

olan eşit olmak.(...) Ben Türkler gibi yaşıyorum. (S-K7)⁵⁹

Savaştan önce gelmiş olsalardı, böyle bir mahallede yaşayabilselerdi(...) onlar için bu toplantılar katılmaları gereken şeyler olurdu. Ama o kaçak geldi, başka kaçak başka işlerde çalışıyor izin günlerinde. Çocukları da çalışıyor.(...) Ben savaştan önce geldim, iş kurarken vergi ödedim, sigorta yaptım, ev kiraladım kontrat imzaladım. Türkiye'deki insanlar gibi yaşıyorum. Haklarımda sorumluluklarım da Türkler gibi benim. (S-K16)⁶⁰

Türkçe'yi öğrendim, kardeşimin çalışma izin var. Ben de aldım ama saati az. Şu an çalışmıyorum, sadece okulumla ilgileniyorum. Çünkü vatandaşlığa başvurduğum. Vatandaş olmak önemli, çok tanıdığım vatandaş oldu. Sigortaları var, hastahaneye aileleri de gidiyor. Mesela sokakta bazen ayrımcılık oluyor ama. Mesela üniversitede öğretmenlerim bana hiç öyle yapmadı, arkadaşlarım da. Ama işçiyim çalışıyorum, mesela kaçak çalışıyorsam iş arkadaşları hep diyor ki Suri, Suri. Adın yok.(...) Türkçe konuşmak, Türkiyeli gibi yaşamak için, çalışmak için önemli. Dil yoksa zor her şey. (S-K8)⁶¹

Katılımcılardan (S-K16), (S-K14) ve (S-K8),(S-K7) anlatılarından anlaşılmaktadır ki yasal süreçleri deneyimlemek kent yerleşikleri ile eşit süreçleri deneyimleyebilmenin ilk adımı olarak görülmekte ve kentsel yaşamın zorlayıcı süreçlerine karşılık direnç üretmelerinin ilk adımı olarak görmektedirler. Rasyonel planlamalar yaparak Gaziantep kentine gelen Suriyeliler yasal süreçler üzerinden kentsel yaşama eklenmeye çalışmakta, kentsel yaşamı yerleşikler gibi deneyimlemenin önemli olduğu anlatısını paylaşmaktadırlar ki Suriyelilerin kentsel yaşam içinde adeta kafadan yeni saçların çıkmasına benzer şekilde kentsel yaşamda konumlandıkları görülmüştür. Öyle ki bu durum katmanları içinde Türkiye'ye gelen Suriyeliler farklı sosyo-ekonomik dinamiklere eklenmekte, sosyal ve kültürel anlamda farklı yaşayış biçimleri sergileyebilmekte, kentsel mekanda Türkiye'li yerleşikler gibi konumlanma stratejileri geliştirebilmektedirler.

⁵⁹ (S-K7): 26, Erkek, Bekar, Suriye'de Kimya Mühendisi, Türkiye'de İngilizce Öğretmeni, 3. Durum Katmanı

⁶⁰ (S-K16): 42, Erkek, Evli, Ayakkabı Üreticisi, Şam, 1. Durum Katmanı

⁶¹ (S-K8): 27, Erkek, Bekar, Suriye'de öğrenci, Türkiye'de öğrenci, Şam, 3. Durum Katmanı

Katılımcıların anlatıları üzerinden anlaşılmıştır ki her durum katmanı için farklı direnç mekanizmalarının geliştirildiği ve kentsel yaşamın örüntülendiği bir süreç yaşanmaktadır.

5.1.1.9. Suriyeli Göçünün Mekânda Ürettiği Direnç Mekanizması: Aşamalı Yerleşme

Farklı coğrafyalara ulaşma isteği ile yaşam alanının değiştirilmesi kalkış ve varış noktasının dinamiklerini yeniden ürettiği gibi mekândaki konumlanma biçimlerine bağlı olarak kentsel yaşamın içeriğini ve örüntüsünü de değiştirmiştir. 2011 Suriyeli göçü ile birlikte Gaziantep kentinde gündelik hayatın kesintiye uğramadığı⁶² ve kentsel yaşam örüntüsünün istikrar gösterdiği noktalarda denge korunuyor gibi görünse de eskime ve yenilik beklentisi ile kent yerleşikleri ve göç ile gelen insanlar yeni ilişkiler geliştirmiş ve iletişim biçimlerini deneyimlemiş, kentin günlük yaşamı ve kentsel mekânda konumlanma biçimleri değişmiştir. Dolayısıyla Türkiye'ye gelen Suriyelilerin mekânda konumlanma biçimleri, sosyo-ekonomik dinamiklere katılımları bağlamında değişmiş ve dönüştürmüştür. Öyle ki “akrabalarım bu mahallede yaşıyor”, “burada iş buldum sonra taşındım”, “kiralar uygun diye bu mahalleye geldim”, “kira fatura ortak ödüyörüz” gibi anlatıları Suriyelilerin sosyo-ekonomik dinamiklere eklemlenmeleri ile mekânsal konumlanma biçimleri arasındaki ilişkiyi ve hemşehrilik ilişkileri ile kentsel mekânda aşamalı olarak konumlanmaları arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktadır ki Suriyeliler bu sürece ilişkin deneyimlerini aşağıdaki cümlelerle yansıtmıştır.

Eski komşumuz da Gazikent'te yaşıyordu. Biz gelmeden eşime iş buldular, bize ev buldular. Kimse ile birlikte yaşamadık. Ama kiramızı ödeyemeyecek duruma geldik. Para yetmiyordu.(...) Bir kuyumcu söyledi bu mahalleyi (Vatan Mahallesi). Kiralar uygun, her bakkalda humus, Suriye ekmeği, fala fal satılıyor dedi.(...) Halep ile bu mahalle (Vatan mahallesi) birbirine benziyor. Bu mahalleye taşınıyoruz biz, öğretmen olduğumu söyledim tabi. Şaşırdım hemen bir okulda iş buldular bana. Bu mahallede yaşamak istiyorum. (S-K3)⁶³

Şu an ilk yerleştiğimiz evde yaşamıyoruz. Ev değiştirdik, Kayaönü,

⁶² gündelik hayatın kesintiye uğramaması ile aktarılmak istenen hızlı değişimler sonrası yaşanan süreçte yaşam alanlarında değişim ve dönüşümün görülmeyen, içe kapalı ve korunaklı kalınan bağlı olarak gündelik yaşamda bir değişim gözlemlenmeyen kastedilmektedir.

⁶³ (S-K3): 28, Kadın, Evli, Suriye'de Akademisyen, Türkiye'de Matematik Öğretmeni, Halep, 2. Durum Katmanı

Şhreküstü mahallesinde yaşadık. Ama kirası daha uygun bir ev bulduğumuz için ev değiştirdik. Son kaldığımız evimizi Suriyeli başka biri ev sahibinden satın aldı. Çıkmak zorunda kaldık.(...) Ev satın alan çok oluyor. Mesela düzenli işin var, mesela Türkiye vatandaşı olmuş ev satın alabiliyor. Ama bizim yarın ne olacak bilmiyoruz.(...) Biz de başka bir ev arıyoruz.(...) Son yaşadığımız bu evimizi mahalleden biri aradı(Suriyeli). Biz ondan öğrendik, Suriyeli bir aile bir evden çıkıyor dedi. Biz taşındık hemen. Çünkü başka mahalleye gitmek istemiyorduk. Tanıdıklarımız bu mahallede (Vatan mahallesi). (S-K2)⁶⁴

Akrabalarımızın yanına gittik. Bizi bekliyorlardı. Türkler onlar.(...) Bir ay yanlarında kaldık. Bize bir oda verdiler. (...) Abim Karşiyaka'da fırında iş buldu ve ailesi ile Karşiyaka'ya taşındı.(...) Ben Türk bir akrabamızın kızı ile evlendim. Eşimin akrabaları Düztepe'de yaşıyor. Biz de bu mahalleye (Düztepe'ye) yerleştik.(...) Yazılı değil ama anlaşma gibi. Biri gelecek mesela haber veriyor, telefonumu buluyor. Ev buluyoruz, iş bulmaya çalışıyoruz. Asla sokakta bırakmam, kirayı faturayı birlikte öderiz. Bir süre birlikte yaşıyoruz. Sonra uygun bir ev, iş bulunca gidiyor. (S-K12)⁶⁵

Anlaşılmaktadır ki durum katmanları sürecinde göç eden Suriyeliler, Türkiye'deki yaşam koşulları hakkında haberdar etmekte-haber almakta ve Türkiyeli akrabaları (akrabalık ilişkisi olanlar) ile iletişim içerisine girmektedirler. Türkiye'deki yaşam koşullarını çok aileli yaşayarak, kira-fatura ortak ödeyerek, ortak harcayarak kentsel yaşamda direnme stratejisi geliştirmişlerdir. Varış bölgelerinde Suriyeliler kentsel mekânda iletişim kanalları aracılığıyla bilgisi aktarılan ve bu bilgiler dâhilinde mekânsal ve sosyo-ekonomik stratejiler geliştirilen kentsel mekânlara yönelmektedirler. Hal böyle olunca Gaziantep kentinde Suriyelilerin yoğun olarak yaşadığı kentsel mekânlara barınmak için yönelen Suriyelilerin Türkiyeli yerleşiklerle ve Suriyelilerle kurdukları iletişim ağı, iş ve barınma imkânlarının değerlendirilmesi süreci Suriyeli göçünün Gaziantep kentinde hem sosyo-ekonomik hem de mekânsal anlamda sebebini/sonucunu ortaya koyacak

⁶⁴ (S-K2): 39, Kadın, Evli, Suriye'de Ana Okulu Öğretmeni, Türkiye'de Arapça Dil Öğretiyor, Halep,2. Durum Katmanı

⁶⁵ (S-K12): 24, Erkek, Evli, Tercüman, Halep, 2. Durum Katmanı

nitelikte Suriyelilerin aşağıdaki şu cümlelerine yansımıştır.

Ben evlendim Türk bir akrabamın kızı ile. Sonra 2014 yılında ve 2015 yılında tanıdıklarım Suriye'den buraya geldiler. 2014'te İstanbul'dan amca çocuklarım taşındı Gaziantep'e. Sürekli konuşuyorduk onlarla. İş bulabilirse, kalacak yeri olursa geleceğini söylüyordu. İş ve ev buldum.(...) Şimdi aynı mahallede yaşıyoruz. Aynı iş yerinde çalışıyoruz. Benden sonra da benim komşularım geldi. (S-K12)⁶⁶

Kilis Garajında ev tuttuk. Daha ucuz bir ev bulduk sonra Bey mahallesine taşındık, ucuz olduğunu başka Halep'liler söyledi, buraya taşının dediler. Ev gösterdiler. Bir ay yaşadık. Sonra Karşıyaka mahallesine taşındık amca iş buldu orada, ev ucuz. Ama baba çalışıyor işe çok uzak. Bey Mahallesine döndük. Hep birlikte altı ay yaşadık. Emmi, dayı ve biz. Biraz paramız olunca ayrıldık. Şimdi dede nene ve benim ailem yaşıyoruz. Kardeşlerimle bazen çalışıyoruz. Bir kaç günlük iş buluyoruz. (S-K19)⁶⁷

Biz onların (emmioğu ve dayısından bahsetmekte) yanına geldik.(...) Bir ay Vatan mahallesinde yanlarında yaşadık. Onlar olmasa nereye giderdik bilmiyorum. Yaprak gibi. Sonra iş bulduk, hemen bulduk. Ev kiraladık. (S-K4)⁶⁸

İlk geldiğim mahalle Vatan mahallesiydi. Ev bulamazsın dediler. Suriyeli kiracılardan çok kira parası istiyorlarmış. Benim eniştem bu mahallede yaşadığım evde kalıyordu. O da bir Türk'ten kiralamış, haber verdi bana, bu eve sen gel dedi, eğer ben ondan devralırsam evi aynı kira ödeyeceğim.(...) Ben de geldim.(...) Sonra, benden sonra kardeş geldi Suriye'den onlarla birlikte yaşadık bir süre. Ama taşındılar artık. Ben de çok ev değiştiridim.(...) Neden çünkü iş bazen oluyor bazen olmuyor. Para bazen alamıyorduk, daha uygun ev haberi alınca taşınıyorduk. Artık iş var,

⁶⁶ (S-K12): 24, Erkek, Evli, Tercüman, Halep, 2. Durum Katmanı

⁶⁷ (S-K19): 20, Erkek, Bekar, Öğrenci-Geçici İşlerde Kaçak Çalışıyor, 2. Durum Katmanı, Halep'li-İdlib'ten Göçe Kalkmış

⁶⁸ (S-K4) :37, Erkek, Evli, Suriye'de Öğretmen, Türkiye'de Öğretmen, İdlib, 2. Durum Katmanı

tanıdık çok var bu mahallede (Vatan mahallesi). (S-K5)⁶⁹

Barınma konusunda yeterli sosyo-ekonomik koşulları sağlayıncaya kadar aynı evi paylaşan, her oda bir aileye ait olacak şekilde bir eve yerleşen Suriyeliler, yeterli sosyo-ekonomik koşulların sağlanamamış olması, kentsel yaşam hakkında yeterli bilgi sahibi olmadıkları, gelen nüfusun barınma ihtiyacının karşılanabileceği kapasitede konut olmamasından ötürü çok aileli olarak yaşamakta, akrabaların yanında bir süre ikamet etmekte ya da fiziksel kapasitesi yetersiz yerler (bahçe, inşaat, garaj vb.gibi mekânlar) ile barınma ihtiyaçlarını karşılamaya çalışmakta, (S-K5) ifade ettiği gibi kiracılık ilişkilerinin ve yanılan mekânın devredilmesini ortaya koymuştur. Bu anlamda yeterli sermaye aktaramayan Suriyeliler **aşamalı yerleşme tipi ile** kısa aralıklarda yaşanılan konutlarını değiştirilmektedirler. Dolayısıyla sosyo-ekonomik dinamiklere ve kentsel yaşama eklenme süreci içinde Suriyelilerin yaşadıkları konutlar doğrudan etkilemekte ve mekânda konumlanma biçimleri bu bağlamda değişmektedir. Öyle ki **aşamalı yerleşme tipinin** analizi, **barınma ihtiyacının hangi stratejiler üzerinden üretildiği** ve kentsel mekânın tipolojisi hakkındaki bilgiyi vermektedir. Öyle ki “akrabalarım burada çalışıyordu, burada yaşıyordu. (...) Onların yanına taşındım birlikte çalıştık, yaşadık”, “akrabalarım çağırdılar”, “benim yerim insanımızın yanı” gibi anlatılar göstermektedir ki mekânsal yönelim ve konumlanma, akrabalık ve hemşehrilik ilişkilerine göre gerçekleşmektedir. Hal böyle olunca akrabalık ve hemşehrilik ilişkilerinin yarattığı ağlar ve bu ağlara olan güven duygusunun, kentsel mekânda konumlanma biçimlerinin bu temelde örgütlendiğini Suriyeliler şu cümlelerle ifadelendirmektedirler.

İlk geldim Kayaönü mahallesine geldim.(...) Malzemelerimi koyduğum garajda, ahşap malzemelerinin yanında uyuduk. 2 ay. Çocuklarım hasta oldu. Sonra üst yolda, merdiven altında bir evde kaldık. Tuvalet borularının sesi uyurken çocukları uyandırıyor. Ama mecburdum. Suriye'den akrabalarım gelince Kilis garajında dükkan kiraladım ve çalışmaya başladık. Burada marangoz işine nacarcı diyorlar. Nacar işlerine başladık ve güzel bir evde yaşıyorum artık. Çocuklar (için) daha iyi oldu, birlikte çalıştığım insanlar benim gibi merdiven altında yaşamıyor. Sürekli ev değiştirmeyi onlarda istemiyor, bu yüzden düzenli bir işe ihtiyaçları var. Biz birbirimizin derdinden anlıyoruz, bu işi kendi

⁶⁹ (S-K5): 40, Erkek, Evli, Türkiye’de Temizlik Görevlisi, Suriye’de Çiftçi, Humus, 2. Durum Katmanı

işleri gibi sahipleniyorlar. Evleri nacara yakın yerlerde tuttuk. Beraber tuttuk tabi. İşe gidip gelmekte kolay oluyor. (S-K11)⁷⁰

Buraya (Karşıyaka mahallesi) taşındım çünkü akrabalarım burada yaşıyordu.(...) Taşınmak istemem şu an bu mahalleden. (...)Bu mahalle evimiz. Tanıdığım herkes burada. Bir mesele olursa onlar yardım ediyor.(...) Evimi değiştirebilirim ama bu mahallede bir ev ile.(S-K6)⁷¹

Akrabalarım yaşıyordu Türkiye’de. Onlarla sık sık konuştuk. Yanlarına taşındım. Akrafa ya da tanıdık varsa insan rahatlıyor. Ev buluyor, iş buluyor, okul buluyor.(...) İş arıyoruz, sorup soruşturuyoruz eş,dost, akraba. Herkes diğerinin mesela bir sorunu oluyor herkes birbirini koruyor. Böyle olmalı.(...) Tanıdığım varsa ona göre taşıyorum mesela bir mahalleye. (S-K15)⁷²

Komşular geldi Türkiye’ye, sonra haber aldık. Akrabalar var, eski komşularım var Gaziantep’te. Ev bulunca onlar bize de gelin dediler. Aynı mahallede yaşıyoruz. Ev değiştirdim ama aynı mahalede.(...) Benim evim insanlarımızın yanı. (S-K2)⁷³

Kentsel mekânın seçiminde etkili olan yönelimler söz konusu göçün sosyo-ekonomik ve mekânsal karşılığını ortaya koyarken aynı zaman da bütünsellik içinde göç sürecine bakmayı gerekli kılmaktadır. Zira kentsel yaşamın her bir dinamiği birbirine bağlı, bağımlı ve sebep/sonuç ilişkilerinin bütünü olarak analiz edilmelidir. Bu anlamda Suriyeliler gündelik pratikler geliştirirken kente aktardıkları mesleki sermayeleri ve hemşehrilik ilişkileri ile üretim dinamiklerine eklenmektedirler. Hem sosyalleşme alanı hem de ekonomik fırsatlar üretebilecekleri kentsel mekânları yaşamak için tercih eden Suriyelilerin geliştirdikleri ilişkiler ağı mekâna yönelme, konumlanma ve hatta mekânı dönüştürme ve yeniden üretme sürecinin temel dinamiği durumundadır. Katılımcıların anlatılarından da anlaşılmaktadır ki Gaziantep’te kentinde Suriyeliler, ilişkiler kurdukları

⁷⁰ (S-K11) : 46, Erkek, Evli, Marangoz, Halep, 1. Durum Katmanı

⁷¹ (S-K6): 34, Kadın, Evli, Halep, Suriye’de öğretmen, Türkiye’de İngilizce ve Arapça Öğretiyor, 2. Durum Katmanı

⁷² (S-K15): 46, Erkek, Evli, Emlakçı, Halep, 1. Durum Katmanı

⁷³ (S-K2): 39, Kadın, Evli, Suriye’de okul öncesi öğretmeni, Türkiye’de Arapça öğretmeni, Halep, Vatan Mahallesi, 2. Durum Katmanı

ve iletişim sağladıkları akraba veya tanıdıklarının yanına- yakınlarına göç etmektedirler. Bu anlamda durum katmanları bağlamında kendilerinden önce gelmiş olan ve kentsel mekânda konumlanan Suriyeliler ile iletişim kanalları aracılığıyla iletişim halinde olan Suriyeliler, kentsel mekân içinde hem sosyo-ekonomik alanlarda hem de mekânsal alanlarda varlıklarını sürdürmeye çalışmaktadır.

5.2. Mekanda Saçaklanma Ve Mekanın Dönüşümü

Kentsel mekân, içinde yaşayan ve toplumsallaşan insan etkinliklerine göre üretilirken kent saçaklarında yaşayan insanlar, toplumsallaşma süreçlerinin kolaylaşacağı tarzlarda etkinlikler göstermektedirler. “Yün”, “dantel”, “örgü” gibi işlerini kapı önlerine birlikte örmeyi tercih etmekte, kentsel saçaklardaki gündelik örüntü ise burada yaşayan insanlar için kendine has bir görünüm sergilemektedir. Zira kentsel saçaklara yönelen ve kentin merkezi bölgelerine akışı mümkün kılacak ya da kentsel dinamiklere eklenme imkânı sağlayacak olan strateji, kentsel saçaklarda hemşehricilik ilişkileri ve akrabalık bağları ile tampon edilmeye çalışılmaktadır. Kente göç etmiş olan insanlar belirli mahalleler ve sokaklarda öbekler oluşturmakta ve bu mahalleler ailelerin ya da belirli bir bölgeden gelen insanların geldikleri yerleşim yerlerinin isimleri ile anılmaktadır. Örneğin “Suruçlular mahallesi”, “Oğuzelilerin sokağı”, “Arabanlıların yeri” ve bunun gibi isimlerle anılmaktadır. Bazı belirli durumlarda ise bir mahallede yerleşmiş bir bölge insanları ailelerin akrabalık ilişkilerine göre ya da soyadlarına göre anılmaktadır. Örneğin Göçmen’lerin sokağı, Yılmaz’ların evi, Yıldırım’ların mahallesi gibi. Dolayısıyla böylesi ilişkilerin söz konusu olduğu bölgelerde yabancı biri hemen fark edilmektedir. Zira bu bölgelerde yaşayan herkes birbirini tanımakta ya da birbirine aşınadır.

Köyden liseyi kumak için geldiğimde 14 yaşımıdaydım. Ailem köyde kalmıştı. Yalnızlık yaşamdım Cengiztopel’de. Çünkü okula giderken bakkal bizim köylü Süleyman amca, oğlu babamın yakın arkadaşı, tatlıcı Kemal abi var hemen okulun karşısında, bizim köylü. Herkesi tanıyor gibiydim. Küçüktüm korkabilirdim, ama hiç korkmadım. Mahalle Yavuzellilerin mahallesiydi çünkü. Övünürdük tabi bununla. Kimse peşime takılamazdı bu mahalleye girince. (...) İkinciye biri sokaktan geçti mi anlaşılırdı hemen. Yabancı yürümesinden, çevreye bakmasından, giydiğinden belli

olur Cengiztopel’de. (T-K8)⁷⁴

Kapı komşum zaten akrabandır güvende hissedersin, mekân bellidir bizim yani. Düztepe. Mekân bizimdir yani. Yabancı biri mi girdi ikinciye geçiyorsa sorarsın hayırdır kardeş birine mi baktın diye.(T- K1)⁷⁵

Jale Erzen’in Üç Habitus (Erzen, 2015) kitabında da belirttiği gibi her mahalle toplumsal ilişkilerin yoğun bir dokusudur ve bir yabancıнын varlığı hemen fark edilmektedir. Suriyeli göçü ile kentsel saçaklara yönelen Suriyeliler ve kentin içine yönelen yerleşikler gidilen bölgelerde yaşayan insanlar tarafından hemen fark edilmektedir. Kentsel saçaklarda yaşayan insanlarla göç eden Suriyelilerin birbirlerine kaynak aktarım süreci ile başlayan saçaklardaki gündelik yaşam ve mekân nöbetinin devredilmesi süreci, mekânla kurulan ilişkiler ve taşıdıkları mekânsal izler ile kentsel saçakların yeniden üretildiği bir süreç olarak ayrıntılı bir şekilde analiz edilmiştir. Öyle ki “artık hastahanemize Suriyeli hastahanesi, yaşadığımız bu mahalleye Suriyeli mahallesi diyorlar. Adres tarif ederken bile bu tarzdaki söylemler ile tarif ediyor insanlar. Eskiden arabanlıların düğün salonu derlerdi öyle tarif ederlerdi. Adres tarif etmeler bile değişti.”(T- K2)⁷⁶ anlatıları açıkça ortaya koymaktadır ki kentsel saçaklardaki imge, değişmekte ve kalıcı bir kentsel imge olarak “Suriyeli dükkanı/hastahanesi/mahallesi” gibi kentsel imgeler üretilmektedir.

5.2.1. Suriyeli Göçü Sonrası: Kentin Eski Göçmenlerinin Kent İçi Mekansal Akışkanlığı

Türkiyeli yerleşikler Gaziantep kentine göç eden Suriyelilerle sosyo-ekonomik alanda ve kentsel mekânda iletişim ve etkileşime girmektedirler ki bu iletişim ve etkileşim kentsel dinamiklerin de karşılıklı bir şekilde yeniden üretilmektedir. Türkiyeli yerleşiklerin nöbetleşme sistemlerine dahil olan Suriyelilere “gündiyelik” yaşam pratiklerinin “lobat”ı devredilmektedir ve yeni kentsel mekânlara ilişkin pratikler üretilmektedir. Bu bağlamda Türkiyeli yerleşiklerin, sosyo-ekonomik ilişkiler içine girdikleri Suriyelilere, devrettiklen kentsel mekânlar üzerine olan tanımlamalar ile taşıdıkları yeni kentsel mekânlar ve üretilen gündelik pratiklere ilişkin anlatılar aşağıdaki şu cümlelerle ifadelendirilmiştir.

⁷⁴(T-K8): Kadın, Bekâr, 25, Öğrenci, Köyden Cengiztopel Mahallesiinde Taşınmış

⁷⁵(T- K1): 29, Erkek, Bekar, Fıstık Komisyoncusu, Düztepe Semtinden Akkent Mahallesiine Taşınmış

⁷⁶(T- K2): 24, Erkek, Bekar, Hastahanede Yönetici

Düztepe'nin kendi içinde bir izanı⁷⁷ vardı. Sokakta evde gibi yaşırdık. İş varsa sokakta toplanıp yapılır, halı kilim sokakta yıka hemen.(...) Ama şimdi orada (Düztepe'de) alt yapı sorunlu hep. Yaz gelir her yer sinek. Evler eski ya rutubet alır ya da ısınmaz, dip dibe, doğru düzgün ışık almaz. Çoğu tuvalet-banyo merdiven altındadır. Sokaklar dolambaçlı. Ama eskide kaldı şimdi bunlar. Herkes evinde. Site bahçesinde oturduğumuz kadar işte. (...) Mesela cenaze, düğün, ziyaret falan olacaksa toplanıp birlikte gideriz biz. Şimdi burada site bahçesinde toplanamıyoruz. İnsanlar kavga var zannediyor çünkü. Toplantı salonu var daha ciddi oluyor. Hem önemli hissediyoruz, birlikte olmak güç veriyor.(T- K1)⁷⁸

Köyden eskisi gibi taşınan kalmadı artık, köyde insan da kalmadı köylü mahallelerine. Köycülük bitti.(...) Şimdi Suriyeliler oturuyor sadece köylü mahallelerinde. Biz çıktık çıktık. Ney edek yüz göz mü olak. Kötü insanlar demiyorum iyileri de vardır kötülerini de bilemem. Ama biz mesela çekçeki⁷⁹ yirik, onlar Suriye ekmeği⁸⁰, biz ciğer dürümü yirik onlar falafal. Onların dükkkanı oldu her yer. Benzemik.(...) Hem artık şehirli olduk biz. Ney edecek o mahallelerde. Burada market var alışverişini yap, köyden yoğurt süt buraya da geliy, akrabanla sitenin önünde park var, bank var. Çayını demle, in aşağı otur. (T-K11)⁸¹

Anlaşılmaktadır ki kentsel mekânda konumlanma biçimleri değişen yerleşikler mekânın ve gündelik hayatın örgütlenmesini yeniden üretmekte ve eski kentsel saçaklanmalar üzerine yeni anlatılar geliştirmektedirler. Katılımcıların anlatılarından anlaşılmaktadır ki “köylü mahalle”lerinden taşınan kırsal pratikler form değiştirerek yeni kentsel mekânlarda yeniden üretilmektedir.

⁷⁷ İzan: düzen.

⁷⁸ (T- K1): 29, Erkek, Bekar, Fıstık Komisyoncusu, Düztepe Semtinden Akkent Mahallesine Taşınmış

⁷⁹ Çekçeki: Tırnaklı Pide ekmeği.

⁸⁰ Suriye Ekmeği: Yaygın yapılan iki çeşit Suriye ekmeği vardır. Biri somun ekmeği fırınında yapılan susamlı ve kâhkeye benzeyen tatlı bir ekmeği türüdür. İkinci olarak yapılan Suriye ekmeği ise pide fırınlarında pişirilen, ince ve lavaşa benzeyen, kolaylıkla dürüm haline gelebilecek tarzda üretilen ekmeğidir.

⁸¹ (T-K11): 42, Erkek, Evli, Dolmuşçu, Düztepe Semtinden Karataş Bölgesine Taşınmış

Gaziantep kentine gelen Suriyeliler ile Türkiyeli yerleşikler arasında kurulan ilişkiler, insanın ilk ve en temel ihtiyacı olan barınma gereksinimi üzerine kurulmaktadır. Gaziantep kentine gelen Suriyeliler akrabalık bağları, Gaziantep kentine geliş-gidişleri esnasındaki deneyimlerinden ve kendilerinden önce gelmiş olan Suriyelilerle kurdukları iletişim ağları ile kent saçaklarına yönelmektedirler. Bazı durumlarda ise aşamalı bir yerleşme tipi ile mekân tipolojisini değiştirmekte ve kentsel yaşam alanlarında barınma ihtiyacı üzerinden emlak piyasasını-konut edinme stratejilerini yeniden üretmektedirler. Aşamalı olarak yerleşen bireyler kısa aralıklarla konut veya mahalle değiştirirken kent merkezinde konut edinme sürecinin krizi Suriyeliler üzerinden fırsata dönüştürülmektedir. Gaziantep kentinde ekonomik açıdan üretilen fırsat, emlak değeri yüksek olmayan evlerin Suriyelilere kiraya verilmesi ya da satılması süreci ile birlikte altyapı hizmetlerinin daha iyi sağlandığı, ulaşım imkânlarının görece çok daha koordineli bir şekilde hizmet sağladığı, sağlıklı ve yapılı binaların olduğu mahallelere doğru yönelen bir kent içi göç sürecini doğurmaktadır. Söz konusu kent içi göç süreci farklı akışların olduğu ve akışkanlıkların görüldüğü pratiklerin taşınması ve mekânın yeniden üretilmesi sürecini ortaya koymaktadır.

Dış göçün ürettiği bir kent içi göç süreci olarak Türkiyeli yerleşiklerin göçü, Gaziantep kentinde emlak sektörünü derinden etkilemekte ve kentsel alt yapı hizmetlerine ulaşmada görece daha iyi durumda olan mahallelere taşınmaktadırlar. Alt yapı hizmetlerinin yeterli olmaması ve görece iyi koşullara sahip olmayan mahallelerdeki yaşam alanlarının devredilmesi süreci, Suriyeli göçü öncesi emlak değeri düşük olan yerlerin -bitmemiş ya da ikamet etmeye açılmamış inşaatların, bahçelerin, garajların, dükkânların, ahırların hızla Suriyelilere kiraya verilmesi ya da tamamen devredilmesini beraberinde getirmektedir. Özellikle bu devir süreci yeni fırsatların türetildiği emlak sektöründe güvenlik algısı üzerinden yeni bir konut edindirme ve edinme stratejilerini beraberinde getirmektedir ki Bauman'ın Akışkan Hayat (2018: 93) kitabında belirttiği gibi “ticari sermayenin büyük kısmı güvensizlik ve korkudan elde edilmektedir ki reklamlarda dışarıdaki kent yaşamının riskli ve öngörülme unsurlarından uzak olmak şeklinde resmedilmiş olan güvenlik algısı” söz konusudur. Bu algı göç ile gelen bireyler ile yerleşiklerin bir arada güvende olmayacağı söylemlerinden beslenmekte ve fırsat olarak değerlendirilen göç süreci, yerleşiklerin kent içinde farklı mahallelere taşınmalarının yolunu açmaktadır. Dış göçün doğurduğu bir kent içi göç süreci olarak Gaziantep kentinde yaşanan aşamalı yerleşme tipi ve güvensizlik algısı göstermektedir ki gündelik yaşam

örüntüsünün öngörülemeyen ve istikrarsız olduğu durumlarda kentin bazı sektörlerinde kriz niteliğindeki bazı durumlar fırsata dönüştürülmekte ve kentsel yaşam örüntüsü denge durumuna ulaşana dek gündelik yaşam pratikleri yeniden ve yeniden üretilmektedir. Bu anlamda güvenlik algısının değişmesi, kentsel saçaklarda ikamet eden insanların yeni kentsel saçakları üretmesine ve konumlanmasına bağlı olarak kentsel saçaklar ile kırsal bölgede yaşayan insanlar arasındaki ilişkilerin de yeniden üretilmesine sebebiyet vermektedir.

Eski kentsel saçaklardaki yerleşikler hemşehrilik ilişkilerini devam ettirmektedirler. Yerleşiklerin kırsal bölge ile kurdukları yakın ilişkiler kentsel saçaklardaki insan nüfusunu, demografik bilgilerini ve gündelik etkinliklerini etkilemektedir. Ancak yeni kentsel saçakları üreten ve bu saçaklarda konumlanan insanların kırsal topluma özgü olan örgütlenme biçimleri dönüşmekte, köyden geleni sahiplenme, sorumluluğu devralma biçimleri değişmektedir. Eğitim amacıyla köyden kente göç eden 13-14 yaş aralığında ailesinden ayrılmak durumunda kalan ve kentsel saçaklardaki akrabaları ve hemşehrilerine emanet edilen genç nüfus üzerine olan anlatılar kentsel saçaklardaki akrabalık ilişkilerinin boyutunu ve zorlayıcı yaşam koşulları içinde üretilen tampon mekânizmaları ortaya koymakta aynı zamanda bu mekânizmaların yeni kentsel saçaklardaki formu değişmektedir. Öyle ki Türkiyeli yerleşikler kentsel mekânda konumlanma biçimlerinin değişimine bağlı olarak toplumsal örgütlenme biçimlerinde meydana gelen dönüşümleri aşağıdaki şu cümlelerle ifadelendirmektedir.

Ailesi köyde yaşayan çocuklar şehre okumaya gelir. Bu mahallede bizlerle kalırlar, çocuklar bize emanetlerdir. Yeri gelir okulda velisi olurduk, yeri gelir kışın sıcak su verirdik, elbiseleri bizlerde yıkanırdu. Anası babası ne yapsın toprağını bırakıp gelemiyor, iş bilmiyor, yol bilmiyor. Ama burada bizlere güvenirdi tabi ya. Getirip bizlere emanet ederlerdi çocuklarını. Emanet çocuklar yaşardı burada. Ama artık bizim de izanımız değişti. Başka mahallelerde yaşıyoruz. Şehirli olduk, hep birlikte olsak köylümüzle, gelen çocuklara bakarız. Ama tek başımıza emanet çocuğa bakmak şehirde zor.(T- K6)⁸²

⁸² (T-K6): Erkek, Evli, 59, Apartman yöneticisi

Anlaşılmaktadır ki eski kentsel saçaklarda kırdan eğitim amacıyla gelenleri sahiplenme duygusunu taşıyan yerleşikler yeni kentsel saçaklarda bu sorumluluğu yük olarak tanımlamaktadır. Bağlı olarak kırsal alanlardan hemşehrilik bağları ile gelip kentsel dinamiklere eklenme stratejileri uzun vadede değişmekte ve bu ilişkiler yeniden üretilmektedir.

Türkiyeli yerleşiklerin eski kentsel saçaklara ilişkin anlatılarında gündelik hayatın örgütlenmesinin kırsal örgütlenmelere benzerlik gösterdiği anlaşılmıştır. Öyle ki “evler kırsal işlerimiz için uygundur” gibi ifadeler kırsal öğelerin terk edilmediği ve eski saçaklardaki kentsel mekânların bu işlere uygun tarzda örgütlendiğini aktarmaktadırlar.

Şehir altı yerde önemli bir şey şimdi kapını kimin çalacağı. Bir hastan oldu mu senle aynı insan kapını çalar. Salçanı, ekmeğini mahalledekilerle yaparsın. Cenazen olur mahaleli yetişir, onlar omuzlar. Boya olur, suvak⁸³ olur yakınında ki haber eder, seni çağırır hemen. Sokakta yürürken güvende hissedersin kendini, yüzler hep tanıdık.(...) Evler bizim kırsal işlerimiz için de uygundur. Dam diplerinde ekmek yapar, dolmalık kurutulur.(T-K6)⁸⁴

Ben 1990'lı yılların sonlarında Dumlupınar mahallesine köyden taşındım, şehrin kenarında kendi halinde bir mahalleydi. Köyden gelenler zamanla buraya taşınıp yerleşmişler. Biz de onları takip ettik. Şehre taşındığımdan beri Dumlupınar'da yaşıyordum.(...) Dumlupınar mahallesi köy gibi toprağım sayılırdı bana.(...) Mahallenin yarısı bizim köylü dersem inan yani. Köyden çalışmak için geldik bu mahalleye.(...) Konfeksiyon işine başlayınca evin garajını ambar yaptık tekstil malzemelerini koydum. Şehirler arası mal gelince ilk eve gelirdi, ambara, burada dizerdik, düzenlerdik, sonra dükkana götürürdük. Kolu komşu yardım ederdi ya. Tek başına diz, düzenle, araca yükle ağır işler komşular akrabalar hep birbirimizin işine koşardık ya. Yeni taşınanlar bu düzene

⁸³ Suvak: İnşaat işlerinde ki sıvamak işlemi anlamına gelmektedir. Suvama işlemini yapan kişiye ise suvakçı denmektedir.

⁸⁴ (T-K6): Erkek, Evli, 59, Apartman Yöneticisi, Düztepe Semtinden Üniversite Mevkisine Taşınmış

alışırdı hemen aramızda devir ilişkisi vardı. (T-K10)⁸⁵

Kent içi yoksul ve yoksunların kentte tutunabilmelerini sağlayan ilişkiler ağı olarak nöbetleşe yoksulluk Suriyeli gu ile beraber Gaziantepli yerleşiklerin kentsel mekânda konumlanma ve sosyo-ekonomik dinamikleri değerlendirme biçimlerini değiştirmektedir. Hemşehirlik ilişkileri ile kentsel mekânlara eklemleendiğini belirten Türkiyeli yerleşikler kentsel yaşama ilişkin deneyimlerini, barınma ve eğlence alanlarını kendilerinden sonra göç eden yerleşiklerin kullanabileceği ilişkiler ağını aktarmaktadır. Bu ilişkiler ağı ise Suriyeli göçünün Türkiye'ye yönelmesi ile birlikte farklı bir akış sergilemekte ve sosyo-ekonomik fırsat olarak değerlendirilen göçmenler üzerinden zenginleşme süreci olarak "Milelislilerin mahallesi", "Niziplilerin mahallesi", "Oğuzelilerin mahallesi" gibi insanların geldikleri yerlerin isimleri ile tanımlanan bu mahalleler kollektif bir barınma stratejisi olarak değerlendirilmekte ve Suriyelilere devredilmektedir ki Suriyeli gu süreci içerisinde Suriyelilere devredilen kentsel mekânlar ve sosyo-ekonomik ilişiler aşağıdaki şu cmlerle ifadelendirilmektedir.

Eskiden köy köy belirli yerlerde kalırlardı şimdi köylüler hep bir yerde kalıyor. Bizim eski mahallelerimizde de Suriyeliler yaşıyor. Onların mahallesi oldu. (T- K1)⁸⁶

Eskiden köylü mahallesiydi. Artık Suriyeli mahallesi oldu. Herkes evini sattı, kiraladı. (...) Bak hele her sokakta Suriyeli yaşıyor. Beş evden nde Suriyeli yaşıyor. Ben Suriyelilerden önce satmıştım evimi. Evi sattığım köylü şimdi kiraya verdi, Akkent'e taşındı. Buralar eskiden biz otururduk. şimdi Düztepe, Yukarıbayır, Cengiztopel, Karşıyaka buraya taşındı. (T- K6)⁸⁷

Gaziantep'e geldiğimde köye gitmeden önce teyzeme geliyorum. Ama eskisi gibi rahat değilim Cengiztopel'e gelirken. Bizim köylülerin mahallesi değil artık. Suriyelilerin mahallesi burası. Onların işletmeleri

⁸⁵ (T-K10): Erkek, Evli, 40, Konfeksiyoncu, Dumlupınar Mahallesiinden Akkent Mahallesine Taşınmış

⁸⁶ (T- K1): 29, Erkek, Bekar, Fıstık Komisyoncusu, Düztepe Semtinden Akkent Mahallesine Taşınmış

⁸⁷ (T-K6): Erkek, Evli, 59, Apartman yöneticisi

var, onların evleri onların tabelaları var. (T-K8)⁸⁸

Kirayı almaya çıkarım ayda bir. Şöyle bir Yeşil Vadi'den geçirim, eskiden olsa köylü mahallelerine girerdik o yoldan. Eskiden Milelislilerin mahallesi vardı, Oğuzelililerin mahallesi vardı, ne bilim⁸⁹ Niziplilerin mahallesi diyledi. Şimdi onlar burada (eski yerleşiklerin yaşadığı Düztepe semtinde) yaşıyorlar, Suriyeli mahallesi diyoruz.(T-K11)⁹⁰

Suriyeli göçü ile birlikte kentin kenar bölgelerinde ya da saçaklarında yaşayan gecekondulu ya da kırsal kökenli insanlar Suriyelilerle girdikleri ilişkiler bağlamında evlerini kiraya vermiş ya da satmışlardır. Suriyeli göçü öncesinde emlak değeri düşük olan kentsel mekânların Suriyeli göçü sonrasında emlak değerinin farklılaşmasına/“iyileşmesine” bağlı olarak katılımcılar fırsatların değerlendirilmesi üzerinden kentsel mekânda yeniden konumlanmasını rasyonel konumlanmalar üzerinden yeniden planlamış ve gerçekleştirmiştir. Bağlı olarak kentin farklı mekânlarına taşınmayı yeğlemişlerdir. Bu süreç yerleşiklerin hem fiziksel hem de sosyal olarak kentin kenarında kalmış ve bu anlamda ekonomik değeri sorgulanan yerleşim alanlarında farklı bir yerleşim alanına doğru hareket içinde oldukları gözlemlenmektedir. Bu noktada mekânda bir aktör olarak yer alan yerleşiklerin deneyimleri, eylemleri ve mekân arasında bir karşılıklılikten bahsedilebilir ki özellikle kolektif aidiyetlerin güçlü olduğu yerleşiklerin büyük oranda akraba, hemşehri olma üzerinden işleyen sosyal ağların hem mekânsal akışkanlıkta hem de mekânsal konumlanmada belirleyici olduğu son derece nettir. Dolayısıyla Suriyeli göçüne ve onların mekânsal konumlanmalarına bağlı olarak yerleşikler de oluşan ekonomik fırsatlardan pay alma gayreti içindedirler.

İyi kötü Dumlupınar'da evi olan kiraya verdi, gitti. (...) Suriyeliler göçünce buraya bizde taşındık. Dumlupınar mahallesinde yaşadığım evde iki tane Suriyeli aile yaşıyordu. Akrabalardı. Ev benim hanımın babasının evi. (...) Suriyeli kiracılarımız çok sık aralıklarla ev değiştiriyor. İş değiştiriyorlar, kimisi yurt dışına gidiyor, kimisi başka şehre bilemiyorsun ne yaptıklarını. Ama şimdiki kiracı hem mahallede demircide çalışıyor

⁸⁸ (T-K8): Kadın, Bekâr, 25, Öğrenci, Köyden Cengiztopel Mahallesinde Taşınmış

⁸⁹ Ne bilim: emin olamamak, bilememek.

⁹⁰ (T-K11): 42, Erkek, Evli, Dolmuşçu, Düztepe Semtinden Karataş Bölgesine Taşınmış

hem de iki yıldır kiracımız.(T-K10)⁹¹

Suriyeliler gelemeye başlayınca bizim mahallelere ilkin⁹² herkes inşaatları, bodrumlarını kiraladı. Para edince evler buralardan başka mahaleye taşındık. Yoksa taşınamazdı kimse. İyi mi oldu he iyi de oldu onlar da biz de ev bark sahibi olduk. (T-K11)⁹³

2013'te Suriyeli bir aile geldi. Kaynanamın akrabası oluyor. Gel zaman git zaman evi kiraya verdik. Onlar kiracı girdi içine. Bizde akrabaların yakınına taşındık. (T-K13)⁹⁴

Kent içi göçe bağlı olarak önceki yıllarda oluşan kentsel saçaklardaki yaşam alanları olarak eski kentsel saçakların devredilmesi ve emlak değeri olan ya da düşük emlak değeri olan yerlerin kiraya verilmesi ile Türkiyeli yerleşikler kentin çeperinde oluşan yeni kentsel mekânlara ve kentin içinde -kafadan yeni saçların çıkmasına benzer şekilde- farklı mekânlara taşınmaktadırlar. Söz konusu taşınma süreci Suriyeli göçü sonrası yerleşime yeni açılan ve yapılaşmaya yeni başlanan mahallelere yönelmekte (Akkent, Mavikent, Güneykent, Karataş gibi) aynı zamanda kentin yerleşik kentsel yaşam örüntüsünün sürdüğü farklı mahallelere de (Tugay, İbrahimli gibi mahalleler) akışını içermektedir. Bu akışları Türkiyeli yerleşikler aşağıdaki şu cümleler ile iadelendirmektedirler.

Birbirimizin yanında olunca şehir hayatı daha kolaydı, İş bilen, yol yordam bilen birbirine yardım ederdi. Herkes köyden gelene ev, iş bulurdu burada. Bazıları şimdi İbrahimli'ye, Tugay'a, Üniversite taraflarına taşındı.Onlar eskiden taşındılar ama bizler oralara gidemeyiz. Bizim için hala pahalılar. Biz yeni yapılan mahallelere taşındık. Akkent, Mavikent, Karataş'ın yarısı böyle böyle yeni yapılan mahalleler işte. (T-K10)⁹⁵

Tabi bazı şeyler değişti buralarda (Düztepe semti için), mahalleli birer ikişer ama durmadan taşınıyor şimdi. Yoksa bu yeni yapılan Akkent,

⁹¹ (T-K10): Erkek, Evli, 40, Konfeksiyoncu, Dumlupınar Mahallesinden Akkent Mahallesi'ne Taşınmış

⁹² İlk olarak, birinci adım anlamında.

⁹³ (T-K11): 52, Erkek, Evli, Dolmuşçu, Düztepe Semtinden Karataş Bölgesine Taşınmış

⁹⁴ (T-K13): 51, Kadın, Evli, Ev Hanımı, Düztepe Semtinden Akkent Mahallesi'ne Taşınmış

⁹⁵ (T-K10): Erkek, Evli, 40, Konfeksiyoncu, Dumlupınar Mahallesinden Akkent Mahallesi'ne Taşınmış

Mavikent, Karataş insanlarla nasıl dolacak haa! Oralar bir ilçe oldu artık o kadar insan yaşıyor. (T-K7)⁹⁶

2013'te Suriyeli bir aile geldi. Kayanamin akrabası oluyor. Onlar kiracı girdi içine.(...) Biraz da kredi çektik ev kiraya girince Mavikent'e taşınıyoruz. (T-K13)⁹⁷

Türkiyeli yerleşikler taşınma sürecine giriştikleri kentsel saçaklardaki evlerini tek bir aileye kiralayabildikleri gibi birden fazla aileye, her bir aileye bir oda ve ortak kullanım alanı olacak şekilde kiralayabilmekte ve kira gelir gider anlaşmaları da buna göre değişkenlik göstermektedir. Türkiyeli yerleşikler bu durumu özellikle belirtmek istemeseler de göçmenler üzerinden ekonomik anlamda kendilerini yeniden üretecek dinamikler yaratmışlardır. Dolayısıyla Gaziantep'e gelen Suriyeliler ile kiracılık, emlak-alım satım, ticari etkinliklerin gerçekleştirildiği sosyo-ekonomik ilişkiler kurulmuştur. Suriyeliler ile konut edinme ve taşınma, alışveriş ya da ticaret gibi ilişkilere giren Türkiyeli yerleşikler kentsel yaşamın sosyo-ekonomik dinamiklerini göçmenler üzerinden belirlemiştir. Anlaşılmaktadır ki Suriyeli göçü sonrasında yeni sosyo-ekonomik ilişkilere girilmiş, yeni ekonomik kaynaklar belirlenmekte ve stratejiler üretilmektedir. Yaşam örüntüsünün devredilmesi süreci ise Türkiyeli yerleşiklerin mekânda konumlanma biçimlerini değiştirmiş ve toplumsal yaşamı yeniden inşa etmiştir. Türkiyeli yerleşikler ise Suriyeli göçü sürecinde kentte inşası hız kazanan mahallelere veya kentin iç bölgelerine saçaklanarak yerleşmişlerdir. Dolayısıyla Türkiyeli yerleşikler kentsel yaşama ilişkin deneyimlerinin gelişmesi, zenginleşme stratejileri üretebilecekleri durumların söz konusu olması ve komşuluk-akrabalık ilişkilerinin mekânsal konumlanma üzerinde kurduğu ilişkiler ağı ile mekânsal tanımlamalar, kentsel mekânda konumlanma biçimleri ise değişmiş ve dönüşmüştür.

⁹⁶ (T-K7): 42, Kadın, Evli, Hastahane personeli, Taşınma Sürecinde

⁹⁷ (T-K13): 51, Kadın, Evli, Ev Hanımı, Düztepe Semtinden Akkent Mahallesine Taşınmış

5.2.2. Gaziantep Kentine Yönelen Suriyeli Göçü ve Nöbetleşe Yoksulluk: “Lobat⁹⁸ Bitti, Sıramı Savdım⁹⁹”

Büyük çaplı toplumsal dönüşümün bir ürünü olarak nöbetleşe yoksulluk kent yoksullarının zorlu koşullarda ayakta kalabilmelerini sağlayan ilişkiler sistemi olarak ifade edilmekte ve kente göç dalgaları halinde katılan grupların kendi aralarında kurdukları bir ortaklık olarak tanımlanmaktadır. Esas olarak kente önceden gelmiş göçmen grupları ile kentte imtiyazlı konumda bulunan bazı grupların, kente daha sonradan gelen kesimler ile imtiyazsız gruplar üzerinden zenginleşmeleri (kentsel yaşamlarını devam ettirebilmek için kente yeni gelen insanlar üzerinden stratejik olarak fayda sağlamaları), bir anlamda yoksuluklarını bu gruplara devredebilmeleri sonucunu doğuran bir ilişkiler ağı olarak okunmaktadır (Işık- Pınarcıoğlu, 2011). Kent yerleşikleri bu ilişkilerin geçerli olduğu kentsel mekânı ise “köylü mahallesi”, “işçi mahallesi” gibi tanımlamalarda bulunmaktadır.

Orası(Düztepe semti) işçi mahallesi, kenar bir semtti. Herkes birbirine yakın yaşardı, her sokakta bir akraba tanıdık işte. Her Pazartesi-Perşembe köyden, yoğurt, süt, yumurta gelir. Herkes ihtiyacını ısmarlar, eksigi olanla köyden gelenler paylaşılırdı. Çalışmak için ya da okumak için Düztepe'ye köylerden taşınan çok olurdu. Benim lise arkadaşlarımın çoğunluğu köyden gelen gençlerdi. Aileleri köylerde kalırdı. Hafta sonu oldu mu gençler köye giderdi, mahalle boşalırdı. Hafta içi oldu mu yine dolar taşardı mahalle. Köylü mahallesi dedim ya işte herkes köyden okutmak için taşınmazdı ama okumasınlar da denmezdi burada bizlere güvenirlerdi. Her pazartesi okula giderken ondan sokak taze tereyağı ve yumurta kokardı.(T-K1)¹⁰⁰

Bizim köyden liseye başlayıp okumak için gelen 14 yaşında bir çok

⁹⁸ Lobat, lobatlaşmak olarak aktarılan kavram Gaziantep bölgesinde yaygın olarak kullanılan, yöresel bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Genellikle ortak yapılacak ancak belirli çalışma saatlerine, günlerine ya da haftalarına bölünen işinin sıra usulü ile sırası gelene bırakmasını anlatmaktadır. Genellikle kırsal alanlarda kullanılsa da kent çeperinde yaşayan kır kökenli insanların ya da ortak girilen işlerde çalışma sırasını bitirip, kendisinden sonraki kişiye işi teslim etmek anlamında kullanılmaktadır. Lobat'a katılan kişiye “lobatçı”, lobat sistemine ise “lobatlaşmak” ya da “lobatlaşa” gibi kullanımlar yaygındır. Örneğin bir işletme veya kurumda ortak çalışan insanların iş yüküne göre grevlerini lobatlaşma gibi

⁹⁹ Geçirmek, atlatmak anlamında kullanılmaktadır

¹⁰⁰ (T- K1): 29, Erkek, Bekar, Fıstık Komisyoncusu, Düztepe Semtinden Akkent Mahallesine Taşınmış

genç bu mahallelere taşındı zamanında. Ben de tabi ya. 14 yaşında ana yok baba yok düşün bunu. Kime güveniyorlar tabi burada akrabalarına güveniyorlardı. Çok genç böyle üniversiteye gitti bu mahalleden. Tahsili yüksektir bu mahallelerin öyle kenar durduğuna bakma. Eğer okutmak için ailesi taşınacaksa da ev bulurduk gelene. İmkani olan evini kira verir biraz daha iyi yerlere taşınırdu.(T-K8)¹⁰¹

Mahallenin yarısı bizim köylü dersem inan yani. Köyden çalışmak için geldik.(...) Birbirimizin yanında olunca şehir hayatı daha kolaydı, İş bilen, yol yordam bilen birbirine yardım ederdi. (...)Bazen insan özliyor toprağı. Faturalar, kiralalar, şehrin gürültüsü bunaltıyor ama ney edek birbirimize destek oluk. Köye giden gelen bir şeyler getirip götürüyor, ekmek, salça, bulgur, fıstık ney işte. Kafa rahatlıyor biraz.(...) Herkes köyden gelene ev, iş bulurdu burada. Köyden gelenler ilk bu mahalleye yanımıza gelirler. Birikim yapan burada ki evini de köyden gelene kiraya verir. Uygun fiyata ama. İş bilen, yol yordam bilen birbirine yardım eder şehirde. Biz beyle gördük beyle bilirik. Köylü adam köyden gelene ev, iş bulur burada. İşe, okula daha yakın mahallelere taşınabilen taşınırdu. (T-K10)¹⁰²

Anlaşılmaktadır ki kırdan kente göç eden bireylerin kentsel yaşama uyum göstermeleri, kentsel dinamiklere eklenilebilmek ve kentsel yaşamın zorlukları ile mücadele etmek için kendileri gibi kentsel yaşama sonradan eklenilmeye çalışan insanlarla kurdukları dayanışma ilişkileri, kentin gündelik yaşam örüntüsünü kavramak adına önemlidir. Bu ilişkiler ağı, kentsel dinamiklere eklenilebilmenin ve yoksulluktan kurtulmanın yanı sıra yaşamsal donanımları da arttırmak için kullanılmaktadır. Bu ilişkiler ağı kentsel yaşama tutunma çabası gösteren insanların, kendilerinden sonra kente gelenlerin omuzları üzerinde, kimi zaman gönülsüzce kimi zaman ise gönüllü olarak “**yukarı tırmanmalarıyla**” gerçekleşmektedir. Bu anlamda nöbetleşe yoksulluk kent içindeki yoksulların kentte tutunabilmelerini sağlayan ilişkiler ağını içermektedir. Bu ilişkiler öncelikle kentli yoksulların ortak bir kaderi -yoksulluğu- paylaşmaları anlamına gelmektedir. Bu ilişkiler ağı kent yerleşiklerini, kırdan kente göç edenleri ve çeşitli

¹⁰¹ (T-K8): 25, Kadın, Bekar, Öğrenci, Köyden Cengiztopel Mahallesinde Taşınmış

¹⁰² (T-K10): Erkek, Evli, 40, Konfeksiyoncu, Dumlupınar Mahallesinden Akkent Mahallesine Taşınmış

sebeplerle farkı kentlerden göç eden kentlileri de kapsayacak şekilde kentte var kalabilmenin temel koşulu olan iş ve konut piyasasında tutunabilme ve refahlarını arttırabilme umudu sağlamaktadır.

Köyden taşınan önce bizim mahallelerimize gelir, buraya yerleşir. Köyden biri taşınacaksa şehre, önce kim taşınmışsa ona danışır. Gelen yerleşir, eskiden yerleşmiş olan şehre taşınır.(...) Bazen gecekondundan taşınmayı düşünen varsa köyden geleni kiracı alır ya da evini satar. Ev sahibi de başka mahalleye taşınmak için. Lobatlaşırık yani. Gelen sonradan gelene bırakır gider buradaki düzeni. Yol yordam biz gösteririz köyden gelene. Mesela hale giderik, mardabazar¹⁰³ alırız. Alışveriş yaptığımız yerden maayerdir¹⁰⁴ aldıklarımız. Güvenerek gideriz, başire¹⁰⁵ bize göre yapar dükkan sahibi. Sahiplenirik biz de gittiğimiz dükkanı. Bir gidiyorsak beş gideriz sonra. Hangi köylü, hangi dükkana gidiyor bellidir. Gündiyelik işimiz, gittiğimiz yer, çayını içtiğimiz yer bellidir. Bizim it dilediği gibi balta götürür¹⁰⁶. (T-K11)¹⁰⁷

Bu analizde önemli olan bürokratik topluma kolay uyum sağlayan ve atomize gruplara göre, modern kentsel yaşamın imkânlarını kullanmada dezavantajlı kalan grupların birbirleriyle karşılıklı bağımlılık ve dayanışma ilişkilerini ortaya koymasındır. Zaman-mekân paylaşma ve kırsal pratiklerin kentlere tampon mekânizma oluşturacak şekilde aktarılması, kentsel yaşamın örgütlenme biçimlerinin anlaşılması noktasında önemlidir. Özellikle kırdan kente göç etmiş ve yeterli kentsel yaşam donanımlarına sahip olmayan insanlar hemşehricilik bağlarını, etnik yakınlıklarını ve yoksulluklarını paylaşmaktadırlar. Birbirine yakın kentsel mekânlarda ikamet etmek, dayanışma biçimleri benzeyen yoksul ve yoksun gruplara kentsel yaşamın zorlayıcı unsurlarına karşı direnme ve daha iyi yaşam koşullarına ulaşabilecekleri umudu vermektedir. Kent yerleşiklerinin kentsel yaşamlarını devam ettirebilmek için kullandıkları ilişkiler ağı olarak "nöbetleşe yoksulluk"u (Işık- Pınarcıoğlu, 2011) kullanmaları kentsel yaşamın örüntülenme biçimini

¹⁰³ Gaziantep bölgesinde yerleşiklerin sık sık kullandıkları alışveriş esnasında hesaplama yöntemi. Toptan almak ya da toptan hesaplamak anlamında kabaca hesaplanmış anlamını taşıyan söz dizisi.

¹⁰⁴ Yöresel kullanımı olarak değiştirme iade etme garantisi anlamını taşımaktadır.

¹⁰⁵ Başire etmek:Alışverişlerde fiyatta mutabık kalmak için yapılan pazarlık.

¹⁰⁶ Daha evvel bir yer yapılmaksızın, randevulaşmadan ve görmek veya görüşmek için plan yapılmamış olmasına karşın görüşmeye gitmek, bir yere plansız gitmek anlamında kullanılan bir yöresel deyimdir.

¹⁰⁷ (T-K11): 52, Erkek, Evli, Dolmuşçu, Düztepe Semtinden Karataş Bölgesine Taşınmış

kavramak adına önemlidir. Ancak kırdan kente göçün azaldığı ve kırsal geçimlik kaynakların kent içi alanlara aktarılamadığı 2000’li yıllarda Türkiyeli yerleşikler kentsel yaşama tutunmak için kullandıkları stratejileri mevcut koşulları baz alarak yeniden üretmektedirler. Bu çalışma Gaziantep kentinin kentsel saçaklarında gerçekleşen saha araştırmasında “kiracı gibiydik bu mahallede, başka kiracı geldi biz çıktık”, “lobadı devrettik artık” gibi kent yerleşiklerinin anlatıları nöbetleşme sistemine yeni dahil edilen Suriyelilerle mekânsal ve sosyo-ekonomik olarak girilen nöbetleşme sistemini açıkça ortaya koymaktadır. Bu anlamda kent yerleşikleri ile Suriyeliler arasında ilişki ve mekânsal saçaklanmalara yönelik ifadeler katılımcıların aşağıdaki şu cümlelerine yansımıştır.

Bizim bu mahalleler eski mahalleler. Eyle eski dediysem eski Ayıntap’lılar oturi sanma ha, evler eski yorum. Baktın mı köy görürdük bu mahlede. Bir inek beslemik (gülerek anlatıyor) yer olsa onu da beslerik ya. Ne varki ayıp mı yorum. (ciddileşmeye ve gözleri dalmaya başlıyor). Esiden köyden gelilerdi, Düztepe, yukarıbayır, şehreküstü buralar hep köylü olurdu. Amma köyde de adam kalmadı. Köycülük kalmadı. Şimdi Allah gecinden versin ama Suriye’de olan buraya da olmaz mı sanırsın. Olmaz olan her şey olur bu dünyada. Yazık onlar bize sığındı, ama para yok pul yok, bizim köylü bile ancak sığınyor bu mahallelere. Onlarda buraya sığındı ha. Evini satan sattı, kiraya veren verdi. hiç de vermeyebilirlerdi. Ney ya herkes gapısını kapattı, ya biz de kiraya vermeseydik ney olurdu halları. Verdik verdik evi kiraya verdik, işçi aldık. Tabi çalışacaklar, biz çalışık geçinemik, onlar üç kuruş verilen paranan mı geçinebileceklerdi. Evleri kiraya verebilen verdi çıktı çıkıştı ya Düztepe’den. İşe alabilen aldı. Köyden gelen olaydı köyden gelene verilirdi ev. Suriyeli geldi Suriyeliye verdik. (T-K11)¹⁰⁸

Anlaşılmaktadır ki Türkiyeli yerleşiklerin Suriyeli göçmenler ile girdikleri ilişkiler ağı ile kentsel mekânlarda “köylü mahallesi”, “işçi mahallesi” olarak tanımlanan mahalleler Suriyeli mahallesi olarak tanımlanmaya başlanmıştır ki Suriyelilerin mekânsal saçaklanmaları olarak okunmalıdır.

¹⁰⁸ (T-K11): 52, Erkek, Evli, Dolmuşçu, Düztepe Semtinden Karataş Bölgesine Taşınmış

5.2.3. Bir Kentsel Mekân Olarak Kentsel Saçaklar: “Köylü Mahallesi”nden “Suriyeli Mahallesi”ne

Mekânsal imgenin yeniden, üretimi gündelik pratiklerin ve kentsel yaşamın örüntüsünün yeniden üretimine denk düşmektedir. Kentsel saçaklardaki mekânın ve gündelik yaşamın nöbeti kırsal kesimden ve çevre illerden gelen insanlara devredilmekteyken bu kesimden gelen göçün azalması ile bu ilişkiler ağının kurduğu nöbetleşme sistemi de askıda kalmıştır. Ancak katılımcıların anlatıları ortaya koymuştur ki Suriyeliler ile akrabalık ve iş ilişkilerinin olması, bu bölgelere yönelecek/yönelen göç akışını belirleyen göç kanalının bu saçaklara akış göstermesi ile beraber kentsel saçaklarda nöbetin devri mümkün olmuştur.

Evi kiraya verdik. 2013'te Suriyeli bir aile geldi. Kaynanamın akrabası oluyor gelen Suriyeli aile. Onlar kiracı girdi içine.(...) Biz de Mavikent'e taşındık.(...) Bizim mahalle birden taşınmış sanki buraya. (T-K13)¹⁰⁹

Kentsel saçaklarda kentsel yaşam için üretilen gündelik örüntü, kentsel mekân ile kurulan ilişkiler ve mekân devredilmekte, akrabalık ilişkileri, kentte geçirilen zamanda toplanan kentsel yaşam enformasyonu ile kent yerleşikleri mekânlarını ve yaşam pratiklerini devrederek kentin farklı bölgelerine ancak akrabaları ile yakın mahalle ve sokaklara yerleşmekte ve yeni kentsel saçakları oluşturmuşlardır. Kent içi göçün akış göstermesi için fırsat oluşturan Suriyeli göçü ile Gaziantep kentinde hızlı bir yapılaşma süreci yaşanmış ve yeni yerleşim alanları oluşturulmuştur. Kentte barınma ihtiyacının karşılanması için oluşturulan bu mahalleler kırsal kesimden ve çevre illerden Gaziantep kentine gelen yerleşiklerin yerleştikleri kentsel saçaklarla benzer bir şekilde saçaklanma oluşturmuştur. Göç sonrası barınma ihtiyacının karşılanması için hızla yapılanmış, kentin merkezine uzak ve kentin çeperinde oluşturulan, burada yaşamak amacıyla yönelen insanların yoğun olarak akrabalık ilişkileri bu mahalleleri tercih ettiği saptanmış olup gündelik yaşam örüntüsünün ise devredilen kentsel saçaklardaki yaşamdan izler taşıdığı görülmüştür.

¹⁰⁹ (T-K13): 51, Kadın, Evli, Ev Hanımı, Düztepe Semtinden Akkent Mahallesine Taşınmış

Akraba mahallesi burası. Akkent eskiden tarlaydı. Şimdi bizim köylü mahallelerinden çıkan herkes burada ev yaptırdı ya da aldı. Birbirimize yakın olmak istiyoruz tabi. Kentin başka bir yanında yaşamak zor olurdu akrabasız. Mesela köylü mahallelerimizde olsak bayram yuvalaması, kahkeleri yapardı kadınlar, kurbanlıkları devirir keserdik hemen. Artık sitede yaşıyoruz toplanamıyoruz her zaman. Ama arsalar var hala boş arsalar. Toplamı yine eski mahallede gibi kesiyoruz, dağıtıyoruz. Ehh tabi biz köylü insan sayılırız hala şehirde yaşasak da nerde verelim kasaba 500-600 lira. Kendi aramızda hallediyoruz. (T-K10)¹¹⁰

İçinde büyük sitelerin ve apartmanların yapılaştığı yeni kentsel saçaklar eski kentsel saçaklardan izler taşımaktadır. Kentin eski göçmenlerinin oluşturduğu saçaklarda kırsal yaşama benzer gündelik işler yapan ve mekânı bu yönde belirleyen insanlar, taşındıkları yeni kentsel saçaklarda bu gündelik pratikleri devam ettirmeye çalışmaktadırlar. Yeni mekânsal forma göre etkinliklerini dönüştüren ya da mümkün olduğu ölçüde bu mekânı yeniden üreterek ve modern kentin mekansal mimarisini dönüştürerek bu etkinliklerini devam ettirmeye çalışmaktadır. Nitekim bu durum devredilen kentsel saçaklardaki, açma ekmek yapma işlemi için evlerin damlarına veya evlerin yakınlarındaki küçük boşluk alanlara kurulan sacları ve ocakları, yeni kentsel saçaklardaki sitelerde tüplü ocaklara dönüştürmekte ve pişirme saclarını, site bahçesine kurmaktadırlar. Eski kentsel saçaklardaki evlerin damlarında ve duvar kenarlarında kurutulan kışlık kurutmalıklar ise site bahçelerinde kurutulmaya başlamakta, kapı önüne konulan sandalyeler ve minderlerin yerini ise site bankları ve koltuklar almaktadır. Dolayısıyla kent yerleşiklerinin göç ettiği ve ürettiği yeni kentsel saçaklardaki dış mekân kullanımı ve kentsel mekândaki yaşam, kent yerleşiklerinin ikamet ettiği yeni yerleşim yerlerine dönüştürülerek ve ya yeniden üretilerek taşınmıştır. Yaz aylarında konutların çevresindeki, bahçesindeki alanlar ise Suriyelilere devredilen eski kentsel saçaklardaki mekânların kullanım biçimine benzer şekilde dönüştürülmüş, çay sohbetleri buralarda yapılmış, öğle yemekleri, bayram hazırlığı olan “kahke”, “yuvalama” gibi yemeklerin hazırlığı bahçelerde gerçekleşmeye başlanmış, “kışlık kurutmalık” ve “salça” gibi kışa hazırlıklar ise diğer yerleşiklerle ortak bir şekilde yeni kentsel mekânlarda yapılmış ve bir direnç mekanizması olarak yeni kentsel saçaklar üretilmiştir. Öyle ki katılımcıların

¹¹⁰ (T-K10): Erkek, Evli, 40, Konfeksiyoncu, Dumlupınar Mahallesinden Akkent Mahallesine Taşınmış

aşağıdaki şu ifadeleri bu değişim ve yeniden üretimi ortaya koyar niteliktedir.

Bu mahalle (Akkent Mahallesi) daha şehir gibi ama ekmek yapacak alanımız yok. Neyse ki bahçe var. Bir köşesinde buna benzer(ekmek yapmak) işlerimi yapabiliyorum. Dumlupınar'da halı yıkamak, örtü köpüme (yastık yorgan yapmak), ekmek yapmak, salça yapmak hepsi köydeymiş gibi kolaydı. Şimdi burada (Akkent mahallesinde) salça yapamıyorum artık satın alıyorum ondan vazgeçtim ama ekmek yapacak yerimiz var. (T-K14)¹¹¹

Dolma kurutulmalı, kapı önünde oturmalı, salça yapılmalı, ekmek yapılmalı.(...) Çatıda kileri olanlar var, kilerini dönüşümlü olarak kurutmalık ve salça yapmak için kullanıyoruz, ekmek yapmak kolay ama tüplü saclar aldık hemen site bahçesinde yapılıyor ve kalkıyor. En zoru sokak oturmaları bence. Eski mahalledeyken kapı önünde otururduk. Ge saatlere kadar. Mahalle bizim di kim ne diyecek rahatsız olacak! Şimdi site bahçesinde oturuyoruz. Ama belli saatlerde tabi, başkalarını rahatsız etmek istemiyoruz. Artık site önü oturması oldu işte. Olduğu kadar eski mahallede gibi yaşamaya çalışıyoruz. (T- K1)¹¹²

Kentsel saçaklar içinde dolaşıldığında toplumsallaşma biçimleri, kentsel mekânı kullanma ve üretme biçimlerine bağlı olarak diğer yerleşim birimlerinden kolaylıkla ayırt edilmektedir. Öyle ki “çıkma kapı-pencereler taktık, abimle yaptık”, “akrabalarla bir otururuz, sokakta toplarız” anlatıları fiziksel mekân ve bu mekânların kullanımını hakkında bilgi vermektedir. Bu anlamda yeni kentsel saçakların ayırt edilmesi de oldukça kolaydır. Zira ne eski kentsel saçaklar gibi sağlıklı yapılara/binalara benzemektedir ne de eski kent yerleşiklerinin ve kentlilerin yaşadıkları kentsel yaşama benzemektedir. Öyle ki kent yerleşiklerinin yeni gündelik pratikleri hem eski kentsel saçaklardaki gündelik pratiklerinin hem de yeni kentsel saçaklardaki mekâna yönelik pratiklerin bir ürünü olarak okunmalıdır.

Kırsal alanlardan ve çevre illerden göç eden insanların kentin çeperinde oluşturdukları kentsel saçaklar kent merkezindeki yerleşim alanları ile fiziksel olarak

¹¹¹ (T-K14) : 38, Erkek, Evli, Reklamcı, Dumlupınar Mahallesinden Akkent Mahallesine Taşınmış

¹¹² (T- K1): 29, Erkek, Bekar, Fıstık Komisyoncusu, Düztepe Semtinden Akkent Mahallesine Taşınmış

benzerlik göstermemektedir. Kentin çeperinde gecekondular tarzı evlerin yapıldığı ve fiziki anlamda *ekleme usül* ile yapılan bu evler doğrusal olmayan bir sokak veya cadde üzerine oturtulmuştur. Göç ile kente sonradan gelen bireyler, gelişmiş inşaat malzemelerinin eksikliği ve çabuk hareket etme gereksinimlerinden ötürü yerleşim birimleri bu bölgedeki topolojiye uygun ve çevreye uyum sağlayacak tarzda inşa edilmiştir. Yollar pozitivist olarak tasarlanmak yerine olan hali ile kullanılmaktadır. Evler ise bu yolların çevresine inşa edilmektedir. Kent yerleşiklerin ikamet ettiği pozitivist bakış açısı planan bölgelerde ve yeni kentsel saçaklarda, kaliteli bir yaşamın uzun vadeli planlandığı doğrusal ilerleyen sokaklar ve caddeler, eski kentsel saçaklarda doğrusal olmayan ve dolambaçlı sokakların olduğu, evler ise doğrusal olmayan bir fiziksel görünüm sergilediği alanlara dönüşmektedir. Bu anlamda kentsel saçaklara hemşehricilik ilişkileri ile yönelen insanlar belirli akraba ve ailelerin yaşadığı sokakları ve mahalleleri oluşturulmakta ve bu bağlar doğrultusunda belirli bir bölgeden gelen insanların varlığını belirtecek nitelikte kentsel alanlar oluşturulmaktadır. Dolayısıyla kentsel saçakları oluşturan mekânların mimari tasarımında, belirli bir düzenden ziyade gündelik kullanıma ilişkin farklılıklar görülmektedir. Site ve apartman yapılarındaki iç tasarım benzerliğinin ve evlerin kullanım alanlarının eski kentsel saçaklarda inşa edilen evlerde mimari olarak birbirinden farklı ve gündelik kullanıma uygun farklı yaşam alanlarının oluşturulduğu kentsel mekânların üretildiği kolaylıkla anlaşılmaktadır.

Ev yapımı için kaynak parça parça aktarılmakta ve ikamet edilen evlerin odaları, çatısı, alt ve üst katları ekleme usül ile uzun zaman içerisinde son halini almaktadır. Öyle ki inşaatı tamamlanmamış evler içerisinde çoğunluk yaşam sürmekte, ekleme usul ile barınma ihtiyacı giderilmektedir. Bu durum ise kentsel saçaklardaki evlerin iç tasarımları incelendiğinde kent merkezindeki evler ile ve hatta kentsel saçaklardaki komşu her bir ev ile derin farklılıkların olduğu farklı tasarımların açığa çıktığı kentsel mekânların varlığını ortaya koymaktadır. Işık kullanımının verimli kullanılmadığı için mutfak ve banyolarda aydınlık denilen ve gökyüzüne açılan, çeşitli biçimlerin üretilmek amaçlı kullanıldığı boşluklar ile evlerin inşa edildiği görülmektedir. İnsanlar bu alanlarda kırsal etkinliklerinin bir kısmını gerçekleştirme imkânı bulmaktadır. Kentsel yaşam ile kırsal yaşam arasında sıkışmış ve her ikisinden izler taşıyan kent saçaklarındaki yaşam mücadelesi kentsel mekânın her iki yaşam biçiminden izler taşıyacak şekilde üretimini ortaya koymaktadır. Oda büyüklüklerinin, tavan yüksekliğinin, evlerin girişlerinin ve merdiven boşluklarının her bir evde ve hatta evlerin her katında ve odasında farklılık gösterdiği bu mekânlarda her metre

kare boş bırakılmayacak şekilde kullanılmaktadır. Merdiven boşlukları kimi evlerde dolap, malzeme koymak için tasarlanmakta kimi evlerde ise banyo ve tuvalet alanı olarak kullanılmaktadır. Dolayısıyla kentsel saçaklardaki mekân ve mekân tasarımları, kent merkezindeki mekânlardan ve hatta kırsal mekânların mekân tasarımlarından da farklılaşmaktadır. Çünkü kentsel saçaklarda yaşamak için yönelen insan, gündelik yaşam pratiklerine bağlı olarak kentsel mekânı yeniden üretmektedir. Bu anlamda mimari yapı olan kentsel mekânlar, yoğun ve çok farklı inanışlara, yaşayış ve düşünme biçimlerine sahip insanların bir arada yaşamasına imkânı sağladığından ötürü toplumsal ilişkileri ilgilendirmekte, farklı yaşamlardan izler taşımakta ve hatta bu ilişkileri yönlendirmektedir.

Kentsel saçaklardaki mekânlar incelendiğinde bir çok ev arasında tavan, pencere, kapı büyüklüğü ve evlerin girişleri arasında büyük farklılıklar söz konusudur. İç mekândaki farklılıklar ise daha da derinleşmektedir. kentsel saçaklarda ki evlerin iç kullanım alanları yine gündelik pratiklere karşılık verecek şekilde ekleme usul ile yapılmıştır. Öyleki boya malzemelerini inşaat malzemelerini koydukları evin içine eklenmiş odalar çalışma odasına karşılık gelecek şekilde üretilmiştir. Öyle ki katılımcılar evlerini gezdirirken *“çalışma odası burası, iş malzemelerini koyuyoruz”* diyerek evin *mutfağına bitişik bir kapı aralayarak “mala, çizme, tulum”* benzeri envanterleri göstermişlerdir.

Kırsal etkinliklerin bir kısmının gerçekleşmesine imkân tanıyan gecekondu tarzı evlerin hakim olduğu eski kentsel saçaklardaki gündelik yaşam, site ve apartmanlarla barınma ihtiyacının karşılandığı yeni kentsel saçaklarda gündelik pratikler dönüştürülerek sürdürüldüğü görüşmüştür. Ancak bu dönüşüm modern kentsel mimarinin bu mahallelere taşınan insanların etkinliklerine imkan tanınması noktasında birbirine denk düşmemektedir. Bir başka anlatımla mekân tasarımı burada ikamet edecek olan insanların gündelik pratiklerine imkân tanımamaktadır. Bu noktada karmaşıklaşan gündelik yaşam, yeni kentsel saçaklarda planlanan mekânsal yapının *“ekmek yapmak ve yün köpüme için site bahçelerinin kullanıldığı”*, *“yün kurutma işlemleri için bahçe trabzınlarının kullanıldığı”* yeni bir form içinde dönüştürülmüş ve hatta yeniden üretilmiştir. Yapılı halinin eski kentsel saçaklarda ki gündelik pratiklere uyacağı, uymadığı noktada gündelik patiklerin dönüştürüleceği tarzda planlanan kentsel mekânlar olarak saptanan yeni kentsel saçaklanmalar özel öğrencilik metaforuna benzetilmiştir. Bu anlamda hem yeni formlara uyum sağlamaya çalışan ancak yeterli olmadığı söz konusu yeni kentsel saçaklardaki gündelik yaşam eski kentsel saçaklardaki gündelik yaşamın dönüştürülmesi ve yeniden

üretilmesi olarak okumak gerekmektedir. Yeni kentsel saçaklarda evlerini gezdiren katılımcılar ise mekânsal alanı kiracılık ilişkileri üzerinden kullanmakta olduklarını ve aynı zamanda yeni kentsel saçaklarda olmanın zenginleşme getirmediğini, yoksulluklarının devam ettiğini belirtmektedirler. Bu anlamda katılımcılar maddi gelir sağlayacak stratejiler üretmelerine ilişkin deneyimlerine özellikle değinmektedirler.

Sitelerin altında her dairenin kendine özel bir kileri var, garajımız var. Ama garağa koyacak arabamız yok. Komşunun 2 tane arabası var güvende olsun istiyor, site önüne bırakmıyor bizim garağı kiraladı bizden. Çok değil ama bir miktarda olsa eve gelir sağlıyor, pazar alışverişini ordan gelen parayla yapıyorum.(T-K13)¹¹³

Evin iç balkonlarını ya da küçük odalarını iş malzemeleri için ayrılmış bir çalışma odası olarak yeniden ürettiklerini belirten katılımcılar ise bu sürece yeniden üretim sürecine nasıl giriştikleri bilgisini aktarmaktadır. Katılımcıların bu anlatıları yeni kentsel saçakların eski kentsel saçaklarda yaşayan ve kır kökenli insanların gündelik pratiklerine karılık vermediği ve kentsel mekânın yeniden üretim sürecini açıkça ortaya koymaktadır.

Malzemeleri artık kiler var aşağıda oraya koyuyoruz. Ama her gün işe gelip giderken oradan almak zor oluyor, önce içeride küçük odayı malzeme odası yaptık. Ama çok pis oluyor ortalık. tozu tobarı bitmiyordu. İç balkon var, onu eve kattık, kapattık. Çalışma odası yaptık.(T-K13)¹¹⁴

Ekonomik anlamda kaynak aktarabilecekleri durumlar söz konusu olduğunda ise yeni kentsel saçaklarda yaşayan ancak eski kentsel saçaklardan taşınmış olan yerleşikler garaj ve kilerlerini dönüştürme imkânı buldukları anlatısını ve bu süreci paylaşmaktadırlar.

Evin içine her gün toz tobar taşınıyor. Temizlik işi bitmiyordu. Eşim bir hafta sonu işyerinden arkadaşlarıyla fayans döşedi aşağıdaki kileri, çeşmeden hortum musluk çekti birde. Bazı günler duşunu bile orada alıyor artık.(...) Evimiz gibi oldu orada valla ev diye orada bile yaşanır. Ne var şimdi Suriyelilerin kaldığı çoğu yer böyle. Çok mu iyi yerlerde

¹¹³(T-K13): 51, Kadın, Evli, Ev Hanımı, Düztepe Semtinden Akkent Mahallesiine Taşınmış

¹¹⁴(T-K13): 51, Kadın, Evli, Ev Hanımı, Düztepe Semtinden Akkent Mahallesiine Taşınmış

yaşıyorlar. Eskiden de biz yaşıyorduk böyle yerlerde ne olacak.(T-K5)¹¹⁵

Katılımcıların anlatılarından anlaşılmaktadır ki yeni kentsel saçaklarda katılımcılar dış mekânda ekmek yapmak, yün kurutmak, dolma yapmak için kullandıkları ve dönüştürdükleri gibi iç mekânı da değiştirmekte ve dönüştürmek hatta yeniden üretmektedirler. İç mekânın yeniden üretimi, eski kentsel saçaklarda ki ekleme usüle benzer bir şekilde, kullanım amacına karşılık vermeyen iç mekânları yeniden üreterek gerçekleşmektedir. Öyle ki kilerlerin iş malzemelerinin ve işten taşınan kirin dışarıda bırakılması için yeniden üretilen ve tasarlanan bir iç mekâna katılan bir alan olması noktası önemlidir. Zira eski kentsel saçaklardaki kentsel mekânın gündelik pratiklerine karşılık verdiği anlatısı yeni kentsel saçaklarda da aynı mekânsal üretim sürecine girdikleri bilgisini ortaya koymaktadır.

Dış kapının kenarında musluk vardı. Eşim köyden geldi mi, işten geldi mi, hadi köyden yıkanacak bir şey geldi mi musluk açılır hemen bir tur yıkanırda orada. Ee şimdi ne gelirse hemen evin içine giriyor şarttı böyle bir şey yapmak(Kilere musluk takmak).(T-K5)¹¹⁶

Anlaşılmaktadır ki kent yerleşikleri kırsal alanlardaki bağlarının devam edeceğine ilişkin bilgiyi de vermekte ancak bundan daha fazlası olarak gündelik yaşam pratiklerine yeni kentsel saçaklardaki kentsel mekânların karşılık vermediği noktada kentsel mekânı gündelik pratiklerine göre dönüştürmekte ve bodruma banyo yapmak gibi yeniden üretim sürecine girişmektedirler. Göç edilen bölgelerin gündelik yaşamından izlerin taşındığı ve çevre illerden Gaziantep'e yönelen göçün kentsel saçaklarda hemşehrilik ilişkilerine göre öbeğlendiği yeni bir yaşam alanı olarak dönüştürülen kentsel saçaklardaki mekân ve gündelik yaşam örüntüsü, bir sentez olarak yeniden üretilmektedir. Zira kırsal alanlardan kentsel saçaklara yönelen göç ile birlikte kırsal mekân ve mekânın gündelik yaşam içindeki kullanımı taşınmakta ancak kentsel yaşam ile tam olarak örtüşmediği durumlara kentsel mekân dönüştürülerek kullanılmaktadır. Kırsal mekânda kırsal gündelik işlerin yapıldığı ve büyük ölçüde gündelik yaşamın bu mekân içinde gerçekleştiği bahçeler ve hayatlar, kentsel saçaklarda küçük bahçe benzeri briketlerle çevrili küçük bir toprak parçasına asma, dut, ceviz gibi ağaçların dikildiği ve gölgelik alanların oluşturulduğu bir

¹¹⁵(T-K5): 43, Kadın, Evli, Ev Hanımı, Kayaönü mahallesinden Üniversite mevkisine taşınmış

¹¹⁶(T-K5): 43, Kadın, Evli, Ev Hanımı, Kayaönü mahallesinden Üniversite mevkisine taşınmış

yapı izlemektedir. Jale Erzen'in Üç Habitus (Erzen, 2015) kitabında da belirttiği gibi evlerin en anlam dolu olduğu yerler girişleridir. Köy evleri önlerinde traktör, at arabası ya da benzeri eşyalarını koyarak varlıklarını sergiledikleri gibi, bu yerleşimlerde, varsa araba, eve olabildiğince yakın ya da itina ile yapılmış bir garaja konmaktadır. Dış alanda ise bazı ayrıntılarda köy yaşamını hatırlatan unsurlar bulunmaktadır. Örneğin sebze yetiştirilen ve renkli iplerle çevrilmiş minik bir bahçe ya da dışarıda yemek yemek için sundurma altına yapılmış yerler, tuğladan yapılmış küçük bir ocak ya da kapı kenarına dikilmiş bir asma olabilir. Kırsal yaşamın alışkanlıkları ve açık alanda yaşam gibi nitelikler kentin çeperindeki yerleşim yerleri olan kentsel saçaklara aktarılmaktadır. Dış alanlar masa ve sandalye ya da yer minderleri ile iç mekân gibi kullanılmaktadırlar.

Gaziantep'te kentsel saçaklarında yaşayan insanların anlatılarındaki ifadelerden açıkça, belirli ilçeler veya bölgelerden Gaziantep kent merkezine göç eden insanların belirli çalışma alanlarında örgütlendiğini ortaya koymakta, örgütlenen çalışma alanına göre dış mekânın kullanıldığı ve kentsel saçaklardaki mekânın yeniden üretildiği bilgisi aktarılmaktadır. Baharat ve benzeri ürünlerin üretimi ile uğraşan aileler evlerine olabildiğince yakın yerlerde duvar kenarlarında ve boş aralarda kurutmalık yapabilecekleri sundurmalar inşa etmekte ya da duvar kenarlarına ipler çekerek bu alanları iş için ayrılmış alanlar olarak kullanmakta, damlara ipler çekilmekte ve bu işlemler buralarda yapılmaya çalışılmaktadır. Ayakkabıcılık terzilik ve konfeksiyon işleri ile uğraşan insanlar ise garaj ya da sundurma benzeri yerler inşa ederek overlok, kesim ve dikim yapabilecekleri, ip ve kumaş gibi ürünlerin boyama-işleme işlemlerinin yapabileceği, kalaycılık gibi işler için alanlar üretmektedirler. Dolmuşçuluk, hamallık, manavcılık gibi işleri yapan yerleşikler ise araçlarını ve malzemelerini koyabilecekleri çardak, garaj ve depo benzeri yerleri evlerinin altına veya yanına inşa etmektedirler. Bu anlamda kentin saçaklarında yaşayan insanların gündelik yaşamları ve mekân ile kurdukları ilişkiler de dönüşmekte ve saçaklanmaktadır. Çalışmanın saha araştırması bölümünde görülmüştür ki kentsel saçaklarda ki elerin altları darabalı ve bu işler için ayrılmış alanlar olarak analiz edilmiştir. Kırsal bağlardan tamamen kopulmayan, kentsel bağların ise henüz kurulamadığı kentsel yaşama eklemlenme süreci saçaklanmalardaki gündelik yaşama ve mekâna karşılıklı gelecek şekilde üretilemekte yeniden ve yeniden üretilerek örüntülenmektedir.

Dolayısıyla kent saçaklarında süren kentsel yaşam, göç edilen bölgelerin fiziksel mimari özelliklerinden izleri taşıyarak, bahçeli tarzda köy evlerine benzeyen evler inşa

edilerek ve yaşanan iç mekân bu anlamda değiştirilerek ve dönüştürülerek yeniden örüntülenmiştir. Kırsal pratikelerinden ve eski kentsel saçaklardaki gündelik pratiklerinden kop/a/mayan Türkiyeli yerleşikler kentsel mekân ve kentsel yaşam ile sentezlenen yeni bir kentsel yaşam örüntüsü üretmişlerdir.

5.2.4. Yeni Kentsel Saçaklar: “Kentin Başka Bir Kenarındaki Mahallede Yaşamak”

Kentsel saçaklanma metropolitan şehirler ve uydu sanayi kentleri arasında kalan kırsal yörelerde, düşük kaliteli konutların, küçük iş yerlerinin oluşturduğu, dağınık ve düzensiz yeni bir tür yerleşme biçimi olarak tanımlanmaktadır (Kıray, 1998, 105). Gaziantep kentinde kırsal kesimden ya da çevre illerden göç eden ekonomik gelir seviyesi düşük grupların yerleştiği düşük kaliteli konutların ve kırsal alışkanlıkların sürdürüldüğü kentsel saçaklardan ekonomik anlamda fırsat üreterek yeni yapılanan mahallelere taşınan Türkiyeli yerleşikler, Gaziantep kentinde mekânsal anlamda yeni kentsel saçaklanmalar oluşturmaktadırlar. Kentin çeperindeyken yaşadıkları eski yerleşim alanlarını Suriyeli mahallesi olarak nitelendiren Türkiyeli yerleşikler, taşınma sürecinde oldukları ya da çoktan yerleştikleri yeni yapılanan mahalleleri yeni köylü mahalleleri olarak tanımlamaktadırlar. Türkiyeli yerleşikler bu anlatımları aşağıdaki şu cümlelerle ifadelendirmektedirler.

Bizim mahalle birden taşınmış sanki buraya.(...) Eskiden köylüler topak topak bir yerde yaşardı. Evler ekmeğe su serpersin ya onun gibi serpilmişti yere. Şimdi Suriyeli mahallesi oldu bizim oralar, biz de yeni yapılan mahallelere taşındık. Buralar köylü mahallesi artık. Burada topak topak birlikte yaşıyoruz. Evler serpmeye değil dikine yukarı çıkıyor ama güvenli en azından. (T-K13)¹¹⁷

Artık Suriyeli mahallesi Düztepe. Biz bu mahalleleri artık Suriyelilere devrettik. Kiracı olduğun evi bırakır gibi bıraktık, çıktık. Yeni mahalleler yaptılar. Yerleştik. Yeni köylü mahallelerimiz buralar. (T-K1)¹¹⁸

Anlaşılmaktadır ki Türkiyeli yerleşiklerin konut kalitesi olarak düşük kaliteli

¹¹⁷ (T-K13): 51, Kadın, Evli, Ev Hanımı, Düztepe Semtinden Akkent Mahallesine Taşınmış

¹¹⁸ (T- K1): 29, Erkek, Bekar, Fıstık Komisyoncusu, Düztepe Semtinden Akkent Mahallesine Taşınmış

evlerin serpe usul ile yan yana geldiği, arsa kullanımının verimli olmadığı, küçük dükkanların olduğu eski kentsel saçaklardan, kent içi göç denilecek boyutta göç ettikleri ya da taşındıkları yeni kentsel saçaklar, site ve apartman tarzına uygun yapılaşmakta, büyük alışveriş merkezi ya da zincir marketlerin olduğu, konut kalitesinin yüksek olduğu mahalleler olarak görülmektedir. Kentsel saçaklanmalar mekânsal anlamda belirli bir kesime hitap edecek tarzda biçimlendirilen, belirli meslek gruplarının, belirli sosyo-ekonomik gelire sahip olanların ikamet ettiği, kentsel bir imge olarak anlaşabilecek özelliklere sahip olan yerleşim alanları olarak tanımlanmalıdır. Zira korunaklı siteler, özel yapılmış ancak kentin çeperinde kalan ve altyapı- yol hizmetlerinin görece kusursuz olduğu yerleşim birimleri de gecekondulaşma özelliği göstermektedir. Öyle ki “getto alanlar çoğunlukla toplumlarda sosyo-ekonomik seviyesi düşük olan insanların ikamet ettiği mekânlar olarak vasıflandırılrsa da, günümüzde çevresine duvarlar ya da demir sınırların çekildiği sosyal yapılaşmalar ya da yapılaştırmalar için de kullanılmaktadır” (Çağlayan-Şahin, 2006: 101). Kentin zenginleri ve seçkinlerinin kentin yeni yoksullarından, ötekilerinden ya da görece farklı üretim ve tüketim faaliyetleri gerçekleştiren insanlardan uzaklaşıp yerleştikleri “kentin çeperi olarak tanımlanan bölgelerde kurulan lüks mekân örgütlenmeleri, dışa kapalı, çoğunlukla apartman bloklarından oluşan, duvarlarla çevrili, kamuya kapalı güvenlik sistemleriyle denetlenip korunan ve kendi özel birimleri tarafından yönetilen otopark, yeşil alan gibi alanları olan bir yapıya sahiptir” (Çağlayan-Şahin, 2006: 101). Hemen belirtmek gerekmektedir ki Gaziantep kentinde bu yapılaşma ve örgütlenme türü kentsel saçaklanma tipi oluşturmaktadır. Zira kentsel saçaklardan görece daha iyi koşullara sahip ancak yine belirli bir kesime hitap edecek tarzda örgütlenen ve yapılanan, Türkiyeli yerleşiklerin eski yerleşim alanı olan kentsel saçaklardan kentin çeperinde yapılanan özel, korunaklı görünen ancak yerleşiklerin taşıdıkları pratikler ve bu yapılaşma türünün yapısından kaynaklı yeni köylü mahallesi olarak tanımlanan mekânlar saçaklanmaktadır. Hal böyle olunca Türkiyeli yerleşikler eski yerleşim mekânlarından, kent içi göçe kalkışarak, mekânı kullanma pratiklerini, gündelik pratiklerini ve örgütlenme yapılarını da içine alacak şekilde belirli akrabalık ve hemşehricilik ağları olan sosyal örgütlenmelerinin yardımıyla kentin yeni çeper mahallelerine taşınmaktadırlar. Bu anlamda Suriyeli göçü sonrasında, kentin çeperinde yapılanan ve belirli sosyal ağlar ile bu alanlara yönelen kent içi göçün yöneldiği kentsel alanlar “**yeni kentsel saçaklar**” olarak analiz edilmelidir.

Şimdi akrabalarla, eski komşularımızla kentin başka bir kenarındaki mahallede yaşıyoruz.(...) Yeni mahalleler yaptılar, her yer site, güvenlik var kapıda. Misafir bile gelince evi arayıp onay istiyorlar. Garaj var bir tarafta, kumanda ile özel açıyorsun eski mahallede olsak garaj için kavga çıkardı.(...)Yeni mahallelere taşındık hem daha güvenli buralar artık. Ama yine köylü mahallesi diyorlar buraya. tabi ben de öyle tanımlıyorum başka ne diyeceğim ki evleri değiştirmek de köylüyüz ve hepimiz bu semtte birlikte yaşıyoruz.(T-K1)¹¹⁹

Kente yeni taşınan akraba ve hemşehrilerine kentsel mekânlarını devrederek kentin farklı bölgelerine saçaklanan yerleşikler, Suriyeli göçü sonrasında kentin hem farklı bölgelerinde hem de yeni yapılanan belirli kentsel alanlara yönelmektedirler. Ancak kentsel mekân içindeki taşınma hareketleri ile yeni kentsel mekânlarda saçaklanan Türkiyeli yerleşikler, Suriyeli göçü öncesi belirli hemşehrilik ve akrabalık ilişkilerine göre yaşadıkları kentsel saçakları kırsal alanlardan ya da çevre illerden gelen tanıdıklarına devrederken, Suriyeli göçü sonrası kente gelen Suriyelilere kentsel mekânlarını devretmeye başlamışlardır. Yeni kentsel saçaklara yönelim ise akrabalık, komşuluk ve hemşehrilik ilişkileri ile göç üzerinden ekonomik fırsatlar üretmek üzere kent içine doğru yönelmekte ve bu durum yeni kentsel alanlarada hangi stratejiler ile konumlanıldığını ortaya koymaktadır.

Babadan kalma gecekonduyu evi sattım. Bir Suriyeli satın aldı. Emlakçıya falan gerek kalmadı yok, fırında bir kez konuştum. İki gün sonra bizim evin alıcıları çıktı, bir anda oluverdi, anlamadım ben de. Bir Suriyeli çaldı pencereyi,(...) alacağım dedi, sattık.(...) Eski evdi ama iyi fiyat sattım, köyden gelene satsam bu kadar etmezdi. Biraz da kredi çektim. (...) Şimdi bir sitede kalıyorum. O evi satmasam burada bir eve çıkamazdım. O evide kaç yıla satardım, kim bilir! Akrabalar da taşınınca bu mahalleye bizden önce ev bulmak da kolay oldu yerleşmekte. (T-K14)¹²⁰

Kim der yeni yapıldı o mahalleler diye.(...) İşte Düztepe'den, Karşıyaka'dan, Kayaönü'nden gelenlerle doluyor. Biz de taşınacağız.

¹¹⁹ (T- K1): 29, Erkek, Bekar, Fıstık Komisyoncusu, Düztepe Semtinden Akkent Mahallesiine Taşınmış

¹²⁰ (T-K14) : 38, Erkek, Evli, Reklamcı, Dumlupınar Mahallesiinden Akkent Mahallesiine Taşınmış

Görümüm ev buldu. Üst ayaktayız taşınıyoruz Akkent'e. Kolu komşu bir aradalar orada. Eski mahallede gibi yaşar gideriz yine. Evi de verdik kurtulduk. Yoksa gidemezdik ya tabi. Başirede anlaştılar valla anlaştımiciler diye korkuyordum. (T-K7)¹²¹

Katılımcının bu ifadeleri 2011 Suriyeli göçü öncesinde ve 2011 Suriyeli göçü sonrası kentsel saçaklarda yaşayan gündelik yaşam ile temas halinde olduğunu belirten Türkiyeli yerleşiklerin mekânsal anlamda yaşadıkları alanları değiştirdiklerini, bunu ise Suriyeliler ile girilen sosyo-ekonomik ilişkiler sayesinde maddi kaynak arttırımı ve belirli akrabalık ilişkilerinin sürdürülmesi ile gerçekleştirdiklerini ortaya koymuştur.

Kent hakkında, kent kullanıcısının söylemlerinin arada kalan tanımlamaları önem teşkil etmektedir. Öyle ki gündelik yaşama ilişkin her söylem ve anlatı diğer tüm kentsel dinamiklerle olan ilişkiyi ortaya koyma halindedir. Kentsel dinamiklerden herhangi birinin değişip dönüşmesi demek diğerinin yeniden konumlanması veya yeniden üretilmesi anlamına gelmektedir. Bu anlamda 2011 Suriyeli göçü sonrası Gaziantep kentindeki kentsel saçakları hedef alan söylemlere kentsel saçakların Suriyeli mahallelerine, sokaklarına ve belirli bir grubun yaşam alanına dönüştüğü ifadelerini taşımakta ve kentsel saçaklardaki gündelik yaşam pratiklerinin değiştiğine ilişkin anlatılar paylaşılmaktadır. Türkiye'de kent içi göçle birlikte mekânda gecekondulanmanın yoğunlaştığı ve bu tarz mekânsal dönüşümün kentte yoksulluk, suç, düşük güvenlik algısı, gecekondulu bölge olmasıyla kaynaklı arsa değerinin düşük olması risklerini yarattığı gerçeğini görmek gerekir ki bu demografik dönüşüme de yansımıştır. Hal böyle olunca etnik konumlanmanın mekânda etkisi arttığı gibi kan davası, töre cinayeti gibi kıra özgü pratikler kentte bir parçası haline gelmiştir ki bu bağlamda bu çalışmanın alan araştırması bölümünde Türkiyeli yerleşiklerin ve Suriyelilerin kentsel saçaklardaki gündelik yaşamlarına ilişkin anlatıları aşağıdaki şu cümlelerle ifadelendirilmiştir.

*Orası(Düztepe semti) işçi mahallesi, kenar bir semti biz yaşarken.
Hala öyle. Herkes birbirine yakın yaşar, her sokakta bir akraba tanıdık.
Her Pazartesi ve Perşembe günü köyden yoğurt, sütü yumurta gelir, dolma kurutulur, kapı önünde oturulur, salçalık sokakta ayıklanır, çekilir, damlara serilirdi. Köyde gibidir her işimiz.(...) Birinin davalısı mı var,*

¹²¹ (T-K7): 42, Kadın, Evli, Hastahane personeli,

kavga mı etmiş burada canı sağ olur ya da alacağı var alamıyor mu mesela, almaya gidilirdi. (T-K1)¹²²

Görsel 5.2. Kırdan Aktarılan Ürünleri Satan Bakka

Buralar eski mahallem gibi değil, sokakta oturamıyorum kimse kalmadı, kimse de eskisi gibi eş dost akraba değil bana. Suriyeliler akraba birbirine.(...) Desem ki olsun akrabam olmadan da yaşarım desem olmuyor. Niye olmuyor dolma kurutacağım mesela mevsimi şimdi geldi. Hahh! Ama dam kenarına asamıyorum, O dam benim görümümün damı değil, akrabam değil. Yaptım bir kez ipini kestiler. Yine keserler, kimsem değiller onlar. Bana git diyor buralar. Ekmek yapacağım yer vardı. Şurdaki arsa işte(eliyle önce işaret ediyor evinin çaprazını, sonra ekmek tahtasını ve sacları nasıl yerleştirdiğine ilişkin el ve kol hareketlerinde

¹²² (T- K1): 29, Erkek, Bekar, Fıstık Komisyoncusu, Düztepe Semtinden Akkent Mahallesine Taşınmış

*bulunuyor.), tahtayı, sacı kurardık, (...) beyler odun taşırdı ateşin altına.
(T-K7)¹²³*

Bizim köyden liseye başlayıp okumak için gelen, 14 yaşında bir çok genç bu mahallelere taşındı zamanında. Ben de tabi ya. 14 yaşında ana yok baba yok düşün bunu. Kime güveniyorlar tabi burada akrabalarımıza güveniyorlardı. Çok kişi böyle üniversiteye gitti bu mahalleden. (T-K8)¹²⁴

*Mahallenin yarısı bizim köylü dersem inan yani. Köyden çalışmak için geldik.(...) Birbirimizin yanında olunca şehir hayatı daha kolaydı. İş bilen, yol yordam bilen birbirine yardım ederdi. Herkes köyden gelene ev, iş bulurdu burada. Ama artık köyden gelen de yok, köyde insan kalmadı. Köylümüz yerine Suriyeliler geldi. Daha kalabalık geldiler.(...) Biz yabancı kaldık ama köylüyüz işte buradan başka yerlere gidip buluştuk.
(T-K10)¹²⁵*

Katılımcılar, kırdan kente doğru gerçekleşen göçe bağlı olarak oluşan kentsel saçaklara Suiyelilerin yerleşmesine bağlı olarak kent içi göç sürecine giriştikleri anlatısını ortaya koymaktadırlar. Kent içi göçün eski yerleşim birimlerindeki gündelik yaşam pratiklerine benzer ancak yeni kentsel alanlar olarak tanımlanan Akkent, Mavikent, Karataş mahalelerinde hakim olması gerektiği düşünülen ortak yaşam alanların kullanımına ve modern üretim ve tüketim ilişkilerine dayalı hayatın geleneksel/kollektif motiflerle bezendiği görülmektedir ki bu kamusal alan bilincinen hareketle düzenlenen apartman site kütürüne ait pratiklerin, bu süreçte yerleşiklerin kent içi hareketlerine bağlı olarak geleneksel/kollektif pratiklerden yeniden üretildiğini görmek mümkündür. Öyle ki Eylül ve Ağustos aylarında kışlık erzak yapımının başladığı Gaziantep kentinde yeni yerleşim birimleri olan Akkent, Mavikent ve Karataş mahallelerinde bulunan site bahçelerinde ekmek yapmak için ocakların kurulduğu ve açma ekmek yapıldığı, salçalık biber temizliğinin 10- 15 kişilik gruplarla site bahçesinde yapıldığı, yıkanan yünlerin kurutulması için site bahçesinin duvarlarının ve kenarlıklarının kullanıldığı dikkati çekmektedir. Dolayısıyla kırdan kente göçe bağlı olarak oluşan mekân kırsal yaşamdan taşınan pratiklerin çerçevesinde kullanılmakta ve üretilmektedir. Bu da, kentsel saçaklarda

¹²³ (T-K7): 42, Kadın, Evli, Hastahane personeli,

¹²⁴ (T-K8): Kadın, Bekar, 25, Öğrenci, Köyden Cengiztopel Mahallesinde Taşınmış

¹²⁵ (T-K10): Erkek, Evli, 40, Konfeksiyoncu, Dumlupınar Mahallesinden Akkent Mahallesine Taşınmış

ikamet ederken Suriyeli göçü sonrası kentin yerleşiklerinin ikamet ettiği alanlara doğru kent içi göç sürecine giren Türkiyeli yerleşiklerin ifadelerine aşağıdaki mülakatlardaki gibi yansımıştır.

Alışmak benim için değil ama ailem için zor oldu. Yeni bir mahalle! Dolma kurutulmalı, kapı önünde oturmalı, salça yapılmalı, ekmek yapılmalı. Tüm bunlara kaynak ve bütçe ayırmaya alışık değiliz biz. Hala köylüyüz aslında.(...) Mesela çatıda kileri olanların kilerini dönüşümlü olarak kurutulmalık ve salça yapmak için kullanıyoruz. Ekmek yapmak kolay ama tüplü saclar aldık hemen site bahçesinde yapılıp kalkılıyor. En zoru sokak oturmaları. Eski mahallede kapı önünde oturlardı hep. Şimdi yine site bahçesinde oturuyoruz ama eskiye göre herkes evine çekildi. Eski ruhu yok kapı önünün. Artık site önü! Olduğu kadar eski mahallede gibi yaşamaya çalışıyoruz (T- K1)¹²⁶

Sitede yaşayıp her şeye para yetiştirmek kolay olmuyor. Çağırdım eltimi. Eltimle aynı apartmanda kalıyoruz. Konuştuk biz. Restoranlarda bizim gibi kadınlar tüplü saclarda ekmek yapıyor. Odun yoksa tüplü ocak alak hele dedik. Sitenin bahçesinde oturduk ekmek yaptık valla. Bizi gören Suruçlu kadınlarda geldi. Şimdi tüplü sacı belledik. Hem ortalık kirlenmiyor hem de ekmeksiz kalmıyoruz. Yoksa para mı dayanır her gün somun ekmek almaya. (T-K13)¹²⁷

Bu mahalle daha şehir gibi ama ekmek yapacak alanımız yok. Neyse ki bahçe var. Bir köşesinde buna benzer(ekmek yapmak)köyden kalma işlerimizi yapabiliyoruz. Dumlupınar'da halı yıkamak, örtü köpüme (yastık yorgan yapmak), ekmek yapmak, salça yapmak hepsi köydeymişiz gibi kolaydı. Şimdi burada salça yapamıyoruz artık satın alıyoruz ondan vazgeçtik ama ekmek yapacak yerimiz var. (T-K14)¹²⁸

¹²⁶ (T- K1): 29, Erkek, Bekar, Fıstık Komisyoncusu, Düztepe Semtinden Akkent Mahallesine Taşınmış

¹²⁷ (T-K13): 51, Kadın, Evli, Ev Hanımı, Düztepe Semtinden Akkent Mahallesine Taşınmış

¹²⁸ (T-K14) : 38, Erkek, Evli, Reklamcı, Dumlupınar Mahallesinden Akkent Mahallesine Taşınmış

Görsel 5.2. Kışlık kurutmalıklar için site önünde hazırlık yapımı

Anlaşılmaktadır ki kent içi göçe bağlı olarak ortaya çıkan saçaklanmanın sonucuna bağlı olarak ortaya çıkan mekânlarda yaşayan ve kendilerini henüz kırsal bölge insanı olarak tanımlayan Türkiyeli yerleşiklerin arasında kırsal ilişkilerin hâkim olduğu ve dayanışma ilişkilerinin kentsel yaşama tutunmak için bir strateji olarak üretildiği görülmektedir. Türkiyeli yerleşikler, yeni yapılandığını ifade ettikleri bu mahallelerde ise kentsel mekânı eski yaşam alanlarındaki yaşam pratiklerine benzer şekilde üretmektedirler. Suriyeli göçü sonrası taşındıkları kentsel mekânı gündelik pratiklerine göre dönüştürmekte kimi durumlarda ise yapılı çevreye göre gündelik pratiklerini dönüştürerek uyarlamaktadırlar. Kentsel mekânı yeniden üretirken gündelik yaşam pratiklerini de dönüştürerek çevreye uyum gösterecek pratikleri üretme eğilimindedirler.

5.3.Kesişim Alanları ve Farklı Akışlar(Akışkanlıklar)

Suriyeli göçü sonrasında hem Türkiyeli yerleşiklerin hem de Suriyeli göçmenlerin oluşturdukları saçaklanmalara, parçalanmalar temelinde bakmaktan ziyade parçaların oluşturduğu bütünsellik içinden bakılmalı ancak bu bütünsellik arasında kalan çatlaklar ve

akışlar göz önünde bulundurulmalıdır. Nitekim gündelik hayatın örüntüsünü anlamak için, asla bir araya gelemeyeceklerini düşündükleri alanların tespiti ve bu alanlar arasındaki akışkanlıklar önemlidir ki gündelik hayat oluşan bu çatlaklar arasında akışkanlık göstermektedir. Bu bağlamda kentsel yaşamda konumlanmaya çalışan Suriyeliler ve Türkiyeli yerleşikler hem taşıdıkları hem de kentsel yaşamdaki koşullar çerçevesinde ürettikleri direnç mekanizmalarının kesişmesi ve bu kesişim alanları arasındaki akışkanlıklar insanların yeni gündelik pratikler geliştirmelerine imkan tanımaktadır. Dolayısıyla kentsel yaşam bu kesişim alanları ve bu alanlar arasındaki akışkanlıklar bağlamında örüntülenmektedir.

5.3.1.Yeni Akışlar: Aidiyetlik ve Sahiplenme Duygusunun Taşı(n)dığı Kentsel Mekân ve Mekân Pratikleri

Toplumun örüntülenme biçimi, kentsel mekânda konumlanma ve sosyo-ekonomik dinamiklerin belirlenmesi üzerinde doğrudan etkilidir. Belirtmek gerekmektedir ki kent birçok amaca hizmet eden değişken bir yapıdan oluşur ve birçok işlevi bir arada barındırır. Öyleyse şunu anlamak mümkündür: bir kent sınırsız sayıda hizmeti, anlayışı, fikri, yaşayış biçimini bir arada barındırabilir ve insanların bir çok farklılık ile girdikleri temas ve ürettikleri kentsel yaşam pratikleri mekânda konumlanma biçimlerini ve ekonomik etkinliklerini değiştirir ve dönüştürür. Bu anlamda Türkiyeli yerleşikler Suriyeli göçü öncesi yaşadıkları mekânı “mekân bizim”, “hayat sokaktadır”, “köylü mahallesi”, “şehir altı yer” gibi anlatları kentsel mekânlar içine yaşarken duydukları bağlılık ve hayatın akışını kentsel mekân ile öz tutmaktadırlar.

Kendi içinde bir hayatı var, sokakta akıyor hayat. İş varsa sokakta toplanıp yapılır, düğün davetiyesi mi katlanacak, hemen sokakta toplan, yap. (...) Kapı komşum zaten akrabandır güvende hissedersin, mekân bellidir bizim yani. Düztepe. Mekân bizimdir yani. Yabancı biri mi girdi ikinciye geçiyorsa sorarsın hayırdır kardeş birine mi baktın diye.(T- K1)¹²⁹

¹²⁹ (T- K1): 29, Erkek, Bekar, Fıstık Komisyoncusu, Düztepe Semtinden Akkent Mahallesine Taşınmış

Sokakta yürürken güvende hissedersin kendini, yüzler hep tanıdaktır. (...) Eskiden köylü mahallesiydi. (T- K6) ¹³⁰

Ancak Suriyeli göçü sonrası Türkiyeli yerleşiklerin taşındıkları ya da taşınmayı düşündükleri kentsel saçaklara yönelen anlatıları sosyal/akrabalık/hemşehrlik ilişkilerin korunduğu dönemlere yönelik olan anlatılarından tamamen farklılaşmaktadır: “altyapı sorunlu”, “rutubetli evler”, “dolambaçlı yollar”, “Suriyeli mahallesi”, “şehrin kenarında” gibi anlatıları bu süreci okumayı kolaylaştırmıştır.

Orada (Düztepe’de) alt yapı sorunlu, çevre temizliği yok, yaz gelir her yer sinek, evler eski ya rutubet alır ya da ısınmaz.(...) Evler dip dibe, doğru düzgün ışık almıyor, çoğu tuvalet banyo merdiven altında, sokaklar da dolambaçlı. Sokağın başında biri varsa ve sonundaysan kim var sokağın başında göremezsin.(T- K1) ¹³¹

Biz 2015 yılında Akkent mahallesine taşındık. Mahallemiz artık Suriyeli mahallesi oldu. Düztepe, Karayılan, Vatan, Dumlupınar mahallesi neresi olsa yaşardım ama hepsi artık Suriyeli mahallesi.(T-K10) ¹³²

Artık Suriyeli mahallesi oldu. Herkes evini sattı, kiraladı. (...) Bak hele her sokakta Suriyeli yaşıyor. 5 bakkaldan biri Suriyeli. Ayakkabı yapıyorlar, mobilya yapıyorlar her işi yapıyorlar. (T- K6) ¹³³

Belirtilmelidir ki kent içinde gerçekleşen kent içi göç süreci ile **yaşam alanını değiştiren** Türkiyeli yerleşiklerin “*kentin başka bir kenarındaki mahalle*”, “*yeni mahalle*”, “*temiz*”, “*akraba mahallesi*” gibi söylemleri, yeni kentsel mekânlarda konumlanma biçimleri ve bu mahalleler hakkında yaratılan imgelerin analizi için önemlidir. Bu analizler yapılırken görülmüştür ki, sürecin gelişmesinde akrabalık ilişkileri mekâna yönelik zihinsel kodlamaları etkileyen bir dinamiktir. Bu anlamda görülmüştür ki göç süreci, **mekânsal ilişkilerde aidiyetin dönüştürülmesi ve taşı(n)masını** beraberinde getirmiştir.

¹³⁰ (T-K6): Erkek, Evli, 59, Apartman yöneticisi

¹³¹ (T- K1): 29, Erkek, Bekar, Fıstık Komisyoncusu, Düztepe Semtinden Akkent Mahallesiine Taşınmış

¹³² (T-K10): Erkek, Evli, 40, Konfeksiyoncu, Dumlupınar Mahallesiinden Akkent Mahallesiine Taşınmış

¹³³ (T-K6): Erkek, Evli, 59, Apartman yöneticisi

Kayınpeder taşındı karşımıza. Buradaki evimi de yine akrabalarla bulduk. Alt komşu, yan binadaki 2 aile Dumlupınar'dan komşularımdı. Akraba mahallesi burası. Uygun ev olunca haber ettiler bana, taşındım hemen. Tertip var benim o taşınacak Akkent'e. Ama bekliyoruz arıyoruz biz şimdi ona ev. Boşalınca güzel bir yer hemen taşınacak, evini sattı çünkü. Yakında boşaltmalı. (T-K10)¹³⁴

Şöyle bir Yeşil Vadi'den geçirim, eskiden olsa köylü mahallelerine girerdik o yoldan, artık Suriyeli mahallesine girer gibi. Eskiden Milelis'lilerin mahallesi diyorlardı, Oğuzeli'lilerin mahallesi diyorlardı, ne bileyim Nizip'lilerin mahallesi diyorlardı. Şimdi onlar (Suriyeliler) burada (eskiden köy ve elinen ilçeye göre tanımlanan mahallerde) yaşıyor, Suriyeli mahallesi diyoruz. (T-K11)¹³⁵

Ben Suriyelilerden önce satmıştım evimi. Evi sattığım köylü şimdi kiraya verdi, Akkent'e taşındı şimdi. Buralar eskiden eski Antep'liler otururdu, şimdi Düztepe, Yukarıbayır, Cengiztopel, Karşıyaka buraya taşındı.(...) Akkent'de Suriyeliler Türkiye'ye gmeden önce bir iki inşaatın olduğu tarlaydı. Bir iki yılda mahalleyi hemen yaptılar. Yeni mahalle oldu. Şimdi kocaman bir mahalle ettiler orayı. Yakındır bir ilçe olur Karataş bölgesi. Tramvayı, hastahaneyi her şeyi hemen yaptılar. (T-K6)¹³⁶

Geçmiş dönemlerde şehre tam olarak dahil olamamıştı bu mahalleler. Yani kentte ama köy hayatı yaşıyordu hala.(...) Hastahane ve benzeri kurumlar açıldıkça kentsel yaşam ile bütünleşme ve uyum olur diye düşünüyordum. Hatta kentin de burada yaşayan insanları kabulü daha kolay olur diye düşünmekteydim. Ama çok daha farklı şeyler gelişti bu şehirde. Suriyeli göçü bu mahallelere yöneldi(...) Bence artık kenar semt olarak kalıcı bir tanım edildi bu mahalle. Suriyeli mahallesi, kenar mahalle gibi isimlerle biliniyor artık.(T-K2)¹³⁷

¹³⁴ (T-K10): Erkek, Evli, 40, Konfeksiyoncu, Dumlupınar Mahallesinden Akkent Mahallesine Taşınmış

¹³⁵ (T-K11): 42, Erkek, Evli, Dolmuşçu, Düztepe Semtinden Karataş Bölgesine Taşınmış

¹³⁶ (T-K6): Erkek, Evli, 59, Apartman yöneticisi

¹³⁷ (T- K2): 24, Erkek, Bekar, Hastahane Yöneticisi

Anlaşılmaktadır ki kentsel mekânlara belirli bir grubun yerleşimde bulunması kimi zaman mekânsal yapıyı belirlemekte kimi zaman ise mekânsal yapı gündelik pratikleri belirlemektedir. Ancak ayrı ayrı düşünmek imkânsızdır. Bu anlamda belirli bir grubun yerleştiği mekânlar bu grubun genel özelliklerini barındırmakta ve göçe kalkışacak kitle için varış güzergâhı olmaktadır.

Önce başka mahallede yaşıyordum, 3 mahalle değiştirdim. Ama burada Suriyeliler için okul açıldı, iş buldum. Akrabalarım yaşıyor. Bizim için açıldı okul, Suriyeli kardeşlerimiz bu okulun çevresinde daha çok yaşıyor. Hayat kolaylaştı burada. (...) Ülkemde gibiyim. (S-K4)¹³⁸

Ondan alışveriş yapıyorum, konuşuyorum hep onunla. Elektrikçi var Suriyeli. Her işi yapan var bu mahallede. Buradayken yolunda herşey. Ama başka mahallede tanıdık yok, herkes yabancı. Rahat değilim.(S-K5)¹³⁹

İş bulduk bu mahallede(Karşıyaka mahallesi). Eşim elektrik işlerine bakmaya başladı. Ben de Arapça öğretmeye başladım, bir de İngilizce öğretmenim oldum. (...)Kadınlar boncuk¹⁴⁰ işliyorlar, parça kesiyorlar bana da iş veriyor. Ama başka mahallede bu işleri bulamayabilirim. Akrabam, tanıdığım kimse yok başka mahallelerde. Kardeşim gelecek İstanbul'dan o da bu mahalleye yerleşecek.(S-K6)

Katılımcıların ifadelerinden anlaşılmıştır ki akrabalık bağları ile kentsel mekânlara yönelmiştir ve iş bulabilecekleri bölgeler olması bu örgütlenmelerin olduğu kentsel mekânlar yoğun bir göçe sahne olmakta ve hatta göçün yönü durumuna gelmiştir. Hal böyle olunca kentsel mekânlar farklı etnikliklere, akrabalık ilişkilerine, durum katmanları bağlamında göç eden bir kitleye göre hem yapısal anlamda hem de imgesel anlamda değişmiş ve dönüşmüştür.

¹³⁸ (S-K4) :37, Erkek, Evli, Suriye'de Öğretmen, Türkiye'de Öğretmen, İdlib

¹³⁹ (S-K5): 40, Erkek, Evli, Türkiye'de Temizlik Görevlisi, Suriye'de Çiftçi, Humus

¹⁴⁰ (S-K6): 34, Kadın, Evli, Halep, Suriye'de öğretmen, Türkiye'de İngilizce ve Arapça Öğretiyor.

5.3.2. Suriyeli Göçü ve Kentsel Kesikler

Türkiyeli yerleşikler ve Suriyeliler için zihinde imgesi olan bir ana yol, bir bina, kentin yeşil alanı ya da basit bir tepe olabilir. Dikkat çekici bir özelliği olmasa da gerçek bir şey, uzun süreli aşinalıklar ya da aynılıklar (aynı tarz kullanım, görünüm gibi) sonrasında hafızada bir kimlik ve gündelik hayatta bir işleyiş kazanılabilir. Bu işleyiş ve kimlik ise kentte ayrılıkların, farklı akışların karışıklılıkları olmaması adına önemli iken çok daha önemli olan ise farklı akışların kesişmesi ve bazen iç içe geçmesidir. Zira kesişim alanları bilgilerin, deneyimlerin, davranış ve yaşayış biçimlerinin ayrılması için değil karışması için imkân yaratmaktadır ve bu durum çoğu zaman rasyonel temellere de dayanabilmektedir.

Ney edek iş de mi vermiyek ama bu adamlara. Hepsi ama yardım almıyor ki. Çalışmak ve yaşamak zorudalar. Hem durum işime geliyor tabi ki. Daha uygun fiyatlara işçi bulabiliyorum bu sayede. Suriyelilerle hem aynı sanayi sitesinde yapıyoruz hem de sık sık ortan çalışıyoruz. Suriyeliler tamam ama biz de çalışmalıyız değil mi? (T- K1)¹⁴¹

Suriyeli göçüne bağlı olarak, kent içi göç süreci sonucunda saçaklanan ve ekonomik değeri kentin diğer alanlarına göre düşük olan kentsel mekânın, Suriyeli göçmenlerin taleplerine göre yine görel olarak bir ekonomik değere kavuşmuş olduğu gerçekliği ise katılımcıların aşağıdaki ifadelerine yansımıştır ki Suriyeli göçmenlerin taleplerine bağlı olarak bir talep döngüsünün oluşmuştur. Mekânın eski göçmenleri ise oluşan bu talep üzerinden mekânın Suriyelilere transferini satış ya da kiralama üzerinden gerçekleştirirken, kendileri ise yeni yapılaşan alanlara doğru kent içi mobilizasyonu söz konusudur. Hemen belirtmeli ki bu mobilizasyonda Suriyeli göçmenlerin talepleri kadar finansallaşma sürecinin borçlanma ekonomisinde rol oynamaktadır. Ancak ulus kimlik üzerinden ötekileştirilen Suriyeliler ile yerleşikler aynı mekânı paylaşmada imtina ettikleri dikkati çekmektedir ki, kent içinde belirli alanlar doğal sınır gibi tanımlanmakta ve bu sınır ile araya gizli bir çizgi çekilmektedir. Böylelikle ötekilerin girmesini istemedikleri alanlar belirlenmektedir. Bu anlamda Suriyeli göçmenler “öteki” ve “yabancı” olarak istenmeyen durumundadır. Ancak politik yansımaları olan bu “yabancılık”, “ötekilik”, “istememe” durumu üzerinden, bir “kentsel kesik” oluştuğu iddia edilse de, bu “kentsel kesik” bir

¹⁴¹ (T- K1): 29, Erkek, Bekar, Fıstık Komisyoncusu, Düztepe Semtinden Akkent Mahallesine Taşınmış

takım geçişlere de izin vermektedir.

25 yıl yaşadık Düztepe’de. Ben çocuktum çok hatırlamam ama ailemin ilk geldiği mahalle burasıymış.(...) Ne kadar istemesek de artık Suriyeli mahallesi oldu Düztepe. biz tabi taşındık Akkent’e şimdi doğru konuşmak gerekirse onlar gelmese biz de taşınamazdık başka mahallelere. (T- K1)¹⁴²

Bu geçişler alanda sosyo-ekonomik ve mekansal dinamikler üzerinden oluşan bir kesişim alanı yaratmaktadır. Bu kesişim alanı ortak çıkarlar üzerinden bir alan yaratmakta ki alanda bu ortak çıkarlar doğrultusunda akışkanlıklar görülmektedir. Bu durum tıpkı büyük akarsuları besleyen su kolları gibidir ve ortak istençlere ulaşmak için akışkanlık görülmektedir. Nitekim bu akışkanlık atıl mekânın bile bir değer dönüşümünü üretirken, yerleşikler rasyonel bir kararla mekânı değerlendirmek istemekte, Suriyeli göçmen ise yine rasyonel bir kararla ucuza konut bulma eylemliliği içerisinde hareket etmektedir. Hal böyle olunca Türkiyeli eski göçmen olan yerleşikler kesik olarak işleyen kentsel mekânları ve geçişleri mümkün kılan sosyo-ekonomik kesikleri aşağıdaki şu cümlelerle anlatıya dökmüşlerdir.

2015 yılında Akkent’e taşındık. Aynı sitede abim ve köylüm olan başka akrabalarım da var. Orada yaşayan (Düztepe mahallesi) insanlarımız (Türkiyeli akraba yerleşikler) azaldı. Daha doğrusu Suriyeliler yerleşmeye başladıkça biz de oradan ayrıldık. Sık sık Suriyeliler ile Yeşil Vadi’de karşılaşıyoruz. Ama belli onlar Düztepe, Dumlupınar, Yukarıbayır oralardan gelmişler. Bizim tarafa çok fazla geçmiyorlar. Çalışma yerlerinde daha çok birlikteyiz. Birlikte çalışıyoruz, yemek yiyoruz, işe gidiyoruz, ama yaşadığımız mahalleler çoğunlukla ayrı. (T- K1)¹⁴³

Yeşil Vadi Parkında Akkent’e taşınan komşularıyla hep buluşuyorduk. Orası ortak alanımızdı. Çok fazla Suriyeli oradan(Yeşil Vadiden) öteye gitmez. Bizim komşularda beriye geçmek istemiyordu.

¹⁴² (T- K1): 29, Erkek, Bekar, Fıstık Komisyoncusu, Düztepe Semtinden Akkent Mahallesine Taşınmış

¹⁴³ (T- K1): 29, Erkek, Bekar, Fıstık Komisyoncusu, Düztepe Semtinden Akkent Mahallesine Taşınmış

Ortada buluşak dedik hep. Orası buluşma yerimiz oldu. (T-K3)¹⁴⁴

Akkent'e taşındım. Burada çok yoklar, Allahtan aramızda şu Yeşil Vadi parkı varda ordan bu tarafa çok gelmiler. (T-K9)¹⁴⁵

Öyle ki Türkiyeli yerleşikler ve Suriyeliler için zihinde imgesi olan bir ana yol, bir bina, kentin yeşil alanı ya da basit bir tepe olabilir. Dikkat çekici bir özelliği olmasa da gerçek bir şey, uzun süreli aşinalıklar ya da ayrılıklar sonrasında hafızada bir kimlik ve gündelik hayatta bir işleyiş kazanabilir. Söz konusu işleyiş kentte ayrılıkların ve yaşam sınırlarının belirlendiği sınır çizgileri olarak belirebilir. Ancak farklı akışların kimliklerin, yaşayış biçimlerinin bir alanda kesişmiş olması kentsel kesiklere içkindir. Bu anlamda kentsel kesikler insanların gündelik yaşam içinde yeni stratejiler geliştirmek için örgütlenmelerine imkân tanımakta ve bu örgütlenmeleri koordine etmektedir. Kent içindeki göçün yönü ve varış noktası belirlenmektedir.

Gel zaman git zaman evi kiraya verdik. 2013'te Suriyeli bir aile geldi. Kaynanamın akrabası oluyor. Onlar kiracı girdi içine. Biraz da kredi çektik ev kiraya girince Yeşilkent'e taşındık.(...) Bizim mahalle birden taşınmış sanki buraya. Hala Yeşil Vadi'de eski mahallemizden komşularla buluşuyoruz. Ama artık pek kimse kalmadı o mahallede komşumuz herkes taşındı neredeyse. Ama taşınmak isteyen de olunca hep birlikte ev arıyoruz. Her koldan bakarız. Yalnız bırakmayız. Bizi de bırakmadılar. Bizde böyledir içimiz dışımız birdir. Şehirli olduk artık tamam, ama mahalle yaşantısını, mahalle kültürümüzü de atmadık (T-K13)¹⁴⁶

Sokağın bir tarafı Suriyeli bakkalı, demircisi, bir tarafı Türk bakkalı, internet kafesi, berberi olmuştu.(...) Baktı inşaatçılar duruma, dururlar mı? Hiç durmamaya ev yaptılar. Sonra yeni mahalleler yapılmaya başlandı. Şehire Suriyeliler geldi hem kalabalıklaştı, değişti, hem de yeni yeni mahalleler yapıldı. Gidip gördük tabi. Yeşil Vadi'nin öte

¹⁴⁴ (T-K3): Kadın, Evli, 44, Ev hanımı, Henüz Eski Kentsel Saçaklarda Oturuyor

¹⁴⁵ (T-K9): 51, Erkek, Evli, Bakkal, Suriyeli göçü sonrasında Akkent mahallesine aşınmış, Suriyeli Göçü Sonrası Akkente Taşınmış

¹⁴⁶ (T-K13): 51, Kadın, Evli, Ev Hanımı, Düztepe Semtinden Akkent Mahallesine Taşınmış

yanı hemen. Buraya çok yakın. Aramızda ne var ki buralarla(Yeni yapılan mahalleler olarak Akkent, Yeşilkent mahalleleri). Bir park!(...)Çıktık çıktık oradan(Düztepe'den). Şimdi vadinin ardından diğer tarafa bakıyorum onlarda bu tarafa bakıyordur ya belli ya. Kesilemdik karpuz değil ki anlamayacak, göreyecek ne var bunda. Onlarda zamanla vadiyi geçer.(T-K14)¹⁴⁷

Farklı akışların kesişmesi, birbirine karışması ve hatta dış göçün ürettiği kent içindeki iç göç sürecinin yol haritasının çıkartılabilmesi adına önemlidir. Anlaşılmıştır ki kesişim alanları, bilgilerin, deneyimlerin, davranış ve yaşayış biçimlerinin ayrışması/ayrılması noktası kadar birleşmelerin sağlanması ve hatta gündelik pratiklerin yeniden üretilmesi ve gündelik yaşam örüntüsünün yeni dinamikler ile yeniden örgütlenmesine imkân yaratmaktadır.

5.4. Mekansal Örüntüler ve Sosyo-Ekonomik/Mekansal Pratikler

Kentsel mekânlar arasında yan yana var olamayacak/olmayacak, sürekliliğin ve kesişim alanlarının bir parçası olmayan/olamayan kesikler, kentsel mekânları yan yana durabilen; farklılıkları ve potansiyellerin birleştirici olabileceği, işletebileceği, kullanabileceği ve hatta görünmez kılabilceği şekilde yeniden üretmiştir. Kentsel kesikler farklı kanallara akış imkânı sağlarken, bu akış içerisinde yeniden üretim sürecine imkân tanımıştır. Kesişim alanları olarak belirtilecek kentsel kesikler yeme ve içme alışkanlıkları, çalışma yaşamı ve çalışma alanları, işçi profili, bir park, bir heykel dahi olabilir. Bu anlamda kentsel kesikler sadece mekân ve mekânsal farklılıklar değil kentsel yaşamdaki farklı akışlardır. Bu anlamda kentsel kesikler toplumsal örgütlenme biçimlerini, etnik kimlikleri, sosyal, politik farklılıkları, kültürel her bir ögeyi ve toplumsalı ilgilendiren her bir dinamiği içine almakta ve gündelik pratikler yeniden üretebilmektedir.

5.4.1. Kentsel Kesikler Arasındaki Farklı Akışlar/ Akışkanlıkların Ürettiği Gündelik Pratikler

Belirtilmelidir ki mekânın sonuca ulaşmamış üretimi sürmekte ve yeni oluşan mekân ve yaşam örüntüsü, önceden var olan ve şekillenmiş olan mekânı, üretim tarzını, tüketim alışkanlıklarını, kültürel etkinliklerini asıl olarak geçmişi her noktadan

¹⁴⁷ (T-K14) : 38, Erkek, Evli, Reklamcı , Dumlupınar Mahallesinden Akkent Mahallesiine Taşınmış

kucaklamakta, sahiplenmektedir. Belirli bir toplumun mekânı örten, kaplayan pratikleri olarak mekânsal pratikler ise algılanan mekân ile doğrudan ilişki içindedir (Lefebvre, 2013). Bu anlamda kriz niteliğinde başlayan ve kaos üzerinden tartışılan kentsel dinamikler, yeni fırsatların üretecek akışlara imkân yaratmaktadır. Dolayısıyla mekânsal ve sosyo-ekonomik dinamikler bu kanallar üzerinden akış bulmakta ve hatta yeniden üretilmektedir. Kenti bir insan vücudu gibi düşünecek olursak eğer, farklı işlevleri ve farklı işleyişleri olan parçalar eklem bölgeleri ile (kör alanlar) birbirine bağlanmakta ve bölünmektedir. Bu anlamda kentsel saçakları kente bağlayan, evvela kesik gibi görünen ancak kentsel yaşam alanları ve kentsel yaşam örüntüsü arasında geçişi mümkün kılan bu kör alanların yarattığı kesiklere odaklanmak gerekmektedir. Kentsel kesikler, Suriyeli göçünü, kent yerleşiklerinin kentsel mekânlarda hareket etme ve geçiş sağlama imkânını arttırırken, gündelik pratiklerin aktarılması ve bu pratiklerin akışını da içine alarak gündelik yaşamın yeniden örgütlenmesine imkân tanımaktadır. 2011 Suriyeli göçü ile beraber Türkiye kentlerinde Suriyeli Mahallesi ve Türk Mahallesi gibi tanımlamalar yapılmakla birlikte dış göçün sebebiyet verdiği mahalleler arası bir göç süreci de yaşanmaktadır. Bu tanımlamalar ışığında Türkiyeli yerleşiklerin yaşam alanlarını Suriyelilere devretmeleri ile başlayan kent içi göç sürecinin akış yolunun tespiti önemlidir. Zira bu akış yolu gecekondular ve çeper olarak tanımlanan bölgelere yerleşen ve kentsel yaşam örüntüsüne eklenilebilmek için kentsel mekân ile beraber kentsel yaşam örüntüsünün nasıl devredildiğinin yol haritasını verecektir. Bu anlamda asla bir araya gelebilecekleri düşünülse de yerleşiklerin ve Suriyelilerin sosyal ve kültürel ortaklıkları, kentsel kesik olarak tanımlanan mekânlardaki kentsel yaşamın dinamiklerini deneyimlenmesi kentsel yaşamda yeni pratikler geliştirmelerini mümkün kılmaktadır. Bağlı olarak kentsel kesikler ayırmaktan ziyade birleştirmektedir ki bu birleşmeleri aşağıdaki mülakatlarda okumak mümkündür.

Bu mahallede (Vatan Mahallesi) kiralar uygun olduğu için yaşıyorum. Hem Suriye'den gelen var hem Türkiyeli kardeşlerimiz. Her bakkalda humus, Suriye ekmeği, fala fal satılıyor. Türkler de bizim yemeklerimizi yiyor, dükkanlarımızdan alışveriş yapıyor.(...)Halep ile Gaziantep'nin, Vatan mahallesinin evleri, sokakları, bakkalları birbirine

benziyor. Bu mahallede hem Türk hem biz yaşıyoruz. Birlikteyiz.(S-K3)¹⁴⁸

Buralarda (Sanat ve Mesleki Eğitim Kurslarında) Suriyeli çocuklar ve Türkiyeli çocuklar her iki dili de öğreniyorlar. Suriyeli çocukların Türkiye'deki hayata alışmaları için Gaziantep kentini tanıtan müzelere, parklara, bahçelere götürüyoruz. Kuş yemleme, park bahçelerde temizlik ve çöp toplama gibi etkinlikler de gerçekleştiriyoruz. Hem Avrupadan gelen yabancı öğrenciler hem Suriyeli çocuklar hem de Türk çocuklarımız birlikte projelere katılıyorlar. Amacımız birlikteliği ve ortak payda da olmayı sağlamak. Bu projeler ile Suriyeli çocuklar görünmez olmaktan çıkıyor. Biz şehrindeki yaşamı öğrenmelerine fırsat yaratıyoruz. Hem de çocuklar müzede, parkta, okulda, sokakta birlikte oldukça kente uygun davranışlar geliştirdikçe bu şehir onlara uyum sağlıyor. Tek Suriyeli çocuklar değil şehirdeki herkes, her şey değişti. Gözlemliyoruz bu değişimleri.(...) Mesela dil öğreniyorlar, temizlik alışkanlıkları ve kentte çöp dökme alışkanlıkları değişiyor, çevreyi ve doğayı sahipleniyorlar, ağaçlara ve ortak kullanım alanlarına sahiplik hissi duymaya başlıyorlar, kormacı ve ait davranıyorlar. Sanki bu şehirli gibi davranıyorlar. (T-K4)¹⁴⁹

Katılımcıların ifadelerinden açıkça anlaşılmaktadır ki kesik gibi görünen Suriyeli işletmeleri, Suriye yemekleri ve hatta belirli grupların hizmet aldığı kurumlar “öteki” üzerinden tanımlanmakta ancak farklılıkları içinde birleştirerek yeniden üretmektedir. Farklı dillerin, kültürel özelliklerin, estetik algıların, düşünme biçimlerinin birbirini tanımasına fırsat olmakta ve yeni pratiklerin geliştirilmesini doğal ya da insan ürünü olarak ortaya koymaktadır. Suriyeli çocuklar için planlanmış gibi görünen uyum programları hem Türkiyeli çocukları, hem Avrupa ülkelerinden gelen çocukları hem de Suriyeli çocukları aynı mekânda birleştirmektedir. Bağlı olarak farklı akışların yan yana bulunması kentsel yaşamı deneyimleme ve yeniden üretme fırsatını sağlamaktadır. Bu anlamda kentsel kesikler farklı akışların gündelik yaşam pratiklerine sirayet etmektedir.

Dolayısıyla Gaziantep kentine yönelen Suriyelilerin ve Türkiyeli yerleşiklerin

¹⁴⁸ (S-K3): 28, Kadın, Evli, Suriye'de Akademisyen, Türkiye'de Matematik Öğretmeni, Halep

¹⁴⁹ (T-K4) : Erkek, Evli, 36, Sosyal Çalışmacı

kentsel kesikler arasında, kentsel yaşamın sosyo-ekonomik ve mekânsal akışına bağlı olarak kentsel mekâna ve toplumsal örüntülere eklemleme-dönüştürme süreçleri arasında doğrudan bir ilişki vardır. Bu anlamda Türkiye'ye gelen Suriyelilerin, Türkiye'de dâhil olamayacaklarını düşündükleri sosyo-ekonomik alanları ve Türkiyeli yerleşiklerle Suriyelilerin sosyo-ekonomik ilişkiler kurmasını sağlayan kentsel kesiklerin tespiti mekânsal örüntülerin ve sosyo-ekonomik örüntülerin tespitinde önemlidir. Öyle ki katılımcıların “Suriyeli olmak işime yarıyor”, “yasa bizi koruyunca aynı parayı kazandık, aynı yemeği yemek için yemekhanelere gittik”, “Antepliyim artık” gibi anlatıları kentsel kesikler üzerinden farklılıkların/farklı akışların olduğunu açığa çıkarmakta ancak daha derin bir anlatı olarak yan yana var olabilme durumunu ortaya koymaktadır. Kentsel yaşam içinde kesik olarak “Suriyeli olmak”, yasal yaptırımların sağlanması ve uzun süreli aşinalıklarla beraber yan yana var olabilecekleri ve ortaklıklarda buluşulabileceği olarak okunmalıdır. Bu okuma her iki kesik tarafında(n) deneyimlenen gündelik yaşamı ise yeniden üretmektedir.

Suriyeli olmak işime yarıyor. Çünkü işe alacaklarsa mesela Suriyeli ya da Türk, farklı para, farklı yemek. Yemek yok bazen. Ama daha kolay iş buluyorum. (S-K10)¹⁵⁰

Koruma altına alındık, hak yiyenler cezalandırılacak diyorlardı, korktu herkes. Ben sonra yasal yollardan çalışmaya başladım ve Türk işçilerle aynı oldum. Aynı para, aynı izin aynı yemek. Yani güzel bir şey bu. Düşündüm ben, dedim benim taşıdığım briket ile Türkün taşıdığı brikette başka değil, öyle. Kimliğimizde fark vardı, bir olduk. Şimdi aynı yerde çalışıyoruz, izin günlerimiz var. Denk getiriyoruz sahreye gidiyoruz tabi ya. (S-K5)¹⁵¹

Eskiden daha çok kavga oluyordu. Kimse sokağı, parkı, bakkalı paylaşmak istemiyordu. Türkler, biz, hepimiz kavga ediyorduk. Bazen gidin diyorlar öfkeleniyorlardı bize. Kavga etmeyi öğrendik birbirimizden. Kavga ettik. Kavga bitti bakkalda karşılaştık, selam verdik özür diledik. Beraber yaşıyoruz. Alıştılar bize, biz de Türklere. Ben de artık

¹⁵⁰ (S-K10): 23, Erkek, Bekar, Türkiye'de Garson, Suriye'de Öğrenci, Rakka

¹⁵¹ (S-K5): 40, Erkek, Evli, Türkiye'de temizlik görevlisi, Suriye'de çiftçi, Humus

Antepliyim.(S-K13)¹⁵²

Katılımcıların ifadelerinden anlaşılmaktadır ki Suriyeli olmak, Antepli olmak, Türk işçi olmak gibi söylemler öteki üzerinden kesik yaratmıştır. Ancak aynı zamanda sürecin getirdiği yasal uygulamalar, gündelik pratiklerin mekân üzerinde paylaşılması, göç sürecinin ortaya çıkardığı kentsel yaşam dinamiklerinin ortak deneyimlenmesi ve gündelik pratiklerin paylaşılması kentsel yaşam örüntüsünün üretilmesine imkân yaratmaktadır.

5.4.2. Sosyo-Ekonomik/Mekânsal Kesikler ve Mekânsal Pratikler

Zamanın ve mekânın devindiği kent, insanların iletişim ve ilişki içine girdiği, etkileşimi mümkün kılan bir coğrafya olarak bazen görünmez olmakta ancak iletişim ve aktarım ağı dönüşürken bir bilinç ve etkileşim alanı halinde yeniden üretilmektedir. Jale Erzen'in Üç Habitus Yeryüzü, Kent ve yapı (2015: 217) adlı kitabında da belirttiği gibi "farklı her yapı insan davranışlarını, duruşunu ve duygularını farklı şekilde etkilemekte" ve bu davranışlar, düşünme biçimleri ve duygular içinde yaşanan mekânı yeniden üretmektedir. Çünkü her mekânsal yapı kendi içinde bir örgütlenmedir. Örneğin hastahane, tapınak, hamam, otel, hava alanı, müze, restoran gibi farklı yapılar ve mekânlar yalnızca mimari farklılıklardan ötürü değil asıl olarak tezahürünü taşıdıkları anlamlardan ötürü ve öncelikle bu sebeple insanların eyleme tarzlarını, düşünme biçimlerini ve gündelik pratiklerini etkilemektedir (Erzen, 2015). Özellikle yoğun insan nüfusunu barındıran kentler ve kentsel mekânlar insanın diğeri ile ilişki tarzını belirlerken farklı düşünme, yaşama, eyleme biçimlerinin ve akışların yan yana var olabilmesine imkân tanımaktadır. Kentsel mekânlar ve bu mekânlardaki pratikler ise bulunduğu coğrafyaya ve bu coğrafyada kullanılan mimari malzemelere, iklim şartlarına, insanların genel uğraş ve geçim kaynaklarına, çalışma yaşamının örgütlenmesine ve sosyal ilişkilerin kurulma biçimine kadar hepsinin birbiri ile bağlantılı olduğu bir ilişkiler kümesidir. Toplumsal ilişkilerin ürettiği mekân, üzerinde yer kapladığı coğrafyanın ve insan etkinliklerinin yansımasıdır. Kimi durumlarda insan etkinlikleri ile belirlenmekte kimi durumlarda ise üretilen mekân insan etkinliklerini belirlemektedir.

Hal böyle olunca 2011 Suriyeli göçü öncesi Gaziantep kentinde mekânın üretimi, kentsel saçaklara kırsal bölgelerden göç ederek yerleşen insanların gündelik pratiklerine

¹⁵² (S-K13): 37, Erkek, Evli, Manav, Şam

denk düşecek şekilde gerçekleşmekte kimi durumlarda ise göç ederek gelen insanların gündelik pratikleri kentsel mekâna ve buradaki ilişkiler ağına göre yeniden üretilmektedir. Gaziantep kentine yönelen Suriyeli göçü sonrası ise Suriyelilerin ve Türkiyeli yerleşiklerin gündelik yaşam pratikleri kentsel dinamiklerin ve göç parametrelerinin farklılaşmasına bağlı olarak değişmiş ve dönüşmüştür. Hem kentsel mekânın hem de gündelik yaşamın pratiklerinin dönüşümü bütünsellik ve ilişkisellik ile analiz edilmesi zorunludur.

Burada ekmek yapacak yer yoktu, site bahçesinin köşesini kullanıyoruz. Düztepe'deyken arsada, damda ekmek yapıyorduk. Ney edek ekmeksiz mi kalalım kızım. Tüplü saclarda yapıyoruz, tip parayla tabi, eskiden köyden gelirdi odun. Şimdi duman yok, koku yok. Kimse de bir şey demiyor. Düztepe'deki gibi ateş olsa malamat olurduk kızım. Ney edek evimiz değişti, mahallemiz değişti şehirli sayılırız artık. Düztepe'deki gibi her yer bizim değil.(...) Burada ateş yaksak itfaiye gelir hiç atfetmez (gülüyor bunları anlatırken) ama Düztepe'de olsa yine ateş yakarım ama kimse bir şey demez. Ne itfaiyesi gızım orada kimse bundan şikayet etmez. Burada telefonlar durmaz. Şehirli oldu ya herkes şikayet ederler. Ama yemeye gelince gelip benden satın alıyorlar yine bu ekmeği yiyorlar. Köylüler onlarda sonuçta. (T-K15)¹⁵³

Köylü mahallesinden çıktık çıktık. Burada kaldığımız sitede toplantı salonu falan var, orada bazen köye gidilecek bir cenaze için ya da düğün için konuşulması gerekiyorsa bu salonda toplanıyoruz. Yardım toplanacaksa birine burada muhafaza ediyoruz. Yönetimle konuşuyoruz tabi. Ama Düztepe'de olsaydık şimdi sokak bizim zaten sokakta yapardık. Şimdi site bahçesinde bunlar için toplanınca bir şey var zann ediyorlar, polis çağırıyorlar. (T- K6)¹⁵⁴

Katılımcıların anlatılarından anlaşılmaktadır ki yeni kentsel saçaklarda ki gündelik yaşam eski kentsel saçaklardaki gündelik pratiklere benzer örgütlenme yapısı içermekte, ancak pratiklerin gerçekleştirilme yöntemi ve kaynak aktarımı değişmektedir. Öyle ki “eskiden olsa köyden gelirdi odun, şimdi tüplü sac kullanıyoruz”, “şimdi site bahçesinde

¹⁵³ (T-K15): 47, Kadın, Evli, Suriyeli Göçü Sonrası Dumlupınar mahallesinden Akkent mahallesine taşınmış

¹⁵⁴ (T-K6): Erkek, Evli, 59, Apartman yöneticisi

toplansak polis çağırırlar, toplantı salonlarında toplanıyoruz” gibi anlatılar ortaya koymuştur ki yeni kentsel saçaklara eski gündelik pratikler taşınmakta ancak yöntem ve uygulama biçimleri değişmektedir. Yeni kentsel saçaklar, kentin çeperinde olan mekânlar olarak tanımlansa da, eski kentsel saçaklarda ki ateş yakma, cemaat ile toplanma ve toplu görüşmelerde bulunma ve bu işlerin kamusal alanda yapılmasının sorun olmayışı bu kent saçaklarında normal karşılanacak bir pratik olarak görülmemektedir. Öyle ki ateş yakıldığında şikâyet edileceği ve itfaiye geleceği söylemi, site bahçesinde toplu görüşmelerin polis gelmesine sebebiyet verecek olması yeni kentsel saçaklarda kentsel organizasyona, kamusal alana uyma biçimleri değişerek gündelik pratikler sürdürülmeye çalışılmıştır.

Kentsel saçaklanmalardan yeni kentsel saçaklanmalara taşınan yerleşikler gündelik pratiklerini taşımakta ve dönüştürülemeyen pratikler ise yeni gündelik pratiklerin üretilmesini gerekli kılmaktadır. Özellikle kentsel saçaklarda bakkal, market manav benzeri işler ile uğraşan kent yerleşikleri iş yerlerini ve çalışma vizyonlarını olduğu gibi alıp yeni kentsel saçaklara taşımaktadırlar. Ancak bu taşınma gündelik yaşam örüntüsünün değişmesine bağlı olarak yeni kentsel saçaklarda aynı şekilde işleyiş göstermemektedir. Zira kaynak aktarım biçimleri, ekonomik örgütlenmeleri, borçlanma biçimleri değişen yerleşikler yeni kentsel saçaklarda yeni gündelik pratikler geliştirmektedirler. Öyle ki “bakkal haldeymiş gibi getiriyor, marketten alıyorum”, “veresiye yazdırmaz gidip kredi kartına öder” anlatıları kentsel yaşam içinde sosyo-ekonomik yeni ilişkiler geliştirildiğini ortaya koymuştur. Ayrıca “ekmeğim bitince ben de onlardan alıyorum, pişmanım akrabalarımın, komşularımın yanına taşınmadığım için” gibi anlatıları ise eski kentsel saçaklardaki gündelik ilişkilerin yeni kentsel saçaklara taşınmadığı, taşınmasının ise olumlu karşılandığını, yeni kentsel saçaklara taşınmadıkları için yaşadıkları pişmanlıklar dile getirilmektedir. Bağlı olarak kent içine göç etmiş olan yerleşikler uzun vadede akraba ve eski komşularının yakınlarına taşınmayı planlamakta ve yeni kentsel saçakların giderek genişleyeceği ortaya konmaktadır.

Evet işte şurada ekme yapıyorlar (site bahçesinin ağaçlardan uzak üstü açık ve kenarda kalan bir köşesini gösteriyor). Kızmiyorum hiç kızarmıyorum. Ben de ekmeğim bitince gidip onlardan alıyorum. Eski mahallemdyken ekmeğimi kendim yapardım. Bazı zaman köyden gelirdi. Ama burada zor oluyor. Tek kişilik iş değil ki pişirici, açıcı, oduncu, kurutmacı, çok insan gerek bu iş için. Düztepe'deki komşularım hep Akkente, Yeşilkent'e taşındılar. Ben de onlardan ayrılmasam kendi

ekmeğimi kendim yapabilirdim.(T-K5)¹⁵⁵

Marekti de buraya taşıdım. Eski mahalleden müşterilerim burada da müşterim. Bana gelirler ama marketlerde indirim günleri oluyor benden almak yerine marketlerden alıyorlar şimdi. Nasıl alacaklar orada veresiye mi var? Ee yok. Kredi kartına yükleniyorlar sonra aman borç geldi, aman ödeyemiyorum. Bana gelse öyle olmaz ama gelmiy işte, şehirli oldu ya şimdi veresiye yazdıramaz hanım(!) Gel torba bulgur al git işte illa gidecek o marketlerden alacak. Marka adı var ya ondan. (T-K9)¹⁵⁶

Bakkaldan da alışveriş yapıyorum ama çok daha çok markete gidiyorum artık. Köy bakkalı gibi bunlar(bakkallar) artık. Eski şeyleri getiriyorlar bazı zamanlarda. Mesela kızartma yapmaya başka yağ alıyorum. Küçük litrelerden alıyorum marketten. Bakkalda koca teneke. Alacak param olmuyor o da hep mecbur olup alalım diye teneke teneke getiriyor. Markete gidiyorum artık. Şehirde herkes hem marketten alıyor artık, kredi kartı da var işte harcadığım kadar da ödüyorum.(T- K12)¹⁵⁷

Borçlanma biçimleri değişen kent yerleşikleri kentsel yaşamı farklı biçimlerde tecrübe etmekte, bağlı olarak banka ve benzeri kurumlarla ilişkileri artmakta ve kendini bu mekânizmalara dahil olduğunda kentli gibi görmektedir. Veresiye yazmak gibi eski kentsel saçaklarda ya da kırsal bölgelerde kullandıkları alışveriş sistemini bankalarla yaptıkları sözleşmelere tercih etmekte bunu ise şehirli olmanın gerekliliği gibi görmektedirler. Veresiye yazmayı kırsal ilişkilerin bir ürünü olarak tanımlarken kredi kartı kullanımını kentsel ilişkilerin bir ürünü olarak gördükleri bilgisine ulaşılmıştır.

Gaziantep kentsel yaşam örüntüsü içinde farklı akışların yan yana olunamayacağı fikrinin akışlar arasında geçişlere imkân tanıyacağı yeni bir kentsel yaşam örüntüsü ortaya koymaktadır. Hal böyle olunca insanların toplumsallaşma alanı olan ve çok farklı düşünme, eyleme biçimlerini içinde barındıran kentin ve “bütünü gözden uzak tutmaksızın ve (özellikle) bükülmeleri, boşlukları, çatlakları ve delikleri unutmaksızın, organikçi eğretilmelerden kaçınarak”(Lefebvre, 2013: 85) kentsel yaşamın analizi yapılmalıdır.

¹⁵⁵ (T-K5): 43, Kadın, Evli, Ev Hanımı, Kayaönü mahallesinden Üniversite mevkesine taşınmış

¹⁵⁶ (T-K9): 51, Erkek, Evli, Bakkal, Suriyeli göçü sonrasında Akkent mahallesine aşınmış

¹⁵⁷ (T-K12): 56: Kadın, Evli, Ev Hanımı

Kısacası stratejik bir oyunun parçası olan toplumsal kategorileri ve taşıdığı ereklığın taşıdığı pratik ve ideolojik işlevlerini ortadan kaldırmak gerekmektedir. Gerçekliğe ulaşmak için bu örtüyü kaldırmak gerekmektedir (Lefebvre,2013).

Bu anlamda Gaziantep kentinde, mekânın ve kentsel yaşamın pratiklerinin nasıl dönüştüğünü ortaya koymak için öncelikli olarak çatışmaların ve çelişkilerin en derin yaşandığı alanlara, sosyo-ekonomik ve mekânsal çelişkilere odaklanmak gerekmektedir. Zira bu alanlar göç ile gelen bireylerin dâhil olması ile “işgal edildiği” belirtilse de aynı zamanda etkileşim içerisine girilen alanlardır. Böylesi bir değişim ve dönüşüm süreci mekân, insan ve toplumsal dinamikler arasında kapsamlı ve sürekli olarak birbirine gönderme yapılarak analiz edilmektedir ki kimi durumlarda toplumsal dinamiklerin değişimi mekânı ve gündelik yaşamın örüntüsünü değiştirmekte kimi durumlarda mekânsal organizasyonda meydana gelen değişimler ile gündelik yaşam yeniden örüntülemekte kimi zamansa göç gibi insan hareketleri mekânsal örüntüyü, gündelik yaşamın örüntüsünü ve kalkış-varış noktasını değiştirmekte ve dönüştürmektedir. Kritik önemde olan bu değişimin boyutundan ziyade değişim ve dönüşümlerin nasıl eylemlilik alanı bulduğudur. Bu eylemlilik alanları, kentsel yaşam ile yeni tanışan ve sermaye biçimlerinden birçoğuna sahip olmayan dezavantajlı sayılabilecek göçmen gruplar için oldukça önemlidir. Çünkü bu alanlar kentsel yaşam örüntüsüne eklemlenebilmeleri için strateji üretme ve geliştirme alanıdır. Örneğin 1950’li yıllardan sonra Türkiye’de kırsal alanlardan kentsel yaşam alanlarına göçün hazırlıksız bir sonucu olarak gecekondular, slumlar, çeper benzeri yaşam alanları oluşurken dünyanın çeşitli bölgelerinde kentsel yaşam örüntüsüne dahil olabilmek amaçlı kentsel yaşam stratejilerinin üretilebileceği ve kentsel kesiklerin akış oluşturabileceği yaşam alanları oluşmaktadır. Farklı görünüm ve örgütlenme tipleri göstermekle birlikte kentsel kesiklerin ayırdığı bölgeler arasında belirgin örüntü farklılıkları olmakta, görece kentsel yaşamın genel örüntüsüne katılmayan veyahutta katılmak istemeyen bireylerin yaşadığı, alt yapı hizmetlerinin sorunlu ve yaşam kalitesinin ise düşük olduğu bu bölgeler aynı zamanda strateji üretme alanı haline gelmektedir. New York’taki Harlem, Pittsburg’daki Hill ya da Oklahoma Tulsa’daki Greenwood etnik farklılıklardan ötürü oluşturulmuş olup, Almanya’ya göç eden Türklerin yoğun olarak yerleştiği Berlin’deki Kreuzberg Merkezi, ABD Kaliforniya Orange County’de Vietnam’lıların yerleştiği Küçük Saygon, Kanada’da Filipinotown denilen Filipinlilerin yerleştiği mahalleler göç ile giden bireylerin kentsel yaşam örüntüsüne tam olarak dahil olana kadar çeşitli yaşam stratejileri geliştirmek amaçlı yerleştikleri bölgeler arasındadır.

Dolayısıyla bu bölgelere benzer özellikler taşıyan Gaziantep kentinde Suriyelilerin yönedikleri Suriyeli mahalleleri de bu bölgeler gibi kentsel yaşam içerisinde kentsel kesikler ile diğer bölgelerden ayrılmakta ve kentin genel örüntüsünden farklı olarak kalkış ve varış noktası bölgelerin ortak örüntüsünü sergilemektedir. Ancak kritik önemde olan nokta bu bölgelerin diğer bölgelerden ayrıldığı noktadır. Dolayısıyla bir bölgenin ya da mahallenin belirli bir gruba ait olduğu söylemi kentsel kesiklere denk düşmekte ve aynı zamanda kentsel yaşam örüntüsüne eklenilebilmek için bu akışların imkân bulacağı bir birleştirici bir alana dönüşmektedir.

5.4.3. Kentsel Kesiklerin Ürettiği Çatlaklar ve Sosyo-Ekonomik Dinamiklerin Yeniden Üretimi: “Suriyeliyiz, Bu Sebep...”

Bir toplumsal örüntüyü anlayabilmek için kendi dinamiklerini içinde taşıyan topluma, kaçınılmaz olan eleştirel mesafeyi bırakarak ve gerekli kavramlar ışığında bakmak kritik önemdedir. Kentsel yaşamın gündelik örüntüsünün ortaya konulması için, toplumsal pratiğin boşluklarını saptamak; bu çatlaklarda veya uçurumlarda yüzen belirsizlikleri tözel gerçeklik diye alıp boşlukları doldurmaktan kaçınmak yeterlidir. Çatlakların nasıl oluştuğu, uçurumların birleştirici olabileceği ve de kriz olarak görülen boşlukların nasıl tatmin edici bir hızda doygunluğa ulaştığı ise temel odak nokta olmalıdır. Çünkü toplumsalın bilgisine ancak bu yolla ulaşılabilir. Zira toplumsalın toplumsal tarafından manüplasyonu, tatmin ve tatminsizlik arasında salınmaktadır (Lefebvre, 2013).

Öyle ki toplumsal örüntü asıl olarak kendini tüketmekte ve yeniden üretmektedir. Bunun doğasını anlamak ise kullanımdan düşme ile bağlantılıdır (Lefebvre, 2013). Nesnelerin kullanım sürelerinin belirlenmesi ve **yeni çatlaklar** yaratılması noktasından bakıldığında bir oturma odası takımının, banyonun, otomobilin, cep telefonunun bir kullanım süresi vardır. Üç yıl, beş yıl, on yıl gibi zaman aralıkları verilebilir. Bunlar üretim maliyetleri ve kârla karşılıklı bağlantı içinde, nesnelerin demografisi içinde yer almaktadır. Sürece bağlı olarak bu döngünün içerisine gereksinimlerin kullanımdan düşmesi eklenmektedir: arzu strateji. Bu noktadan sonra ise yeni doğan çatlaklara doğru nesnelerin, evlerin, kentlerin “yaşam alanı”nda aşırı bir hareketliliği söz konusudur. Bu gündelik hayat örüntüsünü donup kalmaktan çıkarmaktadır. Gündelik hayat ise istikrar, denge kalımlı bir sağlamlık kültürü, eskime ve yenilik kültürü içerisinde ancak hareket edebilme ortamı bulmaktadır (Lefebvre, 2013). Her ne kadar Lefebvre kapitalist toplumda ve kapitalist üretim etkinliklerine bağlı olarak nesnelerin kullanım sürelerinin dolmasına bağlı olarak

gereksinimlerin dönüşmesinden bahsetse de Suriyeli göçü ve bağlı olarak Suriyelilerin mekâna yerleşmesi ile kentsel mekânda yeni gereksinimler ortaya çıkmaktadır. Çünkü Suriyeli göçü mekânsal pratikleri dönüştürürken bu dönüşüm gündelik yaşama sirayet etmekte ve dolayısıyla pratikler üzerinden yeni gereksinimleri üretmektedir. Hal böyle olunca gereksinimlere yansımakta ve mekânda yeni bir sosyo-ekonomik örgütlenme ortaya çıkmaktadır. Nitekim bu durum “yeni çatlaklar” yaratmak yerine yeni köprüler oluşturmakta Türkiyeli yerleşikler ile Suriyeli göçmenler arasındaki akışkanlığı arttırırken Suriyeli göçmenlerin yabancı ve öteki oldukları mekânlarda özellikle kendi aralarındaki örüntüler onların bir direnç noktası oluşturmalarına sebebiyet vermektedir. Nitekim bunu mülakatlarda açıkça görmek mümkündür.

Akrabalar emlakçıya götürdüler. Suriyeli bir emlakçımız var artık. Bize ev buldu, eşya buldu, iş buldu. Hepsini emlakçı yaptı. Suriyeli emlakçıdan başkasına gitmiyoruz artık işimiz olunca çünkü yabancıyız, mülteciyiz, birbirimizi korumalıyız. Suriyeli varken başkasına gitmem ben. (S-K2)¹⁵⁸

Her işi yapan var. Dükkanlar sıra sıra, Türkler bizim yiyeceklerimizi çok fazla satmıyordu, sonra Halepliler burada (Vatan mahallesi) dükkan açtı. Onlardan alışverişimi yapıyorum. Şimdi Türkler de bizim ekmeğimizden satıyor. Satmazsa ne olur, ondan ekme alan olmaz işte. (S-K5)¹⁵⁹

Ney edim hiç benzemik birbirimize onlar buralı olacağına bizimkiler onlara benzemeye başladılar. Gidip gidip Suriyeli ekmeği aliler. Ben de hem tırnaklı ekme satım hem Suriye ekmeği. Dışimizi sıkıyoruz ney edek satış yapmayalım mı yapmak zorundayım. Burada müşterilerim alışmışlar satıyorum. (T-K9)¹⁶⁰

Görünen o ki kentsel çatlaklar arasında hareket edebilme becerisi gösteren yerleşiklerin ve Suriyeli göçmenlerin kentsel mekândaki saçaklar üzerinden ve bu

¹⁵⁸ (S-K2): 39, Kadın, Evli, Suriye'de okul öncesi öğretmeni, Türkiye'de Arapça öğretmeni, Halep, Vatan Mahallesi

¹⁵⁹ (S-K5): 40, Erkek, Evli, Türkiye'de Temizlik Görevlisi, Suriye'de Çiftçi, Humus, Vatan Mahallesi

¹⁶⁰ (T-K9): 51, Erkek, Evli, Bakkal, Suriyeli göçü sonrasında Akkent mahallesine aşınmış

saçaklarda kurulan “ilişkiler” ve “iletişim ağı” aynı zamanda yeni mekânsal örüntüleri ve örgütlenmeleri üretmektedir. Mekân içinde eyleyen hareket eden, stratejiler geliştiren Suriyelilerin ve Türkiyeli yerleşiklerin rasyonel bir temele oturan etkileşimi, mekân ile kurdukları ilişkiler bağlamında dönüşmektedir. Hemen belirtmek gerekmektedir ki mekân ve insan arasında karşılıklı bir üretim vardır ve bu üretim **gündelik hayatın örüntüsünden türeyen bir üretimdir**. Bu anlamda mekân her yerdedir ve hatta mekân hem üreten hem de üretilendir. Ancak Lefebvre(2014)’nin belirttiği gibi mekân sadece fiziksel çevreyi ifade etmez. Dolayısıyla mekân hem “doğal”dır hem “sosyal”dir. Bu anlamda mekâna ait özellikleri taşıyabilen, aynı zamanda yeniden üretme becerisine sahip olan ancak ve ancak insandır. Hal böyle olunca kente gelen Suriyeli göçmenler, burada mekân ile kurdukları bağı gündelik yaşamlarındaki pratiklerin yeniden üretilebilmesine yansıtılmaktadırlar. Öyle ki “Suriyeli kuyumcusu, emlakçısı işleri hallediyor”, “Suriyeliler kalabalık diye okul açıldı”, “Suriyeliler için kurs açıldığını duyan taşındı” şeklinde ifadelendirilmektedir.

Valiliğe gidiyorum, öğretmen olduğumu söylüyorum, hocam diyorlar bana. Uzun uzun dinliyorlar. Suriyeli mülteci olmak zor ama çalışınca insanlar saygı duyuyor. Çünkü herkes çalışıyor. Mesela başka bir okulda daha iyi ücretle çalışabilirsin dediler iş bulduk. Ama istemedim. Çünkü taşınacağım mahalle Vatan mahallesine göre çok pahalı.(...) Suriyeli bir üniversite öğretmeni olmam güzel bir şey. İş bulmak kolay benim için.(S-K2)¹⁶¹

Kontrat yapamadık önce çünkü kaçak yaşıyordum. Devlete burada olduğumuzu söylemedik.(...) Bizim için çalışan insanlar vardı. Suriyeli emlakçı, kuyumcu vardı. Ne zaman arasak hep telefonu açtılar. Ne sorun var. Diyordum bu oldu. Tamam diyordu. Sonra sorun yok. Ev, iş onlar yaptı. Onlar iş kurdular, biliyorum para kazanıyorlar böyle böyle, ama işimi de hallediyorlar. Şimdi Gaziantep’te yaşıyorum, işim var, kayıt oldum. (S-K3)¹⁶²

Suriyeli okulunda çalışıyorum burada (Vatan mahallesinde). Daha

¹⁶¹ (S-K2): 39, Kadın, Evli, Suriye’de okul öncesi öğretmeni, Türkiye’de Arapça öğretmeni, Halep, Vatan Mahallesi

¹⁶² (S-K3): 28, Kadın, Evli, Suriye’de Akademisyen, Türkiye’de Matematik Öğretmeni, Halep, Vatan Mahallesi

önce çok çalıştım, Suriyeli çalışana iş çok ama para az. Bu okul açıldı ben iş buldum burada. Hem de bir sürü kurs oluyor okulda. Suriyeli kardeşlerimiz bu mahalleyi öğrendiler sonra taşındılar. Daha çok geldiler. Hem birbirini kaybeden komşular burada buluştu. oluyor öyle aynı şehirden bir sürü insan Vatan mahallesinde tekrar komşular. Senin gibi insanlar geldiler. Bu mahallede kurs açtılar. Yemek kursu, dikiş kursu, okuma yazma kursu. Biz onlara öğretiyoruz Arapça, onlar bize Türkçe. Suriyeli kadınlar bizim yemeklerimizi öğretiyor, Türkler kendi yemeklerini. Bazen ikisini karıştırıp yeni bir şeyler yapıyorlar. Okulda biz yiyoruz. Deniyoruz. (S-K5)¹⁶³

Ama burada (Vatan mahallesi) Suriyeliler için okul açıldı, iş buldum. Aslında din öğretmeniyim ama burada Arapça- Türkçe derler veriyorum. Bana Türkçe'yi Türkler öğretti. Şimdi Türk bir öğretmen arkadaşım ile birlikte, yani ortak ders anlatıyoruz. Ortak anlatıyoruz, ama başka başka sınıflar var. mesela Arapça öğrenmek isteyen Türkiye'den çocuklar var, Suriye'den gelen çocuklar var. Aynı sınıfta topladık mesela konuştular, ortak yazı yazdılar, okudular. Ama ne zaman bir kaç ay geçti sonra aynı sınıf. Arkadaş oldular. Okula beraber gidiyorlar, yemeklerini beraber yiyorlar.(...) Bu mahallede dil öğrenmek kolay oldu. Çünkü kalabalığız. Bu yüzden hep program var. Suriye'den gelen kardeşlerim savaşta kaybettiklerini burada daha kolay unutuyor. Çünkü meşguller her zaman. (S-K4)¹⁶⁴

Anlaşılmaktadır ki kentsel mekânlarda belirli bir grubun yerleşimde bulunması kimi zaman sosyal hizmetleri belirlemede kimi durumlarda ise mekânsal yapı kentsel yaşamın dinamiklerini belirlemektedir. Görülmektedir ki Suriyelilerin kentsel yaşam alanlarına ve sosyo-ekonomik yaşamda etkin olmaları Suriyeli olmak kesik yaratmakta ancak aynı zamanda bir çatlak niteliği taşımaktadır. Nitekim kesik olarak görülen Suriyeli çalışan, Suriyeli okulu, Suriyeli mahalleleri aynı zamanda bu mekânlara akış gösterecek sosyal politikaları belirlemede, kentsel mekânın kentte yaşayanlar için görünürlüğü artmakta hatta sosyalleşme alanı haline gelmektedir. Anlaşılmaktadır ki Suriyeliler yoğun

¹⁶³ (S-K5): 40, Erkek, Evli, Türkiye'de Temizlik Görevlisi, Suriye'de Çiftçi, Humus, Vatan Mahallesi

¹⁶⁴ (S-K4) :37, Erkek, Evli, Suriye'de Öğretmen, Türkiye'de Öğretmen, İdlib, Vatan Mahallesi

olarak yaşadığı için bu mekânlarda eğitim “öteki” üzerinden üretilmiştir ve bu üretim daha fazla insanın bu bölgeye akışına imkân tanımıştır. Dolayısıyla bu akışlar hem bir sosyalleşme alanı hem de çalışma ve yaşam alanı olarak gündelik yaşam pratikleri üretmektedir.

Kentin sosyo-ekonomik dinamikleri Suriyeli emek gücü üzerinden emek hacmini genişletme fırsatı bulmakta ancak Suriyeli emek gücü kentin çalışma yaşamının koşullarını farklı şekillerde yeniden üretmektedir ki çalışma yaşamına eklemlenme fırsatı bulan Suriyeliler yaşamının koşullarını belirlemede aynı zamanda kentsel mekânda kesikler üzerinden farklı kentsel mekânlara, iş alanlarına eklemlenebilmekte, farklı sermaye tipleri geliştirebilmektedir. Bu süreç hem Suriyelilerin çalışma ve kentsel yaşam alanlarını genişletmekte hem de bağlı olarak kentsel yaşama farklı stratejiler geliştirilerek kent içinde yan yana var olabilmenin yolunu sağlamaktadır. Zira giremeyeceklerini ve çalışamayacaklarını düşündükleri farklı kentsel yaşam alanlarına dâhil olmayı bu kesikler üzerinden sağlamaktadırlar. Bu anlamda katılımcılar kentsel kesikler ve kentsel mekânları farklı şekillerde deneyimlemekte ve gündelik yaşam içinde farklı gündelik yaşam pratikleri üretmektedirler.

Mesela Tugay'a gidiyorum, orada yabancı olduğum hemen, ortada. Ama Suriyeli yabancı değil. Yani o mahallede yaşamıyorum. Anlıyorlar. İbrahimli'de yabancı olduğum belli oluyor. Mesela oradaki dükkanlarda arkadaşlarımız oldu, gidiyorum, o geliyor. Yeni şeyler öğreniyorum. Yemekler, hayatlar, Türkçe, çok şey öğretiyoruz birbirimize. Mesela Suriyeli mahallesi diyorlar hiç doğru değil, çünkü ayıp böyle söylemek. Seviyorum bu mahalleleri. Çünkü daha rahatım, yemekler var, mezeler var, ekmeğimiz var, kendi dilimde konuşuyorum kardeşlerimle. Burada yabancı değilim. Ama şehrin başka mahallelerinde yabancı diyorlar. (S-K11)¹⁶⁵

Eğer çalışmıyor olsaydım bu kadar arkadaşlıklarım ve iş için tanıdıklarım olmazdı. Elbette arkadaşlık ve iş ayrı. Ama benim gibi bu şehre yeni gelen, hiç bir şey bilmeyen, ucuza çalışmaktan başka çaresi olmayan bizler bunları birbirinden ayıramayız. Neden? Çünkü hiç bir

¹⁶⁵ (S-K11) : 46, Erkek, Evli, Marangoz, Halep

kimsemiz yok, iş yapmak için Türkiyeli kardeşlerimize uymak zorundayız. Onların tarzlarına uygun mobilya yapmalı, ona göre döşemeliyim. Zevkler farklı diyorlar, bir çoğu birbirini tanımıyor ama aynı şeyleri istiyor. Onlara ayak uydurmak, onlarla birlikte iş yapmak sınıf atlamak gibi. Eğer konuşamıyorsak Türkiye'yi öğrenmek çok zor. Çünkü para olmuyor, o sitede ev satmıyorlar. Mesela Suriyeliler Türk mahallelerinde ev alamıyorlar, yakın yaşıyoruz, Suriye gibi mahalleler var. Orada kendim olarak yaşamak daha kolay, yemeklerimizi bulmak kolay. (S-K17)¹⁶⁶

Hal böyle olunca Gaziantep kentinde Suriyeli göçü ile kentsel mekânın örüntüsünün ve sosyo-ekonomik örüntünün dönüştüğünü belirten Türkiyeli yerleşiklerin ve Suriyelilerin kentsel saçakları tanımlama, kentsel kesikleri görme ve bu alanlar arasındaki pratiklerine ilişkin anlatıları önemlidir.

Gaziantep'te girmekten korktuğum bir mahalle yok, ama bakıyorum mesela İbrahimli, Antepia, Tugay. Orada evler çok büyük, arabalar son model, sokaklar temiz. Ben o mahallelere gitmiyorum. Niye gitmiyorum? Yani, gitsem ne yapacağım ki. Ev tutup yaşayamam, kira ödeyemem. Karşılacak param yok. İşim yok o mahallerde. Benim yaşayabileceğim mahalleler değil. Bana zaten gelme diyor orası (İbrahimli, Antepia, Tugay). Aramızda Suriye ile Türkiye arasındaki sınırdan farklı bir duvar var. O duvar görünmüyor. Ama var. Mesela musluk yapmaya ya da inşaata giderim, ev taşımaya giderim, çöp toplamaya giderim ama yaşamaya gidemem. Mahalleden gitsem bakkal yok orada, hep süper market. Veresiye yazmaz. Aidat ödemek gerekli, ama ben ödeyemem, kapı önünde topladığım demirleri eğmek isterim ama olmaz.(...) İnsanlar bir şey demez ki ne diyecek. Ama bu işleride yapamam orada nereye koyacağım demirleri. Site bahçesine toplayamam.(S-K5)¹⁶⁷

Oraya gidince sanki başka bir yer, buraya gelince başka. Oraya

¹⁶⁶ (S-K17): 44, Erkek, Evli, Marangozhane İşletmecisi, Şam, 1. Durum Katmanı

¹⁶⁷ (S-K5): 40, Erkek, Evli, Türkiye'de temizlik görevlisi, Suriye'de çiftçi, Humus

gidince çalışanlarla küfür yok, daha az ediyoruz mesela. Lütfen diyorlar, mesela, ama burada(Kilis Garajında) gerek yok. Lütfen diyorsam bir sorun var. Burada küfür kardeşlik orada ama küserler. Mahallede sınır var. Yok polis değil öyle değil. İş varsa gel yap, git. Çünkü benim oturabileceğim kahve yok lokal var, restoran var. Aynu yemek mesela sanayide 10 lira ama orada 50 lira neden orada böyle? Gitmiyorum. Kilis Garajında sabah akşam insan var, her zaman birlikteyiz. Hep oradayız.(S-K11)¹⁶⁸

Çalışma yaşamına katılmak isteyen Suriyeli katılımcılar kent içinde çalışma yaşamının koşullarını yeniden üretmekte ve yaşam alanları ile iş yerleri arasındaki mesafelerin kısa olduğu bilgisine ulaşılmaktadır. Bu anlamda Suriyelilerin Türkiyeli yerleşiklere göre daha düşük ücretlerle çalışmakta, izin günlerinin belirsiz ve çoğunlukla izinsiz olarak çalıştıklarını belirtmektedirler. Bağlı olarak kent içinde ki emek-değer ilişkisini dönüştürmekte kent içinde çalışan Türkiyeli çalışanların da ücretlerinin düşmesini beraberinde getirmektedir.

Daha görünmez yerlerde çalışıyoruz. Dükkanda, inşaatta, terzide, sanayide vb. gibi. Böyle yerlerde iş var. Mesela iş çok ama sigorta yok, izin yok. Yerime arkadaş buluyorum onunla devşiriyoruz. Yoksa iş de yok, arkadaş da yok, şehrin o tarafında çay da kahve de yok. Şehir bize yapacağımız işi söylüyor. Biz yapıyoruz. Şehir bize nerde yaşayacağımızı söylüyor, yaşıyoruz. Zaten şimdi başka yerlerde kendimiz gibi de yaşayamayız. Her işi yapamayız. Kent bizim yapacağımız işleri söylüyor bize, inşaat diyor mesela, sanayi diyor, mahalle işleri işte. Ama kendi koşullarımızda çalışıyoruz. Öyle tabi onların istediği koşullarda çalışacaksak bizim de isteklerimizi yapmalılar. Bazen yol ücreti bazen izinler bizim istediğimiz gibi olmalı değil mi. (S-K10)¹⁶⁹

Birçok soruna gebe olan sosyo-ekonomik dinamiklerin belirlendiği bu süreçte Suriyeli katılımcılar çalışma yaşamı içinde savunmasız kalmaktadırlar. Suriyeli çalışanlar izin yapmak istedikleri günler için, kendi yerlerine çalışacak insanlar ile bir günlük işlerini

¹⁶⁸ (S-K11) : 46, Erkek, Evli, Marangoz, Halep

¹⁶⁹ (S-K10): 23, Erkek, Bekar, Türkiye'de Garson, Suriye'de Öğrenci, Rakka

“devşirme”ktedirler. “Devşirme” ya da iş günlerini izin kullanmak için başkalarına devretmelerini kendilerine izin kullanmak için yarattıkları bir sistem olduğunu belirtmişlerdir. Bu sistem düzenli işlerinden ayrılmak zorunda kalmadan izin günlerini iş karşılığında devretmelerini ancak karşılık olarak günlük ücretlerinden feragat etmelerini gerektiren bir sistem olarak aktarılmaktadır. Bu durum işveren açısından işlerin aksamadığı ancak yasal olmayan ve sistem dışı bir gelir ve gider tablosunu ortaya koymaktadır.

Dolayısıyla Türkiye'de yaşayan Suriyeliler eşitsiz ve adil olmayan bir kentsel üretim-tüketim mekânizması içinde salınmakta ancak kaotik olarak görülse de kendi iç dinamikleri ile denge durumuna ulaşma eğilimi gösteren kentsel yaşam içinde yeni fırsatlar üretmelerine de imkân tanımaktadır. Hal böyle olunca bu çalışmanın saha araştırması bölümünde elde edilen bilgiler göstermiştir ki kent yaşamına katılan ve kayıt dışı çalışan Suriyeliler kayıt dışı çalışma yaşamının devam ettirildiği ancak yasa dışılıkların derinleştiği yeni bir sosyo-ekonomik sürecin üretilmesinde hem aktör konumunda hem de bu süreci deneyimleyen konumdadırlar. Kent içinde yaşamlarını sürdürebilecekleri ekonomik kaynağı büyük ölçüde resmi olmayan işlerde çalıştıkları sürede elde ettiklerini ifade eden katılımcılar bu süreçte kentsel yaşamı öğrenme ve dahil olabilmek için fırsatı elde ettikleri bilgisi önemlidir.

Gaziantep'te İbrahimli gibi mahallelere çok gitmiyorum. Oralar bize göre değil. Antep'liler yaşıyor, zenginler var. Ama kafeteryalarında çalıştım bir süre. Nargilecilik de yaptım. Suriyelileri çalıştırmak istiyorlar çünkü bizim kültürümüzden nargile. Mesela kafeteryaya müşteri gelince garson diyor ki nargileci Suriyeli diyor, o zaman tamam diyor müşteriler hemen memnun oluyorlar. Patron da memnun oluyor bizden o zaman. Ama o kadar yani. Sigortamız yine de olmuyor. Daha iyi işlerde çalışanlar var. Çok değil ama mesela tercümanlık yapıyorlar, doktor var. Çok değil ama. (S-K10)¹⁷⁰

Kent içinde sosyo-ekonomik örüntülerin yeniden üretildiği göç süreci farklı deneyimlerin yaşandığı bir kentsel yaşam ortaya koymuştur. Kent içindeki Suriyeliler iş kollarına dahil olabildikleri sürelerde hem sosyalleşme alanı bulduklarını ve Türkiyeli yerleşiklerle iletişim kurabildiklerini hem de farklı kentsel mekânları kullanabildiklerini

¹⁷⁰ (S-K10): 23, Erkek, Bekar, Türkiye'de Garson, Suriye'de Öğrenci, Rakka

belirtmektedirler. Türkiyeli yerleşiklerle tanışma ve iletişim halinde olmanın bir fırsatının olmasının yanında kullanamayacaklarını ifade ettikleri kentsel mekânları kullanma ve bu mekânlarda Türkiyeli yerleşikler ile iletişim kurma fırsatını bulmaları örtük bir tarzda da olsa gündelik yaşamı ortak deneyimleme ortak pratikler üretebilmeyi mümkün kılmaktadır. Zira kentsel yaşam ortak deneyimlerin bir ürünüdür. Hal böyle olunca bir kentsel kesik olan *Suriyeli çalışan olmak*, “bir kentsel mekâna ait olmadıkları fikri”ni aşmakta ile eylemlilik gösteremeyecekleri kentsel mekânlara dâhil olmalarını ve hatta kent yerleşikleri ile ilişkiler geliştirmelerini mümkün kılmaktadır. Hal böyle olunca sosyo-ekonomik ilişkilere girilen ve mekânsal anlamda yeni konumlanma biçimlerinin geliştirildiği göç süreci ile kentsel mekânlar ile gündelik pratikler bütünsellik içinde düşünüldüğünde her ikisi de yeniden ve yeniden üretilmektedir.

Şehir bize yapacağımız işi söylüyor. Biz yapıyoruz. Şehir bize nerde yaşayacağımızı söylüyor, yaşıyoruz. Zaten şimdi başka yerlerde kendimiz gibi de yaşayamayız. Her işi yapamayız. Şehir bana iş söylüyor mesela, inşaat diyor, sanayi diyor, mahalle işi işte. Ama kendi koşullarımızda çalışıyoruz. Ne yapacağız başka izin yoksa yemek var, yemek yoksa yol var. Biri olacak. Sonra izin yok mesela başkası gelecek çalışacak. Öyle tabi onların istediği koşullarda çalışırım, para yok, izin yok mecbur ama benim de isteklerim oluyor. (S-K10)¹⁷¹

Kilis Garajında çalışma kolay çünkü niye mesela ben İbrahimli'de, Tugay'da dükkan tutamıyorum, çünkü pahalı, Her yer mobilya mağazası var, oradayken kimse gelmez ama burada ben yaparım, oradan dükkan sahibi gelir malları alır ve gider. Oradaki mahalleler marangoz, demirci bunların olduğu yerler değil. Hem açsam orada marangoz birileri gelse alsa bile gene gelip burada ki demirciden, boyacıdan malzeme alacağım. Bu işler bizim olduğumuz yerlerde, o mahallelerde Türklerin evleri var. (S-K11)¹⁷²

Kentsel yaşamın gündelik örüntüsünü anlayabilmek için ilişkisel olarak kentsel dinamiklerin ortaya koyduğu ürün incelenmelidir. Bu anlamda kentsel dinamiklerin ortaya

¹⁷¹ (S-K10): 23, Erkek, Bekar, Türkiye'de Garson, Suriye'de Öğrenci, Rakka

¹⁷² (S-K11) : 46, Erkek, Evli, Marangoz, Halep

koyduğu ürün basit anlamda kent kullanıcılarının çöp dökme alışkanlıklarını, işe gitme güzergâhlarını ve kullandıkları ulaşım ağlarını, komşuluk ilişkilerini, boş zamanlarını nasıl değerlendirdiklerini, hangi işlerde hangi kriterler bağlamında çalıştıklarını, alışveriş etkinliklerini, emlak sektörü içindeki alışveriş davranışlarını, üretim ve tüketim alışkanlıklarını kapsamlı incelemeyi gerektirmektedir. Dolayısıyla 2011 Suriyeli göçü sonrasında Gaziantep kent merkezini hedef alan Suriyeliler ile yerleşiklerin deneyimlediği söz konusu sürecin kaos üzerinden değerlendirilmesi, gündelik örüntünün krizinden ziyade kentsel yaşamın örüntüsünün bizatihi doğasını ortaya koymuştur. Göç üzerinden oluşan iskân krizi, ekonomik kriz, sosyal hayatın krizi kaotik durumlar içermesinden ziyade kentsel yaşamda sosyalleşme, kültürel alışveriş, iş ilişkileri, mekânsal deneyimlerin yaşanmasına ilişkin fırsatların üretilmesini mümkün kılmıştır. Bu fırsatlar ile ait olamayacaklarını belirttikleri mekânlara yerleşme, çalışma ve bu alanlarda sosyalleşme imkânı bulunabildiği anlatısı önemlidir. Gaziantep kentinde sosyalleşme, çalışma ve yaşama fırsatı bulan insanlar aynı zamanda kentte yaşayan her bir insanın gündelik hayatına çeşitli şekillerde temas etmiştir. Geliştirilen sosyo-ekonomik ilişkiler ile her iki ulusun insanları kültürel özelliklerini, estetik algılarını, genel yaşam pratiklerini paylaşmıştır. Bu paylaşım basit bir kültürel alışveriş olmaktan ziyade gündelik pratiklerin dolaşımını, aktarımını mümkün kılmış ve hatta iş-barınma gibi ihtiyaçların giderebileceği alanlar saçaklanmıştır. Hareket etme alanı hem mekânsal hem de sosyo-ekonomik deneyimlerin yaşandığı bir alan olarak saçaklanmıştır. Kurulan ilişkiler ağı hem kentin sosyo-ekonomik ve mekânsal örgütlenmesini hem de kentsel yaşamın örüntüsünü yeniden üretmiştir.

5.4.4. Kentsel Yaşama Karşılıklılık İçinden Bakmak: Gündelik Pratiklerin Kesiştiği Mekân-Mekânların Kesiştiği Gündelik Pratikleri Okumak

Gaziantep kentine yönelen Suriyeli göçü sonrası kentsel yaşama gündelik pratiklerin kesiştiği mekân-mekânların kesiştirdiği gündelik pratiklerin ilişkiselliği perspektifinden bakmak insan eylemleri ve yaşam alanına ilişkin her örüntü/müdahale/değişim ve dönüşümün birbiri ile kaçınılmaz bir ilişki içerisinde olduğunu anlamak adına önemlidir. Harvey(2016)'in Gezi Parkı'na ilişkin mekânın birleştirici ve dönüştürücü etkisi üzerinden analizleri ve Batur(1998)'un değişen mekânsal yapı tasarımlarının dönüştürücü etkisinin -hızlı veya yavaş ancak- köklü ve derin yeni içerdiğine ilişkin tartışmaları önemlidir. Kent yerleşikleri ve Suriyeliler kentsel mekânlarda ve sosyo-ekonomik alanlarda "öteki" ile yaşama ve çalışma pratikleri geliştirmekte aynı

zamanda bir ilişki ağı içerisine girmektedirler: mekânsal ve sosyo-ekonomik dinamiklerin ortak deneyimlendiği kentsel yaşam. Türkiyeli yerleşikler ve Suriyeli göçmenler kolektif yaşam pratikleri geliştirerek gündelik pratiklerini yeniden belirlemekte bu belirleme aynı zamanda kentsel mekânlar arasında kesik gibi görünen alanları yaratmaktadır. Öyle ki barınma ihtiyacı üzerinden başlayan ve sosyo-ekonomik ilişkilerde devam eden saçaklanmalar ile bütünsellik içinde düşünüldüğünde kentsel Suriyeli mahallesi ile Türkiyeli yerleşiklerin mekânsal saçakları ve bu saçaklar arasında kalan kesiklerin/kesişim alanları yeni kentsel yaşam pratiklerini üretmektedir. Öyle ki “onlarla birlikte aynı mahallede yaşamam”, “onlarla aynı işlerde çalışmam”, “dükkânlarından alışveriş yapmam” gibi söylemler üretilmekte ancak “Suriyeli kiracı bulunca taşınabildim”, “köylüyüm ben aklımda fikrimde yoktu bankalara borçlanmak, ev alıp taşınmak” anlatıları ortaya koymaktadır kentin eski göçmeni olan ve kent içinde yeni alanlara taşınan Türkiyeli yerleşiklerin borçlanma pratikleri kesik olarak ifade belirlenen “Suriyeli”ler üzerinden yeniden üretilmektedir ki bu anlamda kentsel saçaklardaki gündelik hayatın ayrıntılarına ve yeni kentsel saçakları üretme biçimleri olarak kentsel kesikler üzerinden yapılan tanımlamalar aşağıdaki şu cümlelerle ifadelendirilmiştir.

Düztepe’de oturuyordum, yedi göbek köyden kim geldiyse önce Düztepe’ye gelmiştir. Şimdi köyden gelir gibi Suriyeli geldi mahalleye. Bir Düztepe’ye değil ama dersin yağmur gibi geldiler her mahalleye.(...) Hele çoluk çocuk torun taşınak burdan dedim, herkes kendi kültürünü yaşasın öyle değil mi? Akkent’e taşındım. Allahtan aramızda şu Yeşil Vadi parkı varda ordan bu tarafa çok gelmiler. Hoş mahalleyi değiştirdik ama halde, çarşıda her yerde birlikteyiz. Halde malemelerimi arabaya yüklüyorlar, yeri geliyor ben alışveriş yapıyorum, yeri geliyor onlar. (T-K9)¹⁷³

Suriyeliler ile birlikte aynı mahalleyi yaşamak istemediğim için yeni yapılan Akkent mahallesine taşındık. Yeşil Vadi Parkı’nda Akkent’e taşınan komşularıyla hep buluşuyorduk. Orası buluşma yerimiz olmuştu. Orada otururken hep taşınma fikrinden bahsettik bize uygun ev buldular. (T-K13)¹⁷⁴

¹⁷³(T-K9): 51, Erkek, Evli, Bakkal, Suriyeli göçü sonrasında Akkent mahallesine aşınmış

¹⁷⁴(T-K13): 51, Kadın, Evli, Ev Hanımı, Düztepe Semtinden Akkent Mahallesine Taşınmış

Bak ney oldu. Geldi bu Suriyeliler suyun akışı değişti. Bankalar bizim mahallelere elemanlarını gönderiyordu. Kredi çekmeyi düşünür müsünüz? Evinizi değiştirmek isterseniz bankamız size kredi sağlar diye diye aklımıza fikrimize krediyi soktular. Köylüyüm ben aklımda fikrimde yoktu bankaya borçlanmak, ev alıp taşınmak. Evleri teminat gösterdik Suriyelilere de kiraya verdik taşındık. Suriyeliler geldi sattık temelli çıktık çıktık mahallemizden.(T-K14)¹⁷⁵

Katılımcıların anlatılarından anlaşılmıştır ki Suriyeliler ve Türkiyeli yerleşikler aynı mahallelerde yaşamakta, konut alım-satım ve kiralama ilişkilerine girmekte, iş veren veya işçi olarak sosyo-ekonomik ve mekânsal pratikler üretmektedirler.

Suriyeliler, Türkiyeli yerleşiklerin kültürel ve geleneksel yeme içme alışkanlıklarını gündelik yaşamlarını ve mekânsal gündelik pratiklerini taklit etmekte, görünür olmak için kesikleri yeniden üretmektedirler. Kesik olarak anlatısı sunulan “Türkiyeli olmak”, “Suriyeli olmak” gibi kesikler üzerinden kentsel pratikler taklit edilmektedir. Bu bağlamda Suriyeli göçmenler kentsel mekânlarda ve sosyo-ekonomik kesişim alanlarında görünür olmak için rasyonel stratejiler üretmektedir ki kör alanlarda kalmamak için Türkiyeli yerleşiklerle ilişkilere girmekte, “Türkler gibi oturup kalkmak ve küfür etmek”, “sosyalleşme biçimlerini bir Türk gibi yaşamak” anlatılarında bulunmakta aynı zamanda kolektif sosyo-ekonomik ve mekânsal pratikler üretmektedirler.

Ben kaçmıyorum Türklerin sokağından. Sadece Suriye yemeği yemiyorum, ciğer kebabını da yiyorum, beyran yiyorum. Tadı acı. Ama güzel. Onlara nargile yapıyorum. Sonra anladım, artık arkadaşız. Mesela Özdemir caddesine çıkıyorum, Türklerin mahallesine gidiyorum. Bana git demiyor kimse, ne işin var diye bakmıyor. Kızılmıyor.(...) Ben de artık Antepliyim.(S-K13)¹⁷⁶

Ben nargilecilik yaptım İbrahimli’de. Orada ki cafede sadece Türkler oturuyor, yemek yiyor. Biz çalışıyoruz. Ama müşterilerim, çalışma arkadaşlarım kardeş oldular bana. Tanıştık çalışırken. Onlarla cafelere gidiyorum ve bana Türkçe öğrettiler. Ben onlara bizim kültürümüzü,

¹⁷⁵ (T-K14) : 38, Erkek, Evli, Reklamcı, Dumlupınar Mahallesinden Akkent Mahallesiine Taşınmış

¹⁷⁶ (S-K13): 37, Erkek, Evli, Manav, Şam

yemekleri, Arapça dilini öğrettim. Bazen iş buldular. Türkler gibi küfür etmeyi, selam vermeyi öğrendim. Mesela orada(İbrahimli'de) yaşayabilirim artık. Kimse bana dönüp yabancı gibi bakmaz.(S-K10)¹⁷⁷

Türkiye'ye taşınmadan önce sık sık gelip gittiğim için Türk kültürünü, hayatını, hassasiyetlerini, onları huzursuz eden şeyleri, mutlu eden şeyleri biliyordum. (...) Türkçe'yi C1 düzeyinde konuşuyordum zaten.(...) Zor zamanlar yaşadım ama iş buldum. Köylülerin oturduğu mahaleye taşındım, fırına gittim yemek yaptırdım, sokağa çıktım onlarla oturdum, Türkler gibi iki fefa öpüştüm, düğünlerine gittim halay çektim. Bana Türkçe lakap taktılar neden demedim hoşuma gitti artık Türkler gibi olmuştum. Bir süre sonra da Türkiyeli oldum. Farkımız kalmadı. (S-K14)¹⁷⁸

Kesişim alalarında örüntülenen yeni gündelik pratikler durum katmanları bağlamında farklı deneyimlenmektedir. Öyle ki “kaçak çalışıyordu ama benle aynı parayı kazandığını söylüyordu. 3 ay sonra işten çıkartıldı. Benim sözleşmem var”, “apartman toplantısı onun için önemli değil ama ben katılmalıyım, çünkü birlikte yaşıyorum Türklerle, onun önceliği bu değil, kaçak bir iş bulmak daha fazla kazanmak, daha fazla hak kaybetmek” gibi anlatıları göstermektedir ki durum katmanları bağlamında Türkiye'ye gelen Suriyelilerin kentsel kesik/kesişim alanlarında deneyimledikleri ve bu alanlardaki gündelik pratiklere ilişkin bakış açıları da çıkartılan bu katmanlara bağlı olarak farklı pratiklerin üretildiğini ortaya koymaktadır.

Atölyenin yakınında iki ev kiraladık çalışanlara, orada yaşıyorlar, dükkanda hemen yanlarında. Şimi ama kalkıp bu mahallede ev tutsak bizim gibi bilemezler Türklerle bir yaşamayı.(...) Her dönem apartman toplantısı oluyor, katılıyorum. Ama mesela benim çalışmam vakit kaybı görüyor, onlar toplansın sen uyarsın diyor.(...) Ama ben karar alırken fikrimi söylemeliyim. Biz aynı otoparkı kullanıyoruz, aynı çöp şutlarına çöp atıyoruz. Ama çalışanlarım için öncelik değil bu işler. Onlara göre boş iş. Ama onlarda önce gelmiş olsalardı, böyle bir mahallede

¹⁷⁷ (S-K10): 23, Erkek, Bekar, Türkiye'de Garson, Suriye'de Öğrenci, Rakka

¹⁷⁸ (S-K14): 36, Erkek, Evli, Şam, Türkiye'de Danışman

yaşayabilselerdi katılırlardı. Onlar için bu toplantılar katılmaları gereken şeyler gibi olurdu. Ama o kaçak geldi, başka kaçak başka işlerde çalışıyor izin günlerinde. Çocukları da çalışıyor. Okula gitmeleri gerek oysaki, kızları, kadınları evde oturuyor, olmaz böyle öğrenemezler Türkiye'deki hayatı. (S-K16)¹⁷⁹

Mesela ben çalışıyorum kurumda ama kayıtlıyım, sigorta yattıyor, hastahaneye gidiyorum para vermiyorum. Az para ödüyorum. Ama kurumda çaycı var mesela, onun yanına gelen büfeden arkadaşları var. Tanıyorum. Bana mesela diyorlar ki biz de senin kadar kazanıyoruz. Doğru kazanıyorlar ama ben burada kalıcı işler yapıyorum, saygı görüyorum, imza yetkilerim var. Bunlar var olmanın koşulu. Bu ülkede var olmanın ve doğru işler yapmanın koşulu. Buna göre yaşıyorlar onlar da. Sözleri saygı görmüyor, eşit bakılmıyorlar çünkü kendilerine saygı duymuyorlar. (S-K7)¹⁸⁰

Türkiye'ye belirli stratejiler üreterek gelen ve Türkiye'de rasyonel planlamalar yapan 3. durum katmanı içindeki Suriyelilere kentsel yaşamın dinamiklerine hazırlıklı, rasyonel planlamalar yaparak ve uzun yaşam planları yaparak gelmektedirler. Bu durum ise yasal olarak deneyimledikleri süreçleri, Türkiye'de buldukları pozisyonları ve Suriyeli çalışan olma kesiminin deneyimlenme ve pratikler geliştirme süreçlerini dönüştürmektedir.

5.6. Suriyeli Göçmenler ve Kentin Eski Göçmenleri Olan Türkiyeli Yerleşiklerin ve Gelecek Stratejileri

Türkiye'ye yönelen ve göç ağı ile Gaziantep kentinde kentsel saçaklarda konumlanan Suriyeliler ve Türkiyeli yerleşiklerin kentsel yaşam pratikleri farklı kent dinamikleri üzerinden analiz edildiği takdirde hem Suriyelilerin hem de Türkiyeli yerleşiklerin geleceğe ilişkin farklı yaratma ve üretme süreçlerinden geçtikleri anlaşılmıştır. Kentsel dinamikleri farklı açılardan deneyimleyen ve farklı mekânsal pratikler üreten öncelikle kollektif mekânsal konumlanma stratejileri geliştiren Suriyeliler

¹⁷⁹ (S-K16): 42, Erkek, Evli, Ayakkabı Üreticisi, Şam, 1. Durum Katmanı

¹⁸⁰ (S-K7): 26, Erkek, Bekar, Suriye'de Kimya Mühendisi, Türkiye'de İngilizce Öğretmeni, 3. Durum Katmanı

kısa vadede gelecek yaşamlarına ilişkin planlamalarda bulunmanın güçlüğünü yaşamakta ancak göç süreci ile ulaştıkları varış bölgelerindeki gündelik yaşamın pratiklerini yeniden üretmekte ve politik uygulamaların engelleyici ve katı tutumları olmadığı takdirde uzun vadede Türkiye'de yaşamak istediklerini belirtmektedirler. Hem uluslararası hem ulus içinde hem de yaşadıkları kentlerde aşamalı yerleşme gösteren Suriyeliler iletişim ağları ile Avrupa'da yaşayan tanıdıkları ile iletişime geçmekte ve memnun kalmadıkların ilişkin referanslar edinmektedirler. Bu bağlamda rasyonel planlamalar yapan ve Türkiye'de yaşayan Suriyeliler hem Suriye ile Türkiye'nin kültürel yakınlıkları, hem akrabalık ilişkileri, hem de uzun süredir Türkiye'de yaşamaktan kaynaklı ve Türkiye'deki gündelik yaşam pratiklerini üretmiş olmaktan kaynaklı Türkiye'de uzun vadeli yaşama planları yapmaktadırlar. Bu rasyonel planlamaları ise aşağıdaki mülakatlarda görmek mümkündür.

Artık vatandaş olacağım, o zaman parkın diğer tarafında yaşayabilirim, ama para biriktirmem gerekiyor çünkü çok pahalı her şey. Eskiden, 2013'te mesela diyordum ki döneriz tekrar Suriye'ye ya da Avrupa'ya gideriz. Ama Suriye yerle bir oldu. Avrupa'da yaşayan tanıdıklarımız var. Onlar Türkiye'ye gelmek istiyorlar. Neden çünkü çalışmak, gezmek, yemek her şeyin kuralı varmış, mutlu değiller. Burada bir düzenimiz var, çocuklarım okula gidiyor. Ölmedim, yaralı değilim iş yapıyor elim çok şükür. Daha da fazla çalışırım. Aç kalmayız. O yüzden gidemem artık başka yere. (S-K4)¹⁸¹

Mesela ilerde üniversitede, lisede öğretmenlik yapabilirim ben.(...) Türkiye vatandaşı olmak gerekiyor önce. Valla vatandaş olacağım. Çok arkadaşım oldu bile. Hak kazanıyorum çünkü. Yoksa bir çok yerde görmüyorlar bile bizi. Dinlemiyorlar. Ama önce o işleri yapabilecek kadar Türkçe bilmek gerekiyor. Suç, kavga yok. Ben spor okuluna başladım, ilerde kendi mesleğimi yapacağım. (...) Şimdi İbrahimli'de yaşamıyorum, ama kendi işim yapınca ben de İbrahimli'de yaşayacağım. (S-K10)¹⁸²

Sürekli ev değiştiren insanlar var ama onlar gençler ya da başa yerlere gitmek isteyen insanlar. Mesela Yunanistan, İtalya neresi olursa,

¹⁸¹ KS4) :37, Erkek, Evli, Suriye'de Öğretmen, Türkiye'de Öğretmen, İdlib, Vatan Mahallesi

¹⁸² (S-K10): 23, Erkek, Bekar, Türkiye'de Garson, Suriye'de Öğrenci, Rakka

ben bilmiyorum. Biz kalmak istiyoruz, başka ülkeye gitmeyeceğim. Burada kira ucuz, işim var. Seviyorum yani. Bu mahallede tanıdıklarımız var. Halep, Şam, Rakka, Humus, çok insan var Suriyeli. Birbirimize yakınız. Yani güzel bir şey. Bakkal var Suriyeli hem de. Ondan alışveriş yapıyorum, konuşuyorum hep onunla. Elektrikçi var Suriyeli. Her işi yapan var, kira da diğer mahallelere göre uygun, temizlik işi yapıyorum Suriyeli okulunda, işim de burada benim. Çocuklarım okuyor. En küçük oğlum sadece Türkçe. Yani Arapça var ama az. İlerde gururlandıracaklar ülkelerini (Suriye'yi). Büyüdüklerinde kendileri isterlerse giderler ama şimdi Türkiye'de yaşayacaklar. Büyük hanek etmem. Yok! Ama inşallah Gaziantep'de yaşayacağız. (S-K5)¹⁸³.

Ancak 1. ve 3. durum katmanı sürecinde Türkiye'ye yönelen ve hem rasyonel planlamalar ile göçe kalkışan aynı zamanda rasyonel planlamalar ile de gelecek planlamaları yapan Suriyeliler kısa vadede karar almanın kendileri için zorlayıcı olmayacağı bilgisini paylaşmakta, Türkiye'de yaşadıkları süre içinde ekonomik, sosyal ve mesleki sermayelerini daha da geliştirdiklerini ve bu sermaye birikimi ile farklı yaşam alanlarına akışlarının gerçekleşebileceğini aşağıdaki mülakatlarda paylaşmaktadırlar.

Suriye'de ticaret yapıyordum, malları birer birer sattım, Türkiye'ye pasaportla geldim. Akrabalarım yaşıyordu Türkiye'de. (...) Şimdi de Suriye'de akrabalarım yaşıyor. Burada iyi işler yaptım. Ekonomik olarak işlerim çok iyi. Hem savaş biterse Suriye'de daha kolay yatırım yapabilirim. Karlı olmaz belki benim için ama ülkenin ihtiyacı olursa yaparım. Eminim hem ekonomik olarak destek de verecek hükümet o zaman. Şimdi Türkiye'de yaşıyorum ama işimin bir ayağını memleketime (Suriye'ye) taşıyabilirim.(S-K15)¹⁸⁴

Ülkeme dönmek istiyorum. Ama önce savaş bitmeli. Yıkıldı tabi ki biliyorum, gördüm her şeyi ama tarih böyledir. Yıkıldıysa tekrar yapılabilir. Suriye'de öğretmen var ama az, okullar açıldı ama hepsi diyil, burada kendimi geliştireceğim ve belki Avrupa'ya da giderim. Ama sonra

¹⁸³ (S-K5): 40, Erkek, Evli, Türkiye'de Temizlik Görevlisi, Suriye'de Çiftçi, Humus

¹⁸⁴ (S-K15): 46, Erkek, Evli, Emlakçı, Halep, 1. Durum Katmanı

Türkiye'ye yük olmak yok, Suriye güzel zamanlar görmeli. Ailem ve ülkem beni çağırdığında döneceğim. (S-K8)¹⁸⁵

Kentsel saçakların eski göçmenleri olan Türkiyeli yerleşiklerin gelecek planlamalarına ilişkin anlatılarına odaklanıldığı takdirde Suriyeliler ile girilen ilişkiler bağlamında ekonomik anlamda sermaye üretebilmenin mümkün olduğu anlaşılmakta ve yerleşikler bu sermaye ve akrabalık ve hemşehrilik ilişkileri ile yeni kentsel saçaklar üretmişlerdir. Suriyeli göçü sonrası yerleşikler yaşadıkları kentsel mekânları Suriyelilere devrederek kentin kenarında yeni yapılaşan mahallelere göç etmiş ya da etmeyi düşünmektedirler. Bu anlamda katılımcılar geleceğe ilişkin yaşadıkları ve yaşamayı istedikleri kentsel mekânları ve sosyo-ekonomik dinamikleri aşağıdaki şu cümlelerle ifadelendirmişlerdir.

Üniversiteyi bitirdikten sonra iş bulamadım ve atanamadım. Denizli'de sosyoloji eğitimi aldım. Sertifikalar, kurslar derken hayat akıp geçmeye başladı ve babamın işyerine daha sık gittim. Zamanla beni kendi müşterileri ile tanıştırdı ve artık komisyoncuym. Fıstıkçılar sitesinde genellikle komisyonculuk yapılır. Suriyelilerin Türkiye kırsalı ile komisyonculuk yapacak ilişkileri yok. Belki zamanla gelişir bilemiyorum. Ancak şu an fıstık sezonunda işçilik maliyetlerini düşürecek ve ya yükselticek kadar etkililer. Çünkü fıstık işçisi nüfusunun büyük kısmını karşılıyorlar. Fıstıkçılar sitesindeki yaşam bir süre boyunca daha değişmeyecek.(...) Komisyonculuk işinide 30 yaş altında yapan bir ben varım diyebilirim. Benim neslimin yapacağı bir iş değil bu iş. Çünkü köylü ile sürekli olarak iletişim içinde olmayı gerektiriyor, köyleri gezmeyi, sonraki yıldan gelecek fıstık tonajını aşağı yukarı hesaplayıp ona göre gelecek yılın iş hacmini ve yapılması gerekenleri hesaplıyorum. Ama dediğim gibi ben son neslim bu işi götüreceğim. Ben de zorunluluktan yapıyorum çünkü kendi işimi yapamıyorum. Deneyebileceğim pek farklı yol kalmadı maalesef. Yeni akrabalık ve hemşehrilik ilişkilerini taşıdığımız Akkentte Düztepe de yaşar gibi yaşamaya devam edip sanayide de 10-15 yıl daha Suriyelilerle ortak bu işi götüreceğim. Suriyeliler ile ortak çalışıyorum ve çalışacağım da. 10 yıllık planlarım böyle sonrası hakkında

¹⁸⁵ (S-K8): 27, Erkek, Bekar, Suriye'de öğrenci, Türkiye'de öğrenci, Şam

fikrim yok maalesef. (T- K1)¹⁸⁶

Evlendikten sonra eşimle beraber 1995 yılında Karayılan mahallesine taşındık.(...) Burada eşimin kardeşleri de yaşıyordu. Şimdi taşındılar ama. Çocuklarım okuyor ve ekonomik olarak başka bir mahalleye taşınacak imkânımız şu an yok. Ama çocuklarım mezun olduktan sonra iki katlı evimizi kiraya verip ya da satıp eşimin kardeşlerine yakın br yerlere taşınacağız. (T-K, 3)¹⁸⁷

Bu Suriyeliler kaçak çalışıyor, güvenlik yok, ucuza çalışıyor. Dicin şimdi tek Suriyeli mi yok Türklerde çalışıy. Önlem alması gerekiy önlem. Giden ülkenin kesesinden gidiy. Yav her şeyi yanlış yapıp. Cezasa ceza. Ağır olsun yorum yazık değil mi bu ülkeye de. Gitsinler kalsınlar demek bana düşmez. Savaşı Allah düşmanıma vermesin kötüdür illa ki. Ama buraya sığınan arkadaşta gelip hırsızlık etmesin, adam öldürüp kimseyi taciz tecavüz etmesin.(...) Planlı olmalı yav her şey. Yazık kaçak çalışan üç kuruluş kazanan Suriyeli'ye de yazık, üç kuruluş çalışacak işi galmayan fabrika işçisisine de (Türkiyeli yerleşik) yazık deel mi? Ben çalışırım Suriyeli ile yaşarım da. Memleketimi de sevim gitmem buradan bir yere. Haa olur daha iyi bir eve taşınabilecek olurum, mesela Nişantaşı'na falan yatırım yaparım valla. Fırsatları görmezden gelmem. çocuklarıma kalacak benen kalan her şey ne de olsa. (T-K6)¹⁸⁸

Nasip olursa gelecek ay taşınacağız. Nizipli komşularımız iyidir nasip olursa yine komşu olacağız. Bize de ev buldular.(...) Şehirde hayat zor, köy gibi değil. Ama aynı mahalelerde yaşarsak en azından dolma dökersek, salça edersek bir el atan olur. Orada salça kurutmak zor olur ama bir yolu bulunur elbet. Ya da ney edek olmadı satın alırsız biz de. Herkes ney ediyorsa biz de onu ederik orada.(...) Suriyelilere kiraya verdik çıkıyoruz buradan. Valla ben daraldım o yüzden taşınıyoruz. E mahalle Suriyeli mahallesi olduğu için tabi. Valla beyler çalışıyor birlikte. Çalışsınlar ben işçi olsam ben de çalışırdım onlarla. İş de verirdim.

¹⁸⁶ (T-K,1): 29, Erkek, Bekar, Fıstık Komisyoncusu

¹⁸⁷ (T-K, 3): Kadın, Evli, 44, Ev hanımı

¹⁸⁸ (T-K6): Erkek, Evli, 59, Apartman Yöneticisi, Düztepe Semtinden Üniversite Mevkisine Taşınmış

İyidirler kötüdürler bilmem ben onları ama kendi akrabalarımla komşuluk etmek isterim. (T-K15)¹⁸⁹

Anlaşılmaktadır ki Türkiyeli yerleşikler yaşadıkları kentsel mekânları ya değiştirmiş ya da değiştirme planları yapmaktadırlar. Farklı kentsel mekânlara taşınmak için eski göçmen olan kent yerleşikleri evlerini Türkiye'ye göç eden Suriyelilere satarak-kiraya vererek ekonomik sermaye yaratmaktadırlar. Ancak yerleşikler mekânsal imtina gösterme eğilimi göstermekte nitekim sosyo-ekonomik dinamiklere Suriyelilerin eklenmelerine ya da ortak çalışma yaşamına eklenilebilecekleri anlatılarını paylaşmışlardır. Rasyonel kararlar alan yerleşikler bu anlamda akrabalık ve hemşehrilik ilişkilerini sürdürmekte ve yeni kentsel saçakları üretmekte ya da üretilen kentsel saçaklarda yaşama planlamaları yapmaktadırlar.

¹⁸⁹ (T-K15): 46, Kadın, Evli, Ev Hanımı,

6. TARTIŞMA VE SONUÇ

Suriyelilerin göçüne bağlı olarak başta Türkiye'nin güney illerinde -Mersin Mardin hattı- olmak üzere hızlı ve kontrolsüz dönüşüm yaşanmıştır ki bu durum sosyo-demografik, ekonomik ve mekânsal yapılardaki dönüşüm ve yeniden üretim ile açıkça görülmüştür. TÜİK 2012 raporlarında Gaziantep nüfusu 1.799.558 kişi iken 2023 projeksiyonu 2.257.278 kişi olarak öngörülmüş ancak 2018 yılı itibari ile -kampta yaşayan Suriyeliler dışında- kentin nüfusu önceki yıla göre % 31.271 artmış ve 2.005.515 kişiyi aşmıştır. Bu durum kentlerin fiziksel yapısını zorladığı gibi yatay olarak çeperlere doğru büyüme ve genişleme eğilimi göstermeye başlamasına sebebiyet vermiştir. Şehir merkezi büyürken, kent merkezi ile kırsal hinterlandı arasında kalan, net olarak tanımlanmamış alanlara doğru insan akışı saptanmıştır. Kırsal bölgelerden farklı gerekçeler ile kente göç eden ve kentsel saçakalarda ikamet eden eski göçmenler Suriyeli göçü ve Suriyeli göçmenler üzerinden rasyonel planlamalar üretmişlerdir.

Göç süreci ile Türkiye'ye yönelen Suriyelilerin rasyonel planlamalar ile göç sürecine girişmiş olmaları ancak resmi evraklarının yetersizliği dolayısıyla uzun vadeli yaşam planlamaları yapmamış olmaları, sosyo-ekonomik ağlara katılım ve deneyimlerinin belirsizlik içermesi, hukuksal tanımlamaların süreç içerisinde geliştirilmesi, sosyal uyum ve katılım süreçlerinin yeterli dil bilmemeleri, savaş travması gibi sebeplerden ötürü zorlu ilerlemesi gibi süreçler yaşamalarına ve kentsel mekânda aşamalı yerleşme tipi göstermelerine sebebiyet verdiği anlaşılmıştır. Bu anlamda Suriyeliler kent içinde yaşadıkları evleri ve mahalleleri sürekli olarak değiştirmekte ancak göç güzergâhı boyunca iletişim ve ilişkiler ağı oluşturan Suriyeliler göç sürecinde akış sağlayabilecekleri sosyo-ekonomik ve mekânsal alanları önceden belirlemektedirler. Kendilerinden öne göç etmiş olan ya da Türkiye'de yaşayan Türkiyeli akrabaları ile iletişim ağlarını kullanan Suriyeli göçmenler rasyonel planlamalar ile kentsel mekânda konumlanma çabası göstermektedirler.

Göç sürecinde oluşturulan göçün iletişim ağı ise bir örümcek ağına benzer tüm bilgilerin, deneyimlerin, ilişkilerin aktarıldığı ortak bir havuz gibi işleyiş göstermektedir. Akrabalık ve hemşehrilik ilişkilerinin daha da önem kazandığı söz konusu göç süreci tanışıklık olsa da olmasa da iletişime geçebilme, bilgi ve sahip olunan imkânlar paylaşma süreci güçlü kolektif bilince göre geliştirilen kolektif yaşam pratikleri geliştirildiğini ortaya koymuştur. Suriyeli göçünün güzergâhını belirleyen ve hatta gelinen bölgedeki

yaşam pratiklerini yeniden üreten göç sürecinin kollektif yaşam pratikleri, kentsel mekânı ve kentsel yaşam pratiklerini yeniden örgütlenmiş ve yeniden örüntülenmiştir. Kentsel yaşam pratiklerinin toplamını içeren ancak daha fazlası olarak eşsiz formları, özgün karakterleri, özel bir bölgeye ait kültüre göre içinde yaşayanlar ve mekân arasındaki ilişkisellik sonucunda üretilen kentsel yaşam örüntüsü Gaziantep kentinin yeni göçmenleri ile eski göçmenleri arasındaki ilişkiler sonucunda yeniden üretilmiştir. Bağlı olarak Gaziantep kenti içinde kültür, yapı, sosyo-ekonomik dinamikler değiştikçe ortak üretilen kentsel örüntü yeniden üretilmiştir.

Göçmen hareketleri sonucunda iki tür mekansal saçaklanma tespit edilmiştir. Kentin eski/önceki yerleşim alanları içinden özellikle Suriyelilerin oluşturduğu bir saçaklanma türü ki burada demografik saçaklanma saptanmış ancak bu demografik saçaklanmanın içinden çıkan direnç mekanizmaları ortaya çıkmıştır. Özellikle 2. Durum katmanı içinde Türkiye'ye göç eden ve 1. durum katmanı ile 3. durum katmanı içinde göç eden Suriyelilerden, etkinlikleri ve deneyimledikleri süreçler bakımından farklı konumlanma stratejileri geliştirmekte, ekonomik sermaye aktaramayan bu insanlar mesleki sermayeli ve hemşehrilik ilişkileri aracılığıyla kentsel yaşamda konumlanma stratejisi geliştirmektedirler. 2. durum katmanı ile diğer katmanlar arasındaki farklılıklar daha savunmasız ve kısa vadeli yaşam planlamaları ile hareket etmek zorunda olmalarından kaynaklanmaktadır. Bu bağlamda direnç mekanizmaları üreten ve tüketen katman olarak saptanan 2. durum katmanı içindeki Suriyeliler kısa vadeli yaşam planlamaları dahilinde kentsel mekanda aşamalı yerleşme tipi göstermelerini, kentsel mekân içinde yer değiştirme ve konut edinme stratejilerinin sürekli olarak değiştirildiği bir sektörel saçaklanmanın üretimini temelinde bulunmaktadır. Bağlı olarak 2. durum katmanı içinde göç eden Suriyelilerin kentsel saçaklardaki konumlanması ve kentsel yaşam pratikleri üretmesi mekânı ve onun niteliklerini de yeniden üretmekte ve dönüştürmektedir. Bu saçaklanma ise emlak ve inşaat sektörünü bağlı olarak kentin mekansal anlamda üretimini rasyonel planlamalar üzerinden yeniden belirlemektedir. Türkiye'li yerleşiklerin oluşturduğu hem mekansal yönelimlere bağlı olarak hem de demografik dolaşım kentsel yaşam içinde dinamize edilmiş bir alan yaratmıştır. Ancak bu Türkiye'li yerleşiklerin kentsel mekanda yeni konumlanma stratejileri geliştirmeleri geçmişte kırsal bölgeden gelen insanlar üzerinden gerçekleşirken lobat'ı sırasını Suriyeli göçmenlere devretmekte ve gelen bu göçmenler üzerinden rasyonel planlamalar yapmaktadırlar. Borçlanma biçimleri değişen yerleşiklerin finansallaşma üzerinden yeni konutlara yönelmeleri ya da bu yeni konutların

yapım aşamasında bulunmaları önemlidir. Öyle ki “*kredi nedir bilmezdik ama bizim babadan kalma gecekonduyu suriyeli iyi paraya talip olunca kredi çekip iyi bir ev alak dedik. Şimdi her ay ortasında bankaya bir uğrarık*”, “*eskiden hasatta fıstıkları toplayıp bizim ambarlarda bekletirlerdi, fiyat yükselice satarlardı, ya da bazen biz üreticinin haberi olmazdı ama piyasaya fıstık sürerdik, piyasada fıstık olunca fiyat sabitlenirdi, şimdi herkes satıp hemen bankaya koyuyor, faizini yerim diyorlar, ama anlatamıyoruz piyasada denge olmiy ki bir yıl kar eden adam seneye ölü fiyattan fıstık satı*” anlatıları ise ortaya komaktadır ki yerleşiklerin borçlanma ve ürün değerlendirme biçimleri değişmiş ve bu durumun altında Suriyeli göçü sonrasında finansal kuruluşlarla ilişkiler geliştirmelerine bağlıdır.

Kentin eski saçaklarında geçmiş dönemlerde *köylü mahalleleri, işçi mahalleleri* gibi ifadeler ile tanımlanan mahalleler, hızla *Suriyeli mahallesi* olarak tanımlanmaya başlamış, dış göçün hem gerekçe olduğu hem de fırsat tanıdığı iç göç süreci ise Türkiyeli yerleşiklerin kentin farklı bölgelerinde taşınmasını ve hatta yeni kentsel saçaklanmalar oluşturmalarına sebebiyet vermiştir.

Büyük oranda kentin çeperinde bulunan kentsel mekanlara yönelen ve bu mekanlarda konumlanan Türkiyeli yerleşikler *kollektif yaşam kültürü* ile akraba ve hemşehrilerine yakın yerlerde yaşamak istemektedirler. Bu istenç hem kent merkezinde yapılaşmış mekanlara ulaşmanın ve konumlanmanın zorluğundan kaynaklı hem de ekonomik sermaye aktarmanın zorluğundan kaynaklı, eski kentsel saçaklara benzer konumdaki kent çeperlerine yönelmek istemelerinden ileri gelmektedir. Kent merkezinde ki konut fiyatlarının yüksek olması sebebiyle ve kollektif yaşam kültürünü kent merkezine aktaramayacakları gibi gerekçelerle kent çeperlerine yönelmektedirler. Bu anlamda kentin eski göçmenleri, eski mekansal saçaklanmaları üretmelerine benzer ancak farklı dinamikler üzerinden, yeni kentsel saçakları üretmekte, bu mekanlarda konumlanmakta, gündelik yaşam pratikleri üretmektedirler. Kentsel saçaklara özgü alışveriş etkinlikleri olan (*kırsaldan aktarılan gıda gurubu ürünlerin satışı* gibi), ulaşım ağı hizmetleri görel olarak iyi, kırsal bölgeye bağlanan yollara ve sanayi bölgelerine ulaşmayı kolaylaştıracak çevre yollarına yakın, belirli bir emlak değeri olan mekansal saçakları üretmektedirler. Bu bölgeler modernist bir bakış açısıyla inşa edilmekteyse de kırsal düşünme ve yaşama etkinliklerinin sürdürülmesinden kaynaklı apartmanların modern tarzı, iş ve yaşam ihtiyaçlarına karşılık verecek şekilde yeniden üretilmekte, kimi durumlarda bu üretim ve örgütlenme ekonomik gelir kaynağına dönüştürülmektedir. Öyle ki “*site bahçesinin*

köşesinde yapıyoruz hemen ekmeğimizi, Köylü adam sevmez somun ekmeği, 1.25 kuruşa satıyorum. İş oluyor bana”, “haftasonu köye giderik biz fıstık sürmeye, Pazar ertesi olunca geliriz. Gelirken domates salatalık, yoğurt süt ne varsa getiririz. Burada bakkallara veriyorum ben zaten aynı gün satılıyor hepsi. Herkes köye gidip getiremiy bulunca da hemen aliy” anlatıları ortaya koymaktadır ki yeni saçaklanan bu mekanlarda gündelik pratikler dönüştürülmekte ve sosyo-ekonomik saçaklanmalar üretilmektedir. Bu bağlamda tekrar belirtmekte fayda vardır ki kentler sınırsız sayıda bileşenen bir araya geldiği ve bu bileşenlerin sürekli olarak birbirine gönderme yaparak değiştiği, dönüştüğü yeniden üretildiği açıktır. Anlaşılmıştır ki Suriyeli göçmenlerin kentsel saçaklarda konumlanmaları ve kentin eski göçmeni olan Türkiyeli yerleşiklerin ürettiği yeni kentsel saçaklarda sosyo-ekonomik dönüşümler direnç mekanizması olarak üretilmektedir. Bu anlamda dış göçün fırsat-gerekçe tanıdığı kent içi göç süreci, yoğun insan akışını, kültürlerin ve gündelik pratiklerin akışını da içine alarak yoğun bir mobilizasyon süreci ile kentsel yaşamın yeniden örüntülendiğini ortaya koymuştur.

Suriyeli göçünün durum katmanları içinde Gaziantep kentinde konumlanması ve Gaziantep kentinde kentsel mekânlardaki gündelik hayatın örgütlenmesinin değişimine ve dönüşümüne, yeni mekânsal saçaklanmaların üretimine ve sosyo-ekonomik saçaklanmaların görülmesine bağlı olarak kentsel yaşamın örüntüsünün dönüştüğü hatta yeniden üretildiği saptanmıştır. Kentsel mekânın ve gündelik örüntünün yeniden üretimi süreci inşa metaforu düşüncesi ile ortaya koyulmuştur ve sonuç itibari ile bu inşa sürecinin herhangi başka bir inşa sürecine benzemediği fikri ile sabitlenmiştir. Zira belirli kentsel dinamiklerin etkin olduğu ya da belirli özneler ile bağlantılı olan süreç, dahil edildikleri sürecin kendisi tarafından dönüştürülmüş ve dahil olan dinamikleri dönüştürmüş ve yeniden üretmiştir. Bu anlamda Suriyeli göçü Gaziantep kentinde tek yönlü bir değişim ve yeniden üretimden ziyade (kültürel, politik, siyasal, mekânsal) kentsel mekânın ve kentsel yaşama dahil olan her bir dinamiğin topyekün değiştiği, yeniden üretildiği bir inşa sonucuna varılmıştır. Bu inşa süreci Gaziantep kentinde, çok dilli bir sosyal ve çalışma yaşamının üretildiği, *Suriyeli işçiliğinin sosyo-ekonomik alanda saçaklanmasını ve Suriyelilerin işletmelerinin saçaklanmasını*, kültürel ve geleneksel öğelerin harmanlandığı yeni tadların, estetik ve yapı özelliklerinin sergilendiği *kültürel örüntülerin Suriyeli ve Türkiyeli kültürü olarak saçaklanması*, yeni kentsel yaşam dinamiklerinin ortaya konulduğu bir *kentsel yaşam örüntüsü* üretmiştir. Böylesi bir yeniden üretim ise var olan *kentsel çatlaklar, kör alanlar, ve kesişim alanları* ile akış imkânı bulmakta yeni akış

alanlarının oluşmasına sebebiyet vermektedir ki kentsel yaşam bu noktada bir inşa süreci içinde olduğu anlaşılmaktadır. Öyle ki mevcut akış alanları ile yeni/den üretilen kentsel yaşamda insanlar, insan etkinlikleri ve pratikleri, taşıdıkları her türlü değer ve düşünce yargıları taşınma ve etkileşime girme imkânı bulmuştur.

7. EKLER

Ek 1.

1. Durum Katmanı İçindeki Suriyeli Göçmenler	2. Durum Katmanı İçindeki Suriyeli Göçmenler	2. Durum Katmanı İçindeki Suriyeli Göçmenler	3. Durum Katmanı İçindeki Suriyeli Göçmenler	Kentin Eski Oluşturduğu İçindeki Türkiyeli Yerleşikler	Göçmenlerinin Durum Katmanı
(S-K14): 36, Erkek, Evli, Şam, Türkiye’de Danışman	(S-K19): 20, Erkek, Bekar, Öğrenci-Geçici İşlerde Kaçak Çalışıyor, Halep’li-İdlip’ten Göçe Kalkmış	(S-K3): 28, Kadın, Evli, Suriye’de Akademisyen, Türkiye’de Matematik Öğretmeni, Halep, Vatan Mahallesi	(S-K13): 37, Erkek, Evli, Manav, Şam	(T-K1):1994 yılından beri Düztepe mahallesinde yaşıyor, Ailesi kırdan Düztepeye göç etmiş, 29, Erkek, Bekar, Fıstık Komisyoncusu, Düztepe Semtinden Akkent Mahallesine Taşınmış	(T-K6): Erkek, Evli, 59, Apartman yöneticisi, Eski Kentsel saçaklardan yeni kentsel saçaklara (Akkent mahallesine) taşınmış
(S-K15): 46, Erkek, Evli, Emlakçı, Halep	(S-K12): 24, Erkek, Evli, Tercüman, Halep	(S-K2): 39, Kadın, Evli, Suriye’de okul öncesi öğretmeni, Türkiye’de Arapça öğretmeni, Halep, Vatan Mahallesi	(S-K7): 26, Erkek, Bekar, Suriye’de Kimya Mühendisi, Türkiye’de İngilizce Öğretmeni	(T-K2): 24, Erkek, Bekar, Hastahane Yönetici	(T-K7): 42, Kadın, Evli, Hastahane personeli, Kırdan Düztepe semtindeki mahallelere göç etmiş, yakın bir dönemde yeni kentsel saçaklara taşınmayı planlıyor
(S-K16): 42, Erkek, Evli, Ayakkabı Üreticisi, Şam	(S-K11) : 46, Erkek, Evli, Marangoz, Halep	(S-K9):18, Erkek, Öğrenci, Halep	(S-K18): 28, Erkek, Evli, Lübnanda Mühendislik Okumuş, Türkiye’de mühendislik alanında resmi olarak çalışıyor,	(T-K3): Kadın, Evli, 44, Ev hanımı, 1995 yılında Karayılan mahallesine taşınmış, yakın bir zamanda yeni kentsel saçaklara taşınmayı planlıyor	(T-K8): Kadın, Bekar, 25, Öğrenci, Köyden Cengiztopel Mahallesinde Taşınmış,
(S-K1): 48, Erkek, Evli, Ressam, Re’su’l-ayn	(S-K10): 23, Erkek, Bekar, Türkiye’de Garson, Suriye’de Öğrenci, Rakka		(S-K8): 27, Erkek, Bekar, Suriye’de öğrenci, Türkiye’de öğrenci, Şam,	(T-K4): Erkek, Evli, 36, Sosyal Çalışmacı	(T-K9): 51, Erkek, Evli, Bakkal, Eski Kentsel saçaklardan yeni kentsel saçaklara taşınmış
(S-K17): 44, Erkek, Evli, Marangozhan e İşletmecisi, Şam,	(S-K5): 40, Erkek, Evli, Türkiye’de Temizlik Görevlisi, Suriye’de Çiftçi, Humus			(T-K5): 43, Kadın, Evli, Ev Hanımı, Kayaönü mahallesinden Üniversite mevkisine taşınmış	(T-K10): Erkek, Evli, 40, Konfeksiyoncu, Dumlupınar Mahallesinden Akkent Mahallesine Taşınmış

(S-K6): 34, Kadın, Evli, Halep, Suriye’de öğretmen, Türkiye’de İngilizce ve Arapça Öğretiyor			(T-K11): 42, Erkek, Evli, Dolmuşçu, Düztepe Semtinden Karataş Bölgesine Taşınmış	(T-K14): 38, Erkek, Evli, Reklamcı, Suriyeli göçü sonrasında Dumlupınar Mahallesinden Akkent Mahallesine Taşınmış
(S-K4) :37, Erkek, Evli, Suriye’de Öğretmen, Türkiye’de Öğretmen, İdlib,			(T-K12): 56, Kır kökenli, Kadın, Evli, Ev Hanımı, Suriyeli göçü sonrasında yeni kentsel saçaklara taşınmış,	(T-K15): 47, Kadın, Evli, Suriyeli Göçü Sonrası Dumlupınar mahallesinden Akkent mahallesine taşınmış
			(T-K13): 51, Kadın, Evli, Ev Hanımı, Suriyeli göçü sonrasında Düztepe Semtinden Akkent Mahallesine Taşınmış	

Ek 2. Katılımcı Formu

	Suriyeli Göçmen	Türkiyeli Yerleşik
Kadın=... kişi	(S-K2), (S-K3), (S-K6)=3 kişi	(T-K3),(T-K5), (T-K7), (T-K8), (T-K12), (T-K13)(T-K15)=7 kişi
Erkek=... kişi	(S-K1), (S-K4), (S-K5),(S-K7), (S-K8), (S-K9), (S-K10), (S-K11), (S-K12), (S-K13), (S-K14), (S-K15), (S-K16), (S-K17), (S-K18), (S K19)=16 kişi	(T-K1), (T- K2),(T-K4), (T-K6), (T-K9),(T-K10),(T-K11), (T-K14)=8 kişi
Formel Sektörlerde çalışanlar =... kişi	(S-K7),(S-K13),(S-K18)= 3 kişi	(T-K2),(T-K14),(T-K4),(T-K7),(T-K6)=5 kişi
Enformel sektörlerde çalış(makta)/muş olanlar veya işveren olanlar=... kişi	(S-K1), (S-K4), (S-K5), (S-K9), (S-K11), (S-K12), (S-K14), (S-K15), (S-K16), (S-K17),(S-K19)=11 kişi	(T-K9),(T-K10),(T-K11) =3 kişi
Öğrenci=... kişi	(S-K8), (S-K10)= 2 kişi	(T-K8)=1kişi
İşsiz/ Ev hanımı=... kişi	-	(T-K1), (T-K3), (T-K5),(T-K15), (T-K12), (T-K13)= 6 kişi

8. KAYNAKLAR

- Akyol Altun, T. D. (2012). İzmir’de Yeni Bir Konut Üretim Süreci Olarak Kapalı Konut Siteleri *İdealkent Kent Araştırmaları Dergisi* (6).
- Aydoğdu, H. (2016). *Kierkegaard ve Heidegger’de Ölümün Eksistensiyal-Ontolojik Çözümlemesi*, Kaygı-27
- Batur, A. (1998). *1925-1950 Döneminde Türkiye Mimarlığı Sey, Y. (Ed.) 75 Yılda Değişen Kent ve Mimarlık* (1. Baskı). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları ve Tarih Vakfı. 209-234.
- Bumin, T. (1996). *Tartışılan modernlik: Descarte ve Spinoza*(1. Baskı). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları
- Çorakbaş, F. K. (2013). *Mimari ‘Gezi’ler 2: Kentsel Dönüşümde Minimum Müdahale!* (Ed.) *Dosya Dergisi* 32. Ankara: TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi Yayınları
- Danış, A. D., (2004). *Yeni Göç Hareketleri ve Türkiye*, Birikim Dergisi
- Dilek, B. S. (2018). *Suriyeli Göçü* (1. Baskı). Ankara: Kripto Kitaplar.
- Doruk, M. Zeki.(2010). *Ege’de Denizden Yapılan Yasa Dışı Göç ve Göçmen Profilleri, Göçmenlerin Geleceğe Yönelik Beklentileri ve Öngörülleri*, Dergi Park Akademik Dergisi Cilt :6 Sayı:12
- Erdem, B. (2009). *Orta Doğu’da “Küçük” ama “Önemli” Olabilmek: “Katar” Örneği*, Orta Doğu Dergisi
- Emre, A. (2012). *Devrimlerden Sonra Arap Baharı*, DÜBAM (Dünya Bülteni Araştırma Masası) Yayınları
- Ertuna, C. (2014). *Arap İsyanları Güncesi* (1. Baskı). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Erdoğan, M.,(2014). *Türkiye’deki Suriyeliler: Toplumsal Kabul ve Uyum*, Hacettepe Göç ve Siyaset Araştırma Merkezi
- Erdoğan, M., Ünver, C.,(2015) *Türk İş Dünyasının Türkiye’deki Suriyeliler Konusundaki Görüş, Beklenti ve Önerileri* , Matsa, Ankara

- Erzen, J. N. (2015). *Üç Habitus Yeryüzü, Kent, Yapı* (1. Baskı). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Giddens, A. (2009). *Sosyoloji Balangıç Okumaları*, (Ed. Anthony Giddens). Ankara: Say Yayınları.
- Giddens, A. (2014). *Modernliğin Sonuçları* (Çev. E. Kuşdil). (6. Baskı). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Gültekin, M.,N. (2016). *Yeni Başlayanlar İçin Kilis (2): Oyun Büyük*, Birikim Dergisi
- Göçer, İ., (2015). *Arap Baharı'nın Nedenleri, Uluslar Arası İlişkiler Boyutu ve Türkiye'nin Dış Ticaret ve Turizm Gelirlerine Etkileri*, KAÜ İİBF Dergisi
- Habermas, J. (2013). "Öteki" Olmak, "Öteki"yle Yaşamak Siyaset Kuramı Yazıları (Çev: İ. Aka). (7. Baskı). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Harvey, D. (2013). *Sosyal Adalet ve Şehir* (Çev. M. Moralı). (4. Baskı). İstanbul: Metis Yayıncılık.
- Harvey, D.(1997). *Postmodernliğin Durumu*. (Çev. Sungur Savran). (1. Baskı). İstanbul: Metis Yayınları
- Işık, O., ve Pınarcıoğlu, M. M. (2018). *Nöbetleşe Yoksulluk Gecekondulaşma ve Kent Yoksulları: Sultanbeyli Örneği* (11. Baskı). İstanbul: İletişim Yayınları.
- İçduygu, A. (2004). *Türkiye'de Kaçak Göç*, İto.
- İçduygu, A, v.d.(2014). *Türkiye'nin Uluslar Arası Göç Politikaları 1923-2023: Ulus-devlet Oluşumundan Ulus-Ötesi Dönüşümleri*, Koç Üniversitesi Göç Araştırmalar Merkezi
- İçduygu, A., Sirkeci, İ.(1999) *Cumhuriyet Dönemi Türkiye'sinde Göç Hareketleri*, (Ed. Oya Baydar)75. Yılda Köylerden Şehirlere, İstanbul: Tarih Vakf Yayınları.
- Johnson John M.. (2002). *In-Depth Interviewing. Handbook of Interview Research Context&Method*. (Editors: Jaber F. Gubrium, James A. Holstein, Sage Publications.) London.
- Kap, D, (2014). *Suriyeli Mülteciler: Türkiye'nin Müstakbel Vatandaşları*, Akademik

Perspektif.

Kaypak, Ş., Bimay, M., (2016). *Suriye Savaşı Nedeniyle Yaşanan Göçün Ekonomik ve Sosyo- Kültürel Etkileri: Batman Örneği*. Yaşam Bilimleri Dergisi.

Keleş, R. (2016). *Şehirciliğin Kuramsal Temelleri* (1. Baskı). Ankara: İdealkent Yayınları.

Kurtar, S. (2013). *Bir Şehir Filozofu Olarak Henri Lefebvre ve Gündelik Yaşam Sanatı*. İdeal Kent. Sayı: 10.

Lefebvre, H. (2013). *Modern Dünyada Gündelik Hayat* (Çev. I. Gürbüz). (3. Baskı). İstanbul: Metis Yayıncılık.

Lefebvre, H. (2015). *Kentsel Devrim* (Çev. S. Sezer). (4. Baskı). İstanbul: Sel Yayıncılık.

Lefebvre, H. (2016). *Mekanın Üretimi* (Çev. I. Ergüden). (4. Baskı). İstanbul: Sel Yayıncılık.

Lynch, K. (2018). *Kent İmgesi* (Çev. İ. Başaran). (11. Baskı). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Marx, K. (2014). *Zincirlerimizden Başka Kaybedecek Neyimiz Var! Aforizmalar* (Çev. P.Demirel). (1.Baskı). İstanbul: Zeplin Kitap.

Marx, K. (1979). *Grundrisse Ekonomi Politğin Eleştirisi İçin Ön Çalışma* (Çev. S. Nişsanyan). (1. Baskı). Ankara: Birikim Yayınları.

Marx, K. (1979). *Grundrisse: Ekonomi Politğin Eleştirisi için Ön Çalışma.*(Çev. Sevan Nişsanyan). İstanbul: Birikim Yayıncılık.

Memiş, H. (2014). *Küreselleşme ve Yoksulluk İlişkisi*, Akademik Yaklaşımlar Dergisi

Neill, W.H. (2015). *Dünya Tarihi* (Çev. Alâeddin Şenel). (16. Baskı). Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.

Punch, Keith F. (2005). *Sosyal Araştırmalarda Nicel ve Nitel Yaklaşımlar*. (Çev. D. Bayrak, H.B.Aslan, Z. Akyüz). Ankara: Siyasal Kitabevi.

Rousseau, Jean, J. (2017). *Toplum Sözleşmesi*. (Çev. Vedat Günyol). (16. Baskı). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Soja, E. W. (2017). *Postmodern Coğrafyalar Eleştirel Toplumsal Teoride Mekanın Yeniden İleri Sürülmesi* (Çev. Y. Çetin). (1. Baskı). İstanbul: Sel Yayıncılık.

Sever, H. (2007). *Yabancıların Suç Analizi. Uluslar Arası İnsan Hareketleri Serisi-1*, İstanbul: İstanbul Emniyet Müdürlüğü Yabancılar Şube Müdürlüğü Yayını.

Sever, H. (2008). *Yasadışı Göçmenlerin Profili: İstanbul İli Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Polis Akademisi, Ankara.

Sever, H. ve Arslan, S. (2008). *İnsan Borsası*. Ankara: Adalet Yayınevi.

Stavrides, S. (2018). *Müşterek Mekan Müşterekler Olarak Şehir* (Çev. C. Saraçoğlu). (1. Baskı). İstanbul: Sel Yayıncılık.

Şen, Y.,(2013). *Suriye’de Arap Baharı*, Yasama Dergisi.

Tümertekin, E. ve Özgüç, N.(1998). *Beşeri Coğrafya (İnsan, Kültür, Mekân)*. Çantay Kitabevi, İstanbul.

Türkdoğan, O. (2002). *Gecekondu İnsan ve Kültür İstanbul Örnek Olayı* (1. Baskı). İstanbul: Genar Yayıncılık.

Urry, J. (2015). *Mekanları Tüketmek* (Çev. R. G. Ögdül). (2. Baskı). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Yiğit, E. (2010). *Türkiye’ de Memur Yoksulluğu: Büro Memurları Üzerine Bir Araştırma*, Yayınlanmış Doktora Tezi, İzmir: Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Wallerstein, I. (2006). *Tarihsel Kapitalizm*, (Çev. Necmiye Alpay), İstanbul: MetisYayınları.

Wirth, L. (2002). *Bir Yaşam Biçimi Olarak Kentlileşme*, (Çev.-Derl. Duru, B. Alkan, A.) 20. Yüzyıl Kenti, İmge Kitabevi Yay., Ankara.

[http://www.hurriyet.com.tr/yalcin-akdogan-suriyeli-gocmen-sayisini-acikladi-40066673\(TY\)](http://www.hurriyet.com.tr/yalcin-akdogan-suriyeli-gocmen-sayisini-acikladi-40066673(TY))

[http://www.aljazeera.com.tr/haber/turkiyedeki-suriyeli-sayisi-2733784 \(TY\)](http://www.aljazeera.com.tr/haber/turkiyedeki-suriyeli-sayisi-2733784 (TY))

[http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/10/20141022-15-1.pdf \(TY\)](http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/10/20141022-15-1.pdf (TY))

<https://www.unhcr.org/tr/> (12.2018)

<https://www.ombudsman.gov.tr/contents/files/45516--Multecilerin-Hukuki-Durumuna-Dair-Sozlesme.pdf>

https://www.bbc.com/turkce/haberler/2016/02/160211_suriye_rapor_guardian

<https://www.sporx.com/soma-turnuvasini-besiktas-kazandi-SXHBQ399601SXQ>(20.06.2019)

http://www.tasam.org/Files/Icerik/File/2023_İl_İl_Türkiye_Nüfusu_Projeksiyonu_-_TÜİK.pdf_b859cb66-68c2-4337-b973-9e7ce2e84867.pdf, 20.08.2018).

http://www.ilo.org/ankara/news/WCMS_440647/lang--tr/index.htm(29.04. 2018)

<http://www.calismatoplum.org/sayi56.htm>(27.04.2018)

<http://www.milliyet.com.tr/dunyanin-en-buyuk-mezarligi--gundem-2593540/>(10.12.2018)

<http://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/suriyeli-kacak-isci-calistirana-10-bin-tl-ceza-26741376>(2014)

http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/yazi_dizileri/347501/_Ne_olur_in_bottan__yarin_gelirsin__hepimizi_yakma_.html (12.12. 2018)

<https://journo.com.tr/turkiye-tarlalarinda-suriyeli-isciler>, (11.12.2017)

<https://www.sozcu.com.tr/2016/gundem/goc-idaresi-genel-muduru-toros-akdeniz-gocmen-mezarligina-dondu-1195673/>, (12.12.2016)

<http://p.dw.com/p/2buvg> , (11.12.2017)

<http://www.aljazeera.com.tr/al-jazeera-ozel/turkiyedeki-suriyeliler-derneklesiyor>, (20.05.2014)

http://www.bbc.com/turkce/haberler/2016/02/160211_erdogan_omer_celik_multeciler_aci_klama: (20.05.2016)

(https://www.bbc.com/turkce/haberler/2016/02/160211_suriye_rapor_guardian: (20.05.2016)

http://insamer.com/tr/amerikada-ayrimci-politikalar-ve-siyahi-mucadele-tarihi_542.html
(29.05.2019)

https://www.goc.gov.tr/icerik6/gecici-koruma_363_378_4713_icerik: (24. 06. 2019).

https://www.afad.gov.tr/Dokuman/TR/60-2013123015491-syrian-refugees-in-turkey-2013_baski_30.12.2013_tr.pdf (1.12.2015)

<https://www.karasaban.net/david-harvey-ile-roportaj-kentsel-mekan-mucadeleleri-neden-onemlidir/> (12.12.2017)

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Burcu AYDOĞDU

Doğum Yeri ve Tarihi : Gaziantep 07.09.1991

Eğitim Durumu.

Lisans Öğrenimi : Adnan Menderes Üniversitesi / Fen Edebiyat Fakültesi /
Sosyoloji Bölümü

Lisansüstü Öğrenimi : Adnan Menderes Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü /
Sosyoloji Anabilim Dalı

İletişim

E-posta adresi : aydogdutas012014@gmail.com

Telefon : (0539) 504 02 13

Tarih : Ağustos 2019